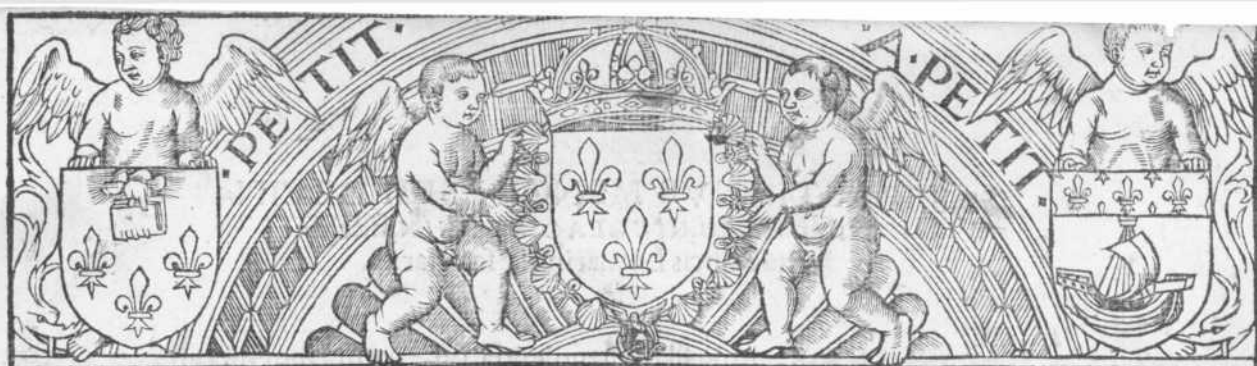

1831

PAVLIOROSIL

VIRI SANB ERVDITI, HISTO.

riarum liber, è tenebrarū faucibus in lucem

geditus, vnacum indicibus terfissis

mis huic volumini, haud ine

frugaliter, adies

ctis.

P A R I S I I S.

In taberna libraria IOANNIS PARVI

ad diuum Iacobum, sub insigni

Lilii Aurei. R/2712

SEBASTIANVS MENGIN SIBI DEVIN-
ctissimo fratri, NICOLAO MENGIN, fidelis-
simo ducis Lotharingiae secretario.
S.

Ratrum mutua illa beneuolentia, quae natura ingenua est
(frater charissime) tam arcta est: tamque deuincta, ut frater
quali fere alter, ab his qui vocabula primi fecere, dictus
sit, quod eorum idem fere animus, eademque sit mens. Quod,
cum mecum ipse reputo beneuolentiam atque amorem An-
chillis & Helenes, tam arcte colligatam: non possum non uehementer
admirari, ut solo auditu (nam alter ad Troiam, alter uero in Aegypto
morabatur) ita sese dilexerunt, quod post obitum, eorum manes in
Leuce Ponti insula, mutua frui consuetudine, a Philostrato dicantur.
Quid de Damone & Pythia: Theseo & Pyriotho: Oreste & Pilade: &
alijs sexcentis: qui inter amicorum paria referuntur. qui sane ab auctori-
bus propterea commendantur, quod licet non essent iisdem orti parenti-
bus, ita sese dilexerunt, ut eorum beneuolentia nonnullorum fratrum
amorem, an aequauerit (ne dicam superauerit) nescio. Quid igitur de
iis qui & eodem uero editi, iisdem parentibus educati, num ne in du-
plici necessitudinis vinculo coniuncti sunt: Nihil est certe fraterna
charitate preclari, nihil illustrius. Si profundius consideremus quod
nobis natura dedit, eam certe nobis dedisse fratres comperiemus, ne
externis amicitijs indigeremus. Quid ei externis opus est amicitijs,
cui fraterna non desit: cuius arctissimum vinculum si quis contem-
pserit, haud sane intelligo quid nam laudandum putet. Quae cum an-
maduerterem (frater humanissime) uix, praegaudio, me ipse coepe-
rim, qui fratrem tanta mihi cum beneuolentia, tum necessitudine con-
iunctum haberem ut alterum immeritum studiis & officiis, non accumulet mo-
do, atque adobruat, sed pene dixerim, exoneret: non est nunc quod suos,
quos modo nominaui, praedicet antiquitas. A te igitur frater carissime
candidum illum tuum & beneuolum fauorem (sine quo uita non satis mihi iu-
cunda esse potest) semper postulamus, quid postulamus: nam lepidus
homo sum, qui quod iam habeo, postulem. Sed ne pro istis tuis be-
neficiis: proque frateruali ista beneuolentia, nihil omnino uidear repo-
nere: mitto ad te (qui bonorum auctorem ac literarum, eoque maxime
historiarum studiosissimus semper fuisti) opus sane elegantissimum,
Paulum Orosium, inter historiographos non infimum, recens e fau-
cibus tenebrarum ereptum, ac suae pristinae restitutum integritati.
Quidquid, id est, tibi nuncupatim dico, ut & tuorum erga nos offi-
ciorum: apud omnes indicium, & fraternalis beneuolentiae perpe-
tuum sit monumentum. VALE. PARISIIS.

Ad Cal. Decembreis,

1524.

Totus Pauli Orosii liber, in septē diuiditur libros, quorum vt facilius memoria habeatur, & magis elucescat, instar tabulæ, superscriptiones capitulorum, per librorum seriem, hic inscribimus.

Quæ in primo libro habentur.

De miseria hominum, per peccatum ab initio.	Cap. primū. fo. 2
Maiores nostri, totū orbem in treis partibus diuisere.	Cap. 2. f. eo.
De diluuii vindicta.	Cap. 3. fo. 6
De primo Assyriorum rege.	Cap. 4. fo. 7
Quomodo ignis de cælo in Pentapolis descendit.	Cap. 5. fo. eo.
Quod Rom. nihil mali se passos eē dixerūt, si Circus illis redderetur.	ca. 6. f. eo.
In Achaia sauum diluuium actum est.	Cap. 7. fo. 8
De fame quæ fuit in Aegypto.	Cap. 8. fo. 8
De Amphitryone, Deucalione, & Libero.	Cap. 9. fo. eo.
Quod populus dei in Aegypto afflictus est, & decem plagis percussa est Aegyp- tus.	Cap. 10. fo. 9
De parricidiis actis per duos fratrum filios.	Cap. 11. fo. 10
De regno Assyri. quod per quinquaginta reges propemodū actū est.	ca. 12. fo. eo.
De certamine inter Cretenses & Athenienses.	Cap. 13. fo. eo.
De Vesore Aegyptiorum rege, qui quidem Meridiem & Septentrionem ven- dicare sibi voluit.	Cap. 14. fo. eo.
Vbi Amazones arma sumpserunt.	Cap. 15. fo. 11
Iudicium Alexandri, & Cæsaris de Gothis vitandis	Cap. 16. fo. eod.
De rapto Helenæ & coniuratione Græcorum.	Cap. 17. fo. eo.
De Aenææ aduentu in Italiam.	Cap. 18. fo. 12
De Sardanapalo rege Assyriorum nouissimo	Cap. 19. fo. eod.
Quod Phalaris Siculus tyrannidem arripuit.	Cap. 20. fo. eo.
De bello Peloponnesium, & Atheniensium.	Cap. 21. fo. eo.

Quæ in 2. libro secundum superscriptionem capitulum habentur.

De Nino rege Assyriorum occiso.	Cap. 2. fo. 14
De destructione Babylonis, & quando Roma surrexit	Cap. 3. f. eo.
De Babylone & Roma.	Cap. 4. fo. eo.
Vrbs Roma in Italia condita.	Cap. 5. fo. 15
Brutus Romanorum primus consul.	Cap. 6. fo. eod.
De regno Persarum, & Cyro rege.	Cap. 7. fo. 16
Cyrus Scythis bellum inulit, & a Tomyri regina quæ tunc eis præerat victus & occisus est	Cap. 8. fo. 17
Darius post aliquantū tēpore, occiso Cyro rege, regnum adeptus est.	cap. 9. fo. eo.
Xerxes Dario in regnum patris successit.	cap. 10. fo. eo.
Xerxes rex, a suis occisus est.	cap. 11. fo. 19
Quod grauis pestilentia Romam inuasit.	cap. 12. fo. eod.
Post pestilentiam multa, & grauiora bella, sustinere Romani.	cap. 13. fo. eo.
Quod Sicilia semper fuit nutritrix tyrannorum.	cap. 14. fo. 20
Discordia Atheniensium & bella grauiora.	cap. 15. fo. 21
Per cōcordia res minimas crescere, & per discordia labi maximas.	cap. 16. f. 22
De bellis Romanorum.	cap. 17. fo. 23

Quæ tertius liber complectitur capita.

Quomodo Galli Romam incenderunt.	Cap. 1. fo. 24
Tremotus in Achaia aliquando factus.	cap. 3. fo. 26
Pestilentia urbem Romam infestat.	cap. 4. fo. eod.

INDEX

Marcus Curtius se præcipitio dedit.	Cap.5. fo.eod.
Vbi regnum Macedonum, & vbi natus est Alexander	Cap.6. fo.27
Artaxerxes Iudæos captiuos duxit.	Cap.7. fo.eod.
Initium belli Punici.	Cap.8. fo.eodem
Quod Romani Latinis bellum intulerunt.	Cap.9. fo.28
Matronarum Romanarum flagitiosissimum facinus.	Cap.10. fo.eod.
Alexander rex a Lucanis victus, & occisus est.	Cap.11. fo.eo.
De regno Philippi patris Alexandri regis Macedoniæ.	Cap.12. fo.eo.
De Bisantio quæ Constantinopolis dicta est.	Cap.13. fo.30
Græcia libertatem suam amisit	Cap.14. fo.eod.
Alexander successit Philippo in regnum.	Cap.15. fo.31
Initium regni Alexandri magni.	Cap.16. fo.eo.
Alexander Darium vicit.	Cap.17. fo.32
Alexander Indiam ingressus est.	Cap.18. fo.33
Omnes prouinciæ in Babylonia ad Alexandrum terræ legatos pacem petentes miserunt.	Cap.19. fo.eod.
Papyrius consul, cōceptis auguriis, magnā consecutus est victoriā.	Cap.20. f.34
Alexandro Macedoniæ rege mortuo, duces eius mutuis se bellis consumpserunt.	Cap.21. fo.35.

Quarti libri titulorum, index.

D E Pyrrho rege, qui multa bella Romanis intulit.	Cap.1. fo.38
Romanorum miseria nullis cessat induciis.	Cap.2. fo.eo.
Pyrrhi morte cōperta, Tarentini noua arma sollicitant.	Cap.3. fo.39
Obscœna & dira prodigia visa sunt Romæ.	Cap.4. fo.eo.
Inter multa prodigia, sanguis e terra, lac de cœlo emanare visū est.	Cap.5. fo.eo.
Belli Punici initium.	Cap.6. fo.40
Quod Romani Siculos & Pœnos vicerunt, & Regulus haud procul a flumine	Cap.7. fo.eo.
Bragada, serpentem miræ magnitudinis interfecit	Cap.8. f.44
Quod Carthaginī. deuicti pacē a Rom. petierūt. nec impetrauerūt.	Cap.9. fo.eo.
Carthaginenses Romam mittunt, & pacem petunt, conditionibus quibusdam positis consequuntur	Cap.10. fo.45
Galli Cisalpini noui hostes bellum Romanis intulerunt.	Cap.11. fo.eo.
Post primū Punicū bellum Roma vno anno post. cccc. an. quieuit.	Cap.12. fo.eod.
Legati Romanorū ab Illyriis interfecti sunt, pro quibus atrocissimum bellum gestum est.	Cap.13. fol.46
Hannibal imperator Pœnorum, inimicitias fecit cum Ro.	Cap.14. fo.eo.
Multa prodigia visa in cœlo.	Cap.15. fo.47
Apud Cannas pugnatum est cū Hannibale, & victi sunt Rom.	Cap.16. f.48
Hannib. vsq; ad Anienē fluuiū deuenit, tertio lapide ab vrbe Rom.	Cap.17. fo.eod.
Scipio in Hispania imperium proconsulare sortitus est.	Cap.18. f.49
Hannibal reuersus est, vt fessis Carthaginensibus subueniret.	Cap.19. f.50
Quādo secundū Punicū bellum finitum est, Macedonicū successit.	Cap.20. fo.51
Bella in Hispania gesta.	Cap.21. fo.52
Bellum mirabile ortum in Hispania.	Cap.22. fo.eod.
Quando tertium bellum Punicum actum est.	

Quinti libri titulorum, index.

P Er fidem Christianam, vbiq; securum esse peregrinū.	Cap.1. fo.54
Bella graua in Hispania surrexerunt.	Cap.2.55
Romani falsa numina sibi vsurparunt.	Cap.3. fo.56
In vrbe Roma puerum natum nouum monstrum, & in Sicilia mōtem Aethnā vastos ignes eructasse.	Cap.4. fo.57
Scipio consul creatus Numantiam deleuit.	Cap.5. fo.eo.
Deleta Numantia cæteræ gentes pacem petierunt.	Cap.6. fo.58
In vrbe Roma grauis seditio oritur, & in Sicilia seruillis cōtagio.	Cap.7. fo.eo.

Attalus rex Asiæ testamento Asiam reliquit Romanis	Cap.8.fo.13
Aethna vasto tremore igneos globos exundauit.	Cap.9.fo.20.
Vbi in Aphrica a bellorum excidiis cessatum est, horribilis & inusitata perditio locustarum secuta est.	Cap.10.fo.cod.
Carthagine euerfa iterum restauratur.	Cap.11.fo.60
Aethna vltra solitum exarsit.	Cap.12.fo.60.
Galli a Fabio victi penes Rhodanum, & a Martio circa alpes.	Cap.13.fo.60.
Iugurthæ Numidarū regi, bellum consensu Rom. populi, inducitur.	Cap.14.fo.61
Multæ gentes simul conspirauerunt, vt Romanū nomen deleant.	Cap.15.fo.62
Post triumphum Marii incredibile facinus, & nunquam antea Ro. cognitū, perpetratum est.	Cap.16.fo.63
Moxtam urbem prodigia terruere.	Cap.17.fo.64.
Bellum Mithridaticum & bella ciuilia coepere pene simul.	Cap.18.fo.65
Sylla urbem intrauit multosq; interfecit & proscripsit	Cap.19.fo.67
Sylla dictaturam adeptus est.	Cap.20.fo.cod.
Post bella ciuilia, sonantibus vndiq; bellorum fragoribus quatuor bella exorsæ rexerunt.	Cap.21.fo.eodem
De bello Macedonico,	Cap.22.fo.68
De suscepto bello Orientis,	Cap.23.fo.cod.
Gladiatores Capuæ a ludo Gnei Lentuli diffugerunt,	Cap.24.fo.69,
Sexti libri, titulorum series	

E iusdem libri prologus	Folio.70
Quomodo deus ex nihilo fecit imperium Romanū, id est, ex pastoribus	Folio.71
Cap.1,	Cap.1.fo.71
Mithridates rex Ponti atq; Armeniæ,	Cap.3.fo.73
Catilina in cæsto accusatus,	Cap.1.fo.73
Vbi per omnia maria Piratæ se diffuderunt,	Cap.4.fo.cod.
Mithridatis finis & exitus,	Cap.5.fo.74
Pompeius qum audisset mortuum Mithridatem, multa fecit bella in Oriente,	Cap.6.fo.75
Cap.6,	Cap.6.fo.75
Heluetii gēs fortissima, & Galli, cū quibus pugnauit Cæsar, & victi,	Cap.7.fo.76
Cæsar Gallias subiecit, & transiuit in Britāniam,	Cap.8.fo.76,
Cæfare a Britan. reuerso, iterū Galli rebellauerunt, & victi sunt	Cap.9.fo.77
Quando Galli exhausti & domiti sunt,	Cap.10.fo.79
Victorem scilicet a Gallia Cæsarem reuersum ciuilia bella sequuntur, & Cæsar	Cap.11.fo.cod.
sus consul prouinciam sortitus est, in Parthos,	Cap.12.fo.80
Romanus exercitus, qualiter vt Oceanus crescit & minuitur,	Cap.13.fo.80,
Bellum ciuile inter Cæsarem & Pompeiū, & de incendio urbis,	Cap.14.fo.81
Cæsar petentibus Alexandrinis regem reddidit.	Cap.15.fo.80,
Cæsar a senatu in curia interfectus est,	Cap.16.fo.81
Augusti Cæsaris virtus & potentia,	Cap.17.fo.84
Antonius victus & mortuus,	Cap.18.fo.85
Cæsar primum imperator Augustus est salutat,	Cap.19.fo.86
De restauratione seruorum domini,	Cap.20.fo.86
Vbi Cæsar in Hispania vti gentes legibus suis prohibens Iani portas aperuit	Cap.21.fo.86
Cap.20.	Cap.20.fo.86

Libri septimi, titulorum ordo.

E iusdem libri prologus.	Folio.88
Roma graui incendio vastata est.	Cap. primum. fol.89
Tyberius Cæsar retulit ad senatum, vt Christus Deus haberetur.	Folio.96
Cap.2.	Cap.1.fo.91
Vbi Christus passus est, & quod terræ motus factus est per orbem.	Cap.4.fo.92
Petrus apostolus primum sub Claudio Romam venit,	

Nero primus Christianos persecutus est, qui etiam Petrum & Paulum occidit.	fo. 93
Cap. 5.	
Hierosolyma euerfa a Vespasiano & Tito Iudæi capti, vel interfecti sunt.	fo. 94.
Cap. 6.	
Domitianus secundam persecutionem fecit in Christianos.	Cap. 7. fo. 95
Traianus multas dominio suo subegit prouincias.	Cap. 8. fo. 96.
Antonius quartam persecutionem egit in Christianos.	Cap. 9. fo. 96
Commodi flagitia ab eo acta.	Cap. 10. fo. 97
Seuerus quintam persecutionem egit in Christianos.	Cap. 11. fo. 98.
Maximinus sextam fecit persecutionem in Christianos.	Cap. 12. fo. 98.
Philippus cum filio suo ambo Christiani facti sunt.	Cap. 13. fo. 98
Decius septimam in Christianos egit persecutionem.	Cap. 14. fo. eod.
Valerianus octauam persecutionem in Christianos egit.	Cap. 15. fo. 99.
Aurelianus nonam persecutionem fecit in Christianos.	Cap. 16. fo. 99
Decima persecutio per Diocletianum facta.	Cap. 17. fo. 100
Quomodo populus dei, qui in Aegypto affligitur, decem plagis percussus est	
Aegyptus, & hoc modo de Romanis.	Cap. 18. fo. 101
Constantinus imperator iussit templa claudi.	Cap. 16. fo. 103
Theodosius a Gratiano imperator creatus, qui quidem Constantinopolim intrauit victor.	Cap. 20. fo. 106
Valentinianus in orientem fugiens, a Theodosio paterna pietate susceptus, mox etiam imperio restitutus est.	Cap. 21. fo. 107.
Arbogastes, Valentiniano imperatore occiso, statim Eugenium tyrannum fecit imperatorem.	Cap. 22. fo. 107
Eugenius tyrannus captus & occisus est.	Cap. 23. fo. 108
Arcadius & Honorius regnū imperii Romani susceperunt.	Cap. 24. fo. 108.
Gildonis interitus.	Cap. 25. fo. eod.
Rhedagaisus hostis Italiam intrauit, & occisus est cū gente sua.	Cap. 26. fo. 109
Stilico voluit usurpare imperium Romanum pro filio.	Cap. 27. fo. 110.
Halaricus Romam expugnauit, & deprædatus est.	Cap. 28. fo. eod.
Honorius Rempu, Constantio committit, & extincti sunt omnes tyranni.	
Cap. 29.	fo. 112

Indicis Cap. P. Orosij

Libri finis.

Index eorū quæ in Pauli Orosij hystoriarum libro habentur, per alphabeti ordinē nuperrime ex tenebris in lucem æditus, multa quæ in præcedentibus codicibus nondū excerpta fuerant, explanans.

De litera. A.

Abraamus, Nini cōtemporaneus. fo. 2. pa. prima, circa initium. & folio. 89. pa. 2. circa medium.
 Abeges legatus. fo. 79. pa. 2. post med.
 Abioriges. fo. 77. pa. 2. in fine.
 Abiuratio regum a Romanis. fo. 15. pa. 2. circa principium.
 Abundantia rerum causa malorum. fo. 7. pa. 2. an. medium.
 Achaia regio. fo. 46. pa. 1. post med. & fo. 55. pa. 1. in prin. & fo. 94. pa. 2. post med. & fo. 4. pag. 2. post initium.
 Achilles dux regius. fo. 81. pa. 1. post med.
 Acroceranij montes. fo. 3. pa. 2. in fine. & fo. 4. pa. 2. circa initium.
 Adami tēpora vsq; ad Ninum, & a Nino vsq; ad Cēsare Augustū. fo. 2. pa. 1.
 Achei po. fo. 54. pa. 2. circa finem.
 Adriaticus sinus. fo. 4. pa. 2. post prin.
 Admonitio ad infideles sane pulchra. fo. 51. pa. 1. in prin.
 Aedes salutis dissoluta. fo. 38. p. 2. in prin.
 Aegades insulæ. fo. 44. pa. 1. circa finem.
 Aegyptus inferior. fo. 3. pa. 1. circa finem.
 Aegyptus superior. fo. 60. p. 2. circa med.
 Aegyptus deleta. fo. 32. pa. 2. circa prin.
 Aegyptiorum plagæ. fo. 9. pa. 1. in prin.
 Aegyptiorū numerosissimus exercitus. fo. & pa. isdem, in medio.
 Aegypti omnis multitudo. fo. & pa. isdem, circa finem.
 Aegyptus imperio Persarum subiicitur. fo. 27. pa. 2. circa initium.
 Aegypti prouinciæ. fo. 90. pa. 1. post med.
 Aegypti frumenta. fo. 92. pa. 2. circa med.
 Aegyptii vexati ob xpī amorem. fo. 101. pa. 1. circa finem.
 Aemilius Paulus. fo. 41. pa. 1. circa finem.
 Aemilianus. fo. 93. pa. 2. circa medium, & fo. 99. pa. 1. post med.
 Aemilius tertio dictator. fo. 10. p. 1. in pri.
 Aemilius COS. fo. 45. pa. 2. circa finem.

Aeneas Italiā occupat. fo. 12. pa. 1. in prin.
 Aequorum oppidum. fo. 26. pa. 2. in prin.
 Aesculapii templū. fo. 72. pa. 2. post med.
 Aethna. fo. 20. pa. 1. circa med. & fo. 23. pa. 1. in prin. & fo. 57. pa. 1. in medio. & fo. 59. pa. 2. circa initium. & fo. 60. pa. 2. in med.
 Aestus solis insolitus, quē imperitia Phaetontis euenisse ab antiquis cōfabulatum est. fo. 10. pa. 1. in prin.
 Africanum imperium. folio. 98. pa. 1. in med.
 Africæ principium est a finibus Aegypti. folio. 2. pa. 2. post med.
 Africæ terminus. fo. & pa. isdem, in fin.
 Africa pacem ecclesiæ fouet. fo. 113. pa. 1. in prin.
 Africæ regionis scriptorū opinio. fo. 5. pa. 2. in prin.
 Africæ prouinciarum descriptio. ibidē.
 Agastinus amnis. fo. 11. pa. 1. circa med.
 Agathocles. fo. 37. pa. 1. in prin. & fo. 41. pa. 1. circa medium.
 Agesilaus. fo. 24. pa. 2. in med.
 Agis Græciam infestat. fo. 32. pa. 2. circa prin. & paulopost.
 Agrigentū ciuitas. fo. 42. pa. 1. circa med.
 Agrippæ bellum nauale. fo. 64. pa. 1. circa finem.
 Agrippa. fo. 87. pa. 1. in prin.
 Albania. fo. 4. pa. 1. circa finem.
 Albani po. vbi. fo. 3. pa. 2. in med.
 Albanorum pax dirupta, Tullo Hostilio duce. fo. 15. pa. 1. in fine.
 Alauricus rex. fo. 14. pa. 2. in med.
 Alcea a Macedonibus hostis pronuntia. folio. 35. pa. 2. circa finem.
 Alcibiades Siracusarum dux. fo. 20. pa. 2.
 Alceta. fo. 16. pa. 1. in medio. (in fine. & fo. 21. pa. 1. circa initium, fere per totum, & pa. 2. circa prin. & fo. 22. pa. 1. circa initium.)
 Alemanni po. fo. 99. pa. 1. in prin.
 Allectus. fo. 100. pa. 1. circa med.
 Alexandri regis Epiri bellum, in Lucania. fo. 32. pa. 2. circa med.
 Alexandri totius Orientis turbo nascitur. fo. 27. pa. 1. circa finē & fo. 28. pa. 1. circa finem.
 Alexander magnus. fo. 28. pa. 2. in prin. & fo. 60. pa. 2. circa initium, & fo. 32. pa. 2. in med. & post med. & fo. 31. pa. 1. in prin. & in fine eiusdē pa. & fo. 60. pa. 2. i pri. & fo. 32. pa. 2. circa finē & fo. 33. pa. 1. circa med. & fo. 60. pa. 2. in prin. & circa med. & fo. 34.

INDEX

- pa. 1. in principi. & fo. 3. pa. 1. circa med. &
 fo. 36. pa. 2. post med. & circa fi. & fo. 87
 pa. 2. in prin. & fo. 89. pa. 1. post med.
 Alexandrinorum rex occisus. fo. 82. pa. 1
 circa medium
 Alexandria cōstructa. fo. 32. pa. 1. in prin.
 Amazones. fo. 11. pa. 1. circa med. & fo. 12
 pa. 2. circa finem
 Ambiani fo. 78. pa. 1. in fine.
 Ambiorix fo. 77. pa. 1. circa med. &
 fo. eod. pa. 2. circa finem
 Ambira rex. fo. 33. pa. 2. in prin.
 Amnestia. fo. 22. pa. 2. in prin.
 fo. 32. pa. 2. circa finem.
 Amosis Aegyptiorum rex. fo. 8. pa. 2. in
 medio
 Amphipolitana arx. fo. 36. pa. 1. post me.
 Amphitriton fo. 8. pa. 2. in fi.
 Amyntas Alexandri consobrinus
 Ancilla iudex facinoris matronarum
 fo. 28. pa. 1. in medio
 Andragatius fo. 107. pa. 1. in prin
 Andro Agathoclis frater fo. 41.
 pa. 2. in prin.
 Androginus Romæ visus. fo. 55. pa. 2. in
 med.
 Andrumetum Hannibal fugit. fo. 49
 pa. 2. in fine
 Anienes fluuius. fo. 48. pa. 1. circa med.
 Animalia bruta ad id ad quod nata sūt,
 semper preparatur, hominibus esse ad-
 fumento fo. 1. pa. 1. circa initium
 Anni vrbis Romæ. fo. 15. pa. 1. circa
 med.
 Antigonus. folio. 35. pa. 2. circa med. &
 folio. sequen. pa. 1. post med. & pa. 2. in
 prin.
 Antistius legatus. fo. 86. pa. 2. in med.
 Antiochus. fo. 50. pa. 2. circa principi. & cir-
 ca finem.
 Antiope & Menalippe sorores. fo. 11. pa.
 1. in fine.
 Antipater. fo. 35. pa. 2. post med. & fo. 36
 pa. 2. in principi. & in fine.
 Apamea a Lucullo vastata. fo. 73. pa. 1.
 circa finem.
 Antonius. fo. 84. pa. 2. post med. & fol.
 seq. fere per totum.
 Antonius pius. fo. 96. pa. 1. in med.
 Apellas Cyrenarum rex. fo. 41. pa. 2. cir-
 ca princip.
 Apenninæ alpes. fo. 4. pa. 2. post med.
 Apis Argiuorum rex. fo. 8. pa. 2. in
 medio
 Apoptrophe in Roma, varia numina co-
 lentes. fo. 56. pa. 2. in prin.
 Apulia. fo. 4. pa. 2. ante med.
 Appius Claudius. fo. 19. pa. 2. circa prin.
 & fo. 42. pa. 1. circa initium. & fo. 55. pa.
 2. in prin. & fo. 81. pa. 1. circa initium
 Apollonia ciuitas. fo. 85. pa. 2. in fine.
 Apollinis oraculi proprietates. fo. 81. pa. 1.
 post med.
 Apoptrophe ad diuum Augustinum
 folio. 16. pa. 2. circa finem
 Aquæ in sanguinem conuersæ. fo. 9. pa. 1
 circa initium
 Aquitania. fo. 99. pa. 1. circa finem
 Aquitanica provincia. fo. 4. pa. 2. in fine.
 & fo. seq. in prin.
 Aquitanicus sinus ibidem
 Aracillum op. fo. 86. pa. 2. circa med.
 Arabis flumen. fo. 3. pa. 1. ante med.
 Arabia. ibidem. post medium
 Arabicus sinus folio eodem. pa. 2.
 ante med.
 Arbogastes. folio. 107. pa. 2. in prin. & fo.
 seq. in prin.
 Aracofia regio. folio. 3. pa. 1.
 in principio
 Arcadia. fo. 55. pa. 1. in prin.
 Arbaſtus Sardanapali præfectus fo. 12
 pag. 1. circa initium. & folio. 14. pag. 1. in
 med.
 Arcadius Augustus. fo. 108. pa. 1. post
 med. & fo. 106. pa. 2. circa med.
 Archimenes Syracusanus. fo. 48. pag. 1
 circa med.
 Arcana vrbis Romæ. folio. 14. pag. 2. in
 med.
 Arcticum mare. fo. 40. pag. 2. post prin.
 & fo. 6. pa. 1. in medio
 Archades fo. 15. pa. 2. circa med.
 Archademus Lacedæmoniorū dux. ibi.
 Arduenna sylua. fo. 77. pa. 2. in fine
 Arestæ po. fo. 33. pa. 1. in medio.
 Ariobarzones mons. folio. 3. pag. 2. circa
 finem.
 Artaxerxes folio. 12. pag. 2. circa
 finem. & fo. 24. pag. 1. circa finem. & fo.
 25. pa. 2. circa initium
 Artemidora regina. fo. 18. pa. 1. circa
 finem
 Anthiope & Orithia reginæ. fo. 11. pa. 1. cir-
 ca finem.
 Armenia prouincia. fo. 3. pa. 1. post med.
 Armenia prouinciæ amissa. fo. 93. pa. 1.
 in fine.

PAULI

Aristoteles philosophus. fo. 33. p. 1. in prin.
 Ariaratus rex. fo. 35. pa. 2. circa med.
 Arrius si dei catholice corruptor. fo. 163.
 pa. 1. in med.
 Argyraspidæ milites. fo. & pa. 1. in fi.
 Aristonicus Attali frater. fo. 56. pa. 1. circa
 initium, & paulo post.
 Arcus celestis portentum. fo. 82. pa. 1. in
 principio.
 Ariouisti fuga in Germaniam. fo. 75. pa.
 2. paulo ante med.
 Ariobazanes rex. fo. 72. pa. 1. circa finē.
 Aristobolus. fo. 75. pa. 1. circa initium.
 Asiaprovincia. fo. 2. pa. 2. circa initium,
 & circa finem. & fo. 3. pa. 1. circa finem.
 & pa. 2. in med. & fo. 13. pa. 2. in prin. &
 fo. 32. pa. 2. circa pri. & fo. 63. pa. 1. in pri.
 Asclepiodorus. fo. 100. pa. 1. ante med.
 Assiria regio. fo. 3. pa. 1. in prin.
 Atrixis mons. fo. 5. pa. 2. in fine.
 Astryages. fo. 12. pa. 1. paulo post med.
 Astura flumen. fo. 86. pa. 2. post med.
 Astures po. fo. 86. pa. 2. in prin. & fo. 86.
 pa. 2. post med. & fo. 5. pa. 1. ante med.
 Athenæ & Athenienses. fo. 13. pa. 1.
 in med. & fo. 60. pa. 2. circa initium. & fo.
 20. pa. 2. in prin. & circa finem. & fo. 21.
 pa. 1. circa initium. & fo. 60. pa. 2. in med.
 & circa finē. & fo. 22. pa. 1. circa med. fe-
 re per totum folium. & fo. 30. pa. 1. circa
 finē. & fo. 60. pa. 2. circa initium. & fo. 34.
 pa. 2. circa initium. & circa med.
 Athan ciuitas. fo. 73. pa. 1. circa finem.
 Athanaricus Gothorum rex. fo. 105. pa.
 1. in prin. & fo. 106. pa. 2. circa med.
 Attalus infelicissimus. fo. 12. pa. 2. post
 prin. & fo. 58. pa. 2. circa initium.
 Attalica Bethicæ vrbs. fo. 68. pa. 2. in
 medio.
 Attahulphus Placidie nupsit. fo. 113. pa. 1.
 circa med.
 Attilius COS. fo. 42. pa. 2. in med. & fo.
 46. pa. 1. circa initium. & fo. 44. pa. 1. in
 prin. & fo. 47. pa. 1. circa finem
 Attrebates. fo. 105. pa. 1. in prin.
 Athlas mons. fo. 2. pa. 2. in fi. & fo. 6. pa. 1.
 in prin.
 Athrabates. fo. 78. pa. 1. in fine.
 Atrei & Thieftis odia. & c. fo. 10. pa. 2. cir-
 ca medium.
 Auleri. fo. 78. pa. 2. in fine
 Augusto regnare natus est Christus. fo.
 83. pa. 1. in med.
 Augustus quinq; bella ciuilia gessit

OROSII,

ibidem circa finem
 Augusto imperare totus orbis ab omni
 bellorum tumultu liberatus est. fo. 85
 pa. 2. post med.
 Aurigones. fo. 86. pa. 2. in prin.
 Aurelius Alexander imperator. fo. 97
 pa. 2. circa finem
 Aurelianus imperator. fo. 92. pa. 1. in fi.
 & pa. 2. in prin.
 Authoris intentio. fo. 2. pa. 1.
 Et hæc de litera A

De litera B

Babylon. folio 3. pa. 1. in med. & fo.
 33. pa. 2. circa initium. & fo. 14.
 pa. 1. circa fi. & pa. seq. fere per to-
 tum. & fo. 16. pa. 2. in prin. & post. & fo. 89
 pa. 2. circa medium.
 Bactriani po. fo. 3. pa. 2. in fine.
 Baleares insula. fo. 6. pa. 1. circa finem. &
 pa. 2. in prin.
 Balæus Assyriorum rex. fo. 8. pa. 2. in med.
 Barbari po. fo. 5. pa. 2. circa finem
 Barbarus dux. fo. 109. pa. 1. circa fi.
 Barchilona ciuitas. fo. 6. pa. 2. in prin.
 Bassianus imperator. fo. 97. pa. 2. cir. me.
 Basilus. fo. 83. pa. 2. ante medium
 Bastenarum gens. fo. 51. pa. 1. in fi.
 Bataii po. fo. 5. pa. 1. circa fi.
 Bebius. fo. 50. pa. 1. circa med.
 Belgarum gens. fo. 75. pa. 2. post med.
 Belgida ciuitas. fo. 68. pa. 1. in med.
 Bellum a Pelope aduersus Dardanum, &
 Troianos gestum. fo. 10. pa. 2. circa prin.
 Bella ciuilia & externa a Romulo mixta.
 fo. 15. pa. 1. in fine
 Bellorum origo. fo. 35. pa. 2. in prin.
 Bella transmarina quæ incepta fuere. fo.
 48. pa. 1. circa initium
 Bellum Romanorum cum Carthaginiensibus.
 fo. 52. pa. 2. ante med.
 Belli ciuilis origo. fo. 65. pa. 2. circa initium.
 Belua mirabilis extensionis. fo. 92. pa. 2. cir-
 ca medium
 Bestiæ Xerxis aciem sequentes, ut mor-
 tuos deuorarent. fo. 18. pa. 2. in medio
 Bethleem ciuitas. fo. 113. pa. 1. post med
 Bibulus. fo. 81. pa. 1. circa initium
 Bisantium ciuitas. fo. 4. pa. 2. in princip
 & fo. 5. pa. 2. circa finem. & fo. 9. pa. 1. in
 fi. & fo. 94. pa. 2. post medium
 Bituitus aruernorum rex. fo. 60. pa. 1.
 post med.

Boarium forum. fo. 45. pa. 2. post med.
 Bocchus Maurorum rex. fo. 61. pa. 2. in prin. & fine.
 Boetiorum imperium. fo. 13. pa. 1. circa fi. & fo. 54. pa. 2. circa fi.
 Boni populi. fo. 50. pa. 1. post med. & pa. seq. in prin.
 Boreum promontorium. fo. 4. pa. 1. in principio
 Boreum flumen ibidem
 Bosporani po. fo. 87. pa. 2. in prin.
 Bragada flumen. fo. 42. pa. 2. post med. iij
 Brennus dux. fo. 23. pag. 1. in med.
 Breuitas obscura. fo. 24. pa. 1. in med.
 Brigantia Gallecie ciuitas. fo. 5. pa. 1. circa prin. & in fine.
 Britannicus oceanus. fo. 4. pa. 2. post pri.
 Britannica insula ibidem
 Britannia insula. fo. 5. pa. 1. post med.
 Britannie dimensio ibidem
 Britanni populi fo. 58. pa. 1. in prin.
 Britannica clades fo. 93. pa. 1. in fine
 Brudisium ciuitas. fo. 4. pa. 2. post prin.
 Brutus primus apud Romanos COS. 15 pa. 1. circa med. & fo. 60. pa. 1. in med. & fo. 56. pa. 2. in fine. & fo. 70. pa. 1. cir. med.
 Bucephala ciuitas. fo. 33. pa. 1. circa med.
 Burgundiones fo. 105. pa. 1. circa med.
 Busiris tyrannus crudelissimus. fo. 10. pa. 1. pauloan med. & fo. 54. pa. 1. ante med.

De litera C

Caecilius Metellus COS. fo. 47. pa. 2. circa med.
 Caesarienses po. fo. 5. pa. 2. ad finem.
 Caesar. fo. 80. fere per totum fol. & fo. 75. pa. 2. ante med. & fo. 76. per totum. & fo. 78. pag. 1. circa med. & fo. 79. pa. 2. in med. & fo. 81. pa. 2. circa finem. & fo. 82. fere per totum. & fo. 83. pa. 2. in fi. & fo. 85. pa. 2. circa initium. & fo. 86. pa. 1. post med. & pa. 2. in prin. & fo. 98. pa. 1. post med.
 Caelum ardere visum est. fo. 46. pa. 1. circa med.
 Cadmus. fo. 10. pa. 2. paulo post prin.
 Caius Genutius fo. 38. pa. 2. in med.
 Caius Duilius. fo. 42. pa. 1. in fi.
 Caius Aquilius Florus. fo. 42. pa. 1. in fi.
 Caius Iunior Claudij collega. fo. 44. pa. 1. circa med.
 Caius Toranius. fo. 83. pa. 2. circa med.
 Caldea fo. 3. pa. 1. in med.
 Calcearius lacus. fo. 2. pa. 2. circa finem
 Caligurum ciuitas. fo. 68. pa. 2. in fine

Calligicū promotorium. fo. 2. pa. 2. in fi.
 Calistenes philosophus. fo. 32. pa. 2. in fi.
 Calatinus COS. fo. 42. pa. 2. circa prin.
 Calphurnius. fo. 23. pa. 2. circa med.
 Caligula fo. 90. pa. 2. in prin. & fo. 91. pa. 1. post med. & pa. 2. paulo ante med.
 Calypso insula vbi. fo. 5. pa. 2. post med.
 Cambises rex. fo. 17. pa. 1. circa med.
 Camera ciuitas. fo. 42. pa. 2. circa initium.
 Camillus dictator. fo. 23. pa. 1. in med. & fo. 26. pa. 2. circa med.
 Campania. fo. 47. pa. 2. circa med.
 Campaninus Sannitum dux. fo. 57. pa. 1. in prin.
 Cantabripo. fo. 86. pa. 1. in fi. & pa. 2. in prin. & circa fi. & fo. 87. pa. 1. post med. & fo. 5. pa. 1. ante med.
 Cannæ Apulie vicus. fo. 47. pa. 1. circa med.
 Canensis pugna ibidem
 Cappadocia fo. 32. pa. 2. circa initium & fo. 29. pa. 1. circa finem. & fo. 11. pa. 1. post prin. & fo. 3. pa. 1. in med.
 Cappadoces omnia sua concremant. fo. 14. pa. 2. circa med.
 Capparonia virgo vestalis. fo. 40. pa. 1. circa med.
 Capraria insula. fo. 108. pa. 2. circa initium.
 Capua. fo. 48. pa. 2. circa med. & fo. 69. pa. 1. in prin.
 Caranus rex. fo. 89. pa. 1. in fine.
 Carbo COS. fo. 66. pa. 2. circa med. & fo. 70. pa. 1. circa med.
 Carmellus mons. fo. 94. pa. 1. post med.
 Carnutes fo. 78. pa. 2. circa med.
 Carræ ciuitas. fo. 3. pa. 2. in fine. & fo. 80. pa. 1. in prin.
 Caralitani po. fo. 6. pa. 1. in fi.
 Carisius victor. fo. 86. pa. 2. circa finem.
 Carpatium mare. fo. 6. pa. 1. ante med.
 Carthagini po. fo. 8. pa. 1. in prin.
 Carthago & Carthaginienses. fo. 27. pa. 1. circa med. & fo. 39. pa. 2. circa med. & fo. 40. pa. 1. circa finem. & pag. seq. fere per totum. & fo. 41. pa. 2. circa med. & fo. 43. pa. 1. post med. & fo. 44. pa. 1. circa prin. & pa. seq. in prin. & fo. 45. pa. 1. ante med. & fo. 52. pa. 1. circa finem. fere per totum. & fo. 53. pa. 1. in prin. & fo. 54. pa. 2. circa finem. & fo. 60. pa. 1. circa med. & fo. 89. pa. 1. circa finem
 Carthalo Herculis sacerdos. fo. 40. pa. 2. circa med.
 Carus Narbonensis imperator. fo. 99. pa. 2. post med.

- Carausius quidem genere infimus, con-
 silio & manu promptus. fo. 100. pa. 1. cir-
 ca initium.
 Cassander Macedo. fo. 36. pa. 1. post med.
 Cassius. COS. fo. 69. pa. 2. in prin.
 & pa. seq. post medium
 Castoris locus. fo. 93. pa. 2. in fine.
 Caspium mare. fo. 3. pa. 2. post med. & fo.
 seq. pa. 1. in med. & fo. 27. pa. 1. circa finē.
 Cassiopa insula. fo. 4. pa. 2. circa med.
 Catilina in cēsti accusatus. fo. 73. pa. 2. cir-
 ca initium.
 Catilinæ confuratio quo tempore. fo. 75
 pa. 1. circa med.
 Catipopuli. fo. 87. pa. 1. circa med.
 Catina Aethnæ incendio vastata. fo. 60
 pa. 2. in med.
 Catonis interitus. fo. 82. pa. 1. circa finem.
 Carabatyn non mōres. fo. 5. pa. 2. in med.
 Cathippi oppidum. fo. 3. pa. 2. in fine.
 Catinenses po. fo. 20. pa. 1. in fine.
 Catinensiu legari lugubres secū do eū.
 Athenas. fo. 60. pa. 2. in prin.
 Catullus COS. fo. 45. pa. 2. circa finē.
 Catulli dictum. fo. 67. pa. 1. in med.
 Catullus Sillanus. fo. 68. pa. 1. post med.
 Caucasus mons. fo. 2. pa. 2. in fine, & fo. 3
 pag. 2. in med. & in fine, & fo. 4. pag. 1.
 post med.
 Celiberi po. fo. 5. pa. 1. in med.
 Celia portio, & quæ vli fuerint. fo. 58.
 pa. 1. circa initium
 Cælius omnes pene copias amisit. fo. 81
 pa. 1. circa initium
 Cenappum op. fo. 78. pa. 1. in prin.
 Cenomani. fo. 50. pa. 1. circa med.
 Cētenius Penula. fo. 47. pa. 2. post med.
 Cessana ciuitas. fo. 49. pa. 1. circa fi.
 Chananea mulier. fo. 1. pa. 1. in med.
 Chaldei regnum Assyriorum post Scy-
 thas obtinuerunt. fo. 12. pa. 1. circa prin.
 & fo. 14. pa. 1. circa finem.
 Chariades dux. fo. 20. pa. 1. in fine.
 Charmatis copiae. fo. 67. pa. 1. in prin.
 Chelia virgo flumen transmeauit. fo. 15.
 pa. 2. circa finem
 Cheronesi vrbes. fo. 30. pa. 1. cir. init.
 Christus seculorum iudex. fo. 7. pa. 2
 post med.
 Christi gratia pacatus orbis. fo. 55. pa. 2
 post med.
 Christi nominis interpretatio. f. 86. pa. 1.
 post prin.
 Christo orto pax vniuersa facta est. f. 87
 pa. 2. post med.
 Christus regnum trāquillissimum Cæ-
 sari dedit. fo. 88. pa. 1. in prin.
 Christi natiuitas. fo. 83. pa. 1. in med. & fo.
 89. pa. 2. circa med. & fo. 2. pa. 1.
 Christus Cæsaris censu ciuis Ro manus
 factus est. fo. 90. pa. 1. p. o. fi prin
 Christi passionis & tenebrarum factarū
 hora. fo. 91. pa. 1. post prin.
 Christiano tuta oia. fo. 54. pa. 2. in prin.
 Christi nomen tāquam lues habebatur.
 fo. 109. pa. 2. in prin.
 Christianorū necessitates. fo. 92. pa. 2. cir-
 ca med.
 Christiani nominis vltio. f. 98. pa. 1. in fi
 Christiani idololatriā abnegātes interfi-
 ciuntur. fo. 60. pa. 2. circa med.
 Christi ecclesiæ decennio diruta. fo. 101
 pa. 1. in prin.
 Cilicia. fo. 3. pa. 1. in fi. & fo. 32. pa. 2. circa
 initium, & fo. 69. pa. 1. post med. & fo.
 94. pa. 2. post med.
 Cimbrici belli initium. fo. 69. pa. 2. in fi
 Cimericum mare. fo. 3. pa. 1. in fine, & fo.
 4. pa. 1. post med.
 Cimmeri & Amazones Asiā inuadunt.
 fo. 12. pa. 2. circa finem
 Cinesium op. dirutum. fo. 15. pa. 2. circa fi.
 Cipri ciuitates tres diruta. fo. 94. pa. 2
 post med.
 Circium. fo. 4. pa. 2. post prin.
 Claudius Marcellus. fo. 18. pa. 1. in med.
 Ciuilia bella in Asia & Europa. fo. 22
 pa. 2. in fine
 Cleopatra regina. fo. 85. pa. 1. & 2
 Claudius Marcellus Syracusas cepit. fo.
 48. pa. 1. circa med.
 Claudius Vnimannus. fo. 55. pa. 1. in fi.
 Claudius prætor. fo. 69. pa. 2. in prin.
 Claudius Drusus priuignus Cæsaris.
 folio. 86. pa. 2. in fine
 Claudio regnante Petrus apostolus Ro-
 mā adiit. fo. 92. pa. 1. circa initium, fere
 per totum.
 Clades exercitus Xerxis. fo. 8. pa. 2. in
 med.
 Claudius COS. fo. 44. pa. 1. circa prin. &
 fo. 46. pa. 1. circa fi.
 Cleophilis regina. fo. 33. pa. 1. in prin.
 Climax mons. fo. 3. pa. 1. in fi.
 Cliti mors mœstissima. fo. 32. pa. 2. circa
 finem
 Clipesa ciuitas. fo. 42. pa. 2. in med.
 & fo. 43. pa. 1. circa fi.
 Clusia. fo. 23. pa. 1. in med.
 Collina porta. fo. 48. pa. 1. post med.

Colossia. fo. 93. pa. 2. in prin.
 Comparatio sane pulchra. fo. 37. p. 2. fere
 per totum.
 Conditores vrbis Romæ. fo. 15. pa. 1. circa
 med.
 Conon loco Alcibiadis constituitur
 fo. 21. pag. 2. circa med. & fol. 24. pa. 2. in
 med. & fo. seq. pag. 1. in prin. & circa fi.
 Constantinopolis prius Bisantium dice-
 batur. fo. 4. pa. 2. in prin. & fo. 30. pa. 1. in
 principio.
 Constātius Cæsar. fo. 100. pa. 1. circa med.
 Constantinus imp. fo. 60. pa. 2. post med.
 Cōstātīnus christianorum imperatorum
 primus. folio. 102. pa. 2. circa init.
 & fo. seq. pa. 1. in prin.
 Constantius arrianæ sectæ fautor. fo. 103
 pa. 2. circa med.
 Constantius Gallum occidit. fo. 104
 pa. 1. circa med.
 Constans ex monacho Cæsar factus.
 folio. m. pa. 2. in med.
 Constanatius in Galliam transfuectus.
 folio. iiii. pa. 2. in med.
 Concordia bonorum omnium portus
 fo. 22. pa. 2. in med.
 Consules creati. fo. 15. pa. 2. circa med.
 Constructio Babylonis. fo. 16. pa. 2. circa
 principium.
 Constitutio legum. fo. 12. pa. 2. in med.
 Coniuratio Claudiana. ibidem
 Consilium mitigandæ pestis. fo. 16. pa. 2
 circa finem
 Conditio pacis inter Carthaginienses, &
 Rom. fo. 44. pa. 2. circa initium.
 Corasmi po. fo. 32. pa. 2. circa finem
 Corcyræ expugnatio. fo. 85. pa. 1. circa
 initium.
 Corticæ insulæ promontoria. fo. 6. pa. 1
 circa fi. & fo. seq. pa. 2. in prin.
 Corcus vrbs fo. 69. pa. 1. in fine.
 Coreus dux. fo. 78. pa. 1. in fi. & fo. seq.
 pa. 2. circa med.
 Corinthi statio. fo. 55. pa. 1. in prin.
 Corinthia vasa. ibidem, circa med.
 Corinthi destructio. fo. 54. pa. 2. circa fi.
 Corinthi murales lapides, in cinerem cō
 uersi. fo. 55. pa. 1. circa med.
 Cornelius COS. fo. 46. pa. 1. circa finem.
 & fo. 55. pa. 1. circa med.
 Cornelius Scipio trib. fo. 47. pa. 2. cir. ini.
 Cornelius Gallus. fo. 85. pa. 1. circa initium.
 Cornelius Asina. fo. 42. pa. 1. circa finem
 Coruinus a Coruo dictus. fo. 27. pa. 1. in
 medio.

Coscomus proconsul. fo. 69. pa. 1. in fine.
 Collus dux Cæsar. fo. 87. p. 1. circa med.
 Corta COS. fo. 43. pa. 2. post med. & fo.
 77. pa. 2. in fine.
 Crassus cum maximo exercitu Asiam
 proficiscitur. fo. 59. pa. 1. circa initium.
 Crassi apud Parthos interitus. fo. 79. pa. 2
 in fine.
 Cretenses & Athenienses inter se prælia-
 runt. fo. 10. pa. 2. in med.
 Cremona fo. 50. pa. 1. circa med.
 Creta insula a Metello deleta. fo. 73. pa. 2
 circa finem, & fo. 6. pa. 1. ante med.
 Cyprum insula. fo. 3. pa. 1. in fine, & fo. 6
 pa. 1. ante med.
 Cyrus. fo. 12. pa. 1. circa principium, & fo.
 16. pa. 1. in fine, & fo. 60. pa. 2. in prin. fere
 re per totum, & fo. 17. pa. 1. in prin. &
 postea, & fo. 21. p. 2. in prin. & fo. 22. p. 2.
 circa finem, & fo. 89. pa. 1. in prin.
 Cidmus amnis. fo. 31. pa. 2. circa med.
 Cyclades insulæ. fo. 6. pa. 1. in med.
 Cyrenenses fo. 35. pa. 2. circa med.
 Curio consule cum Sabinis bellum ge-
 stum est. fo. 34. pa. 2. circa finem.
 Curio in Africam transgressus. fo. 81
 pa. 1. in princip.

De litera D

D Acti populi. folio. 12. pa. 2. in fine,
 & fo. 87. pa. 1. circa prin.
 Dacia fo. 4. pa. 1. in fine.
 Dæmon mali author. fo. 40. pa. 2. in prin.
 Danaï, atq; Aegisti parricidia. fo. 10. pa. 1.
 circa prin.
 Danaus a regno expulsus. ibidem
 Danubius fluuius fo. 4. pa. 1. in fi.
 Danubii. fo. 87. pa. 1. circa prin.
 Dara alias Nuhul. fo. 3. pa. 2. circa prin.
 Dardania fo. 4. pa. 2. in med.
 Darius regnū adeptus. f. 17. p. 1. in med.
 & pa. 2. circa prin. & in med.
 Darius cum Lacedæmoniis paciscitur.
 fo. 21. pa. 1. in prin.
 Darii interitus. fo. 22. pa. 1. in prin. & fo.
 31. pa. 2. circa med. & fo. 33. pa. 1. in fine.
 Dascuta ciuitas. fo. 3. pa. 1. in med.
 Decentius. fo. 104. pa. 2. circa med.
 Decius Murena. fo. 28. pa. 1. circa prin.
 Decii interitus. fo. 34. pa. 1. in med.
 Decius Iunius dictator creatus. fo. 47
 pa. 2. circa prin.
 Decii Bruti cædes. fo. 83. pa. 2. circa med.
 Delmatia. fo. 4. pa. 2. circa prin.
 Delmatius Cæsar. fo. 103. pa. 2. cir. initium.

Delmatae fo. 87. pa. 1. circa prin.
 Decii fraus fo. 98. pa. 1. post med.
 Decii belli ciuili repressor ibidem
 Deciorum cursus ibidem
 Declamatio sane pulchra. fo. 41. pag. 2. in med.
 Defossati homines viui. fo. 45. pa. 2. post med.
 Demetrius fo. 36. pa. 1. post med.
 Demetrii filii preces. fol. 51. pag. 1. circa med.
 Demetrius victus. fo. 56. pa. 1. circa med.
 Demosthenes fo. 20. pa. 2. circa med.
 Demosthenis corruptio. fo. 31. p. 2. in prin.
 Demosthenes orator dux Atheniensium. fo. 35. pa. 2. circa med.
 Deiotarus Gallograeciae rex fo. 73. pa. 1. in med.
 Deucalion genus humanum reparauit. fo. 9. pa. 1. in prin.
 Deus multimode punit populum suum fo. 8. pa. 1. in prin.
 Deus exoratus. fo. 26. pa. 1. circa finem
 Deus vnus & verus, cuncta moderans. fo. 71. pa. 1. & 2. per totum
 Deum apprehendere nemo potest, nisi p. cum. fo. 71. pa. 2. circa initium
 Deus pro salute hominum humanitate assumpsit fo. 91. pa. 1. in prin.
 Deus fide tradidit. fo. 106. pag. 1. cir. med.
 Deus paganum perire permisit. Christia num vero praeualere voluit. fo. 109. pa. 2. in med.
 Dei iudicia ineffabilia sunt. fo. 112. pag. 1. circa finem
 Dianae Tauricae litatura. f. 54. p. 1. a. n. me.
 Dictator creatus. fo. 15. pa. 2. circa finem
 Diluuium primum & eius causa. fo. 6. pa. 2. in med.
 Didymus fo. 111. pa. 2. in prin.
 Diocles Medorum rex. fo. 12. pa. 1. in me.
 Diocletianus imperator. fo. 99. pa. 2. circa finem.
 Diocletianus Achilleum interfecit. fo. 100. pa. 1. circa med.
 Dionysii Siciliae tyranni exilium. fo. 22. pa. 1. in prin.
 Dioge. Archelai filius. fo. 72. p. 2. cir. pri.
 Discessio plebis a patribus. fo. 15. p. 2. cir. fi.
 Discordia miseriae portus. fo. 22. p. 2. i. m.
 Discrimen huiusce & praesae aetatis. fo. 13. pa. 2. circa prin.
 Dolobella COS. fo. 34. pa. 2. in fine
 Domitius. fo. 34. pa. 2. in fine, & fo. 70. pa. 1. circa med.

Domitius ab Hirtuleio oppressus. fo. 68. pa. 1. post prin.
 Domitiani regni exordium. f. 95. p. 1. cir. m.
 Domitiani superbia ibidem
 Domitianus a suis interfectus est fo. 95. pa. 1. circa finem
 Domitianus falso triumphauit. ibi. cir. me.
 Draex populi fo. 32. pa. 2. circa med.
 Draptes fo. 78. pa. 2. circa finem
 Drepani portus fo. 44. pa. 1. cir. med.
 Drusus. fo. 87. p. 1. circa prin. & fo. 90. p. 2. in prin. & circa fi. & fo. 105. pa. 1. cir. med.
 Durachium fo. 81. pa. 1. in fine.
 De litera E

E Boreae ciuitatis ruina. fo. 26. pa. 1. circa med.
 Eburonates. fo. 77. pa. 2. in med.
 Eburones fo. 60. pa. 2. circa fi.
 Elephantio octoginta occisi. fo. 49. pa. 2. in fine
 Eleusin emigrant tyranni. fo. 22. p. 1. in fi.
 Emachus dux fo. 72. p. 2. post med.
 Emodi montes fo. 2. pa. 2. in fi.
 Eous fo. 87. pa. 1. post med.
 Epaminundae ducis industria. fo. 25. pa. 1. circa med. & fo. 60. pag. 2. circa med. per 10. & fo. 28. pa. 2. circa med.
 Epidaurus coluber fo. 34. p. 2. in med.
 Epilogus fo. 26. pa. 1. circa prin.
 Erecina ciuitas fo. 44. pa. 1. in fine
 Erucha Molossorum rex. fo. 28. p. 2. in med.
 Ethae fo. 30. pa. 1. circa prin.
 Etheocles fo. 10. pa. 2. circa med.
 Euagoras Lacedaemoniorum dux. fo. 21. pa. 2. post med.
 Euboea fo. 4. pa. 2. circa prin.
 Eugenius. fo. 107. pag. 2. fere per 10. & fo. seq. in prin.
 Euergetes po. fo. 32. pa. 2. circa med.
 Eumenes victor fo. 35. pa. 2. post med.
 Eucherius fo. 10. pa. 1. in med. & in fi.
 Eumenes victus ad Antigonom protrahitur. fo. 36. pa. 1. in prin.
 Eumenes Attali filius fo. 10. pa. 2. in fi.
 Euphrates flumen. fo. 3. pa. 1. ante med. & fo. 60. pa. 2. post med. & fo. 16. pa. 1. circa fi. & pa. 2. in prin. & fo. 79. p. 2. post me.
 Euridices facinus. fo. 28. pa. 1. circa med.
 Euridice Aridei vxor. fo. 36. pag. 1. circa med.
 Eurilocus fo. 20. pa. 2. in med. & fo. 32. pa. 2. circa finem
 Eurimedontes fo. 20. pa. 2. in med.
 Europaregio fo. 1. pa. 2.

Europæ initium. fo. & p. iisdem, circa med.
 & fo. 4. pa. 1. circa finem.
 Europæ fines ibidem
 Exclamatio de Alexandri obitu fo. 33.
 pa. 2. in med.
 Exclamatio miserationis plena. fo. 68. p. 1.
 circa med.

De litera F

FAbia virgo vestalis. fo. 71. pa. 2. cir-
 ca initium
 Fabius consularis occisus. fo. 16. pa.
 1. circa prin.
 Fabii veientanum bellum suscipiunt.
 ibidem
 Fabiorum familia. ibidem, circa med.
 Fabius COS. triumphum recusauit.
 ibidem
 Fabius COS. fol. 23. pa. 1. in med. & fo. 60
 pa. 2. post med.
 Fabius Gurgis. fo. 34. pa. 2. in med. & fo.
 38. pa. 2. in fine
 Fabius maximus ibidem
 Fabius COS. historicus fo. 45. pa. 2. in
 fine
 Fabius censor fo. 46. pa. 1. in fine
 Fabius Buteo. Fabii censoris filius. ibi.
 Fabius Tarentum expugnat. fo. 49. pa. 1.
 in prin.
 Fabius Lusitanos vicit fo. 55. pag. 2. in
 fine
 Fabius legatus fo. 78. pa. 2. circa med.
 Famæ velocitas fo. 18. pa. 2. in fine
 Fames grauissima apud Aegyptum. fo.
 8. pa. 1. in med.
 Fames maxima, sub Diapolito Aegy-
 ptiorum rege fo. 60. pa. 2. in med.
 Fames secuta est locustarum multitudi-
 nem fo. 59. pa. 2. circa med.
 Fannius COS. fo. 55. p. 2. circa med. & fo.
 72. p. 2. post med. & fo. 73. p. 1. circa ini.
 Fides Christiana potnis & cruciatib⁹ au-
 ctior facta est fo. 71. pa. 2. circa fi.
 Fidenates Romæ imminet. fo. 19. pa. 2.
 in fine.
 Fimbria ab Illeis iratus. fo. 72. pa. 2.
 post med.
 Firmius legatus. fo. 86. pa. 2. in med.
 Firmius Cæsaream Barbaris in prædam
 dedit fo. 105. pa. 2. in prin.
 Flaccorum interitus fo. 60. pa. 2. circa
 initium
 Flacci adulescentis interitus ibid.
 Flaccus COS. fo. 72. pa. 2. in med.
 Flaminius COS. in Gallos irrui. fo. 46.
 pa. 1. post med.

Flamini interitus. fo. 47. p. 1. circa med.
 Flaminius proconsul. fo. 50. pa. 1. post
 med.
 Florianus. fo. 99. pa. 2. circa med.
 Flumina sanguinem emanantia. fo. 101.
 pa. 2. circa med.
 Fluuius qui Fabios perdidit. fo. 16. pa. 2.
 circa med.
 Fons olei de taberna fluens. fo. 86. pag. 1.
 post prin.
 Fruges in arboribus natæ. fo. 57. pa. 1. cir-
 ca finem.
 Fuluius Flaccus COS. fo. 46. pag. 1. circa
 med.
 Fuluius omnem Capuæ senatum inter-
 fecit. fo. 48. pa. 2. circa med.
 Fuluius prætor fo. 50. pa. 1. post med.
 Fuluius COS. fo. 51. pa. 1. circa prin.
 Fuluius Hadrianus. fo. 69. pa. 2. post me.
 Fulvia Antonii vxor. fo. 83. pa. 2. in fi. &
 fo. seq. in prin.
 Furculæ caudine apud Romam visæ. fo.
 31. pa. 1. circa prin.
 Furius COS. fo. 50. pa. 2. in prin.
 Furius Camillus. fo. 92. pa. 1. circa med.
 Futuræ pestis indicium. fo. 19. pag. 1. in
 med.

De litera G

GAbii superati. fo. 15. pa. 1. in prin.
 Ades insule vbi Hercules colum-
 nę visuntur. fo. 2. pa. 2. circa med.
 Gaditanum fretum. fo. 2. pa. 2. in fi. & fo.
 5. pa. 1. in med. & fo. 113. pa. 2. in prin.
 Gaius Attilius COS. fo. 45. pa. 2. post m.
 Gaius Plautinus. fo. 55. pa. 1. circa finem.
 Gaius Gracchus, Gracchi frater, reipu-
 pernices. fo. 60. pa. 1. circa med.
 Gaius Cassius. fo. 69. pa. 2. circa med.
 Gaius Caninius se hosti offert. fo. 78. pa.
 2. circa med.
 Gaii Cæsaris interitus. fo. 83. pa. 2. in fine
 Gaius Augusti nepos. fo. 90. p. 1. cir. prin.
 Gaii Caligulæ scelus horrendum, & eius-
 dem interitus. fo. 91. pa. 2. circa med.
 Gallia prouincia. fo. 86. pa. 2. circa init.
 & fo. 60. pa. 2. in med.
 Galba. fo. 68. pa. 2. in med. & fo. 76. pa. 1.
 ante med.
 Galba impera. creatus. fo. 93. pa. 2. in prin.
 Galaules po. fo. 6. pa. 1. in prin.
 Galenus imperator. fo. 98. pa. 2. cir. prin.
 Galenus exëplo dei accepto ecclesiæ pa-
 cem tribuit ibid. post med.

- Galerius Augustus. fo. 102. pag. 2. circa med.
 Gallia belgica. fo. 4. pag. 1. circa finem, & fo. eo. pa. 2. post med.
 Gallia Lugdunensis ibidem
 Galli Senonenses Romam irruerunt. fo. 23. pa. 1. in med.
 Gallorū impetus iuxta Anienem. fo. 26. pa. 2. in prin.
 Gallia Gaio Sulpitio superantur. fo. 27. pa. 1. circa initium.
 Gallorum aliqua diffusio. ibidē, in med.
 Gallorum in Romanos coniuratio. fo. 35. pa. 1. in med.
 Galli Cisalpinī. fo. 45. pa. 1. in prin.
 Gallia Cisalpina a Roman. defecit. fo. 45. pa. 2. circa finem
 Gallorum cedes. fo. 46. pa. 1. circa med. & fo. 50. pa. 2. circa med.
 Galli montani repulsi. fo. 46. pag. 2. circa med.
 Gallogræcia quæ nunc Gallatia. fo. 51. pa. 1. in prin.
 Gallogræci victi ibidem
 Galli populi. fo. 69. pa. 2. in prin. & fo. 68. pa. 1. circa initium.
 Gallia transalpina & comata. fo. 75. pa. 1. circa finem.
 Galli a Cæsare cæduntur. fo. 77. pa. 2. in prin.
 Galliæ nouæ conspirationes. fo. 78. pa. 1. in prin.
 Gangaridæ. po. fo. 4. pa. 1. in prin. & fo. 33. pa. 1. in med.
 Ganges fluuius. fo. 2. pag. 2. in fi. & fol. 4. pa. 1. in prin. & fo. 16. pa. 1. in fine
 Garamantum gētes. fo. 5. pa. 2. post med. & in fine
 Gellius COS. fo. 69. pa. 2. circa med.
 Genuus. fo. 99. pa. 1. circa med.
 Cephalonia insula fo. 4. pa. 2. post prin.
 Germanorum cædes maxima. fo. 75. pa. 2. post med.
 Germaniæ populi bello superati. fo. 87. pa. 1. in prin.
 Germani po. fo. & pag. iisdem, post med. & fo. 99. pa. 1. in prin.
 Germanici & filiorum suorum interitus. fo. 90. pa. 2. circa finem.
 Gerontii cædes. fo. 112. pa. 2. circa prin.
 Gethæ po. qui & Gothi dicti sunt. fo. 112. pa. 1. circa prin.
 Gildo. fo. 108. pa. 1. circa finē, & fol. eo. pa. 2. in fine.
 Gilippus Lacedæmonius. fo. 20. pa. 2. in prin.
 Getuli po. fo. 87. pa. 1. circa initium
 Gneus Cornelius. fo. 42. pa. 1. circa med.
 Gneus Fuluius. fo. 47. pa. 2. circa finem
 Gneus Lentulus fo. 69. pa. 2. in prin
 Gneus Pompeius a Marco contemptus ad Octauium se contulit. fo. 66. pa. 1. in prin.
 Gneus Pompeius leges Minois Romanis legibus permutauit. fo. 73. pa. 2. in fine
 Gordianus imperator. fo. 98. pa. 1. circa initium
 Gothia & Gothi. fo. 4. pa. 1. in fine, & fo. 14. pa. 2. circa med. & fo. 33. pa. 2. circa finem, & fo. 23. pa. 2. in med. & fo. 79. pa. 2. in med. & fo. 89. pa. 1. in fine, & fo. 99. pag. 1. in prin. & fo. 105. pa. 2. fere per totum, & fo. seq. fere per totum, & fo. 134. pa. 2. per to.
 Gracchus in Hispania fo. 51. pa. 1. circa finem
 Gracchorum sæditio fo. 58. pag. 1. circa finem
 Gracchi interitus. fo. 58. pag. 2. circa medium, & fo. 60. pa. 2. circa med.
 Grando saxea e nubibus emanare visa est. fo. 27. pa. 1. circa finem
 Gratianus Valentiniani filius imperator. fo. 105. pag. 1. in prin. & post med. & fol. 106. pa. 1. circa med.
 Gratianus tyrānus creatus & occisus est. 111. pa. 2. in prin.
 Græcia ab omni bellorum tumultu liberata. fo. 24. pa. 1. circa finem
 Græcia a Philippo oppugnata. fo. 28. pa. 2. circa finem
 Græci Philippo accessum denegant. fo. 29. pa. 1. in fine
 Græciæ deperdita libertas. fo. eo. pa. 2. in med.
 Græciæ ciuitates Philippo metus inducunt. fo. 30. pa. 1. circa finem
 Græci Lacedæmoniorum auxilio victores fo. & pa. iisdem, in fine
 Græciæ libertatis diffinitio. fo. eo. pa. 2. in prin.
 Græcia fo. 99. pa. 1. in prin.

De litera H

B ii

- H** Adrianus consobrinus Traiani filius. fo. 95. pa. 2. in fine
 Hadriani imperii tempus, & quid nomen egerit. fo. 96. pa. 1. in prin.
 Hadrumentus ciuitas. fo. 5. pa. 2. circa fi.
 Halani populi. fo. 109. pa. 1. circa med. & fo. 113. pa. 2. circa med.
 Halaricus cum Gothis saepe victus. fo. 109. pa. 1. circa med.
 Halaricus Romam depredatur. fo. 110. pa. 2. circa initium.
 Halarici scelere urbs diruta est. fo. 111. pa. 1. post med.
 Halaricus imperator. fo. 112. pa. 1. circa fi.
 Hamilcho Carthaginiensium rex. fo. 40. pa. 2. in med.
 Hamilcho sibi mortem conscivit. ibid.
 Hamilcho nis exercitus peste correptus. ibidem.
 Hamilchar dux Carthaginiensium. fol. 41. pa. 1. circa med. & fo. 40. pag. 2. circa med. & fo. 43. pa. 2. circa initium, & fo. 45. pa. 2. circa med. & fo. 50. pag. 1. circa med.
 Hannibal Poenorum imperator. fo. 42. pa. 1. in med. & circa finem, & fo. 40. pag. 2. in med. & fo. 44. pa. 1. circa med. & fo. 46. pa. 2. per 10. & fo. 47. pa. 1. fere per 10. fol. & fo. 48. pa. 1. circa med. & fo. 49. pa. 1. circa finem, & fo. 40. pa. 2. in med. & circa finem, & fo. 50. pag. 1. circa prin. & fo. 51. pa. 1. post med.
 Hanno Carthaginiensium imperator. fo. 42. pa. 1. in med.
 Hanno loco Hannibalis praefectus. fo. 40. pa. 2. in prin.
 Hannonis interitus. ibidem
 Hannones duo. fo. 43. pa. 2. in prin.
 Hannonis fuga cum Poenis. fo. 44. pa. 1. circa finem.
 Harpalus. fo. 12. pa. 1. circa finem.
 Hasdrubal. fo. 43. pa. 2. circa finem
 Hasdrubal a Scipionibus victus. fo. 47. pa. 2. post med.
 Hasdrubalis interitus. fo. 49. pag. 1. circa med.
 Hasdrubalis Poenorum imperatoris interitus. fo. 52. pa. 2. circa med.
 Hasdrubalis uxoris virilitas. ibid.
 Hebraei ab Aegyptiis exire. fo. 9. pa. 1. in fine.
 Hebrorum fugientium numerus. fo. 40. pa. 2. post med.
 Hebusus insula. fo. 6. pa. 2. post prin.
 Helenae raptus. fo. 11. pa. 2. post med.
- Helena Adiabenorum regina. fo. 92. pa. 2. circa med.
 Helices ruina. fo. 26. pa. 1. circa med.
 Heluetii omnium Gallorum fortissimi. fo. 75. pa. 1. circa finem.
 Heraclianus. fo. 112. pa. 2. post med.
 Heraclea Campaniae ciuitas. fo. 38. pa. 1. post med.
 Herodes rex Parthorum. fo. 79. pa. 2. post med. & fo. 89. pa. 2. in fine.
 Hercinio Aegyptiorum rex. fo. 24. pa. 2. in med.
 Hercules Amasones bello oppugnat. fo. 11. pa. 1. circa finem.
 Hercules Alexandri filius. fo. 36. pa. 1. post med.
 Herdonius exulum dux. fo. 19. pag. 2. in prin.
 Herennius Pontii pater. fo. 31. pag. 1. circa med.
 Hesperius mons. fo. 6. pa. 1. in prin.
 Hetrusci in Romanos properant. fo. 16. pa. 1. in prin.
 Hetruscorum in Romanos coniuratio. fo. 35. pa. 1. in med.
 Hibernia insula ubi. fo. 5. pa. 1. post med.
 Hiero. fo. 42. pa. 1. circa initium
 Hieronymus presbiter. fo. 113. p. 1. post med.
 Hilerda ciuitas. fo. 68. pa. 2. circa med.
 Himera urbs Siciliae. fo. 20. pag. 1. in med.
 Hircani po. fo. 3. pa. 2. in fine, & fo. 32. pa. 2. circa med.
 Hircania regio. fo. 27. pag. 1. circa finem
 Hircilides dux. fo. 24. pa. 2. circa initium;
 Hirtuleii fratres interfecti. fo. 68. pa. 2. circa finem
 Hircius. fo. 83. pa. 2. in prin.
 Hispania. fo. 4. pa. 2. in fine, & fo. 5. pa. 1. in med. & fo. 46. pa. 2. circa finem, & fo. 86. pa. 2. in princip. & fo. 87. pag. 1. post med.
 Hispania per ducentos annos sanguine suo agros suos rigabat. fo. 53. pa. 2. circa initium
 Hispaniae termini. fo. 89. pa. 1. circa prin.
 Hispani. fo. 57. pa. 1. in prin.
 Hispaniae diruta. fo. 111. pa. 2. circa fi.
 Hispanus Maurinus. fo. 33. pa. 2. circa fi.
 Homo infirmus & contumax. fo. 2. pa. 1. circa med.
 Honorius Augustus. fo. 108. pa. 1. post med.
 Honorius imperator. fo. 112. pa. 1. circa fi.

nem, & fo. 13. pa. 2. post prin.
 Hortensius. fo. 80. pa. 2. circa finem.
 Humana omnia vetustate consumi. fo.
 16. pa. 2. in prin.
 Hunni populi. fo. 4. pa. 1. in prin.
 Hydaspes flumen. fo. 3. pa. 1. ante med.
 & fo. 56. pa. 1. circa med.
 Hydaspis populi. fo. 32. pa. 2. circa med.
 Hierosolimarum templum ditissimum
 fo. 79. pa. 2. post med.
 Hierosolima sancta. fo. 89. pa. 1. circa pri.
 Hierosolymæ destructio. fo. 90. p. 1. post
 med.
 Hierosolymæ sanctū tēplū ibidem
 Hierosolymæ a Tito obsidio. fo. 94. pa. 1.
 circa finem
 Hierosolyma a Tito destructa. fo. 90. p. 2.
 circa prin.
 Hyerapolis fo. 93. pa. 2. in prin.

De litera I

I Aniportæ. fo. 27. p. 2. circa prin.
 Iani portæ clausæ. fo. 45. p. 1. añ med.
 Iani templū ducentis annis clausum.
 fo. 86. pa. 1. post med.
 Iani portæ apertæ. fo. 90. pa. 2. in prin.
 Iani portæ tertio clausæ. fo. 87. p. 2. cir. m.
 Ianus patefactus. fo. 90. pa. 1. circa med.
 Ignis grauiissimus apud Romā, & pluris
 mas alias ciuitates. fo. 44. p. 2. post m.
 Ilirici po. fo. 87. pa. 1. circa initium
 Illyrii populi. fo. 28. pa. 2. in med.
 Illyrii profligati ob Romanorū legatos
 a se occisos. fo. 45. pa. 2. circa med.
 Inimici dei inimici veritatis. fo. 41. pa. 2.
 circa finem.
 Imaus mons. fo. 4. pa. 1. in prin.
 Imperator in medio foro correptus.
 fo. 92. pa. 2. post med.
 Imperator primus christianus. fo. 98. pa.
 1. post prin.
 India regio. fo. 3. pa. 1. in prin.
 Indum flumē. ibidē. & fo. 33. p. 2. cir. prin.
 Indorum legati. fo. 87. pa. 1. post med.
 Induciomarus Treuiorum princeps.
 fo. 77. pa. 2. circa med.
 Insulæ. fo. 46. pa. 1. circa med.
 & fo. 50. pa. 1. circa med.
 Inomæ dux. fo. 69. pa. 2. in prin.
 Insulæ multæ ab Alexādro oppugnatae
 folio. 32. pa. 1. in princip.
 Ioannes CHRISTI IESV aposto-
 lus imperante Domitiano, in Pathmo
 insula fuit. fo. 95. pa. 1. post med.

Iones po. fo. 17. pa. 2. circa prin. & fo. 18.
 pa. 2. in prin.
 Ionium mare. fo. 4. pa. 2. post prin.
 Ioseph propter excellens eius ingenium
 a fratribus venditus. fo. 8. pa. 1. in med.
 Ioseph prodigiorum & somniorū inter-
 pres sagacissimus. ibidem
 Ioseph veri dei seruus. fo. 90. p. 2. cir. pri.
 Ioseph solertia in comparandis & dispar-
 tiendis segetibus. ibidem, in med.
 Iouis Ammonis tēplū. f. 32. p. 1. cir. med.
 Iouinianus imperator. fo. 104. p. 2. añ. m.
 Iphycrates dux admodū iuuenis. fo. 25
 pa. 1. circa finem
 Iudæia prouincia. fol. 3. pa. 1. circa finem,
 Ificus ibidē.
 Ister fluuius. f. 17. p. 1. in fi. & f. 51. p. 1. in fi.
 Istria fo. 4. pa. 2. in med.
 Italia fo. 4. pa. 2. in med.
 Itali omnes ab Hannibale interfecti.
 fo. 49. pa. 2. circa med.
 Iubarex fo. 81. pa. 1. in prin.
 Iudæi ab Artaxerxe fugati. fo. 27. pag. 1.
 circa finem
 Iudæi extincti fo. 90. pa. 1. post med.
 Iudæi profligati. fo. 91. pa. 2. circa initium
 Iudæi expulsi ab vrbe. fo. 92. p. 2. post m.
 Iudæorum clades ibidem
 Iugurthini belli initium. fo. 61. pa. 1. cir-
 ca initium
 Iugurtha cohæredes suos profligauit. ibi.
 Iugurtha se Boccho Maurorū regi iunxit.
 fo. 60. pa. 2. circa initium
 Iugurthæ interitus. fo. 62. pa. 1. circa inir.
 Iulianus Cæsar. fo. 104. pa. 1. circa med.
 Iulianus Cæsar nititur, vt Christi fides
 negetur ibidem, post med.
 Iulianus aduersus Parthos præliatur.
 ibidem, in fine
 Iuliani interitus. fo. 90. pa. 2. circa initium
 Iusiurandum pacis Atheniensium. fo. 22
 pa. 2. in prin.
 Iuenci prætoris interitus. fo. 52. pa. 2. cir-
 ca med.

De litera L

L Abienus Induciomarū bello steri-
 lit. fo. 77. pa. 2. circa med.
 Lacedæmonii cōtra Mefanos des-
 bellarunt. fo. 12. pa. 2. in fi.
 Lacedæmoniorum victora cōtra Athe-
 nenses fo. 13. pa. 1. in med.
 Lacedæmoniorū & Atheniensium igras
 ue certamen. ibidem.

- Lacedæmonii Atheniensium malorum
 auctores. fo. 20. pa. 2. circa fi.
 Lacedæmonii pacem petierunt, nec assensu
 qui valuerunt. fo. 21. pa. 1. in fine.
 Lacedæmonii totā Asiā sub ditione
 premunt. fo. 24. pa. 2. circa prin.
 Lacedæmonii victi contrabuerunt.
 fo. 25. pa. 1. circa med.
 Lacedæmonii castellum Archadum per
 fringunt. fo. 60. pa. 2. circa med.
 Lacedæmoniorum regnandi cupiditas.
 fo. 26. pa. 1. in prin.
 Lacedæmoniorū senum defectus. ibidē.
 Lacedæmonii cædibus & rapinis cōfecti
 fo. 29. pa. 1. circa initium.
 Lacedæmonii a Philippo superati. fo. 30.
 pa. 2. circa initium
 Lachetes dux fo. 10. pa. 1. in fine
 Lamachus legatus fo. 20. pa. 2. in pri.
 Lamachi cædes ibidem
 Lampedo Amazonum regina. fo. 11. pa.
 1. in med.
 Lancia oppidum. fo. 87. pa. 2. circa finem
 Lana pluuiæ admixta. fo. 105. pa. 1. in pri.
 Laphitæ & Thessali inter se præliarunt.
 fo. 10. pa. 2. post med.
 Larissæ oppugnatio. fo. 28. pa. 2. in med.
 Laurum ciuitas a Sertorio oppugnata;
 fo. 68. pa. 2. circa med.
 Lauronenses captiui. ibidem
 Legati Catinensium. fo. 20. pa. 2. in prin.
 Legati Romanorum in Gallos pugnan-
 tes. fo. 13. pa. 2. circa med.
 Legati Rom. iniuriis reiecti. fo. 46. pa. 2.
 circa prin.
 Lentulus COS. fo. 69. pa. 2. circa med.
 Lentuli interitus. fo. 81. pa. 2. circa finem
 Levinus COS. fo. 38. pa. 1. circa med.
 & fo. 48. pa. 2. circa finem.
 Leonati interitus. fo. 35. pa. 1. circa med.
 Leonides Spartanorum rex. fo. 17. pa. 2.
 circa finem.
 Leonidæ consilium. fo. 18. pa. 1. in prin.
 Leonides Lacedæmoniorum dux. fo. 19.
 pa. 1. circa med.
 Leostenes dux telo interiit. fo. 35. pa. 2. cir-
 ca med.
 Lepidus COS. fo. 51. pa. 1. in fine & fo. 56.
 pa. 2. in fine & fo. 67. pa. 1. post med. &
 fo. 66. pa. 1. in prin. & fo. 70. pa. 1. cir. med.
 & fo. 84. pa. 2. circa initium.
 Leptis ciuitas vbi. fo. 5. pa. 2. post med.
 Lertorii cædes. fo. 67. pa. 1. in fine.
 Lex ab Oppio Tribuno lata. fo. 50. pa. 2.
 circa med.
 Liber pater multis malis Indiā reple-
 uit. fo. 9. pa. 1. in prin.
 Libia Cirenica, & Pentapolis. fo. 5. pa. 2.
 ante med.
 Libiorum gentes. ibidem, post med.
 Libicū mare. fo. 5. pa. 2. post med. & fo. 6.
 pa. 1. ante med.
 Liburnicus sinus. fo. 4. pa. 2. in med.
 Liburnicæ insulæ ibidem
 Licia ciuitas. fo. 69. pa. 1. post med.
 Ligures fo. 50. pa. 2. circa med. & fo. 51.
 pa. 1. in prin.
 Lilybeum oppidum. fo. 44. pa. 1. circa
 initium
 Lipara insula. fo. 42. pa. 1. circa finem, &
 fo. 60. pa. 1. in med. & fo. 59. pa. 2. cir. init.
 Liris fluuius fo. 33. pa. 1. post med.
 Lissias Syracusanus. fo. 22. pa. 1. in med.
 Lissimachus dux. fo. 36. pa. 1. post med.
 Lissimachus socerum Antipatrum inter
 emit fo. 60. pag. 2. in fine
 Lissimachus parricida relinquitur. fo. 37.
 pa. 1. in prin.
 Lissimasia ciuitas terræ motibus absor-
 pta ibidem
 Loca a Romulo sanguine propinquo-
 rum dedicata. fo. 17. pa. 1. circa med.
 Locustarum nubes. fo. 9. pa. 2. circa med.
 Locustarum immensæ multitudines. fo.
 59. pa. 2. circa med.
 Lolii cædes fo. 67. pa. 1. post med.
 Lucani po. fo. 34. pa. 2. in fine
 Luceni po. fo. 5. pa. 1. in fine
 Lucius Genutius. fa. 26. pa. 2. circa prin.
 Lucius Cornelius Scipio. fo. 42. pa. 1. in fi.
 Lucius COS. fo. 45. pa. 2. circa fi.
 Lucius Pothumius. fo. 47. pa. 2. circa
 med. & fo. 51. pa. 1. circa med.
 Lucius Valerius Flaccus. f. 50. pa. 2. in pri.
 Lucius Aemilius proconsul. fo. 51. pa. 2. in
 princip.
 Lucius Censorinus. fo. 52. pa. 1. post med.
 Lucius Aelius cum vxore & filia fulmine
 ne correptus. fo. 62. pa. 1. circa initium
 Lucius Vetturius ibidem
 Lucius Cassius ibidem
 Lucii Pisonis interitus ibidem
 Lucii Antonii com. medi imperij tēpus,
 & quæ ab eo gestasint. fo. 57. pa. 1. circa
 initium.
 Lucius Fursidius. fo. 67. pa. 1. in med.
 Lucius Luculus COS. f. 69. pa. 1. in prin.
 & fo. 72. pa. 2. post med. & fo. 73. pag. 1.
 circa initium, & fo. 60. pa. 2. fere p. totū.
 Lucius Luculus a Quinto obsidetur

folio 66.pa.2.circa finem
 Lucius Luculus Asiā occupat. fo.80.pa.
 1.post medium
 Lucatius. fo.44.pa.1.post med.
 Lugdunū ciuitas. fo.87.pag.1.post med.
 Lunæ tres viſæ. fo.46.pa.1.circa med.
 & fo.60.pa.2.in fine.
 Lusitani po. fo.51.pa.1.in prin.& fo.52.p.
 1.post med.
 Lusitanorum cum Romanis congressus
 fo.55.pa.2.in prin.
 Lusitania ciuitas. fo.68.pa.2.circa med.
 Lux nocturna fo.46.pa.1.circa med.
 Lysander Lacedæmoniorum dux. fo.21.
 pa.2.in prin.& fo.24.pa.2.circa finem.
 Lysandri cædes. fo.25.pa.1.in med.

De litera M

Macedonia regio. fo.4.pa.2.
 in princip.
 Macedones castra amiserunt
 fo.59.pa.1.circa finem
 Macedonicū imperiū quatuordecim an-
 nis dilaniauerunt principes. fo.35.pa.1
 circa med.
 Macedonū duces varias sortiuntur pro-
 uincias ibidem
 Macedonum caesorum numerus. fo.50.
 pa.1.post med.
 Macedonicum bellum. fo.60.pa.2.circa
 med.& fo.51.pag.2.circa med.& fo.69.
 pa.1.post medium
 Macedonicū imperiū. fo.89.pa.1.in med.
 Macedones totam Asiā occupant
 fo.32.pa.1.post med.
 Macypsa Numidarum rex. fo.61.pa.1.in
 medio
 Magnentius imperium occupat. fo.103
 pa.1.circa med.
 Mago dux Pœnorum. fo.46.pa.2.circa
 finem,& fo.48.pa.2.circa finem
 Magorum audacia. fo.17.pa.1.circa med.
 Maguntia ciuitas. fo.99.pa.1.in med.
 Malua flumen. fo.5.pa.2.ad finem
 Mamea Aurelii Antonii mater. fo.97
 pa.2.circa finem
 Mamertium oppidum. fo.98.pa.2.cir. fi.
 Mamertini populi. fo.42.pa.1.circa prin.
 Manlius COS. occisus. fo.16.pa.1.circa
 prin.& fo.42.pa.2.post med.
 Manlius Torquatus. fo.27.pa.1.circa pri.
 & fo.28.pa. 1.in prin.
 Marcelli cōsulis certamen cū Hannibale-
 folio 49.pa.1.in princip.

Marcus Fabius cū Gneo Manlio missus
 in Hetruscos. fo.16.pa.1.circa prin.
 Marcus Fabius COS. triumphum recus-
 sat ibidem
 Marcus Curtius se præcipitiō dedit
 fo.26.pa.2.circa prin.
 Marcus Valerianus. fo.15.pa.2.circa finē
 Marcus Valerius COS. fo.27.pa.1.circa
 initium
 Marcus Cato. fo.50.pa.2.in prin.
 Marcus Asilius. ibidem, circa finem
 Marcus Manlius COS. fo.52.pag.1.post
 med.
 Marcus Marius. fo.67.pa.1.circa finem
 Marcus Antonius. fo.80.p.2.circa initium
 Marcus Agrippa. fo.50.pa.2.in princip.
 Marcus Aurelius imperator. fo.97.pa.2
 circa finem
 Mardi po. fo.33.pa.1.circa medium
 Mardonius reliquas Xerxis copias sumit
 folio 18.pa.2.circa princip.
 Mardonii fuga ibidem
 Mare rubrum fo.3.pa.1.in prin.
 Mariti Sabinarum virginum, pro doti-
 bus occisi fo.15.pa.1.circa med.
 Marpesia Amasonum regina. fo.11.pa.1
 in medio
 Mariani populi. fo.72.pa.2.in med.
 Marius fo.65.pa.1.circa med.
 & fo.66.pa.2.circa prin.
 Marius dux fo.72.pa.2.post med.
 & fo.73.pa.1.circa finem
 Martius victus a Liguribus fo.51.pa.1.
 post princip.
 Mascezel fo.108.pa.2.in prin.& fo.109
 pa.1.in prin.
 Matronæ se interimunt. fo.69.p.2.in pri.
 Matronarū supplicium. fo.28.pa.1.circa
 finem
 Maurorum populi. fo.105.p.2.circa prin.
 Mauritania regio ibidem
 Maxentius fo.101.pa.1.circa prin.
 Maximus fo.107.p.1.fere per totū
 Maximianus. fo.101.pa.1.in prin.& post
 medium.
 Medæ fabula. fo.10.pa.2. circa med.
 Medi regnum Assyriorum obtinuerūt.
 fo.12.pa.1.circa prin.& fo.89.p.1.circa fi.
 Media regio fo.3.pa.1.in prin.
 Mediolani captio. fo.46.pa.1.post med.
 & fo.50.pa.2.circa med.
 Medorum imperii finis. fo.12.p.2.in pri.
 Medullius mons. fo.86.pa.2.post med.
 Melciades. fo.18.pa.1.in med.
 Melita insula. fo.42.pa.2.in med.

Memarmali mons. fo. 3. pa. 2. in fi.
 Mammij cades fo. 58. pa. 2. circa fi.
 Menappii. fo. 77. pa. 2. circa finem.
 Menapi po. fo. 5. pa. 1. circa med.
 Mesana expugnatur. fo. 13. pa. 1. in prin.
 Mesana ciuitas. fo. 6. pa. 1. post med. & fo.
 42. p. 1. circa initium, & fol. 57. pag. 1. in
 fine.
 Mesania a Lacedæmonii expugnati. fo.
 12. pag. 1. circa fi. & fo. seq. fere per totū.
 Mesii populi fo. 87. pa. 1. in prin.
 Mesopotamia. fo. 3. p. 1. ante med. & fo. 79
 pa. 2. post med. & fo. 99. pa. 1. post med.
 Metaurus fluuius. fo. 49. p. 1. post med.
 Metellus. fo. 55. pag. 1. in prin. & pa. seq. &
 fo. 57. pa. 1. in prin. & 73. pa. 2. circa med.
 & fo. 43. pa. 2. circa finem, & fo. 44. pa. 2.
 in fi. & f. 68. pa. 2. circa med.
 Methalla incendio in vnum permixta
 fo. 55. pa. 1. in med.
 Metapontus ciuitas. fo. 69. pa. 2. in prin.
 Metii Suffetii supplicium. fo. 15. pa. 1. in fi.
 Metius Tusculanus. fo. 28. pa. 1. circa prin.
 Methona ciuitas. fo. 28. pa. 2. circa finem.
 Methophanes. fo. 73. pa. 1. circa initium.
 Meuania insula fo. 5. pa. 1. in fi.
 Mezeus Carthaginensium dux. fo. 40
 pa. 2. circa med.
 Mezei interitus ibidem
 Miletopolis fo. 72. pa. 2. circa med.
 Minotaurus fo. 10. pa. 2. in med.
 Minutia virgo vestalis o bruitur. fo. 28
 pa. 1. circa med.
 Minutii feueritas. fo. 18. pa. 1. circa finem
 Minutius vincitur a Volscis. fo. 9. pa. 2
 circa prin.
 Minutius COS. fo. 46. pa. 1. post med.
 Miraculum ex vestigiis curruum Aegy
 ptiorum. fo. 9. pa. 2. in fine
 Miræ interitus. fo. 99. pa. 1. circa med.
 Missicum mare fo. 6. pa. 1. ante med.
 Mithridates cū Sylla foedus iniit. fo. 72
 pa. 2. circa med.
 Mithridates ira motus filium, & cōplu
 res amicos occidit. fo. 74. pa. 1. post me.
 Mithridatis exitus ibidem
 Mithridatis dictum in exitu. fo. 60. pa. 1
 circa med.
 Mithridatis in India & Babylonia res ge
 stæ fo. 56. pa. 1. post prin.
 Mithridatici belli varæ sententiæ. fo. 65
 pa. 2. circa initium
 Mithridatis casus. fo. 73. pa. 1. circa finem
 Mithridatica superstitio. fo. 74. pa. 2. cir
 ca med.

Mithridera ciuitas. fo. 109. pa. 2. cir. med.
 Morini fo. 5. pa. 1. circa med.
 Morborum diuersa genera. fo. 27. pa. 2
 in med.
 Mors Cyri fo. 17. pa. 2. circa med.
 Moses Ioseph filius. fo. 8. pa. 1. circa finem.
 Moses ab Aegyptiis cum ægris ab eo
 rū paribus expulsi. fo. 9. p. 1. cir. med.
 Mosi plurima facta celata fuerūt. ibidē.
 Musæ caninæ quartam fecerunt plagā.
 folio 101. pa. 1. circa finem, & fo. 9
 pa. 2. circa princip.
 Mutius COS. fo. 5. pa. 1. in fine

De litera N

Narbonensis prouincia. fo. 4. pa. 2
 in fine
 Narbonensium fines ibidem
 Narsæus Persarum rex. fo. 100. pa. 1. ante
 medium
 Natalis annus ab imperatore celebratus
 fo. 98. pa. 1. in med.
 Nauium Xerxis merio. fo. 18. pa. 1. in fi.
 Neoptolemi cades. fo. 34. p. 1. post med.
 Neoporianus. fo. 14. pa. 1. circa med.
 Nero Gaii Caligulæ nepos. fo. 92. pa. 2
 circa finem.
 Nero Christianos primum persecutus.
 fo. 93. pa. 1. post med.
 Neronis Augusti facinora. fo. 53. pa. 1
 post prin.
 Neronis imperii tēpus. fo. 92. pa. 2. cir. fi.
 Nero viciorū Gaii Caligulæ insectator.
 ibidem
 Neronis luxuria. fo. 93. pa. 1. circa initium.
 Neronis ad Maximianū persecutiones.
 fo. 101. pa. 1. circa med.
 Nerua Trafanum in regnum adoptauit
 fo. 95. pa. 1. circa finem
 Neruæ obitus fo. 60. pa. 2. in prin.
 Nerui po. fo. 75. pa. 2. post med.
 Nicia ciuitas. fo. 33. pa. 1. circa med.
 Nicias legatus. fo. 20. pa. 2. in princip.
 Nicomedes Bithiniæ rex. fo. 72. p. 1. post
 medium
 Nilus fluuius fo. 3. pa. 1. in fine
 Ninus primus Assyriorum rex. fo. 89
 pa. 2. circa prin.
 Ninus rex Euxinum pontum vastauit.
 fo. 7. p. 1. in prin. & fo. 14. p. 1. circa prin.
 & fo. 15. pa. 2. circa prin.
 Nisicada ciuitas. fo. 5. pa. 2. ad finem
 Norbanus COS. fo. 66. pa. 1. in medio
 Norbani agmen oppressum. ibidē. cir. fi.

Norbanus proscriptus. fo. 67. pag. 1. post med.
 Noricus. fo. 4. pa. 2. in med. & fo. 87. pa. 1. in prin.
 Nuhul fons fo. 3. pa. 2. post prin.
 Numantiæ situs. fo. 57. pa. 2. circa prin. & circa finem
 Numantinorum irruptio. fo. 58. pa. 1. cir. initium
 Numæ tempus fo. 17. pa. 2. circa prin.
 Numerus exercitus Hannibalis. fo. 46. pa. 2. circa med.
 Numerus cæſorum apud Trasumenum. fo. 47. pa. 1. circa med.
 Numerus regum & prouinciarum adſtātium in bello Macedonico. fo. 51. pag. 2. circa initium
 Numerus militum Pompeii peste mortuorum fo. 66. pa. 1. cir. med.
 Numicida ciuitas. fo. 5. pa. 2. ad finem
 Numidæ equites. fo. 50. pa. 2. circa med.
 Nursia ciuitas fo. 104. pa. 1. circa ini.

De litera O

Oceanum mare septies in die voluitur. fo. 80. pa. 1. circa med.
 Occidentis imperium. fo. 89. pa. 1. post med.
 Octodorus fo. 76. pa. 1. in prin.
 Octorogorra flumen. fo. 3. pa. 1. in prin.
 Octorogorra ciuitas. fo. 4. pa. 1. in prin.
 Ochus qui & Artaxerxes fo. 27. pa. 1. circa finem
 Oericulum oppidum fo. 15. pa. 1. in fi.
 Oedipus patris interfecto. fo. 10. pa. 2. circa med.
 Ogigis rex Eleufinæ. fo. 8. pag. 1. in med.
 Olimpiadis interitus. fo. 36. pag. 1. circa med.
 Olimpias ſoror Philippi Macedonici. fo. 28. pa. 2. in med.
 Olimpias Ereuchæ ſoror. fo. 28. pag. 2. in med.
 Olympus mons. fo. 51. pa. 1. in prin. & fo. 3. pa. 1. in fine
 Olinthum Græciæ oppidum expugnātū. fo. 8. pa. 2. circa finem
 Olinthius. fo. 29. pa. 1. circa med.
 Omnia eſſe ſummi frigoris, quam calor ſis patientiora. fo. 50. pa. 2. post prin.
 Omnia omnibus coia. fo. 54. p. 2. in prin.
 Oppidus Claudius. fo. 67. p. 1. in med.
 Opimius COS. fo. 60. pa. 2. circa med.
 Orbis partitio fo. 35. pa. 1. circa fi.

Orbis totius terræ in treis partibus diuiditur. fo. 2. pa. 2. in prin.
 Orcadæ inſulæ fo. 5. pa. 1. circa fi.
 Orcades inſulæ fo. 92. pa. 1. in prin.
 Oreatatii populi fo. 5. pa. 1. in med.
 Orethia Marpeſiæ filia. fo. 11. pa. 1. post m.
 Orgentorix fo. 75. pa. 1. circa finem
 Orientis prouinciæ a Romanis deſiciūt. fo. 89. pa. 1. in prin.
 Oriētis imperium. fo. 89. pa. 1. post med.
 Oriens totus in poteſtate imperii Macedonici fol. 32. pa. 1. post med.
 Oſcobares mons fo. 3. pa. 1. in fine
 Otho ſibi mortē intulit. fo. 93. pa. 2. in fi.

De litera P

PAcis cauſa CHRISTVS, non Auguſtus. fo. 27. pa. 2. circa med.
 Paganus dux. fo. 109. p. 1. circa med.
 Palæſtina prouincia. fo. 3. pa. 1. in fine, & fo. 79. pa. 2. post med.
 Palinuri promontorium. fo. 43. pa. 2. cir. medium.
 Pamphilia prouincia. fol. 69. pag. 1. post med.
 Pandionis Athenienſium regis fuga. fo. 10. pa. 2. circa medium
 Pannonia prouincia. fol. 4. pa. 2. in med.
 Pannonii populi fo. 87. pa. 1. in prin.
 Papyrius COS. fo. 31. pa. 1. post med. & fo. 34. pa. 2. circa med.
 Parmenio. fo. 32. pa. 2. circa finē, & fo. 41. pa. 1. circa med.
 Paropanifadæ montani vbi. fo. 4. p. 1. in prin.
 Parchoatras mons. fo. 3. pa. 2. post med.
 Parethonium ciuitas. fo. 2. p. 2. post med. & fo. 5. pa. 2. in med.
 Parricidium a Progne adiunctum incæſtui Teræi & Philomene. fo. 10. pag. 1. in medio
 Parthau mons fo. 3. pa. 2. in fine
 Parthi populi fo. 87. pa. 2. in prin.
 Parthienæ populi ibidem
 Parthorum pugna. fo. 31. pa. 2. circa med.
 Parymæ po. fo. 32. pa. 2. circa med.
 Paſſidæ po. fo. 33. pa. 1. in medio.
 Patapamēni populi. fol. 32. pa. 2. circa medium
 Pauli Oroſii excuſatio. fo. 12. pa. 2. in me.
 Pauli Oroſii excuſatio, de deſcribendis Romanorum ſaciſoribus. fo. 40. pa. 2. circa medium

INDEX

- Pauli Orosii declamatio de pace vnius
anni Romanorum & Carthaginienſiũ
fo. 45. pa. 1. poſt med. per 10. & pa. ſeq.
- Paulanias Lacedæmoniorum dux. fo. 25.
pa. 1. in med. & fo. 32. pa. 2. circa finem, &
fo. 30. pa. 2. circa finem
- Pax ſub Cæſare Auguſto. fo. 27. pa. 2. in
medio
- Pecorum & iumentorum repentina ſtra-
ges fo. 9. pa. 2. ante med.
- Pentefilea fo. 11. pa. 2. in prin.
- Peloponnenſium & Athenienſium con-
greſſus fo. 12. pa. 2. circa fi.
- Pentapolis regio fo. 7. pa. 1. in med.
- Perdica fo. 36. pa. 1. in med.
- Pericles fo. 13. pa. 2. in prin.
- Perillus æris opifex diſertiſſimus fo. 12.
pa. 2. circa prin.
- Perpenna COS. fo. 59. pa. 1. circa med.
- Perpennæ interitus fo. 68. pa. 1. poſt
med.
- Perſæus a Græcia in Aſiam tranſuectus
fo. 10. pa. 1. in med.
- Perſæ populi a Perſæo dicti ibidem
- Perſæ apud Marathonem cæpum victi.
fo. 17. pa. 2. in medio
- Perſæ cum Xerxe pugnaverunt. fo. 18. p.
1. in fine
- Perſæ ſub Aſia delecti. fo. 18. pa. 2. in fine
- Perſarum bellum ciuile. fo. 22. pa. 2. in m.
- Perſarum clades. ibidem, & fo. 31. pa. 1. cir-
ca finem, & fo. 32. pa. 2. in prin.
- Perſæ bellum nouale conſerunt. fo. 25. pa.
1. circa initium
- Perſarum captiui fo. 31. pa. 1. in fi.
- Perſæ in ſeruitutem ſubacti. fo. 32. pag. 1.
poſt med.
- Perſa Philippi filius. fo. 51. pa. 1. in fine
- Perſæ in Romanos victoria. fo. 51. pag. 2.
circa med.
- Perſæ captio ibidem
- Perſæ filii iunioris fortuna ibidem
- Perſa rex fo. 89. pa. 1. in fine
- Perſepolis oppugnatio. fo. 32. pag. 1. poſt
med.
- Perſida regio fo. 3. pa. 1. in prin.
- Peſtis grauiffima totâ Italiam vaſtauit.
fo. 96. pa. 2. circa initium
- Peſtes plurimæ in Aethiopia. fo. 9. pa. 1.
in prin.
- Peſtilentiæ læuitia. fo. 55. pa. 2. poſt med.
- Peſtilentia grauis apud Carthaginiēſes.
fo. 40. pa. 1. circa finem
- Peſtis totum Hamilchonis exercitũ cor-
ripuit fo. 60. pa. 2. circa med.
- Peſtilentia ingens apud Romam. fo. 60
pa. 1. circa prin.
- Petri apoſtoli vaſa. Barbaro per quandã
virginem præſentata. fo. 100. p. 1. in me.
- Phalaris Siculus tyrannidem arripuit.
fo. 12. pa. 2. poſt prin.
- Phaliſcorum oppidum. fo. 16. p. 2. in me.
- Pharnabaſus fo. 24. pa. 2. cir. med.
- Pharnaces Mithridatis filius. fo. 74. pag.
1. circa finem
- Pharaates Parthorũ rex. fo. 59. pa. 1. poſt
med.
- Pharaatis interitus ibidem
- Philene caſtellum ab exulibus captũ. fo.
22. pa. 1. in med.
- Philenorum aræ. fo. 5. pa. 2. in med. & cir-
ca finem
- Philotas fo. 32. pa. 2. circa finem
- Philippus Amyntæ filius. fo. 28. pa. 2. in
prin.
- Philippus Athenas oppugnat ibid.
- Philippus pyriticam exercet ibid.
- Philippi dolus ibidem
- Philippi ficta promiſſio. fo. 60. pag. 2. in
prin.
- Philippi in ſuos crudelitas ibidem
- Philippi interitus fo. 30. pa. 2. in prin.
- Philippus rex legatos Ro. interfecit. fo.
51. pag. 1. circa med.
- Philippus imperator fo. 98. pa. 1. poſt
prin.
- Philomenes fo. 39. pa. 1. circa prin.
- Philomenis cædes ibidem
- Philomenes Achiuorum dux. fol. 51. p. 1.
poſt med.
- Phitius Apollo fo. 81. pa. 1. poſt med.
- Phito ſerpens ibidem
- Phocenſes fo. 29. pa. 1. in prin.
- Phocenſes Philippi pſidia fraudati. ibid.
- Phœnicia prouincia fo. 3. pa. 1. in fi.
- Piratæ a Gneo Pompeio compreſſi. fo.
73. pa. 2. circa finem
- Pireus Athenienſis portus. fol. 72. pa. 2.
in prin.
- Pilati ad Tyberium relatio. fo. 90. pag. 2.
poſt prin.
- Pictones fo. 78. pa. 2. circa med.
- Pilati præſidis interitus ibidem
- Pirenei ſaltus fo. 5. pa. 1. ante med.
- Pirrus rex Epiri fo. 36. pa. 2. in fine
& fo. 41. pag. 2. circa med. & fol. 27. pa.
2. in prin. & in fine
- Pirrus Tarentinis auxiliatur. fo. 38. pa. 1.
circa med.
- Pirri ſcriptum fo. 60. pa. 2. in prin

Pirrhī interitus. fo. 39. pa. 1. circa med.
 Pīso. fo. 93. pa. 2. post med. & fo. 58. pag. 2.
 circa finem
 Pithon a Macedonibus hostis denunciat
 tus fo. 35. pa. 2. circa finem
 Flacidia Theodosii filia. fo. 111. pag. 1. circa
 finem
 Placidia probitas. fo. 113. pa. 1. circa fi.
 Plagæ decem quæ ceciderunt super Aeg
 yptum ob populum dei afflictum. fo.
 101. pa. 2. circa prin. per to. & fo. seq. fere
 per to.
 Pœni a Claudio vincuntur. fo. 42. pa. 1. fe
 re per totum
 Pœnorum irruptio. fo. 49. pa. 2. circa ini.
 Polibius Achius fo. 54. pa. 2. in fine
 Polentia fo. 68. pa. 2. circa med.
 Polinices fo. 10. pa. 2. ante med.
 Polipercon. fo. 35. pa. 2. post med. & fo. 36.
 pa. 1. in med.
 Pomeria capta fo. 15. pa. 2. in prin.
 Pompeius Nicopolim condidit. fo. 74.
 pa. 1. circa med.
 Pompeius Ithyreos & Arabes deuicit.
 fo. 75. pa. 1. in prin.
 Pompeius Crassi collega. fo. 79. pa. 2. cir
 med.
 Pompeius Hispaniam occupat. fo. 80. pa.
 1. post med.
 Pompeius a Cesare frustra obsessus. fo.
 81. pa. 1. in fine. & pa. seq.
 Pompeius Caesarem fugientem insecu
 tus est. fo. 80. pa. 2. circa initium
 Pompeii exercitus & castra diruta. ibid.
 circa med.
 Pompeii cædes ibidem
 Pompeius Bithinicus ibidem
 Pompeii interfectores occisi. fo. 82. pa. 1.
 ante med.
 Pompeius legiones recipit. fo. 86. pag. 1.
 in prin.
 Pompeius peste afflictus, pene totus in
 terit fo. 66. pa. 1. circa finem
 Pompeius a Numantinorū finibus pro
 fligatur fo. 56. pa. 1. in prin.
 Pompeius fulmine interiit. fo. 66. pag. 1.
 circa finem
 Pompeii consobrini fo. 68. pa. 2. post
 med.
 Pontius dux fo. 31. pa. 1. post med.
 Popilia virgo fo. 17. pa. 2. in med.
 Populus Auentinum montem occupat.
 fo. 9. pa. 2. in fine
 Porseana Hetruscorum rex, Tarquinius
 rum fautor fo. 45. pa. 2. in med.

Porus Indorum rex. fo. 33. pa. 1. circa initium
 Posthumius dolo suorum militum occi
 ditur fo. 99. pa. 1. in medio
 Posthumius COS. fo. 31. pa. 1. circa med.
 Prænestis urbis discessus. fo. 67. pag. 2. in
 prin.
 Prænestini vincuntur. fo. 29. pa. 2. in prin.
 Prima virtutis Græciæ corruptio. fo. 18.
 pa. 2. in fine
 Probus imperator. fo. 99. pa. 2. circa med.
 Proclamatio in Mancini deditionem. fo.
 56. pa. 2. circa med.
 Prodigia multa ac mirabilia visa sunt. f.
 39. pa. 2. circa med. & fo. 46. pa. 1. in me.
 & fo. 60. pa. 2. in fine. & fo. 60. pa. 1. circa
 med. & fo. 26. pa. 1. circa med.
 Prusia Bithiniæ rex. fo. 51. pa. 1. post med.
 Pseudotirus fo. 92. pa. 2. circa finem
 Ptolemæus Perdicam bello aggreditur.
 fo. 35. pa. 2. post med.
 Ptolemæus Aphricam, Arabiam, Aeg
 yptūq; fortitur fo. 35. pag. 1. post
 med.
 Ptolemæus Demetriū vicit. f. 36. p. 2. in fi.
 Ptolemæus Alexandrinorum rex. fol.
 59. pa. 1. post med.
 Publius Caninius. fo. 85. pag. 2. circa
 med.
 Publius Crassus. fo. 76. pag. 1. circa
 med.
 Publius Cassius tribunus plebis. fo. 80. p.
 2. circa initium
 Pub. Seruilius. fo. 67. pag. 2. in med. & fo.
 69. pa. 1. post medium
 Pub. Cornelius Scipio. fo. 46. pa. 2. in fi.
 & fo. 50. pa. 2. post med.
 Pub. Sempronius ibid.
 Pub. Africanus Scipio COS. fo. 50. pa. 2.
 circa med.
 Pub. Digitus prætor, omnem pene exer
 citum amisit fo. 50. pa. 2. in medio
 Pub. Scipio COS. fo. 51. pa. 2. circa med.
 Punici belli exordium. fo. 52. pag. 2. circa
 finem
 Punicum bellum fo. 27. pag. 2. circa
 principium
 Putei sanguinem emanantes. fo. 101. pa. 2.
 circa med.

De litera Q

QUæ regna præcipua fuerint. fo.
 13. pa. 2. in fine
 QUæ temporibus Cyri gesta sint.
 fo. 40. pa. 2. circa initium

- Quæ temporibus Darii acta fuere. fo. & pa. iisdem, circa med.
 Quæ regnante Philippo facta fuerint. f. 41. pa. 1. circa initium
 Quæstio de potentia supernaturali. fo. 88. pa. 2. circa med.
 Quare Babylon sine rege, deleta sit. f. 14. pa. 1. in fine
 Quare Roma cum imperatore non deleta sit fo. eo. pa. 2. in fine
 Qui non crediderunt Dei euangelio perierunt fo. 112. pa. 1. ante med.
 Quintus Cincinnatus. fo. 19. pa. 1. cir. pñ.
 Quintus Seruilius. fo. 26. pa. 2. circa pñ.
 Quintus Fabius fo. 42. pa. 1. circa init.
 Quintus Lutatius. fo. 44. pag. 2. in med.
 Quintus Fabius Labeo COS. fo. 51. pa. 2. circa medium
 Quintus Fulvius Flaccus prætor. fo. eo. pa. 1. circa finem
 Quintus Calphurnius COS. fo. 57. pa. 1. in medio
 Quintus Martius COS. fo. 61. p. 1. in pñ.
 Quintus Scevola. fo. 66. pa. 2. post med.
 Quintus Metellus ibidem
 Quintilius Varus fo. 87. pa. 1. in fi.
 Quintilius fo. 99. pa. 1. circa fi.
 Quo tempore Proca regnare cœperit. f. 14. pa. 1. in med.
 Quo tēpore Babylō defecit. f. & p. iisdē
 Quot annis Babylon a morte Nini instaurata sit fo. & pa. iisdē, post med.
 Quot annis ab instauratiōe Babylonis Romulus regnare cœpit. fo. & pa. iisdē.
 Quot annis Ninus regnavit. fo. eo. pa. 2. circa med.
 Quot annis secūdum bellum Punicum gestum est fo. 50. pa. 1. circa med.
 Quot annis bella ciuilia exercuit Pompeius fo. 66. pa. 1. circa fi.

De litera R

- R**anarum horridisqualores fo. 9. pa. 2. circa prin.
 Rauenna oppidū. fo. 99. p. 1. in pñ.
 Reconfortatio plēbis fo. 15. pa. 2. in fi.
 Rectores Atheniensium triginta. fo. 22. pa. 1. in prin.
 Regnorū vicissitudines. fo. 14. pa. 2. i pñ.
 Regulus. fo. 42. pa. 2. post med. & fo. 43. pa. 1. circa med.
 Remus a fratre Romulo occisus. fo. 15. pa. 1. circa medium
 Remorum Romanis auxiliantium clades. fo. 78. pa. 2. in prin.
 Rhea Syluia Numitoris filia. fo. 14. pa. 2. in med.
 Rhedagaisi decretū. fo. 109. pa. 1. circa fi.
 Rhedagaisi fuga & interitus. fo. 110. pa. 1. in prin.
 Rhegini populi fo. 20. pa. 1. in med.
 Rheginorū oppugnatio. f. 39. pa. 1. cir. m.
 Rhenum flumen fo. 4. pa. 1. in fine
 Rhetia regio. fo. eo. pa. 2. in med. & fo. 87. pa. 1. in prin. & fo. 98. pa. 2. circa med.
 Rhodos insula, quæ Ophiussa antea dicebatur, a Thecise & Carsathiis capta. f. 8. pag. 1. ante med. & fo. 46. pag. 1. circa med. & fo. 94. pa. 2. post medium
 Rhurupi portus fo. 5. pa. 1. circa fi.
 Riphei montes Tanaim fundunt fluuiū. fo. 2. pa. 2. ante med. & fo. 4. pa. 1. in fine, & fo. 89. pa. 1. post med.
 Romani se nihil passos dixerunt vbi Circus illis redderetur fo. 7. pa. 2. post m.
 Romani petunt Circenses sibi subici. fo. eo. pa. 2. in fine
 Roma a Targniis liberata. f. 14. p. 1. c. pñ.
 Roma hæres imperii Babylonis ibid.
 Romæ & Baby. æqualitas. f. eo. p. 2. i med.
 Roma Christianissima ibidem, in fine
 Roma pestilentia capitur. f. 16. pa. 1. in med.
 Romanorum facinus. fo. 23. pa. 1. in med.
 Romæ incendium ibidem
 Romana iuuentus capitolino monte inclusa fo. eo. pa. 2. in prin.
 Romanæ fortunæ tenuitas ibidem
 Roma pestilētia tabefacta. f. 26. p. 2. in pñ.
 Romani in Latinos irruerunt. fo. 28. pa. 1. in prin.
 Romanorum impedimēta a Sannitibus erepta fo. 31. po. 1. in med.
 Romanorum ignominia ibidem
 Romani fidem Sannitibus datam infringunt. ibidem
 Rom. Alex. formidant ibid. in fi.
 Romanorum hostium clades. fo. 34. pa. 1. in fine
 Romæ intolerabilis pestilentia. fo. 34. pa. 2. circa med.
 Romanorum interfectorum numerus. fo. 38. pa. 1. in fine.
 Romani aguntur in supplicium. fo. 39. p. 1. circa med.
 Romana portenta. fo. eo. pa. 2. in prin.
 Romæ repentina subuersio. fo. 44. pa. 2. circa med.
 Roma inūdatione Tiberis vastata. ibid.

Romani cū Phaliscis bellauere. ibid. in fi.
 Romanorū legati ab Illyriis occisi. fo. 45
 pa. 2. in med.
 Romanorum numerosissimus exercitus
 ibidem. circa finem
 Romanorū turpis fuga. fo. 46. p. 1. cir. ini.
 Romana clades apud Cannas. fo. 47. pa. 1.
 circa med. & fo. 56. pa. 2. in fine
 Romanæ militiæ penuria. fo. 60. pa. 2. cir-
 ca initium
 Romanorum miseria. ibidem. circa finē.
 Romani, diuino auxilio, ab Hannibalis
 oppressionē tutantur. fo. 48. p. 2. in prin.
 Romani telis cōtriti. fo. 51. pa. 1. in prin.
 Roma infelicitate aliorum aucta est. fo. 53
 pa. 1. post med.
 Romanorum fugientiū & Numantinoꝝ
 rum vicissitudo. fo. 57. pa. 2. circa med.
 Romanis sitiētibus insperata pluuia sub-
 uenit. fo. 61. pa. 2. post med.
 Romanorum irruptio. fo. 66. p. 2. in med.
 Romanorū anōsitās. fo. 77. p. 1. post me.
 Romæ bellorum ciuiliū clades. fo. 80
 pa. 1. circa finem
 Romanorum signa sublata. fo. 87. p. 2. in
 prin.
 Roma incēdio correpta. fo. 89. p. 2. in pri.
 Romæ grauissima fames. fo. 90. pa. 2. cir-
 ca med. & fo. 92. pa. 2. post med.
 Romanorum seruorum expulsio. ibidē.
 Romanæ legiones sub iugum Parthicū.
 fo. 13. pa. 1. in fine
 Romæ orrum incendium. fo. 94. pa. 2
 circa finem.
 Romani a multis prouinciis profligati
 fo. 95. pa. 2. circa med.
 Romani sua fide per dei clementiā a Bar-
 baris gentibus liberantur. ibidem.
 Romanos fines hostis vndiq; circumstat.
 fo. 99. pa. 1. in prin.
 Romulus Latinorū rex. fo. 12. pa. 2. in me.
 Romulus parricidium fecit. fo. 15. p. 1. cir-
 ca med.
 Romulus regnum solum occupat. ibidē.
 Rosolanorum fines. fo. 2. pa. 2. circa med.
 Rostris affixa mortuorum capita. fo. 66
 pa. 2. circa med.
 Rufinus. fo. 109. pa. 1. circa princip.

De litera S

Sabi ni Romanos inuadunt. fo. 15. p. 2.
 circa finem.
 Sabinus legatus. fo. 77. pa. 1. in fine
 Sacri portus fo. 66. pa. 2. post med.

Sagittæ veneno illitæ. fo. 33. pa. 2. in prin.
 Sanguis in Piceno flumine effluxit
 fo. 46. pa. 1. circa med.
 Saguntum oppidum. fo. 46. pa. 2. cir. pri.
 Salinarum lacus fo. pa. 2. circa finem.
 Samarum promontoriū. fo. 2. pa. 2. in fi.
 Samos insula fo. 94. pa. 2. post med.
 Sandrocottus fo. 36. pa. 2. circa med.
 Sannites bellum in Romanos restaurant
 fo. 34. pa. 2. circa med.
 Sanniticū bellum. fo. 27. pa. 2. circa prin.
 Sannitum in Romanos confuratio. fo. 34
 pa. 1. in med.
 Sannitiū bellum in Romanos restauratū.
 fo. 60. pa. 2. circa med.
 Sannitum clades ibidem
 Sapor Persarum rex. fo. 98. pa. 2. post me.
 Sardanapalus Assyriorum rex. fo. 12. pa. 2
 circa initium
 Sardanapalus ab Arbactō præfecto ex-
 pulsus. fo. 14. pa. 1. in med.
 Sardi populi. fo. 72. pa. 2. post prin.
 Sardini imperio Romano rebelles. fo. 45
 pa. 1. circa initium.
 Sarmatæ po. fo. 105. pa. 2. post med.
 Sarus dux. fo. 109. pa. 2. post med.
 Sceleratus campus. fo. 18. pa. 1. circa med.
 Scipio prætextatus. fo. 46. pag. 2. circa fi.
 Scipio COS. ibidem
 Scipio, frater consulis Scipionis. ibidem
 Scipionum interitus. fo. 48. p. 2. cir. med.
 Scipio adulescens ibidem
 Scipio COS. creatus. fo. 49. pa. 2. cir. init.
 Scipio legatus ad Anthiolum. fo. 50. pa. 2
 post med.
 Scipio africanus, Hannibalem in fugam
 vertit ibidem. circa finem
 Scipionis Africani exilium. fo. 51. pa. 2.
 circa med.
 Scipionis Africani interitus ibidē.
 Scipionis Nasicæ de non cōstruēdo thea-
 tro lap. ideo oratio. ibidem
 Scipio Africanus COS. creatus. fo. 57
 pa. 2. circa initium.
 Scipio Africanus milites suos ad præ-
 lium docet ibidem. circa med.
 Scipionis interitus. fo. 68. pa. 1. in fi.
 Scipio semetipsum iugulauit. fo. 82. pa. 2
 in princip.
 Scithæ populi. fo. 4. pa. 1. in prin.
 Scithæ Asiam perdomuerunt. fo. 11. pa. 1
 in prin.
 Scithæ post Medos regnū Assyriorū ob-
 tinuerunt. fo. 12. pa. 1. circa prin.
 Scithia regio. fo. 30. pa. 1. circa med.
 C. iii

INDEX

Scolophitus & Plinius regii iuvenes apud
Scithas fuere. fo. 11. pa. 1. circa princip;
Scribonius. fo. 62. pa. 1. in med.
Scriptorum diuersa intentio. fo. 24. pa. 1.
circa med.
Seianus præfectus. fo. 90. pa. 2. post med.
Seleuci interitus. fo. 37. pa. 1. post med.
Seleucus. fo. 36. pa. 1. post med.
Seleucus in Oriente plurima bella gessit.
fo. 60. pa. 2. circa med.
Seleucus Alexandri præfectos cædit.
fo. 36. pa. 2. circa med.
Seleucus archipirata. fo. 73. p. 2. circa init.
Semiramis Babylonem instaurat. fo. 14.
pa. 1. in med.
Semiramis Nino in regnū successit. fo. 7.
pa. 1. post prin.
Semiramis Aethyopiā sibi subiecit. ibid.
Semiramidis flagitiosa libido. ibidem, in
medio
Sempronius. fo. 38. pa. 2. circa med.
Sempronius COS. fo. 46. pa. 2. post med.
& fo. 47. pa. 2. circa finem, & fo. 49. p. 2.
circa initium
Senatorum mortis proscriptio. fo. 90. p. 2.
post med.
Senatorum cædes. fo. 13. pa. 1. in fine
Senæ fluminis ostium fo. 50. pa. 1. in fi.
Sergii Galbæ in Lusitanos bellum. fo. 52.
pa. 1. circa med.
Sergius Galba. fo. 51. pa. 1. circa med.
Sertorii mors. fo. 68. pa. 1. circa finem
Sertorius proscriptus. fo. 67. p. 1. post. m.
Sertorius Hispaniā ferro sollicitat. fo. 68.
pa. 2. in prin. & fo. 70. pa. 1. circa med.
Seruilius peste interit. fo. 9. pa. 1. in fine.
Seruilius Cæpio COS. fo. 43. pa. 2. cir. m.
Seruius Fuluius COS. fo. 57. pa. 1. in med.
Seruorū dñis restitutio. fo. 8. p. 1. cir. pri.
Seruorum fugitiuorū supplicium. fo. 86.
pa. 1. post med. & fo. 57. pa. 1. circa finem
Seuerus imperator. fo. 97. pa. 2. cir. med.
Seueri obitus ibidem.
Sextilia virgo vestalis. fo. 39. pa. 1. cir. me.
Sextus Pompeius totam Italiam furtis,
& cædibus occupat. fo. 84. pa. 1. cir. init.
Sextus Pōpeius Romā fame affecit. ibid.
Sicambri populi. fo. 87. pa. 1. circa med.
Sicilia insula. fo. 50. pa. 2. ad fi.
Sicilia tyrannos, & Cyclopes educauit.
fo. 20. pa. 1. in prin.
Siciliæ bellum ciuile. fo. 57. pa. 1. circa fi.
Siciliæ miseria. fo. 57. pa. 1. in fine
Siculum mare. fo. 5. pa. 2. circa finem
Siphax. fo. 49. pa. 2. circa med.

Siracusarum ciuitas. fo. 4. p. 1. circa med.
& fo. 6. pa. 1. post med.
Siria regio fo. 93. pa. 1. in fine
Siriam grauissima fames corripit. fo. 92.
pa. 2. circa med.
Siriphonenses populi. fo. 5. pa. 2. ad finē.
Smirnei populi. fo. 72. pa. 2. post med.
Socrates veneno perit. fo. 22. p. 2. in me.
Sodomæ destructio, cum cæteris ciuitati
bus. fo. 7. pa. 2. circa prin.
Solis diminutio. fo. 46. pa. 2. in fine
Sophocles fo. 13. pa. 2. in prin.
Spartacus dux. fo. 59. pa. 2. in prin.
Sparta quæ & Lacedæmonia dicitur
fo. 13. pa. 1. circa finem.
Spartani contempti. fo. 60. pa. 2. cir. med.
Spartani apud Græc. propter longū bel
lum contempti fo. 13. pa. 2. cir. med.
Spartani timore circumstantium tabue
runt fo. 35. pa. 1. circa finem
Spartanorum animus in cōsequenda vi
ctoria fo. 13. pa. 1. in fine
Spartanorum ruinæ. fo. 21. pa. 1. circa med.
Spartanorū pertinacia. fo. 60. pa. 2. cir. fi.
Specus quærens sepulturam hominis
fo. 26. pa. 2. circa finem.
Stilico. fo. 100. pa. 1. in med.
Subuentani po. fo. 6. pa. 1. circa finem
Sucena fo. 79. pa. 2. in fine
Suessones fo. 75. p. 2. post mediu
Sueui po. fo. 87. pa. 1. circa med.
Sumessa oppidum. fo. 15. pa. 1. in prin.
Sumellanus ager. fo. 48. pa. 1. circa med.
Sylla quot milites ante Collinam portā
fudit fo. 67. pa. 1. in prin.
Sylla dictator creatur. ibidem
Sylla dictatura priuatur. fo. 67. p. 2. in me.
Sylla Archelao obstitit. fo. 72. pa. 2. in pri.
Sylla cum maxima clade urbem ingre
sus fo. 67. pa. 1. circa med.
Syllacea præfectus. fo. 79. pa. 2. fine
Syllanæ partis interfecti numerus. fo. 66.
pa. 1. post med.
Syllani belli spacium, & pernicies. fo. 67.
pa. 2. in med.
Syrtes minores. fo. 6. pa. 1. circa finem
Syrtes populi. fo. 43. pa. 2. circa med.

De litera T

TAbula proscriptionis. fo. 67. pa. 3.
in medio.
Tanais fluuius. fo. 2. p. 2. ante med.
& fo. 32. pa. 2. circa medium
Tantali pudētissima flagitia. fo. 10. p. 1. in fi.

- Taprobane insula fo. 2. pa. 2. in fine.
 Tarentini belli origo. fo. 28. p. 1. circa prin.
 Tarentini Romanam classem inuadunt
 fo. 38. pa. 1. circa prin.
 Tarquinius Superbus regnum occiso so-
 cero occupauit. fo. 15. pa. 2. in fine
 Tarquinius Priscus. fo. 87. p. 1. circa med.
 & fo. 15. pa. 1. in fine
 Tarracon Hispaniæ ciuitas. fo. 6. pa. 2. cir-
 ca prin.
 Tarsus insula. fo. 71. pa. 2. circa finē.
 Taurus mons. fo. 3. pa. 1. circa med. & in fi.
 & fo. 4. pa. 1. in pri. & fo. 31. pa. 2. in med.
 Taurus Cæsaris præfectus. fo. 84. pag. 2.
 ante med.
 Tedagæ ciuitatis irruptio. fo. 52. pa. 2. an-
 te medium
 Temistocles, Carchaginiensium dux. fo. 18.
 pa. 2. in princip.
 Tempa & cerymonia Aegyptiorum des-
 tructa. fo. 17. pa. 2. circa med.
 Tempus quo primum creati consules
 fo. 16. pa. 2. circa prin.
 Tempus regum Romanorum. ibidē.
 Tempus translationis Assyriorum. fo. 14.
 pa. 1. in med.
 Temporis præteriti lamentatio. fo. 26.
 pa. 1. in fine
 Tencateri po. fo. 87. pa. 1. circa med.
 Termophilas Antiochus occupat. fo. 50.
 pa. 2. circa med.
 Terræmotus apud Romanos ob bellum
 male susceptum. fo. 58. pa. 2. circa med.
 Terræ excussio. fo. 46. pa. 1. circa med.
 Terræmotus in Sicilia. fo. 23. pa. 1. in prin.
 Terræmotus in Achaia. fo. 26. pa. 1. circa
 medium
 Terræ hiatus fo. 60. pa. 2. circa finem
 Terræmotus in Syria. fo. 100. pa. 2. an me.
 Termophilæ victi. fo. 54. pa. 1. circa finē.
 Thebani po. fo. 25. pa. 1. circa prin.
 Thebani ab Alexandro diruti. fo. 31. p. 2.
 circa prin.
 Thebastes ciuitas. fo. 103. pa. 2. circa med.
 Thecistes in Phoenæum præliū parat.
 fo. 8. pa. 1. in principio
 Theodosi ad Deum deprecatio. fo. 107.
 pa. 2. circa med.
 Theodosi obitus. fo. 108. pa. 1. in medio
 Theodosius a Valente missus. fo. 105. pa.
 2. circa prin.
 Theodosius nitiur, vt Christi fides re-
 stauraretur. fo. 106. pa. 2. in principio
 Theodosius Constantinopolim ingre-
 ditur. ibidem
- Theodosius imperator effectus. ibidem
 circa finem
 Theodosius alpes transiit. fo. 107. pa. 1.
 ante med.
 Theodosius victoria potitus. fo. 107.
 pa. 2. circa medium
 Theramenis interitus. fo. 22. pa. 1. cir. pri.
 Theseus fo. 11. pa. 1. in fine
 Thessalia Palephato centauri dicti. fo. 10.
 pa. 2. post med.
 Thessali po. fo. 28. pa. 2. in medio
 Thraces populi. fo. 10. pa. 1. circa princip.
 & fo. 87. pa. 2. post princip. & fo. 12. pa. 1.
 circa principium
 Thraciæ sacra crudelia. fo. 54. p. 1. cir. me.
 Thracia regio fo. 4. pa. 2. in prin.
 Thrasibulus ibidem, in medio
 Thrasibuli adhorratio. fo. 22. pa. 2. cir-
 ca finem.
 Thiresi responsum. fo. 50. pa. 1. circa finē
 Thuscæ po. fo. 15. pa. 1. in fine
 Thuscorum pugna. fo. 27. pa. 1. circa init.
 Tiberius priuignus Cæsaris. fo. 87. pa. 2.
 circa finem
 Tiberius Cæsar imperiū adeptus. fo. 90.
 pa. 1. in fine
 Tiberius Cæsar ex mæsueto in crudelem
 versus. fo. 90. pa. 2. circa finem
 Tiberius filius adoptiuus. fo. 105. pa. 1. cir-
 ca medium
 Ticinum fo. 46. pa. 2. circa medium
 Tigris flumen. fo. 3. pa. 1. in princip.
 Tisifarnes Lydiæ præfectus. fo. 21. pa. 1.
 circa initium. & fo. 24. pag. 2. circa med.
 Titi Torquati interitus. fo. 82. pa. 2. in pri.
 Titi de diruendo templo consiliū. fo. 94.
 pa. 1. post medium
 Titi regnum ibidem, circa finem
 Tito & Gellono consulibus fames, & pe-
 stilentia Ro. inuadit. fo. 16. pa. 1. in prin.
 Titus Tacius fo. 15. pa. 1. circa med.
 Titus fo. 90. pa. 1. post medium
 Tobia humanitas. fo. 1. pa. 1. circa finem
 Tolossa a Scipione oppugnata. fo. 62. p. 1.
 circa finem
 Tomyris regina. fo. 17. pa. 1. in prin.
 Tomyris insidiatur ibidem
 Trabali Philippū femore lædunt. fo. 30.
 pa. 1. circa medium
 Tracum ciuitas. fo. 99. pa. 1. post prin.
 Traiani imperii exordium. fo. 95. pa. 1. in
 fine, & pa. 2. in principio
 Traianus imperator multas imperio suo
 prouincias iunxit. ibidem
 Trasumenus lacus. fo. 47. pa. 2. circa me.

INDEX

Trebia. fo. 46. pa. 2. post med.
Tributum præmium pacis. fo. 52. p. 1. post medium
Tullus Hostilius in bello exercitæ iur uentutis. fo. 15. pa. 2. circa finem
Tyranni rursus in Athenienses conuersi fo. 22. pa. 1. circa finem
Tyrus ciuitas fo. 32. pa. 1. post prin.

De littera V

V Acci populi. fo. 5. pa. 1. in med. & fo. 56. pa. 2. circa med. & fo. 85. p. 2. in prin.
Valens imperii Valentiniani particeps. fo. 104. pa. 2. circa med.
Valēs Arriani dogmatis sectator. fo. 60. pa. 2. circa med.
Valens bellum cum Gothis gessit. fo. 105. pa. 2. circa initium
Valentinianus imperator. fo. 104. pa. 2. circa med.
Valentianus iperator. fo. 105. pa. 1. in pri.
Valentiani interitus ibidem.
Valentiniani iunioris interitus. fo. 107. pa. 1. in fine
Vallia electus a Gothis. fo. 113. p. 2. in pri.
Valerii COS. interitus. fo. 119. p. 2. in prin.
Valerius Faccus. fo. 128. pa. 1. in medio
Valerius COS. fo. 45. pa. 1. circa initium.
Valerianus fo. 98. pa. 2. in medio
Valerianus apud Persas seruitute conseruit fo. 98. pa. 2. post medium
Varro COS. fo. 56. pa. 2. circa med.
Vfulani populi. fo. 87. p. 1. circa medium
Vecilius fo. 55. pa. 1. circa finem
Vecturius COS. fo. 31. pa. 1. circa med.
Velabri populi. fo. 5. pa. 1. in fine
Veientes superati. fo. 15. pa. 2. in prin.
Veiorum decennale obsidium. fo. 13. p. 1. in med.
Velites a volitando dicti. fo. 48. pa. 1. circa medium
Vellocaffes fo. 78. pa. 1. in fine
Ventidius Persas & Parthos Bello oppugnat. fo. 84. pa. 1. circa medium
Venuleius trisuir. fo. 67. p. 1. circa finem.
Vergentorix dux. fo. 78. pa. 1. in princip.
Vermis rigore spinæ caret. fo. 43. pa. 1. in principio
Verianianus & Didymus fratres. fo. 11. pa. 2. circa initium
Vesores bellum Scithis primus intulit. fo. 10. pa. 2. circa finem
Vesores a Scithis fugatus. f. 11. p. 1. in pri.
Vespasianus imperator fo. 90. p. 1. in me.

Vespasianus victor, Iani portas claudit. ibidem, circa finem
Vespasiani imperii tranquillitas. fo. 94. pa. 1. post initium
Vespasiani & Titi triumphus. fo. 60. pa. 2. circa medium
Vespasiani interitus. fo. 60. pa. 2. circa fi.
Vestæ ædes diruta. fo. 44. pa. 2. circa finē.
Vesuuius mons. fo. 69. pa. 2. circa prin. & fo. 94. pa. 2. circa finem
Virgines Sabinæ raptæ. fo. 15. pa. 1. circa medium
Viridomari interitus. f. 46. p. 1. post me.
Viriatius fo. 55. pa. 1. circa finem
Viriatii interitus dolosus. fo. 56. pa. 1. post principium
Viriatius suorum dolis interfectus. fo. 68. pa. 2. circa finem
Vitellii sæuitia. fo. 93. pa. 2. in fine.
Vitellii graue supplicium. fo. 94. pa. 1. in principio
Vibientes po. fo. 6. pa. 1. in fine
Vlcinenses pa. fo. 39. pa. 2. circa finem
Vldinus dux fo. 109. pa. 2. post med.
Vmborum in Romanos coniuratio. fo. 34. pa. 1. in med.
Vminius mons. fo. 86. pa. 2. circa med.
Volsci populi. fo. 16. pa. 2. in prin.
Volusianus Christianorum persecutor. fo. 98. pa. 1. in fine
Vtica regio. fo. 66. pa. 2. in me.
Vulcani insula. fo. 5. pa. 1. circa finem
Vuandali populi. fo. 113. pa. 1. circa med.
Vximia ciuitas. fo. 68. pa. 2. in fine

De littera X

X Antippos Lacedæmoniorū dux. fo. 43. pa. 1. post med.
Xerxes successor regni paterni. fo. 17. pa. 2. in med.
Xerxis bellum in Græcos. ibidem.
Xerxis fuga. fo. 18. pa. 2. in principio
Xerxis fortunæ varietas. f. 18. p. 2. in pri.

De littera Z

Z Eugis alicuius prouinciæ generale nomen. fo. 5. pa. 2. circa finem
Zopironis præfecti bellum in Scithia. fo. 32. pa. 2. circa med.
Zoroastes Bactianorum (qui & magicæ artis repertor dicitur) rex. f. 7. p. 1. in pri.

FINIS PAVLI ORO SII INDICIS.

Bonum est infimi gradus bonum,
cum supremo conferre.

PAVLI OROSII VIRI DOCTISSIMI HISTORIARVM
INITIVM, AD AVRELIVM AVGVSTINVM,

PRAECEPTIS TVIS PARVI

beatissime pater Augustine, atq; vtinam
tam efficaciter q̄ libenter, q̄ ego in vtrā-
uis partem parum de explicito mouear, re-
cte ne, an secus egerim. Tu enim iam isto
iudicio laborasti, vtrum ne hoc, quod precī
peres possem. Ego autem solius obediē-
tiā, si tamen eam voluntate conatuq; de-
corauī, testimonio contētus sum. Nam &
in magna magni patrisfamilias domo, cū
sint multadiuersi generis animalia, adiumento familiaris rei cō-
moda, non est tamē canum cura postrema, quibus solis natura in-
situm est, voluntarie ad id quo preparantur vrgeri, & per ingenitā
quandam obediētiā formulam sola disciplinati tremoris expe-
ctatione suspendi, donec ad peragendi licentiā nutu signove mit-
tātur. Habent enim proprios appetitus q̄ tum brutis excellentio-
res, tantum rationabilibus propinquātes, hoc est discernere / ama-
re / seruīre. Nam discernentes inter dominos atq; extraneos non
eos quos insectantur, oderūt. sed pro his quos amant, zelant, & a-
mantes dominum ac domum nō quasi ex natura apti corporis vi-
gilantes, sed ex conscientia solliciti amoris inuigilant, vnde etiā
mystico sacramento in Euangelijis, quod edant mīcas catelli sub
mensa dominorum, & Chananea mulier nō erubuit dicere, & do-
minus non fastidiuit audire. Beatus etiam Tobias ducem ange-
lum sequens canem comitem habere non spreuit. Igitur generali
amori tuo speciali amore cōnexus voluntati tuę volēs parui. Nā
cum subiectio mea praecepto paternitatis tuę factum debeat, to-
tumq; tuum sit, quod ex te ad te redit, opus meum hoc solo cumu-
latius reddidi, q̄ libens feci. Praecepas mihi vtī aduersis vani-
loquam prauitatem eorum, qui alieni a ciuitate dei ex locorum
agrestium compitis & pagis pagani vocantur siue gentiles, quia
terrena sapiunt, qui cum futura non querant, praeterita aut obliui-
scantur, aut nesciant, praesentia tamen tempora veluti malis extra
solitum infestatissima, ob hoc solum, quod creditur xp̄s, & colitur
deus, idola autem minus coluntur, infamant. Praecepas ergo vt
ex omnibus quę haberi ad praesens possunt historiarum atq; anna-
lium fastis, quęcunq; aut bellis grauiā, aut corrupta morbis, aut fa-
me tristitia, aut terrarum motibus terribilia, aut inundationibus a-

quarum insolita, aut eruptionibus ignium metuenda, aut ictibus fulminum, plagisque gradinū sēua, vel etiam parricidiis flagitiisque misera pertransacta retro sēcula reperissem, ordinato breuiter voluminis textu explicarem, maxime cum reuerentiā tuā perficiendo aduersum hos ipsos paganos. xi. libros insistentem, quorū iam decem orientes radii mox ut de specula ecclesiasticæ claritatis elati sunt, toto orbe fulserunt leui opusculo occupari non oportet, & sanctus filius tuus Iulianus Carthaginien̄sis seruus Dei satis fieri super hac re petitioni suę eadem fiducia, q̄ poposcit exigeret, dedi operam, & meipsum in primis confusione pressi, cui plerūq; reputanti supra modum exēstauisse presentium clades temporū videbantur. Nactus sum enim præteritos dies nō solum æquæ ut hos graues, verum etiam tanto atrocius miseros, quanto longius a remedio verę religiōis alienos ut merito hac scrutatiōe claruerit regnasse mortem auidam sanguis dum ignoratur religio quę prohiberet a sanguine. Ista illucescente illam cōstupuisse, illam concludi cum ista iam præualet, illam penitus nullam futuram cū hæc sola regnauit, exceptis videlicet semotisque illis diebus nouissimis sub fine sēculi & sub apparitione Antichristi vel etiam sub conclusionē iudicii, quibus futuras angustias quales ante non fuerant dominus xp̄s per scripturas sacras sua etiam contestatione predixit. cum secundum ipsum quidem, qui & nunc & semper est, modum verum apertiore ac grauiore discriminē, per intollerabiles tribulationes temporum illorū, sanctos probatio, impios perditio, sequeretur. Et quoniam omnes propemodum tam apud grecos q̄ apud latinos studiosi ad scribendum viri qui res gestas rerum populorumque ob diuturnam memoriā verbis propagauerūt. initium scribēdi a Nino Beli filio rege assyriorum fecerunt, qui cum opinione ceca mundi originem creaturamque hominum sine initio credi velint capisse tamen ab hoc regna bellaque definiunt, quasi vere eatenus humanum genus ritu pecudum vixerit, & tunc primum veluti ad nouam prouidentiam concussū suscitaturumque vigilauerit.

¶ De miseria hominum per peccatum ab initio.

Caput. I.

GO INITIVM MISERIAE

hominum ab initio peccantis hominis ducere institui, paucis duntaxat, iisdemque breuiter deliberatis. Sunt autem ab Adam primo homine usque ad Ninum magnum, ut dicunt regem, quando natus est Abraam anni tria milia. xxxiii. q. ab omnibus historiographis vel omisso vel ignorati sunt. A Nino autem vel Abraam usque ad Cæsa-

rem augustum, id est, usque ad natiuitatem Christi, qui fuit anno imperii Cæsaris. xlii. cū facta pace cū Parthis Iani portę clausę sunt, & bella toto orbe cessarunt, colliguntur anni duo milia. xv. in quibus inter se autores scriptoresque omnium ocia negotiaque triuerunt, quapropter res ipsa exigit ex his libris quę breuissime vel pauca attingere, qui originem mundi loquētes pręteritorum fidem annūciatione futurorum, & post subsequa probatione fecerunt, non quo auctoritatem eorum cuique videamur ingerere, sed quod opere precium sit de opinione vulgata, quę nobis cum omnibus communis est commonere. primum quia si diuina prouidentia, quę sicut bona, ita pia & iusta est, agitur homo & mundus, hominem autem qui conuertibilitate nature & libertate licentie infirmus & cōtumax est, sicut pie gubernare egenum opis oportet, ita iuste corrigi immoderate libertatis necesse est, iure ab initio hominis per bona malaque alternantia, exerceri hunc mundum sentit quisquis per se atque in se humanum genus videt, deinde cum ab ipso primo homine peccatum punitioque peccati coepisse doceamur, porro autem cum etiam isti de medijs temporibus inchoantes, quę superiorum nullo meminērint, nihil nisi bella cladesque descripserint, quę bella quid aliud dicenda sunt, nisi vrgentia in alterutrum mala, mala autem hominū quę tunc erant, sicut & nunc sunt, in quantum sunt sine dubio, aut manifesta peccata sunt aut occultę punitiōes peccatorum, quod impedimenti est non eius rei caput pandere, cuius illi corpus expresserint, & priora illa secula quę multo numerosiora monstrabimus, vel tenuissimo testari relatu similes miseras pertulisse. Dicturus igitur ab orbe condito usque ad urbem conditam, dehinc usque ad Cæsaris principatum natiuitatemque Christi, ex quo sub potestate urbis, orbis mansit imperium, vel etiam usque ad dies nostros in quantum ad cognitionem vacare suffecero, conflictationes generis humani & veluti per diuersas partes ardentem malis mundum, face cupiditatis incensum e specula ostentaturus, necessarium reor, ut primum ipsum terrarum orbem, quem inhabitabat humanum

A. ii.

Annorum a temporibus Adam usque ad Ninum & a Nino usque ad Cæsarē augustum supputatio.

Abraamus contemporaneus Nini.

Quoto anno imperij sit natus Christus.

Homo infirmus & contumax.

Quę sit scripturus pollicetur.

genus, sicut est a maioribus trifarie distributus, deinde regionibus prouinciisq; determinatus expediam, quo facilius cum locales bel-
lorum morborumq; clades ostentabuntur, studiosi quiq; non solū
rerum ac temporum, sed etiam locorum scientiam consequantur.

Maiores nostri in tres partes mundum
totum diuísisse. Caput. II.

Maiores nostri orbem totius terræ oceani libo circun-
septum triquadrum statuere, eiusq; tres partes Asiā/
Europam / & Aphricam / vocauerunt, quibus aliqui du-
as hoc est asiam, ac deinde Aphricam in Europam
accipiendam putauerint. Asia tribus partibus ocea-
no circuncincta per totam transuersi plagam orientis extenditur.
Hæc occasum versus a dextra sui sub axe septentrionis incipientē
contingit. Europam, a sinistra Aphricam dimittit, sub Aegypto
vero & Syria mare nostrum, quod magnum generaliter dicimus,
habet. Europa incipit septentrionalis in flumine Tanai, qua Ri-
phæi montes Sarmatico auersi oceano Tanaim fundūt fluuiū, q̄
præteriens aras ac terminos Alexandri magni in Roxolanorum fi-
nibus sitos Mæotidas auget paludes, quarum immensa exundatio
iuxta Theodosiam urbem, Euxinum pontū late ingredit̄, in iuxta
Constantinopolim longe mittuntur angustie, donec eas mare, hoc
quod dicimus nostrum, accipiat. Europæ in hispania occidentalis
oceanus terminus est, maxime ubi apud Gades insulas Herculis co-
lumne visuntur, & Tyrrheni maris faucibus oceani æstus imitti-
tur. Aphricæ principium est a finibus Aegypti vrbisq; Alexan-
driæ ubi Parethonium ciuitas sita est super hoc mare magnum,
quod omnes plagas terrasq; medias interluit, inde per loca que ac-
colæ catabathmon vocant, haud procul a castris Alexandri ma-
gni, & super lacum Caleartium, deinde iuxta superiorum fines A-
nasitarum missa in transuersum per Aethiopica deserta meridia-
num cōtingit oceanum. Terminī Aphricæ ad occidentem iidē
sunt qui & Europæ, id est, fauces Gaditani freti, vltimus autem fi-
nis eius est mons Athlas, & insulæ quas fortunatas vocāt. Et quia
breuiter generales tripartiti orbis diuisiones dedi, ipsarum quoq;
partium regiones, sicut sollicitus sum, significare curabo. Asia ad
mediam frontem orientis habet in oceano Eoo ostia fluminis Gā-
gis, a sinistra promontorium Calligicum cui submanet ad Eurum
insula Taprobane, ex qua oceanus Indicus vocari incipit, a dextra
habens Emodos montes, ubi Caucasus deficit, promontorium

Asia.
Europa,
Tanais fluui-
us,

Aphricæ ter-
minus

Asiæ promō-
toria fluuij &
insulæ.

Samaram, cui ad aquilonem ostia fluminis subiacent Octorogoræ, ex quo oceanus sericus appellatur. In his finibus India est, quæ habet ab occidente flumen Indum, quod rubro mari accipitur, a septentrione montem Caucasum, reliqua, ut dixi, Eoo & Indico oceano terminatur. Hæc habet gentes quadraginta quatuor, absque insula Taprobane, quæ habet decem ciuitates, absque reliquis insulis habitantibus plurimis, a flumine Indo, quod est ab oriente usque ad flumen Tigrim, quod est ad occasum, regiones sunt istæ. Aracosia, Parthia, Assyria, Persida & Media, situ terrarum montoso & aspero. Hæ a septentrione habent montem Caucasum, a meridie mare rubrum & sinum Persicum, in medio autem sui flumina præcipua Hydaspem & Arabim. In his sunt gentes trigintaduæ. Sed generaliter Parthia dicitur, quamuis scripturæ sanctæ vniuersam sæpe Mediam vocent. A flumine Tigri, usque ad flumen Euphratem Mesopotamia est, incipiens a septentrione inter montem Taurum & Caucasum, cui ad meridiem succedit Babilonia, deinde Caldea, nouissime Arabia, ea demum inter sinum Persicum & sinum Arabicum, angusto terre tractu orientem versus extenditur. In his sunt gentes vigintiocto a flumine Euphrate, quod est ab oriente usque ad mare nostrum, quod est ab occasu, deinde a septentrione, id est a ciuitate Dascuta, quæ in confinio Capadociæ, & Armeniæ sita est, haud procul a loco ubi Euphrates nascitur, usque ad Aegyptum & ad extremum sinum Arabiæ, qui est ad meridiem longo angustoque sulco saxi infulisq; creberrimo, a rubro mari, id est, ab oceano occasum versus extenditur, Syria generaliter nominatur, habens maximas prouincias Comagenem, Phœniciam & Palestinam absque Saracenis & Nabathæis, quorum gentes duodecim sunt, in capite Syriæ Capadocia est, quæ habet ab oriente Armeniam, ab occasu Asiam, ab Aquilone Themiscirios campos, & mare Cimericum, a meridie taurum montem, cui subiacet Cilicia & Isauria usque ad Isicus sinum, qui spectat contra insulam Cyprum. Asia regio, vel, ut proprie dicam, Asia minor, absque oriëntali parte, qua ad Capadociam Syriamque progreditur, vndique circumdata est mari. a Septentrione ponto euxino. ab occasu Propontide, atque Helesponto, a Meridie mari nostro ubi est mons Olympus. Aegyptus inferior ab Oriente habet Syriam Palestinam, ab Occasu Libyam, a Septentrione mare nostrum, a Meridie montem, qui appellatur Climax, & Aegyptum superiorem, fluuiumque Nilum, qui de littore incipientis maris rubri, videtur emergere in loco qui dicitur Mosylon,

India.

Taprobane insula.

A flumine Indo usque ad Tigrim regiones intermedie.

Parthia.

Mesopotamia

Syria.

Asia minor.

Aegyptus inferior.

Nílus.

deinde diu ad occasum profluēs, faciēs insulam nomine Meroem in medio sui, nouissime ad septentrionem inflexus, tempestiuisq; auctus incrementis plana Aegypti rigat. Hunc aliqui auctores asserunt haud procul ab Atlante habere fontem, & cōtinuo harenis mergi, inde interiecto breui spatio vastissimo lacu exundare, atq; hinc oceano tenus, orientem versus, per Aethiopica deserta prolabi, rursusq; inflexum ad sinistram ad Aegyptum descendere. Quod quidem verum est esse huiusmodi fluuium magnum, qui tali ortu taliq; cursu sit, & re vera tot tantaq; monstra gignat, quem utiq; prope fontem barbari Dara nominant, ceteri vero accolæ Nuhul vocant. Sed hic in regione gentium quæ Libyæ Aegyptiæ vocantur, haud procul ab illo fluuiō, quem a litore maris rubri prorumpere diximus, immenso lacu acceptus assumit, nisi forte occulto meatu in alueum eius, qui ab oriente descendit, eructet. Aegyptus superior in orientem per longum extenditur, cui est a septentrione sinus Arabicus, a meridie oceanus, Nā ab occasu ex inferiori Aegypto, incipit ad orientē, mari rubro terminatur, vbi sunt gentes vigintiquatuor. Et quoniam meridianam partem vniuersæ Asiæ descripsimus, superest vt ab oriente ad septentrionem, pars quæ restat expediatur. Mons Caucasus inter Colchos, qui sunt super Cimericum mare, & inter Albanos qui sunt ad mare Caspiū primum attollitur, cuius quidem vsq; in vltimum orientem, vnum videtur iugum. Sed multa sūt nomina. Et multi hoc ipsum iugum Tauri montes credi volunt, quia re vera Parchoatras mons Armeniæ inter Taurum & Caucasum, medius continuare Taurum cum Caucaso putatur, sed hoc non ita se habere posse discernit fluuius Euphrates, qui de radice Parchoatres montis effusus tendens in partem Meridionalem ipsum ad sinistram Taurum montem excludit. Ad dexteram itaque ipse Caucasus inter Colchos & Albanos vbi & portas habere mōs Caucasus dicitur, a portis Caspijs vsq; ad Armenias py-las, vel vsque ad fontem Tigris illius fluminis inter Armeniam & Iberiam, montes Acroceraunijs dicuntur, a fonte Tigris vsque ad Carras ciuitatem, inter Massagetæ & Parthos Mons Ariobarzones. A Carris ciuitate vsque ad oppidum quod dicitur Cathippi, inter Hyrcanos & Bactrianos mons Memarmali, vbi amomum nascitur a quo proximum iugum mons Parthau appellatur. Ab oppido quod vocatur Cathippi vsque ad vicum dictum Saphrum, inter Daharsaraucas & Parthyenas mons Oscobares, vbi Ganges fluuius oritur, &

Aegyptus superior.

Altera Asiæ descriptio.

Laſer naſcitur. Ganges Mediam interluit oriens a Sacarum montibus, verſusque meridiem in ſinum Indici maris, qui Gangeticus appellatur, quinque oſtijs erumpit, vti & Nilus exuperat campis. Ex hoc vniuerſa diuiditur India, altera intra altera extra Gangem appellata. A fonte fluminis Gangis vſque ad fontes fluminis Octorogoræ, qui ſunt in partibus ſeptentrionis, vbi ſunt montani Paropaniſadæ & mons Taurus. A fontibus Octorogoræ vſque ad ciuitatem Octorogorram, inter Hunnos & Scythas & Gangaridas mons Caucasus. Vltimus autē inter Eoſas & Paſiadras mons Imaus, vbi flumen Chriſoroas & promontorium Samara orientali excipitur oceano. Igitur a monte Imauo, hoc eſt ab imo Caucaſo & dextra orientis parte, qua oceanus ſericus tenditur vſque ad promontorium Boreum & flumen Boreum, & inde tenus Scythico mari, quod eſt a ſeptentrione vſque ad mare Caſpium, quod eſt ab occaſu, & vſque ad extremum Caucaſi iugum, quod eſt a meridie. Hircanorum & Scytarum gentes ſunt quadragintaduæ, propter terrarum inſœcundam diffuſionem late oberrantes. Mare Caſpium ſub aquilonis plaga ab oceano oritur, cuius vtraque circa oceanum littora, loca deſerta incultaque habentur, inde meridiem verſus per longas anguſtias tenditur, donec per magna ſpatia dilatatum Caucaſi montis radicibus terminetur. Itaque a mari Caſpio quod eſt ad orientem, per ora oceanī ſeptentrionalis vſque ad Tanaiſm fluuium & Mœoticas paludes, quæ ſunt ad occaſum per littus Cimmerici maris, quod eſt ab Aphrico vſque ad caput & portas Caucaſi, quæ ſunt ad meridiem, gentes ſunt trigintaquatuor, ſed generaliter regio proxima Albania vltior ſub mari & monte Caſpio Amazonum nuncupatur. Expliciti autem ſunt quambreuiffime fines ac termini partis Aſiæ. Nunc autem partes regionis Europæ, inquantum cognitioni hominis conceditur, totis viribus ſtilo peruagabor.

A montibus Rhiphæis ac flumine Tanai Mœotiſque paludibus, quæ ſunt ad orientē per littus ſeptentrionalis oceanī vſque ad Galliam Belgicam & flumen Rhenum, quod eſt in partibus occaſus, deinde vſque ad danubium fluuium, quem & Iſtrum vocant, qui eſt a meridie ad orientem directus ponto accipitur, ab oriente Alania eſt in medio Dacia, vbi & Gotia, deinde Germania eſt, vbi plurimam partem Sueui obtinent, quorum oīm gētes ſunt LI III. Nūc quicquid Danubiſ ab barbarico ad mare nūm ſecludit expediā. Mœſia ab oriēte habet oſtiā flumi-

Mare Caſpium

Danubiſ.

Constantino-
polis prius
Bizantinum
Macedonia.
Achaia,

Delmatia.

Pannonia.
Noricus,
Rhetia.

Italia.

gallia belgica

Gallia Lugdu-
nensis.
Narbonensis
prouincia.

nis Danubij, ab Euro Thraciam, a meridie Macedoniam ab aphrico Delmatiam, ab Occasu Istriam, a Circio Pannoniam. a septentrione Danubium. Thracia habet ab Oriente Propontidis sinum & ciuitatem Constantinopoli, quæ Bizantium prius dicta est, a septentrione partem Delmatie, & sinum Euxini ponti. ab Occasu & Aphrico Macedoniã, a Meridie Aegeum mare. Macedonia habet ab Oriete egeum mare, a Borea Thraciam, ab Euro Euboeã & Macedonicum sinum, a meridie Achaïam, a Fauonio montes Acroceraunos in angustiis adriatici sinus, qui montes sunt contra apuliam & Brundisium, ab occasu Delmatiam, a Circio Dardaniã, a septentrione Moesiam. Achaia vndiq; propemodum cincta est mari. nam ab Oriente habet Myrtoum mare, ab Euro arcticum mare, a Meridie Ionium mare, ab Aphrico & Occasu Gephaloniam & Cassiopam insulas, a Septentrione sinum Corinthium, ab Aquilone angustum terre deorsum, quo Macedonie coniungitur, vel potius Attice qui locus Isthmos vocatur, vbi est Corinthus habens i Atticam, a Borea non longe Athenas ciuitatem, Delmatia habet ab Oriente Macedoniam, ab Aquilone Dardaniã, a Septentrione Moesiam, ab Occasu Istriam & sinum Liburnicum, & insulas Liburnicas, & a Meridie adriaticum sinum. Pannonia Noricus & Rhetia habet, ab Oriente Moesiam, a meridie Istriam, ab aphricam alpes apenninas, ab Occasu, Galliam belgicam, a Circio Danubij fontem & limitem, qui Germaniam a Gallia inter Danubium Galiamque discernit, a septentrione Danubium & Germaniam. Italiae situs a Circio in eum tenditur habens ab aphrico Tիրի-
num mare, a borea Adriaticum sinum cuius ea pars quæ continet terræ communi & contigua est, alpiū obicibus obstruitur. Quæ a gallico mari per Ligusticum sinum exurgentes primum Narbonensium fines, deinde Galliam Rhetiamque secludunt, donec in sinu Liburnico defigantur. Gallia belgica habet ab oriente fluminis Rheni & germaniam, ab euro alpes Apenninas, a meridie prouinciã Narbonensem, ab occasu prouinciã Lugdunensem, a circio oceanum britannicum. a septentrione Britanicam insulam. Gallia Lugdunensis ducta per longum, & per angustum inflexa Aquitanicam prouinciã semicingit. Hæc ab oriente habet Belgicam, a meridie partem prouinciæ Narbonensis qua Arelatum ciuitas sita est, & mari gallico Rhodani flumen accipitur Narbonensis prouincia pars galliarum habet ab oriente alpes Coctias ab occidente Hispaniam, a circio Aquitaniam, a septentrione Galliam Lugdunensem, a partibus Aquilonis Belgi-

cam galliam, a meridie mare gallicum quod est inter Sardiniam, & insulas baleares, habens in fronte qua Rhodanus fluuius in mare exit, insulas Sthecadas. Aquitanica prouincia obliquo cursu Ligeris fluminis qui ex plurima parte terminus eius est, in orbem agitur. Hæc a Circio habet oceanum, qui Aquitanicus sinus dicitur, ab occasu Hispanias habet, a septentrione & oriente Lugdunensem, ab Euro & meridie Narbonensem prouinciam contingit. Hispania vniuerso terrarum situ trigona est, & circumfusione oceanii Tyrrhenique pelagi peninsula efficitur. Huius angulus prior spectans ad orientem, a dextris Aquitanica prouincia, a sinistris Balearico mari coartatus Narbonensium finibus inseritur. Secundus angulus circumintendit, ubi Brigantia gallicæ ciuitas sita altissimum Pharum & inter pauca memorandi operis ad speculam Britannicæ exiit. Tertius eius angulus est, quo gades insulæ intentæ in aphricum Atlantem montem interiecto sinu oceanii prospiciunt. Hispaniam citeriorem ab oriente incipientem Pyrenei saltus a parte septentrionis vsq; ad cantabros Asturesq; deducit, atq; inde per vacceos & Oreatanos quos ab occasu habet, Post tam in nostri maris littore Carthaginem determinat. Hispania vltior habet ab oriente vacceos, celtiberos & Oreatanos, a septentrione oceanum ab occasu oceanum, a meridie Gaditanum oceanii fretum. Inde mare nostrum, quod Tyrrhenum vocatur, immittitur. Et quoniam oceanus habet insulas quas Britanniam & Hiberniam vocant, quæ in aduersa galliarum parte ad prospectum Hispaniæ sitæ sunt, breuiter explicabuntur. Britannia oceanii insula per longum in boream extenditur, a meridie gallias habet, cuius proximum littus transieantibus ciuitas aperit, quæ dicitur Rhutupi portus, vnde haud procul a Moryni in austro positos menapos Bataiosq; prospectat. Hæc insula habet, in longum milia passuum octingenta, in latum milia ducenta, a tergo autem, vnde oceano infinito patet, Orchadas insulas habet quarum viginti desertæ sunt, tredecim incoluntur. Deinde insula Tyle quæ per infinitum a cæteris separata, circum versus medio sita oceano, vix paucis nota habetur. Hyberniam insula inter Britanniam & Hispaniam sita est, quæ longiore ab Aphrico in boream spatium porrigitur. Huius partes priores intente Cantabrico oceano Brigantiæ gallicæ ciuitatem, ab aphrico sibi in circum occurrente spatioso interuallo procul spectant, ab eo præcipue promotorio ubi Senæ fluminis ostium est, & velabri Lucenique consistunt. Hæc propior Britannicæ spatium terrarum angustior, sed cæli solisq; temperie magis utilis a Scotorum gentibus colitur. Huic etiam Meuania insula proxima est,

Aquitanica
prouincia

Hispania

Britannia.

Britanniæ di-
mensio,

Hibernia.

Omnia esse
summi frigo-
ris patientio-
ra q̄ caloris
Prouinciā
descriptio
Aphricę

zeugis

Mauritania

& ipsa spatio non paruo solo commoda æque a Scotorum gentibus habitatur. Hi sunt fines totius Europæ. Aphricam, vt dixi, cum tertiam orbis partem maiores nostri accipiendam describerint, non spatiorum mensuras, sed diuisionum rationes secuti sūt. Mare hoc siquidem magnum, quod ab occasu ex oceano oritur in meridiem magis vergens angustiores inter se & oceanum coartata Aphricæ litem fecit, vnde etiam aliqui quibus eam longitudine parem, tamen multo angustiores intelligentes, inuerecū dum arbitrati, tertiam partem vocare, sed potius in Europa Aphricam deputantes, ad secundam portionem appellare maluerūt. p̄terea cum multo amplius terrę in Aphrica ardore, solis, q̄ in Europa rigore frigoris incultum atq; incognitum sit, quippe cum omnia pene animantia vel germinantia patientius & tollerabilius ad summum frigoris quam ad summum caloris accedant, ea scilicet causa est. Aphricam per omnia situ & populis minorem videri. Et quia natura sui minus habet spatii, & celi inclementia, plus deserti cuius descriptio per prouincias & gentes hæc est. Libya cyreniaca & pēta polis post Aegyptum in parte Aphricę prima est. Hęc incipit a ciuitate Parethonio & montibus Catabatynō, inde secundo mari vsq; ad aras Philenorum extēditur. Post se habet vsq; ad oceanum meridianum gentes Libyorum Aethiopū & Garamantum. Huic est ab oriente Aegyptus, a septentrione mare Libycum, ab occasu Syrtes, maiores & Trogloditæ. contra quos insula Calipso est, a meridie Aethiopicus oceanus. Tripolitana prouincia, quę & subuentana, vel regio Arzugum dicitur, vbi Leptis magna ciuitas est, quibus arzuges per longum Aphricę litem generaliter vocētur, habet ab oriente aras Philenorum inter Syrtes maiores & Trogloditas, a septentrione mare Siculum, vel potius Adriaticum, & Syrtes minores, ab occasu Byzantium vsq; ad lacū Salinarum, a meridie barbaros getulos Nathabres & garamantas vsq; ad oceanum Aethiopicum pertingentes Byzantium, zeugis autem ortus non vnius conuentus, sed totius prouincię generale nomen fuisse inuenimus. Bizantium ergo, vbi Hadrumētus ciuitas. zeugis vbi Carthago magna. Numicida vbi Hypo regiū & Nisicada ciuitates sunt, habent ab oriente syrtes minores & lacum salinarum, a septentrione mare nostrum, quod spectat ad siciliam & sardiniam insulas, ab occasu mauritaniam sitiphensem, a meridie fontes vzarę & post eos Aethiopum gentes peruagantes vsq; ad oceanum Aethiopicum sitiphenes & Cæsarienses. Mauritania habet ab oriēte Numidiā, a septentrione mare nostrum, ab occasu flumē Maluam, a meridie montem Atrixim qui

diuidit iter viuā terrā & harenas iacētes vsq; ad oceanū & oberrāt Gangines æthiopes. Tingitana mauritania vltima est aphricæ. Hæc habet ab oriente flumen Maluam, a septentrione mare nostrum vsq; ad fretum Gaditanum, quod inter Hauēnem & Calpen duo contraria sibi promontoria coartatur, ab occidente Atlantem montem & oceanum Atlanticū sub Aphrico Hesperium montē, a meridie gentes Aulolum, quas nunc Galaules vocāt vsq; ad oceanum Hesperium contingētes. Hic est terminus vniuersę Aphricę. Nunc insularum quæ in nostro mari sunt, loca nomia & spatia dimetiar. Insula Cypros ab oriēte mari Syrio quod Missicū vocāt, ab occidente mari pamphilico, a septentrione Vulone Ciliciæ, a meridie Syriæ & phoenicis pelago cingitur, cuius spatium in longum tenet milia passuum centum septuaginta quīq; in latum milia passuum centum viginti quinq;. Insula creta finitur ab oriente Carphatio mari, ab occasu & septētriōe mari cretico, a meridie mari libyco, qđ & adriaticū vocant. habet in longū milia passuum centum septuaginta duo, & i latum quiquaginta. Insulę Cyclades, quarum est ab oriente prima Rhodos, a septentrione Tenedos, a meridie Carpatos, ab occasu Cythera, ab oriēte finiuntur littoribus Asię, ab occidente mari Icario, a septētrione mari ægeo, a meridie mari Carpatio. Sunt autem omnes Cyclades numero quinquaginta tres. Hę tenent a septētrione in meridiem milia passuum quinquaginta, ab oriente in occasum milia. cc. Sicilia insula tria habet promontoria, vnū quod dicitur Pelorus & aspicit ad aquilonem, cui Messana ciuitas proxima est, secundum quod, dicitur Pachinus sub quo, ciuitas Siracusana respicit ad Euronotum tertium quod appellatur Lilybeus. vbi & ciuitas eiusdem nominis sita est, dirigiturq; in occasum. Hęc habet a Peloro in pachinum milia passuum centum quinquaginta nouem, a Pachino in Lilybeum centū septuaginta septem milia. Hęc ab oriente cingitur mari Adriatico, a meridie mari Aphrico, quod est contra Subuentanos & Syrtes minores. ab occidente & septētriōe habet mare Tyrrhenum, a borea vsq; ad subolanum fretum Adriaticum quod diuidit Tauronimitanos Siciliæ & Brutios italiæ. Sardinia & Corsica insulę paruo freto hoc est milium viginti passuum diuidūtur, ex quibus Sardinia habet a meridie contra Numidiā Caralitanos, contra Corsicam insulā, hoc est septētrionem versus, habet Vlbicēses, cuius in lōgum spatiū tenet milia passuū. ccxxx. in latum milia centum octuaginta. Hęc habet ab oriente & borea Tyrrhenicum mare, quod spectat ad portum vrbis Romæ. ab occasu mare Sardinum, ab Aphrico insulas Baleares Longæ positas, a meridie Nu-

Tyrrheni maris Insulæ.

midicum sinum, a Septentrione vt dixi Corsicam. Corsica insula multis promontoriis angulosa est. Hec habet ab oriente Tyrrenum mare & portum vrbis, a meridie Sardiniam, ab occasu insulas Baleares, a circio & septentrione Ligusticum sinu. Tenet autem in longum milia passuum. c. lx. in latum milia. xx. & vi. Insule Baleares due sunt, maior & minor, quibus insunt bina oppida, maior Tarraconem Hispanie ciuitatem, minor Barchilonam septentrionem versus contra se habet. Maiori subiacet insula Hebusus, deinde ab oriente Sardinia, ab aquilone mare Gallicum, a meridie & a phrico Mauritanicum pelagus, ab occasu Ibericum spectat pelagus. Hec sunt insule ab Hellesponto vsque ad oceanum per totum magnum pelagus constitute, que & cultu & memoria magis celebres habentur. Percensui breuiter, vt potui, prouincias & insulas orbis vniuersi, nunc locales gentium singulasque miseras, sicut ab initio incessabiliter extiterunt & qualiter quibusque exorte sint in quantum suffecero proferam.

Genesis. vi.

¶ Hic ponitur diluuii vindicta.

Cap. III.

Grum pest fabricam ornatuque mundi huius homo, quem rectum atque immaculatum fecerat deus morti se substrauisset, ac perinde humanum genus libidinis deprauatum peccatis funditus obsorberetur, continuo iniustam licentiam punitio iusta consecuta est. Sententiam creatoris dei & iudicis peccanti homini ac terre propter hominem destinata, semperque, dum homines terram habitauerint, duraturam omnes videlicet aut probamus negando, aut confitendo toleramus, obstinatisque mentibus testes sibi infirmitas sua inurit, quibus fidelis scriptura non suaserit. Deinde refuso sub Noe in omnem terram mari immissoque diluuiio, cum toto orbe coniecto vnum spatium celi esset, ac pelagi, deletum fuisse vniuersum humanum genus paucis in arca fidei sue merito ad substituendam originem referuatis, euidentissime veracissimi scriptores. docent fuisse tamen etiam illi contestati sunt, qui preterita quidem tempora ipsumque auctorem temporum nescientes tamen ex indicio & coniectura lapidum, quos in remotis montibus conchis & ostreis scabros etiam sepe cauatos aquis visere solemus, coniiciendo didicerunt. Et quis huiusmodi adhuc & relatu digna fideque certa proferri a nobis queant tamen hec veluti principalia duo de preuaricatione primi hominis & condemnatione generationis viteque eius, ac deinde perdizione totius generis humani dicta sufficiant, tamen vt si qua gentiles historici de nostris aliquo ordine contigerint, hec plenius cum ceteris ipso quo incurrerint ordine proferant.

Genesis. vii.
Ecclesiastes
xliiij.

¶ Primus Ninus rex Assyriorum. CAPVT. III.

Nte annos vrbis conditæ mille. ccc. Ninus rex Assyriorum primus vt ipsi volunt, propagandæ dominationis libidine arma foras extulit, cruentamque vitam quin quaginta per annos totam Asiam bellis egit a meridie atque rubro mari surgens sub vltimo septentrione. Euxinum pontum vastando perdomuit. Scythicamque barbariem adhuc tunc imbellem & innocentem torpentemque excitare sæuiciam, vires suas nosse, & nō lac iam pecudum, sed sanguinem hominum bibere, ad postremum viceret, dum vincit edocuit. Nouissime Zoroastem Bactianorum regem, eundemque magicę artis, vt ferunt repertorem, pugna oppressum interfecit, post ipse dum deficientem a se oppugnant urbem, sagittæ ictu interiit. Huic mortuo Semiramis vxor successit, virum animo & habitu gerens, auidosque iam vsu sanguinis populos per quadragitaduos annos cædibus gentiū exercuit. Non contenta terminis mulier, quos a viro suo tunc solo bellatore quinquaginta annis acquisitos susceperat. Aethiopiam bello pressam, sanguine illitam imperio adiecit. Indis quoque bellum intulit: quos præter illum & Alexandrum magnum nullus intrauit, quod eo tēpore ideo crudelius grauiusq; erat, quam nunc est persequi & trucidare populos in pace viuentes, quia tunc apud illos nec foris erant vlla incendia bellorum, nec domi tanta exercitia cupiditatum. Hæc libidine ardens, sanguinem sitiens inter incessabilia stupra & homicidia cum omnes, quos regie accersitos meretricie habitos concubitu oblectasset, occideret, tandem filio flagitiose concæpto, impie exposito, incestu cognito priuatā ignominiam publico scelere obtexit. Præcepit enim vt inter parentes ac filios nulla delata reuerentia naturæ de coniugijs appetendis, quod cuiq; libitum esset, libitum fieret.

¶ Quod ignis de cælo descendit in Pentapolim

CAPVT.

v.

Nte annos vrbis conditæ. M. c. lx. confinem Arabiæ regionem, quæ tunc Pentapolis vocabatur, arsisse penitus igne cœlesti, inter alia etiam Cornelius tacitus refert qui sic ait. Haud procul inde campos, quos ferunt olim vberes, magnisque vrbibus habitos fluminum iactu arsisse, sed manere vestigia, terramque ipsam specie solida vim frugiferam perdidisse. Et cum hoc loco nihil de incensis propter peccata hominum ciuitatibus, quasi ignarus expresserit, paulo post velut oblitus consilii, subiicit & ait. Ego sicut inclitas quondam vrbes igne cœlesti fragrasse concesserim, ita halitu lacus infici terram & corrumpi reor.

b

Ninus Rex
primus regni
propagandi cu
piditate ille
ctus bellis ex
ternos popu
los infestauit
zoroastes
magicę reper
tor.
Semiramis
mētita virū.

Flagitiosa
Semiramis
dis libido.

Gene. xix.
Esaia. xiii.

De destructi
one Sodomæ
cum aliis. iiii
ciuitatibus.

Abundantia
rerum causa
malorum.

Quo dicto inuitus licet de exustis vrbibus quę proculdubio peccatorum noxa conflagrauerant, & scisse se & concessisse confossus, palam prodidit, non sibi cognitionis fidem defuisse, sed exprimendę fidei voluntatem, quod nunc a me plenius profertur. In confinio Arabiæ & Palæstinæ, qua dimissi altrinsecus mōtes subiectis campis excipiuntur quinque ciuitates fuisse referuntur Sodomā, Gomorā, Adamā, Seboim, & Segor. sed Segor ex his parua, illæ magnæ & amplæ, quippe quibus & soli fœcunditas suberat, & Iordanis fluuius per plana diffusus, ac per opportuna diuisus augmentis vbertatis impēdebatur. Huic vniuersę regiōni bonis male vtēti abundantia rerum causa malorum fuit, Ex abundantia enim luxuria, ex luxuria fœdæ libidines adoleuere, adeo vt masculi in masculos operantes turpitudinem, nec consideratis quidem locis cōditionibus atatibusq; proruerent. Itaq; iratus deus pluit super hanc terram ignem & sulphur, totāq; regiōnem cum populis atq; vrbibus exustam testem iudiciij sui futuram æterna dānatione dānauit, vt nūc quoq; appareat quidē forma regiōnis, sed inueniatur regio cineris, mediāq; conuallem, quam iordanis irrigauerat, nunc mare superfusum tegat, tantumq; de rebus, vt putatur, paruis diuinæ indignationis iudiciū accensum est, vt propter hoc illi male vtētes bonis, fructus miseriarū, nutrimenta libidinum fecerant, terra quoq; ipsa quę has habuerat ciuitates primum exusta ignibus, post oppressa aquis in æternam damnationē cōmuni periret aspectui.

¶ Vbi Romani nihil mali se passos esse dixerunt, si circus illis redderetur. C A P V T. VI.

Maque nunc si placet, hī, qui in Christū, quem nos iudicem sæculorum ostendimus; quantum in ipsis est sputa coniiciunt, inter Sodomā & Romā discernant causas, & conferant pœnas, quę a me vel maxime ob hoc retractandę non sunt, quia omnibus notę sunt. Et tamen quālibenter eorum sententias acciperem, si illi fideliter, ita vt sentiunt faterentur. quamquam quod de temporibus christianis rati & hoc in angulis murmurent, non vsque adeo moleste accipiendum putem, cum totius populi Romani consona voce parique iudicio sensus ac sermo sit cognitus. Adeo quodam autem paruo & leui motu hæsitasse erga se parum per consuetudinem voluptatum indubitatissime contestatus est, vt libere conclamaret, si reciperet circum nihil esse sibi factum, hoc est, nihil egisse Romæ Gothorum enses, si concederetur spectare Romanis circenses, Nisi forte vt se habet apud plerosque hoc præcipue tempore, qui ex longa reque, vel

Circus.

paruam obortam sollicitudinem intolerabilem laborem putant, has clemētissimas admonitiones quibus omnes aliquādo restrin-
gimur, alienis punitionibus auditis lectisque præponunt. Quos
saltem de hoc ipso exitu Sodomorum & Gomorreorum moneo,
vt discere atque intelligere quæant, qualiter deus peccatores puni-
uerit, qualiter punire possit, qualiter puniturus sit. Ante annos vr-
bis conditæ mille, septuaginta dum Thelcises & Carfathij perui-
cax prælium aduersus Phorençum regem Argiuorum, & Parapa-
sios accipiunt, spem sine fructu victoriæ gesserūt, Idemque Thel-
cises & Carfathii post paululum bello victi, patria profugi, ignari
que rerum, credētes quia se penitus a congressu totius humane ha-
bitationis abstraherēt, Rhodum insulam quæ Ophiusa antea voca-
batur, quasi tuta possessione cæperunt.

¶ Vbi in Achia sæuum diluuium actum est.

C A P V T,

V II.

Nte annos vrbis conditæ mille. xl. in Achia sæuum di-
luuium vastatione plurima totius pene prouinciæ fuit.
Quod quia Ogygis, qui tunc Eleusinae condit or & rex
erat temporibus effusum est, nomē loco ac tēpori dedit.

¶ De fame, quæ fuit in Aegypto.

C A P V T, VIII.

Nte annos cōditæ vrbis mille. xlviiij. fuisse apud Aegy-
ptum primum in solitam fastidiendamque vbertatem,
deinde iugem atq; intolerabilem famē legimus, cui Io-
seph vir iustus & sapiens diuina prouisione subuenerit,
vt Pompeius historicus refert, eiusque breuiator Iustinus docet, q-
inter cætera sic ait. Minimus ætate inter fratres Ioseph fuit, cu-
ius excellens ingenium fratres veriti interceptum peregrinis mer-
catoribus vēdiderunt. A quibus deportatum in Aegyptum, cum
magicas sibi artes solerti ingenio percepisset, breui ipsi regi pcha-
rus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & somniorū pri-
mus intelligentium condidit. Nihilque diuini iuris, humanique
ei incognitum videbatur, adeo vt etiam agrorum sterilitatem fu-
turam ante multos annos prospiciens, fruges cōgregasset. Tanta-
que eius experimenta fuerunt, vt non ab homine, sed a deo respon-
sa accepisse videretur. Filius Ioseph Moses fuit, quem præter pa-
ternæ scientiæ hæreditatem etiam formæ pulchritudo commen-
dabat. Sed Aegyptii cum scabiem & vitiliginem paterentur, re-
sponso moniti eum cum ægris, ne pestis ad plures serperet, ter-
minis Aegypti pellunt. hæc Iustinus. Sed quoniam hæc idem
Moses, quem isti sapientem scientemque fuisse attestantur, ple-
nius veriusque tanquam per se suosque gesta conscripsit, pri-

b. ii.

Felix quicū-
que dolore
alterius di-
sces posse ca-
rere tuo.

Rhodos insu-
la prius voca-
ta Ophiusa.

Ogygis.

Genesis. xli.
Iosephus i. c.
iiii. antiquita-
tis iudaicæ.

A vera hysto-
ria dissentit
Pompeius &
qui eum imi-
tatus est Iusti-
nus, Si qdve
rius desideras
lege cap. exo.

secundum le-
ge. Item Iose-
phum in anti-
quitatibus. ca-
put. vi.

Prouerbialis
sententia.

Fames sep-
tennis.

Ioseph soler-
tia in compa-
randis & dis-
partiendis se-
nectibus.

Exodi. i.

Antiquitatū

Ioseph. vi. c.

mun fide eius atque autoritate, quam etiam isti probant, horum ignorantia est supplenda, de hinc sacerdotum Aegyptiorum fallax malitia confutanda est, qui vel astu, quod manifestius est, euidentem iram misericordiamque veri dei memoriae subtrahere conati sunt, particulatim expositione confusa ne in contumeliā idolorum suorum eum colendum merito ostenderent, cuius consilio annunciata hæc mala, & auxilio euitata docuissent, vel forte ut indulgentius accipiamus obliti sunt. Illius enim nostri Ioseph, qui fuit veri dei seruus, & pro creatura domini sui pie intenteque sollicitus, prouisione ipsi habundabant frugibus, quasi sacerdotes, sed quia falsi sacerdotes erant, cum cæteris esurientibus non dolebāt. Enimvero, cui placet, obliuiscitur cui dolet, meminit, quamquam huius temporis argumentum historijs factisque reticentibus ipsa sibi terra Aegypti testis pronunciat, quæ tunc redactu in potestatem regiam, restitutaque cultoribus suis ex omni fructu suo usque ad nunc quintæ partis incessabile vectigal persoluit. Fuit itaque hæc fames magna sub rege Aegyptiorum Diapolito, cui nomen erat Amosis, quo tēpore Balæus Assyrios, Argiuos Apis regebat, Fuerunt autem ante annos famis septem præcedentes alij septem vbertatis anni, quorum affluentiam tanto negligentius periturā, quanto vberius natam Ioseph noster solertia sua collegit, & condidit, totamque Aegyptum conseruauit. Acquisiuit vniuersam Pharaoni pecuniam & deo gloriam reddens dispensatione iustissima, cui vectigal, cui honorem honore omnium, pecora, terras, censusque collegit, ipsos autem qui semetipsos cum terris suis accipiendæ stipis taxatione vendiderant statuta quintæ partis pactione taxauit. Hunc Ioseph quem constituit deus Aegyptiis conseruata salutis autorem, quis credat ita in breui eorum excidisse memoria, ut filios eius atque vniuersam cognationē paulo post seruitio addixerit, laboribus affecerint, internitionibus profligauerint. Quamobrem non est mirandum, si nunc quoque aliqui reperiuntur, qui cum a ceruicibus suis impendentem gladium prætentato christiano nomine auerterint ipsum nomen christi, quo solo salui sunt, aut dissimulent, aut infamēt, grauarique se eorum temporibus asserant, quorum meritis liberantur.

¶ De Amphitryone Deucalione & Libero.

C A P V T,

IX.

Nno, dccc. decimo ante urbem cōditam Amphitryon Athenis tertius a Cecrope regnauit, cuius temporibus aquarum illuuiēs maiorem partem populorum Thesaliæ absumpsit, paucis per refugia montium libera-

tis maxime in monte Parnaso, in cuius circuitu Deucalion tunc regno potiebatur, qui tunc ad se ratibus confugiētes susceptos per gemina Parnasi iuga fouit aluitque, a quo propterea genus humanum reparatū ferūt. Tunc etiam in Aethiopia pestes plurimas dirosque morbos pene vsque ad desolationem exaestuauisse Plato testatus est. Et ne forte diuisa tempora esse credantur irae dei furorisque bellici, ea tempestate subactam Indiam Liber pater sanguine madefecit, caedibus oppleuit, libidinibus polluit, gētem vtique nulli hominū vnquam obnoxia, vernacula tantū quiete contētā.

¶ Hic dicitur quod populus dei in Aegypto afflictus est, & decem plagis percussa est Aegyp̃tus.

C A P V T.

X.

Nno ante urbem conditam octingentesimo quinto, in tanta Aegyptijs mala, atque intolerabiles plagas incubuisse, Pompeius Corneliusque testatur, quiquidem cum haec ambo de Iudaeis referenda proponantur, aliquantulum me pro sua diuersitate mouerunt, ait enim Pompeius siue eius abbreviator Iustinus, hoc modo, Aegyptij cum scabiem atque vitiliginē paterentur, responso moniti, Mosencū agris ne pestes ad plures serperet terminis Aegypti, pellunt. dux igitur exulum factus, sacra Aegyptiorum furto abstulit, quae armis repetentes Aegyptii domum redire tempestatibus compulsi sunt. At vero Cornelius de eadem re sic ait, Plurimi autores cōsentunt, cum orta per Aegyptum tabes, corpora scēdaret regem Boccorum adiuto Ammonis oraculo, remedium petentem purgare regnum, & id genus hominum, vtī inuisum diis alias in terras vehere iussum, sit conquisitum collectumque vulgus, postquam vastis in locis relictum sit, cæteris per lachrymas torpentibus Mosē vnum exulum monuisse, ne quam deorum templorū hominum ve opē expectarent, sed libimet duci cœlesti crederent primo, cuius auxilio præsentes misērias pepulissent. Itaque Cornelius dicit, quod ipsis Aegyptiis cogentibus in deserta propulsi sunt Iudaei, & postea subiungit incaute quod ope Mosi ducis in Aegypto misērias pepulissent, quare ostenditur quædam quæ per Mosē strenue acta sunt fuisse cæcata. Item Iustinus asserit pulsum æque cū populo Mosē sacra Aegyptiorū fuisse furatum, quæ Aegyptios armis recipere moliētes coactos tēpestatibus ac repullos domū redisse, Et hic aliquid amplius & si nō totū prodidit quod ille cēlauit, quia propter quia Mosi magno illi duci testimoniū ambo dixerunt, ab ipso sicut quæ per eū & gesta dicta sunt proferantur, cū populū dei,

Deucalionē
genus huma-
num reparaf-
se antiqui cō-
fabulati sunt.

Hebraei ab
Aegyptiis
Exodi. v.
& aliis mul-
tis quæ illic
subscribuntur

Aegyptiorū
plagæ.

Exercitus æ-
gyptiorum
numerosissi-
mus. Fugien-
tium hebræo-
rū numerus.
Attende mira-
culum ex ve-
stigiis curruū
Aegyptiorū ī
mari adhuc
apparantibus

hoc est genus Ioseph Aegyptij cuius ope salui erant, seruitio op-
pressum labore cruciarent, insuper etiam ad necandam sobolem
suam crudeli imperio cogerent, dimitti deus populum suum libe-
rum ad seruiendum sibi per Moysen nuncium iubet, contemptus
que durissimis contumaces supplicijs agit, qui decem plagis one-
rati ac protriti tandem quos dimittere noluerant, etiam festinare
coegerunt post aquas in sanguinem conuersas ardentibus siti gra-
uiora afferentes poenarum remedia quam poenas, Post horridos ra-
narum squalores per omnia munda immundaque reptantes, post
ignitos siniphes & nunquam se toto aere vibrantes pene ineuita-
biles, post muscas caninas etiam per interiora membrorum horri-
dis motibus cursitantes acerbeque inferentes tam graui tormen-
ta quam turpia post grandem omnium pecorum & iumentorum
repentinam ruinam, stragemque generalem, post vesicas efferuesce-
tes, vlceraque manantia, & vt ipsi dicere maluerunt scabiem ac vi-
tiliginem totis corporibus erumpentem, post grandinē cum igne
permixtam passim homines, armēta, atque arbores proterentem,
post locustarum nubes exhaustis omnibus ipsas quoque radices se-
minum persequētes, post tenebras imaginibus diras, crassitudine
palpabiles, diuturnitate ferales, postremo post vniuniformē in tota
Aegypto primitiue sobolis necem parēque per vniuersos orbita-
tum tempestatem qui iubenti deo non cessere punienti, sed mox
pessime poenitentes dimissos persequi ausi vltima nefandæ perfu-
caciæ expendere supplicia, nam rex eorum vniuersum Aegypti
exercitum curribus atque equitibus instructum, circumerrantes
egit, cuius numerum hoc solo vel maxime argumento conijcere
possumus quod eum, dc. milia virorum timuerunt atque fugerūt.
Sed protector depressorum & vltor contumacium deus, diuisit su-
bito rubrum mare, ac dilatatis vtrinque marginibus rigentiū vn-
darum in montis faciem latera erecta suspendit, vt in offensis pe-
lagi viis prouocatis, pii viam desperatæ salutis, impii foueā inspe-
ratæ mortis intrarent. Itaque Hebræis tuto per sicca gradientibus
refusis a tergo aquarum astātium molibus obruta est & interfecta
cum rege suo vniuersa Aegypti multitudo, tota prouincia plagis
ante cruciata ac postremo interfectione vacuata est. Extāt etiam
nunc certissima horum monumēta gestorum, nam tractus curruū
que rotarum orbitæ non solum in littore, sed etiam in profundo
quousque visus admittitur, peruiidentur, & si forte ad tempus vel,
casu, vel curiositate turbantur, continuo diuinitus in pristinam fa-
ciem ventis fluctibusque reparantur, vt si quis timore dei non do-
ceatur vel propalatę religionis studio, iræ eius transactæ vltionis

terreatur exemplo. His etiam temporibus a deo iugis & grauis estus icanduit, vt sol per deuia tranſuectus, vniuerſum orbem non calore affeciſſe, ſed igne torruiffe dicatur, impreſſumq; feruorem & Aethiops plus ſolitu & inſolitu Scythia non tulerit, ex quo etiam quidam, dum non cōcedunt deo ineffabilem potentiam ſuas inanes ratiunculas conquirentes ridiculam Phætontis fabulā teruerunt.

¶ De duobus fratrum filiis. Cap. xi.

Tem anno ante urbem conditam ſeptingentefimo ſeptuageſimo quinto inter Danaī atq; Aegīſthi fratrum filios quinquagita parricidia vna nocte commiſſa ſunt. Ipſe deinde tātorum ſclerū fabricator Danaus regno, quod tot flagitiis acquiſerat, pulſus, Argos conceſſit, ibiq; indigne perſuaſus in facinus argiuis St Helenum, qui eum profugum egentēq; ſuſceperat, regno expulit atq; ipſe regnauit. Buſiridis in Aegypto cruentiſſimi tyranni crudelis hospitalitas, & crudelior tunc religio fuit, qui innocentem hoſpitum ſanguinem diis ſclerum ſuorū participibus propiabat, quod execrabile ſine dubio hominibus ipſis ne dum etiam diis uideri poſteſt. Tūc etiam a Progne Terai & philomenę inceſtui parricidium adiunctum eſt, execrabilius vtriq; conuiuium per infandos cibos, additum eſt, cum propter ſororis pudicitiam ereptam, preciſamq; linguam filium paruulum mater occidit, pater comedit. Iiſdem temporibus Perſeus a Græcia in Aſiam tranſuectus eſt, ibi barbaras gētes graui diuturnoq; bello domuit & nouiſſime victor nomen ſubiectæ genti dedit, nāq; a Perſeo Perſę vocati ſunt. At ego nunc cogor fateri me proſpiciendi finis, quō de tanta malorum ſæculi circumſtantia prætere plurima, cuncta breuiare, nequaquam enim tam denſam aliquando ſiluum prætergredi poſſem niſi etiā crebris interdum ſaltibus ſubuoarem.

¶ De regno Aſſyriorum, quod per quinquaginta reges propemodum actum eſt. Cap. xii.

Am cum regnum aſſyriorum per mille centum ſexaginta annos uſq; ad ſardanapalum per quinquaginta propemodum reges actum ſit, & nunq̃ pene vel inferendis vel excipiēdis uſq; in id tēpus bellis quieuerit, quis finis reperietur ſi ea commemorare numerando, ne dicam deſcribēdo conemur, Preſertim cum & Græcorū prætereunda non ſint, & Romanorum vel maxime recenſenda ſint. Nec mihi nunc enumerare opus eſt. Tantalī & Pelopis facta turpia & fabulas turpiores, quorum Tantalus rex phrigiorū Ganimedem Troiſ Dardaniorum regis filium cum flagioſiſſime rapuiſſet, maiori conſerti cer-

B iiii

Aeſtus ſolis iſolitus quem impericia Phætontis eueniſſe ab antiquis conſulatum eſt.

Danaī. l. filię ipſius da. patris mandato totidem ſuos patruelles Aegīſthi filioſa tria nocte nuptiarum iugu lauere præter vnam Hypermæſtram quæ Lino ſeu linco pepercit penam vero qua dannatę fuerunt filię deſcribit Ouidius lib. iiii. meta.

Buſiridis cruenta hoſpitalitas Prognēs vxoris terę ſeuitia quæ ob ablatam philomenę ſorori

pudicitiam
Itym commu-
nem filiū ma-
rito epulandū
apposuit Ovi-
di. vi. meta.
fabulā scribit
Perseū populi
a Persea nū-
cupati. Pudē-
tissima Tāta-
li flagitia. Bel-
lum a Pelope
aduersus Dar-
danū & tro-
ianos gestum
Attende mul-
torū flagitia
que per occu-
pationem de-
scribuntur.
Perseus Cad-
mus Lennia
despandion
Atrēus Thie-
ses Oedipus

Vexores bel-
lum Scythīs
primus indu-
xit Scytharū
dictum.

taminis foeditate detinuit, sicut Panocles poeta cōfirmat, qui ma-
ximum bellum excitatū ad hoc fuisse cōmemorat, siue quia hūc
ipsum Tantalum, vt puta affecclam deorum videri vult raptū pue-
rum ad libidinem Iouis, familiari lenocinio preparasse, qui ipsum
quoq; filium Pelopem epulis eius non dubitarit ipendere. Tædet
etiam ipsius Pelopis cōtra Dardanum atq; troianos, quolibet ma-
gna referre certamina, quæ quia in fabulis celebrari solita sunt, ne-
gligentiū audiantur. Illa quoq; prætereo quæ de Perseo & Cadmo
thebanis Spartanisq; per inextricabiles alternantium malorum
recurso Palephato scribente referuntur. Taceo flagitia Lennia-
dum. Prætermitto Pandionis Atheniēsiū regis flebilem fugā.
Atrēi & Thieste odia stupra & parricidia cœlo quoq; inuisa diffi-
mulo. Omitto Oedipum interfectorem patris, matris maritum.
Filiorum fratrem victicum suum fileri malo. Etheoclem atque
Polinice mutuis laborasse concursibus, ne quis eorum parricida
nō esset. Nolo meminisse Medæ amore seuo sauciæ, & pignori
parulorū cede gaudentis, & quicquid tēporibus illis ppe tratū cō-
iici dat, qualiter hoīes sustinuerint, quod etiā astra fugisse dicunt.

¶ De certamine inter Cretenses & Athenienses. Cap. xlii.

Nno ante urbem conditam quingentesimo. lx. atrocissi-
mum inter Cretenses & Athenienses certamen fuit, vbi
vtriq; populis infelicitè profligatis, cruentiorem victo-
riam Cretenses exercuerunt, qui nobilium Atheniensium
filios Minotauro, vti um fero homini an humanæ bestiæ aptius di-
cam nescio, deuorandos crudeliter addicebant, atq; informe pro-
digium effossis Græciæ luminibus saginabant. Iisdem diebus La-
phitæ & Thessali famosis nimium certauere cōflictibus, sed thes-
salos Palephatus in li. i. incredibilium prodit, ipsos a Laphitis cre-
ditos dictosq; fuisse centauros, eo qd discurrentes in bello equites,
veluti vnum corpus equorum & hominem viderentur.

¶ Vbi vexores rex Aegypti meridiem & septentrionem
vindicare sibi voluit. Cap. xliii.

Nno ante urbem conditam. cccc. lxxx. Vexores rex Aeg-
ypti meridiem & septentrionem diuisas pene toto cœ-
lo ac pelago plagas aut miscere bello, aut regno iungere
studens, Scythīs bellum primus indixit, missis prius legatis, qui ho-
stibus parendi leges dicerent, ad quæ Scithæ legatis responderunt,
stolide opulētissimum regem aduersus inopes sumpsisse bellum,
quod timendum ipsi magis versa vice fuerit, propter incertos bel-
li euentus, nulla præmia, & damna manifesta, porro sibi non expe-
ctandum, dum ad se veniatur, sed vltro prædæ obuiam ituros. Nec

mora, nam dicta factis insequuntur, primum ipsum Vesorem tertium refugere in regnum cogunt, destitutum vero exercitum inuadunt, omnemque belli apparatus capeffunt. Vniuersam quoque Aegyptum populassent, nisi paludibus impediti repulsi fuissent. Inde continuo reuersi perdomitā cedibus infinitis Asiā uectigalem fecere, ubi per .xv. annos sine pace immorati tandem vxorum flagitione reuocantur denunciantium, ni redeant, sobolē se a finitimis quēsituras. Medio autem tēpore apud Scythas duo regii iuuenes Plinos & Scholopythus per factionem optimatū domino pulsi ingentem iuuentutem secum traxere, & in Cappadociā Ponticā ora iuxta amnem Thermodoontem confederunt cāpis Themiseireis sibi subiectis, ubi diu proxima quēque populati cōspiratione finitimorum per insidias trucidantur. Horum vxores exilio acuiditate permotæ arma sumunt, & vt omnibus par ex simili conditione animus fieret, viros, qui supererant, interficiūt, atque accensæ in hostem sanguine suo vltionem cæsorū coniūgum finitimorum excidio consequuntur.

¶ Vbi amazones arma sumpserunt.

Cap. xv.

Vnc pace armis quēsitā externos concubitus ineūt, edictos mares mox necant, scēminas studiose nutriunt, inuistis infantium dexterioribus mamillis, ne sagittarū iactu impedirentur, vnde Amazones dictæ. Harū duæ fuere reginē. Marpesia & Lāpedo, quæ agmine diuiso in duas partes vicissim curam belli & domus custodiam sortiebantur. Igīt cum Europam maxima parte domuissent. Asiā vero aliquantiscituitatibus captis, ipse autem Ephesum aliasque vrbes condidissent, præcipuam exercitus sui partem onustam opulentissimā præda domum reuocant, reliquæ ad tuendum Asiæ imperiū relicte, cum Marpesia regina concursu hostium trucidant. Huius locum capeffit Orethia filia, quæ singularem virtutibus gloriā perpetua virginitate cumulauit. Hac fama excitas gentes tanta admiratio & formido iuaferat, vt Hercules quoque cum iussus fuisset a domino suo exhibere arma reginē, quasi ad ineuitabile periculū destinatus, vniuersam Græciæ lectam ac nobilem iuuentutē contraxerit, nouem longas naues preparauerit, nec tantum cōtextus examine uirium ex improuiso aggredi, & insperatas circunuenire maluerit. Duæ tunc sorores regno preerant Arthiope & Orethya. Hercules mari aduectus incautas inermesque pacis incuria desides oppressit, interceffas captasque quam plurimas. Duæ sorores Antiope & Menalippe ab hercule, & Hyppolite a Theseo retentæ sunt, sed Theseus Hippolytem matrimonio asciuit. Her

Fugatus a scythis Vesores. Scytæ asiam perdomuerunt, quos tamen a iusticia & abstinentia laudat Iustinus. l. ii. Plinos & scholopytus post diutinā finitimorum populationē cedunt

Attende
Amazonum
successus
Marpesia
Lāpedo amazonū reginē
Marpesie cedes. Laus
Orethya. Incautes Amazones bello
Hercules oppugnat.

Thei hip
polytem du-
xit vxorem.

cules Menalippē sororī reddidit, & arma reginē precio redēptio-
nis accepit. Post Orithyā Pentefilia regno potita est, cuius Tro-
iano bello clarissimo inter viros documenta virtutis accepimus.

Hic dicitur de Gothis, quos Alexander & Cæsar
esse vitandos iudicarunt. Cap. xvi.

Orythiā re-
gno successit
Gethē qui &
nunc Gothi
regnorū inui-
ctorū tetricu-
lamenta, so-
cietatē roma-
norū togant
quam armis
vendicare po-
tuissent.

Dolor pudet terroris humani. Mulieres patria pro-
fugæ, Europam atque Asiam .i. plurimas fortissimas
que mundi partes intrauerunt, peruagatę sunt, deleue-
runt, & .c. pene annis euertendo vrbes plurimas, atque
alias in cōstruendo tēuerunt, nec tamen miserię hominum prę-
sura tēporum deputata est. Modo autem Gethę illi, qui & nūc
Gothi, quos Alexander euitandos pronunciauit, Pyrrhus exhor-
ruit, Cæsar etiam declinauit, relictis vacuefactisque sedibus, ac to-
tis viribus tuti Romanas ingressi prouincias, simulque ad terrorē
diu ostentati societatem Romani fœderis precibus sperant, quam
armis vendicare potuissent. Exiguę habitationis sedē non ex sua
electione, sed ex nostro iudicio rogant, quibus subiecta & parente
vniuersa terra, presumere, quod esset libitum, liberum fuit, semet-
ipsos ad tuitionem Romani regni offerunt, quos solos inuicta re-
gna timuerunt, & tamen cęca gentilitas cum hac Romana virtu-
te gesta non videat, fide Romanorum impetrata non credit, nec
acquiescit cum intelligat, confiteri beneficio christianę religiōis,
quę cognatam per omnes populos fidem iūgit, eos viros sine prę-
lio sibi esse subiectos, quorum fœminę maiorem terrarum partē
immensis cædibus deleuerunt.

De raptu Helenę, & coniuratione Gręcorū. Cap. xvii.

Helenę ra-
ptus, Oppu-
gnatio troiæ.

T vero ante urbem conditam .ccc. tricesimo & amplius
anno raptus Helenę, coniuratio Gręcorum, & concu-
sus mille nauium, dehinc decēnalis obsidio, ac postremo
famosum Troiæ excidium prędicatur, in quo bello per
decem annos cruentissime gesto, quas nationes, quantosque popu-
los idem turbo inuoluerit, atque afflixerit. Homerus poeta in pri-
mis clarus luculentissimo carmine palam fecit, nec per ordinem
nunc retexere nostrum est, quia & operi longum & omnibus notū
videtur. Verū tamen qui diuturnitatem illius obsidionis, euerfio-
nis atrocitatem, cędem captiuitatemque didicerunt, videant, si re-
cte isto, qualiscunque est pręsentis tēporis statu offenduntur, quos
hostes occulta misericordia dei cum per omnes terras istructis co-
piis persequi possent, pacis gratia prętentis obsidibus per omnia
maria sequunt, & ne forte hęc quietis amore facere credāt, se ipsos
ac pericula suapto Romanorū pace aduersus alias gētes offerunt.

Italiam occu-
pat Aeneas.

Diuersę illo-
rū temporum
calamitates.

¶ Aeneæ in Italiam aduentus. Cap. xviii.

DAucis præterea annis interuenientibus Aeneæ profugus ex Troia aduentus in Italiam quæ arma commouerit, qualia per triennium bella excitauerit, quâto populos implicauerit, odio excidioque afflixerit, ludî litterarij diſciplina noſtræ quoque memoriæ inſitum eſt. Horum præterea tēporum medio interiacent exilia naufragiaque Græcorum Peloponſium clades Chodro moriente, fatorum ignari Thraces noua in bella ſurgentes, & generalis tunc per totam Aſiam Græciam que commotio.

¶ De Sardanapalo rege Aſſyriorum nouiſſimo. Cap. xix.

Nno ante urbem cōditam. lxxiii. nouiſſimus apud Aſſyrios regnauit Sardanapalus, vir muliere corruptior, qui inter ſcortorum greges ſceminæo habitu purpuram collo tractans a præfecto ſuo Arbactō, qui tunc Medis præerat viſus atque execrationi habitus, mox etiā excitis Medorum populis ad bellum prouocatus & vinctus ardētī pyrē ſe iniecit. Exhinc regnum Aſſyriorum in Medos conceſſit. Deinde multis præliis vndique ſcatentibus, quæ per ordinē diſſerere nequaquam aptum videtur, per varios prouentus ad Scytas Chaldeosque & rursus ad Medos parili viâ rediit. In qua breuitate penſandum eſt, quantæ ruinæ cladesque gentium fuere, quanta bella fluxerunt, ubi totiens tot & talia regna mutata ſunt. Poſt hæc Medis Phraortes imperitauit, qui creberrimis Perſarum Aſſyriorūque bellis viginti & duos regni ſui annos conſumpſit. Poſt hunc Diocles regnauit, vir armis expertiſſimus ſemperque bellis immortatus, qui auctum late imperium moriens Aſtyagi dedit. Aſtyages virili prole vacuus Cyrum nepotem apud Perſas genitū habuit. Sed Cyrus mox vt adoleuit, congregata Perſarum manu auro certamen indixit. Porro Aſtyages oblitus ſcleris ſui, quod in Harpalum dudum admiſerat, cum filium eius vnicū & paruulum interfecit, epulandumque patri appoſuit, ac ne quid infeliçiſſimæ orbitati felix ignorantia ſubtraheret, infames epulas oſtenſis patri cum capite manibus impropertauit. Huius ergo facti imemor ipſi Harpalo ſummam belli commiſit, qui acceptum exercitum ſtati Cyro per proditiōem tradidit, quo comperto Aſtyages raptis ſecum copiis in Perſas ipſe proficiſcitur, acriusque certamen iſtaurat, propoſito ſuis metu, ſiquis de prælio cedere moliretur ferro exciperetur, qua neceſſitate inſtanter Medis pugnantibus, pulſa iterum Perſarum acies cum paulatim cederet, matres & vxores eorum obuiam occurrunt, orant in prælium reuertātur. Cunctanti-

Regum aſſyriorum nouiſſimus Sardanapali exitus. aſſyriorum regnum in Medos cōmigratio.

Diocles
Aſtyages
Cyrus Aſtyagem armis inſeſtat. Harpalus veteris iniuriæ non imemor vlcīſcitur attende quod fecerit. Foemine i perſas auſugientes Cyrus nepotem i Aſtyage de uicto magis quam victorem ſe geſſit. Finis Medorum imperiū. Phalaris tyrannus

bus sublata veste obscœna corporis ostendunt, quærentes, num in uteros matrum vel vxorum vellent refugere: Quo facto erubescētes in prælium redeunt, & facta impressione, quos fugiebant, fugere compellunt. Ibi tunc Astyages capitur, cui Cyrus nihil aliud quam regnum abstulit, eumque maxime Hyrcanorum genti preposuit. In Medos vero ipse reuerti noluit. Is finis imperiū Medorū fuit, sed ciuitates quæ tributariæ Medorum erant, a Cyro defecerant, quæ res Cyro multorū bellorum causa & origo extitit.

¶ Quod Phalaris Siculus tyrannidem arripuit. Cap. xx.

Perillus de
quo Oui. in
li. de arte.
Et phalaris
tauro violenti
membra Perilli,
Torrui
infelix ibuit
author opus.

A tempestate Phalaris Siculus Agrigentinos arrepta tyrannide depopulabatur, qui crudelissime, commentis crudelior, omnia nefarie in innocentes agens, inuenit aliquando quem iuste puniret iniustus, nam Perillus quidam æris opifex affectans tyrāni amicitiam aptum munus crudelitati illius ratus, taurum æneū fecit, cui fabre ianuam e latere composuit, quæ ad contrudendos damnatos receptui foret, vt cum inclusis ibidem subiectis ignibus torreretur, sonum vocis extortæ capacitas concaui æris augeret, pulsuque ferali competens imagini murmur emitteret, nefarioque spectaculo mugitus pecudis, non gemitus videretur. Sed Phalaris factū amplexus factorem execratus, & vltioni materiam præbuit & crudelitati, nam ipsum opificem sua inuentiōe puniuit. Fuerat etiam paulo superiori tempore apud Latinos rex Romulus, qui per annos. xviij. flagitiis impietatibusque crescens ad postremum diuino iudicio flumine interceptus matura supplicia immatura ætate exoluit. Eligant nunc, si videtur, Latini & Siculi, vtrum in diebus Romuli & Phalaris esse maluissent, innocentium vitas poenis extorquentium, an his temporibus christianis cum imperatores Romani ipsa in primis religione compositi post communitas reipublice bono tyrannides, ne ipsorum quidē iniurias exigūt tyrānorū.

¶ De bello Peloponnesiū & Atheniensium. Cap. xxi.

Peloponnesium & Atheniensium cōgressus. Amazones, & Cimæriorum in Asiam repentinus incursus, plurimam diu lateque vastationem stragēque edidit. Anno vicesimo ante urbem conditā Lacedæmonii contra Mesanios propter spretas virgines suas in solenni Mesaniorum sacrificio per ānos. xx. indefesso furore bel

Nno ante urbem conditam. xiii. Peloponnesiū Atheniensiumque maximum bellum totis viribus animisque commissum est, in quo cædibus mutuis ad hoc coacti sunt, vt velut victi se ab alterutro subtraherent, belloque discederent. Tunc etiam Amazonum gentis & Cimæriorum in Asiam repentinus incursus, plurimam diu lateque vastationem stragēque edidit. Anno vicesimo ante urbem conditā Lacedæmonii contra Mesanios propter spretas virgines suas in solenni Mesaniorum sacrificio per ānos. xx. indefesso furore bel

lantes ruinae suae totas Graeciae vires implicuerunt, qui cum se magnis execrationibus deuouissent, sacramentisque obstrinxissent, domum nisi Mesana expugnata nunquam esse redituros, ac per decem annos longa fatigati obsidione, nec tamen aliquem vincendi fructum adepti, porro autem & querelis virorum super longa uirginitate, & periculo sterilitatis contestantium permoti reuocarentur, consulatione habita veriti, ne intercapta spe sobolis sibi magis hac perseverantia, quam Mesaniis perditio nutriretur, selectos in exercitu eos, qui post iusiurandum in supplementum militiae venerant, Spartam remittunt, quibus promiscuos omnium foeminarum concubitus, permiscere, infami satis nec tamen utili, licentia. Ipsi autem proposito insistentes expugnant, fraudeque Mesanios victos seruitio premunt. At illi cruentam diu dominationem inter vbera & vincula perpeSSI iugum excutiunt, arma sumunt, bellum instaurant, Lacedaemonii Tyrteum poetam Atheniensem duce proelio legum, qui tribus conflictibus fusi amissum exercitum, vocata in libertatem seruorum manu, suppleuerunt. Sed cum sic quoque desistendum certamen propter metum periculi arbitraretur, Tyrtei poetae & ducis composito carmine, & pro cōtione recitato, rursus accensi mox in certamen ruunt, tantaque vi animorum concursus est, ut raro vnquam cruentius proelium exarserit. At postremum tamen victoria Lacedaemoniorum fuit, Tertio Mesanii reparauere certamen, nec Lacedaemoniis mora in auxilium copias multas utrinque duxerunt. Athenienses vero Lacedaemonios alibi intentos diuerso aggredi parant. Nec Lacedaemonii quieuerant, nam ipsi in Mesanios occupati Peloponenses immiserunt, qui Athenienses bello exciperent. Athenienses autem missa in Aegyptum parua classe impares viribus nauali congressu facile vincuntur. Dehinc recepta classe aucti etiam militum robore victores in proelium vocant. Lacedaemonii quoque omissis Mesaniis in Athenienses conuertunt. Diu graues & variae pugnae & anceps victoriae status, quare ad postremum pendente euentu utrinque discessum est. Sciendum tamen est, ipsam esse Spartam, quam Lacedaemoniam ciuitatem dicunt, atque inde Lacedaemonios Spartanos dici. Igitur inde reuocati Lacedaemonii ad Mesaniorum bellum, ne medium tempus otiosum Atheniensibus relinquerent, cum Thebanis paciscuntur, ut Boetiorum imperium eis restituerent, quod temporibus belli Persici amiserant si illi Atheniensium bella susciperent. Tanta furor Spartanorum erat, ut duobus bellis impliciti suscipere terminum non recusarent, dummodo inimicis suis hostes acquirerent. Athenienses tanta bellorum tempestate permoti duos dies

nii laude op-
pugnantur.

Tyrteus poeta Atheniensis dux Lacedaemoniorum effectus. Attende quantum virum iniicerit mentibus. Lacedaemoniorum concinitas. Athenienses nauali proelio vincuntur. Instaurant proelium Athe. Sparta idem dici quod & Lacedaemonia.

Pericles &
Sophocles
in duces ele-
cti. Lacedæ-
monii oppu-
gnantur.
Discrimē in-
geniorum il-
lius atq; istius
tempestatis.
Quę pollici-
tus est repetit
Orosius.

deligunt. Periclem spectatæ virtutis virum & Sophoclem scripto-
rem tragædiarum, qui diuiso exercitu & Spartanorū fines popu-
lati sunt & multas Asiæ ciuitates Atheniensium imperio adiece-
runt. Hinc porro per annos. l. incerta semper victoriâ terra mari-
que pugnatū est, donec Spartani & opibus imminutis, & fide pro-
fligata sociis quoque p̄bro fuere. Sed hæc per tot ætatum volumi-
na incubuisse Græcię paruipenditur. Nūc autem interpellari in-
terdiu voluptates & impediri parumque libidines non sustinetur,
quāquam inter illius temporis homines atque istius hoc interest,
quod illi æquo animo, hæc intoleranda tolerabant, quia in his na-
ti vel enutriti erāt, & meliora non nouerant. Isti autem perpetuo
in vita sua tranquillitatem & deliciarum sereno assuefacti, ad om-
ne vel modicum obductæ sollicitudinis nubilum commouentur.
Atque vtinam ipsum depulso rem huius vel modicæ inquietudi-
nis precarentur, cuius munere hanc ignoratam aliis temporibus
iugitatem pacis habuerunt. Et quoniam spondidisse me memi-
ni, cum veluti articulis quibus dicendi ordinem definirem, dictu-
rum me esse ab orbe condito vsque ad urbem conditam, huic vo-
lumini, quod ab orbe condito explicuimus, finis hic sit, vt ab vrbe
condita sequens libellus incipiat, qui contextiora illorum tempo-
rum mala exercitationibus quippe ad nequitiam atque eruditio-
ribus hominibus continebit.

¶ Pauli Orosii historiarum secundū libri initium. Cap. i.

Eminem iam esse hominum arbitror, quē
latere possit, quod hominem in hoc mūdo
Deus fecerit, vnde etiam peccāte homine
mundus arguitur, ac propter nostrā intēpe-
rantiam cōprimendam terra hæc, in qua vi-
uimus, defectu ceterorum aialium & sterili-
tate suorū fructuū castigatur. Itaq; si crea-
tura dei merito, & dispensatio dei sumus,
quis magis diligit eam, quā ille qui fecit?

Quis autem ordinatius regit, quam is, qui & fecit & diligit? Quis
vero sapientius & fortius ordinari & regere facta potest, quā qui &
facienda p̄uidit, & prouisa perfecit. Quapropter omnē potestātē a
Deo esse, omnēq; ordinationē, & qui non legunt sentiunt, & qui le-
gunt cognoscunt. Quod si ptātes a Deo sunt, quāto magis regna,
a quibus reliquę ptātes progrediunt? Si autē regna diuersa, quan-
to equius regnum aliquod maximū, cui reliquorū regnorum pote-
stas vniuersa subiicitur? Quale a principio Babylonicum, & dein
de Macedonicum fuit postea etiam Africānum, atq; in fine Ro-

Epistola pul-
cherrima me-
moratuque
dignissima,

manū, quod vsque ad nunc manet, eadēque ineffabili ordinatione per quatuor mundi cardines. iiii. regnorū principatus fuere distictis gradibus eminentes, vt Babylonicū regnum ab oriente, a meridie Carthaginense, a septentrione Macedonicum, ab occidente Romanum, quorum inter primum & nouissimum, id est inter Babylonicum & Romanū, quasi inter patrem senē ac filium paruū, Africā & Macedonicū breuiā & mediā, quasi tutor cura torque venerunt, potestate temporis nō iure hereditatis admissa. Quod vtrum ita sit, apertissime expedire curabo.

¶ De Nino rege Assiriorum occiso. Cap. II.

Ex primis Assiriorū, qui eminere ceteris, potuit, Ninus fuit. Occiso Nino Semiramis vxor eius totius Asię regina Babyloniā urbem instaurauit, ca putque regni Assiriū, vt esset, instituit. Regnū Assiriorum diu inconcussa potentia stetit. Sed cum Arbactus, quem alii Arbacem vocant, præfectus Medorum, idēque natione Medus Sardanapalum regem suum apud Babyloniā interfecisset, regni nomen & summā ad Medos transtulit. Ita Nini & Babylonis regnum eo anno in Medos deriuatum est, quo anno apud Latīnos Procas Amulii & Numitoris pater, auus autem Rheę Siluię, quę mater Romuli fuit, regnare cœpit. Vt autē omnia hæc ineffabilibus mysteriis & profundissimis dei iudiciis disposita, non aut humanis viribus aut incertis casibus accidisse perdoceam, omnes historię antiquę a Nino incipiunt, omnes historię Romanę a Proca exoriuntur. Deinde a primo anno imperii Nini vsquequo Babylon a Semiramide instaurari cœpta est, interueniunt anni. lxi. Et a primo anno Procæ cum regnare cœpit vsque ad conditionem vrbis factam a Romulo, intersunt anni eque lxi. Ita regnante Proca futurę Romę semētis iacta est, & si nōdum germen apparet. Eodem anno ipsius Procæ regni Babylonis regnum defecit, etsi adhuc Babylon ipsa consistit. Discedente autem Arbacto in Medos partem regni penes se retinere Chaldei, qui Babyloniā sibi aduersum Medos vendicauerunt. Ita Babylonię potestas apud Medos, proprietās apud Chaldæos fuit. Chaldæi autem propter antiquam regię vrbis dignitatem non illā suā, sed se illius vocari maluerunt, vnde factum est, vt Nabuchodonosor ceterique post eum vsque ad Cyrum reges quamuis Chaldæorum viribus potentes, & Babylonię nomine clari legantur, in numero tamen & ordine regum non habentur illustrium.

¶ Quando Babylon illa cecidit, & Roma surrexit.

C A P V T. III

c ii

Babyloniā cōdidit Semiramis. Regni assiriorū diurnitas, occiso Sardana-palo, tandē in Medos trāslata est. Tēpus translationis illius. Procas Rheę siluiā.

Hystorię antiquę a Nino sumpsere initium. Romę manē vero a Proca. Anno rum nūerus a Nino ad Babyloniā cōditam, & a Proca vsque ad urbē a Romulo extructam.

Vide regno-
rum vicissi-
tudines.

Ninus regna-
uit annis. llii.
Babylonis &
Romę conue-
niētia, in For-
tuna tamen
disputatio.

Arbaſtus
Attalus.

Dei clemētię
eſſe quod vi-
uimus, quod
aut mifere vi-
uimus, intēpe-
rantię noſtrę.
Dictorum re-
petitio.

Babylon itaque eo anno sub Arbaſto præfecto deho-
norata eſt, quo Roma ſub Proca rege, vt pprie dixerī,
ſeminata eſt. Babylon nouiſſime eo tempore a Cyro
rege ſubuerſa, quo primum Roma a Tarquiniorum re-
gum dominatione liberata eſt, ſiquidem ſub vna eademque cōue-
nientia temporum illa cecidit, iſta ſurrexit, illa tunc primum alie-
nigenarum perpeſſa dominatum, hæc tunc primum etiam ſuorū
aſpernata faſtidium, illa tunc quaſi moriens dimiſit hereditatem,
hæc vero pubeſcens tunc ſe agnouit hæredem, tunc orientis occi-
dit imperium, & ortum eſt occidentis. Et ne diutius verbis morer,
committo me dentibus inſanientium, ſed veritatis præſidio libe-
randum. Regnavit Ninus annis. llii. Medio imperiū ſui tempore
Babyloniam caput regni condidit.

¶ De Babylone & Roma.

Cap. iiii.

Tem Babylon poſt annos. M.c. lxiiii. quam condita
erat a Medis & Arbaſto rege eorum, præfecto autem
ſuo ſpoliata opibus & regno, atq; ipſo rege priuata eſt,
ipſa tamen poſt aliquandū manſit incolumis. Simili-
ter & Roma poſt annos totidem, hoc eſt. M. lxiiii. a Gothiſ & ab
Alarico rege eorum, comite autē ſuo irrupta, & opibus ſpoliata,
non regno, manet adhuc, & regnat incolumis, quanvis intantum
arcanis ſtatutis in vtranque urbem conuenientia totius ordo ſer-
uatus ſit, vt & ibi præfectus eiſ Arbaſtus regnum inuaſerit, & hic
huius præfectus Attalus regnare tentauerit, tametiſi apud hanc ſo-
lam merito criſtiani imperatoris Honoriū attētatō prophana va-
cuata ſit. Itaque hæc ob hoc præcipue commemoranda credidi,
vt tãto arcano ineffabilem iudiciorum dei ex parte patefacto in-
telligant hi, qui inſipienter vtique de temporibus criſtianiſ mur-
murent, vnum deum diſpoſuiſſe tempora, & in principio Babylo-
niis & in Romanis, illius clemētia eſſe, quod viuimus, quod au-
tem miſere viuimus intēperantia noſtrę. Ecce ſimilis Babylonig
ortus, & Romę ſimilis potentia, ſimilis magnitudo, ſimilia tem-
pora, ſimilia bona, ſimilia mala; tametiſi nō ſimilis exitus ſimiliſ-
ue defectus, illa enim regnū amiſit, hæc retinet, illa interfectione
regis orbata, hæc incolumi iperatore ſecura eſt. Et hoc quare? quo-
niam ibi in rege libidinum punita turpitudō, hic criſtiana religio
nis continentiffima equitas in rege ſeruata eſt, ibi abſque religio-
nis reuerentia auuditatem voluptatis, licentia furoris impleuit, hic
& criſtiani fuerunt, qui parcerent, & propter quorum memoria,
& in quorū memoria parceretur. Quapropter deſinant religione

lacerare, & laceſſere patientiam dei propter quam habent quod habent, & vtinam hoc quoque impunitum habeant, ſi aliquando deſiſtant. Recolant ſane mecum maiorũ ſuorum tempora bellis inquietiſſima, ſcleribus execrabilia, diſſenſiõibus fœda, miſeriis continuatiſſima, quæ & merito poſſunt horrere, qui affuere, & neceſſario debent rogare, ne ſint, eum ſane rogare ſolum deum, qui & tunc occulta iuſticia permiſit vt fierent, & nunc aperta miſericordia præſtat, vt non ſint, quæ modo a me plenius ab ipſo vrbis exordio peruolutis per ordinem hitoricis proferentur.

¶ Vrbis Roma Italia condita.

Cap. v.

Documentũ
ſaluberrimũ.

ANno igitur poſt euerſionem Troiæ circiter. ccc. xxxv. Olympiade autem ſexta, quæ quinto demum anno quatuor in medio expletis apud Elidem Græciæ ciuitatem agone & ludis exercere ſolet, vrbis Roma in Italia a Remo & Romulo geminis autoribus condita eſt, cuius regnum continuo Romulus parricidio imbuir pariq; ſucceſſu crudelitatis ſine more raptas ſabinas improbis nuptiis conſoederatas maritorum & parentum cruore dotaui. Itaque Romulus interfecto primum auo Numitore, de hinc Remo fratre, arripuit imperium, urbemque conſtituit, Regnum auĩ, muros fratris, templum foci ſanguine dedicaui, ſcleratorum manũ promiſcua impunitate collegit. Primus illi campus ad bellum forũ vrbis fuit, mixta ſimul externa ciuiliaque bella nunquam defutura ſignificans. Sabinorum, quos fœdere ludisq; pellegerat, ſceminas tam inhoneſte præſumpſit, quam nefarie defendit. Ducem eorum Titum Tatium ſenem honeſtiſ pietatis cauſis inſiſtentem, diu armis propulſatum, mox vt in ſocietatem regni aſſumpſit, occidit. Cum Veientibus prælium ad huc paruo nomine magnis viribus agitatũ eſt. Cenninẽſium captũ ac dirutũ oppidũ, aſſumptis ſemel armis nunquã quies fuit, quippe quibus egeſtas turpis atque obſcœna fames domi timeretur ſi vnquam paci acquieuiſſent. Iam hinc inceſſabilia certamina, & iuxta quantitatem virium ſemper grauia quam breuiſſime ſtrixero. Tullum Hoſtilium militaris rei inſtitutorem fiducia bene exercitæ iuuentutis Albanis intuliſſe bellũ, & diu al trĩſecus ſpe incerta certa que clade, tãdem peſſimos exitus & duobus euentus cõpendioſa tergeminorum congreſſione fuiſſe. Rurſus pace dirupta Metium Suffetium Fidẽnate bello meditata etiã proditiõne ſuſpenſum, curribus in diuerſa raptantibus duplicis animi noxam poena diuiſi corporis expendiſſe. Latinos Anco Martio duce ſæpe congreſſos, aliquando ſuperatos, Tarquiniũ Priſcum omnes finitimos & potentes tunc. xii. Thuſcię populos

Anni cõſtructionis Romæ,

Dos romæ.
Romuli acta
flagitiõſa.

Tullus hoſtiliũs.

Metiũ ſupplẽcium.

Seruius Tullus.

Tarquinius superbus.

Regibus expul-
lis cōsules
creauerunt
Romani.

Brutus pri-
mus romano-
rum consul.

Brutus filios
percussit.

Porfenna
Tarquinius
reducebat.

Mutium Sce-
uolam intelli-
git qui patien-
tia aduste ma-
nus Porfennā
exterruit.

Chloelīa au-
dacia Dicta-
tor creatur.

Discessio ple-
bis a patribus

innumeris cōcidisse cōflictibus, Veientes Seriuo Tullo insitēte victos fuisse nec domitos, Tarquiniū superbi regnū occiso socero scelere assumptū, habita in ciues crudelitate detentū flagitio adulteratę Lucretiā amissum, & intus domestica vicia virtutesque forinsecus emicantes. i. oppida valida in Latio per eū capta Ardeā Ocrīcolum Sinuessam Pometiamque, & quicquid in Gabios vel fraude propria vel pœna filii vel Romanis viribus perpetravit. Sed Romani quanta mala per. cc. xl. &. iiii. ānos continua illa regum dominatione pertulerint non solum vnius regis expulsio, verum etiam abiuratio regii noīs & potestatis ostendit, nam si vnius tantum superbīa fuisset in culpa ipsum solū oportuisset expelli seruata regīa dignitate. Melioribus igitur regibus vrbe propulsis Romani consulendum sibi quam cuiquā suę libertati dominandū ratī, consules creauerunt, quibus velutī adulta reipublicę crescentis ætas robustioribus ausis exercebatur. Cap. vi.

ANno post urbem cōditam. cc. xliiii. Brutus primus apud Romanos consul, primū conditorem regēque Romę nō solum exequare parricidīo, sed & vincere studuit, quippe duos filios adolescentes totidēque vxoris suę fratres Vitellios iuuenes reuocandorū in vrbe regum placitos insimulatos in concionē protraxit, virgis cecidit, securique percussit. Ipse deinde Veientum Tarquiniensium bello, cum Arunte superbi filio congressu sibi commortuoque procubuit. Porfenna rex Hetruscorum grauiusimus regii nominis suffragator Tarquiniensium manum ingerēs, tribus continuis annis trepidam urbem terruit, cōclusit, obsedit, & nisi hostem vel mutuis constanti vrendę manus patientia, vel virgo Chloelīa admirabili trāsmeati fluminis audacia permouisset, profecto Romani compulsi fuissent perpeti aut captiuitatem hoste insistente superati, aut seruitutem recæpto rege subiecti. Post hæc Sabini corrosis vndique copiis magno apparatu bellī Romā contendunt, quo metu consternati Romani dictatorem creant, cuius autoritas & potentia consulem preiret, quæ res in illo tunc bello plurimum emolumentū tulit. Sequitur discessio plebis a patribus, cum Marco Valeriano dictatore delectum militum agente variis populis stimulatus iniuriis sacrum montem insedit armatus, qua perniciē quid atrocius, cum corpus a capite defectum perditionem eius, per quod spirabat, meditaretur actumque de Romano nomine intestina perniciē foret, nisi maturata reconciliatio subrepisse prius, quam se discessio ipsa cognosceret, vrget enim se atque imminet sibi extra illas apertas bellorum clades successu misero clandestina perniciēs, quippe Tito Gessonio &

Publio Numitio consulibus duo vel maxima omnium malorum abhominamenta fames & pestilentia, fessam urbem corripuere. Cessatum est paulisper a praeliis, cessatum tamen a mortibus non est. Veientes & Hetrusci graues hostes adiunctis sibi finitimorum copijs in bella surgentes obuiss Marco Fabio & Gneo Manlio consulibus excipiuntur, ubi post sacramentum iurationis, quo se Romani deuouerant, non nisi post victoriam ad castra redituros; adeo atrox certamen fuit, ut victis victoribusque par forma esset, & amissio plurimo exercitu, occisisque in pugna Manlio consule & Fabio consulari, Marcus Fabius consul oblatum sibi a senatu triumphum suscipere recusaret, quia tantis reipublicae detrimentis luctus potius dedebatur. Gloriosissima illa numero & viribus Fabiorum familia, Veientanum sortita certamen quantam reipublicae orbita tem occasu suo intulerit, infamibus usque nunc vocabulis testes sunt, fluuius qui perdidit, & porta quae emisit, nam cum sex &. ccc. Fabij vere clarissima Romani status lumina speciale sibi aduersum Veientes decerni bellum expetiuissent, spem temere sumptae expeditionis primis successibus firmauerunt, dehinc inducti in insidias circunueticque ab hostibus omnes ibidem trucidati sunt, vno tantum ad enunciamdam cladem referuato, ut miserius audiret patria perditos, quam perdidisset. Ad haec non Romae tantum talia gerebantur, sed quae prouincia suis ignibus aestuabat, & quod poeta praecipuus in vna vrbe descripsit, ego de toto orbe descripserim. Crudelis ubique luctus, ubique pauor, & plurima mortis imago.

¶ De regno Persarum & Cyro rege.

C A P V T. VII.

Citur eodem tempore Cyrus rex Persarum, quae superius explicandae historiae causa commemoraueram, qui tunc Asiam, Scythiam, totumque orientem armis peruagabatur, cum Tarquinius superbus urbem, vel rex, vel hostis aut seruitio praeebat, aut bello. Cyrus, ut dixi, cunctis, aduersum quos ierat, perdomitis, Assyrios & Babyloniam petit gentem, urbemque tunc cunctis opulentiolem, sed impetum eius Ganges fluuius secundae post Euphratem magnitudinis intercipit. Nam cum vnum regionum equorum candore formaque praecipuum cum equitate transmeandi fiducia persuasum, qua per rapacem alueum offensus vada vorticis attollebantur abreptum praecipitatumque merisset, rex iratus vlcisci in animum statuit contestans eum qui tam praclarum equum equitemque vorasset, foeminis vix genua tangentibus a se permeabilem relinquendum. Nec in peragendo segnior

Fames & pestilentia
Tito Gessio
nio & Publio
Numitio consulibus.
Veientes
Hetrusci
Marcus Fabius &
Gneus Manlius Coss.
Marcus Fabius oblatum
sibi triumphum
recusauit.
Fabiorum familiae occasus

Cyros contem
poraneus
Tarquinius.

Ganges.

Cyrus in Gan-
gē vlscitur.
Euphrates
fossorum ope-
ra meabil.

Babylonia a
Nēbroth con-
dita quam Ni-
nus vel Semi-
ramis amplia-
uit.

Babylonis
conditio.

Crœsus ca-
pitur
Humana o-
mnia vetusta-
te consumit.

totis copiis perpete anno Gangem fluuium per magnas concisum
deductumque fossas in. cccc. & .lx. alueos comminuit. Eo opere
perdoctis fossoribus etiam Euphratem longe validissimū & me-
diam Babyloniam interfluentem deriuauit, Ac si meabilibus va-
dis siccum, etiam patentibus aluei partibus iter fecit: cæpitque vr-
bem, quam vel opere humano extrui potuisse, vel humana virtute
destrui posse, utrūque pene incredibile apud mortales erat. Nā
que Babyloniam a Nembroth gygante fundatam, a Nino vel Se-
miramide reparatam multi prodidere. Hæc campī planicie vndi-
que conspicua, natura loci latissima, castrorum facie moenibus pa-
ribus per quadrum disposita, murorum eius vix credibili relatu fit
mitas & magnitudo, id est latitudo cubitorum. I. altitudo quater
tanta. Cæterum ambitus eius. cccc, lxxx. stadijs circumuenitur.
Murus coctili latere atq; interfuso bitumine compactus, fossa ex-
trinsecus late patens vice amnis circūfluit. A fronte murorum. c.
portæ æreæ. Ipsa autem latitudo in consummatione pinnarum
vtrōque latere habitaculis defensorum æque dispositis media in-
tercapedine actas quadrigas capit, domus intrinsecus quater gemi-
næ, habitationes minaci proceritate mirabiles. Et tamen magna
illa Babylon prima post reparationem humani generis condita,
nunc pene etiam minima mora victa, capta, ac subuerfa est. Ibi
tunc Crœsus rex Lydorum famosus opibus, cum ad auxiliandum
Babylonijs venisset, victus sollicitusque in regnum refugit. Cy-
rus autem postea quam Babyloniam vt hostis inuasit, vt victor e-
uertit, vt rex disposuit, bellum transtulit in Lydiam, vbi conteri-
tum superiore iam prælio exercitum nullo negotio superauit. Ip-
sum etiam Crœsum cæpit, captūque vita & patrimonio donauit.
Exaggerare hoc loco mutabilium rerū instabiles status non opus
est, quicquid enim est opere & manu factum labi & consumi vetu-
state Babylon capta confirmat, cuius vt primum imperium ac po-
tentissimum extitit, ita primum cessit, & veluti quodam iure suc-
cedentis ætatis debita posteris traderetur hæreditas, ipsi quoque
eandem tradendi formulam seruaturis, ita ad proxima aduentan-
tis Cyri tantamenta succubuit magna Babylon, & ingens Lydia,
amplissima orientis cum capite suo brachia, vnius prælii expedi-
tione ceciderunt, & nostri in circumspecta anxietate causantur, si
potentissimæ illæ quondam Romanæ reipublicæ moles nunc ma-
gis imbecillitate propriæ senectutis, quam alienis concussæ viri-
bus contremiscunt.

¶ Cyrus scythiis bellum intulit, & a Tomyri regina quæ
tunc eis preerat, victus & occisus est. CAPVT VIII.

Citur Cyrus proximi temporis successu Scythis bellum intulit, quem Tomyris regina, quæ tunc genti preerat cum prohibere trāsītum Araxis fluminis posset, transire permisit, primum propter fiduciam sui, dehinc propter opportunitatem ex obiectu fluminis hostis inclusi. Cyrus itaq; Scythiam ingressus procul a transmissō flumine castra metatus, insuper astu eadem instructa vino epulisque deseruit, quasi territus refugisset. Hoc cōperto regina tertiam partem copiarum & filium adolescentulum ad persequendum Cyrum mittit. Barbari veluti ad epulas inuitati primum ebrietate vincuntur, mox reuertente Cyro vniuersi cum adolescente obtruncantur. Tomyris exercitū ac filio amisso vel matris, vel reginæ dolorem sanguine hostium diluere promptius, quam suis lachrymis parat. Simulat diffidētiam desperatione cladis illatæ, paulatimque cedendo superbum hostē in insidias vocat. Ibī quippe compositis inter montes insidijs. cc. M. Persarum cum ipso rege deleuit, adiecta super omnia illius rei admiratione, quod nec nūciū quidem tantæ cladis superfuit. Regina caput Cyri amputari; atque in v̄trem humano sanguine opletum conijci iubet, non muliebriter increpitans, satia te sanguine, quem sitisti, cuius per annos triginta insatiabilis perseuerasti.

CDarius post aliquantum temporis, occiso Cyro rege regnum suscepit.

C A P V T. I X

Anno ab vrbe condita. cc. xl. quinto Darius, Cyro apud Scythas interfecto, post aliquantulum interuallum forte regnum adeptus est. Regnavit enim medius eorum Cambises Cyri filius, qui deuicta Aegypto cūctam Aegypti religionem abominatus cērimonias & tēpla eius deposuit. Post hunc etiam magi duo sub nomine quem occiderant, regis regno obrepere ausi, qui quidem mox deprehensi & oppressi sunt. Darius itaque vnus ex his qui magorum audaciam ferro coercuerant, consensu omnium rex creatus est, qui postquam Assirios ac Babyloniam persarum regno deficiente bello recuperauit, Attyro rege Scytharum hac vel maxime causa bellum intulit, quod filiae eius petitas sibi nuptias non obtinuisset. Magna scilicet necessitas pro vnus libidine hominis. dvii. M. virorum periculo mortis exponi incredibili quippe apparatu cum. dvii. M. armatorum Scythiam ingressus, non facientibus hostibus iustæ pugnae potestatem, insuper repentinis in curribus extrema copiarum dilacerantibus, metuens ne sibi reditus interrupto ponte Istri fluminis negaretur, amissis. lxxx. M. bellatorum trepidus refugit, quamuis hūc

Cyrus
Tomyris

Cyri astucia
in capiēdo
hoste.

Ebrietate vincuntur barbari

Magorum
ausus.

Darius rex
eligitur.
Attyrus.
Libidine vnus
hominis
dvii. M. virorum
morti exponuntur.

amifforum numerum inter damna non duxerit, & quem habendum vix quifquam ambire aufus efflet, perditum ille non fenfit. In de Afiam Macedoniamque aggreffus perdomuit, Ionas quoque nuali congreffione fuperauit. Deinde in Athenienfes, quod Ionas aduerfum fe auxilio iuuiffent, impetum fecit, atque arma direxit. Porro Athenienfes vbi aduentare Darium compererunt, quamuis auxilium a Lacedæmonijs popofciffent tamen cum detineri Perfas quatríduanæ religionis otio compertum haberent, fperatione fumentes inſtructis tantū. x. M. armatorum ciuium. & Plataenſibus auxiliariis. M. aduerfum. dc. milia hoſtium campis. Marathonis proruperunt. Melciades ei tunc bello præfuit, qui celeritate magis quā virtute fræctus alacri ſatis expeditione prius hoſti cominus inhæſit, quam poſſet expedito ſagittarum ſactu propuſſari. Tanta in eo bello diuerſitas certandi fuit, vt ex alia parte viri ad occidendum parati, ex alia pecudes ad moriendum præparate putarentur. cc. M. Perſarum apud campos Marathonios ea tēpeſtate ceciderunt. Senſit Darius hoc damnum, nam victus fugatusque arreptis nauibus refugit in Perſas. Cum autem inſtauraret bellum, & vlciſci in victores moliretur, in ipſo apparatu concidit olympiade ſeptuageſima quarta, hoc eſt poſt urbem conditam anno, cc. lxx. quinto, quo tempore Romę Popilia virgo ob crimen ſtu pri viua deſoſſa eſt. Xerxes Dario patri in regno ſuccedens bellum aduerſus Græciam a patre ſuſceptum, per quinquēniū inſtruxit, quod Demaratus Lacedæmonijs, qui tunc forte apud Xerxen exulabat, per tabellas primum ſcriptas, deinde cæratas ſuis prodidit.

Perſæ ad Marathonem vincuntur.
Darii interitus.

¶ Xerxes Dario in regnum patris ſucceſſit.

C A P V T. X,

Xerxis apparatus nūciat lacedæmoniis Demaratus. Numeroliſſime Xerxis copia. Leonides Xerxi obſiſtit.

Gitur Xerxes. dcc. M. armatorum de regno, & ccc. M. de auxiliis, roſtratas etiam naues. M. cc. onerarias autem tria. M. numero habuiſſe narratur, vt merito inopinato exercitui immenſæque claſſi vix ad portū flumina, vix ad ingreſſum terras, vix maria ad curſum ſuffeciſſe memoratum ſit. Huic tam incredibili temporibus noſtris agminī, cuius numerum nunc difficilius eſt aſtrui, quam tunc fuit vinci. Leonides rex Spartanorum cum. iiii. M. hominum anguſtiis Thermopylarum obſtitit. Xerxes autem contemptu paucitatis obiectę iniri pugnā, conſeri manum imperat. Porro illi, quorum cognati & commanipulares in campis Marathonii occubuerāt, & certaminis ſimul & cladis extitere principium. Deinde ſuccedens ſibi turba maior ac ſegniſ, cum iam neque ad procurrendum libera, neque ad pugnā

dum expedita, neque ad fugiendum prompta solis mortibus subiaceret, triduo continuo non duorum pugna, sed cedes vnius populi fuit. Quarto autem die cum videret Leonides vndique hostem circumfundí, hortatur auxiliares socios, vt subtrahentes se pugnae in cacumen montis euadant, ac se ad meliora tempora referuent, sibi vero cum Spartanis suis aliam sortem esse subeundam, plus se patriæ debere quam vitæ. Dimissis socijs Spartanos admonet de gloria plurimum, de vita nihil sperandum, neque expectandū vel hostem vel diem, sed occasione noctis prorumpenda castra commiscenda arma, conturbanda agmina esse. Nusquam victores honestius, quam in castris hostium esse perituros. Persuasi igitur mori, male in vltionem futuræ mortis armantur, tanquam ipsi interitum suum & exigerent & vindicarent. Mirum dictu sexcenti viri castra, dc. M. irrumpunt, tumultus castris totis oritur. Persæ quoque ipsi Spartanos adiuuant mutuis cædibus suis. Spartani quærentes regem, nec inuenientes cædunt sternuntque omnia castra, per uagantur vniuersa, & inter densas strues corporum raros homines vix sequuntur. Victores sine dubio non essent, nisi mori elegissent. Proelium a principio noctis in maiorem partē diei tractum, ad postremum vincendo fatigati, vbi quisque eorum deficientibus mēbris visus est sibi mortis sue vltionem fatiatus, ibi inter impedimenta cadauerum campumque crassum & semigelatum sanguine palpitando lapsus & mortuus est. Xerxes bis victus in terra nauale proelium parat. Sed Themistocles dux Atheniensium cum intellexisset Iones, quibus dum auxilium superiori bello præbet, in se Persarum impetum verterat, in exilium Xerxis instructam classem deducere, sollicitare eos pti suæ hostique subtrahere statuti. Et quia colloquendi facultas negabatur, locis ad quæ Iones accessuri nauibus videbantur, proponi symbola, saxisque affigi iubet, socios quondam & participes periculorum, nunc autem iniuste agentes apta increpatione corripiens, atque ad antiquorum iura fœderum religiosa adhortatione persuadens, præcipueque admonens, vt commissio proelio cædentium vice inhibeant remos, seseque bello auferant. Igitur rex partem nauium sibi detinens spectator pugnae in littore manet. Contra autem Artemidora regina Halicarnasi, quæ in auxilium Xerxi venerat, inter duces primos acerrime bello immiscetur, ita vt versa vice in viro fœmina virilis audacia spectaretur. Cum autem anceps pugna esset, Iones iuxta præceptum Themistoclis paulatim se certamini subtrahere cœperunt, quorū defectio Persas iam fugam circumspectantes aperte fugere persuasit, in qua trepidatione multæ naues captæ mersæque sunt. Plures

Leonidæ consilium.

Insignis spartanorum virtus i hoste opugnando.

Xerxes terrestrem ruinā bello nauali refarcire studet.

Themistocles Iones scripta adhortatione increpat.

Iones a persis
deficiunt
Mardonii,
ad Xerxem
suasio.
Xerxis fuga.
Attende in
Xerxe Fortu-
ne varietatē.

Mardonius
aufugere com-
pulsus.

Fame velo-
citas.

tamen fauētiam regis, velut immanitatē hostis timentes domum dilabuntur. Anxium tot malis regē Mardonius aggreditur, suadēs regem in regnū redire oportere, prius quā aduersa fama nouas res domi moliretur. Se autem si residuæ sibi copiae traderentur & vltionem ab hoste exacturum & ignominiā domesticā propulsaturum, aut si aduersa belli perseverassēt, cessurum se quidē hosti, sed tamen sine regis infamia probata consilio exercitus Mardonio traditur. Rex Abydum ubi pōtem veluti victor maris cōseruerat cū paucis proficiscitur, sed cum pontē hybernīs tempestatibus dissolutū offendisset, piscatoria scapha trepidus trāsiit. Erat sane quod spectare humanū genus & dolere debuerat, mutationes rerū hac vel maxime varietate permetiens, exiguo contentum latere nauigio, sub quo ipsum pelagus ante latuisset, & iugum captiuitatis suę vinctū ponte portasset, vilissimo vnus seruuli egere ministerio, cuius potentiae dum montes exciduntur, valles replentur, amnes exhauriuntur, ipsa & rerum natura cessisset, pedestres quoque copiae, quae ducibus, commissae fuerant, labore, fame, ac metu tabuerunt, & crudescēte morbo, tanta pestis, tantaque foeditas morientium exorta est, ut viā cadaueribus replerentur, dirae etiam alites, improbæ bestiae, escarum illecebris sollicitate moribundum sequerentur exercitū. At vero Mardonius cui reliqua belli Xerxes cōmiserat, afflatus primum successu breui, mox in extrema deiectus est. Olynthum siquidem Græciæ oppidū expugnauit. Athenienses varia sollicitatiōe adducere in spem pacis aggressus est, ubi in expugnabilem eorum libertatem videt, incēsa vrbis parte in omnem Boetiam bellī apparatū deducit. Illic quoque eum, c. M. Græcorum insecuta sunt & commissio sine mora proelio Mardonium de letis copiis ipsius velut e naufragio nudum cum paucis fugere cōpulerunt, castra regis opibus referta cæperunt, non paruo quidem antiquæ industriæ damno, nam post istius prædæ diuisionem aurum Persicum prima virtutis Græciæ corruptio fuit. Urget igitur incēptus miseros extrema perditio, nam forte eodem die quo in Boetiam Mardonii copie deletæ sunt, pars Persici exercitus in Asia sub mœnibus Mychales nauali proelio dimicabat. Ibi nouus repente rumor vtriusque classis & populi impleuit aures Mardonii, extinctas copias, Græcos extitisse victores. Mira diuini iudicii ordinatio. In Boetia oriēte sole bellum fuisse commissum. In Asia meridianis horis sub eadē die, tantis spatiis maris terreq; interiacentibus, nunciatū, cui rumor vel maxime astipulatū est, quod Persas audita clade sociorū primū dolore dehinc desperatione correptos, nec bello expeditos, nec fugę habiles reddidit. Atq; ita consterna-

tos pfligatoſq; cōſtātior factus hoſtis ſucceſſu felicitatis inuaſit.

¶ Xerxes rex a ſuis occiſus eſt.

CAPVT. XI.

Xerxes bello in Græcia infelicitè geſto, cōtemptibilis ſuis factus per Artabanum præfectum ſuum in regia circumuentus occiditur. O tēpora deſiderio & recordatione digniſſima. O dies illos inoffenſæ ſerenitatis, qui nobis velut e tenebris reſpiciendi proponuntur, quibus breuiſſimo interuallo de viſceribus vniūſ regni decies nouies centena milia virorū, tribus proximis regibus, tria bella rapuerunt, vt taceam de infeliciſſima tunc Græcia, quæ totū hunc, de quo nunc hebeſcimus, numerū moriendo ſuperauit. Leonides ille clariſſimus dux Lacedæmoniorum in bello iſto aduerſus Xerxem, quod, ſupremū ipſi atq; hoſtibus fuit, cum ſexcētis famoſiſſima illa incitāmēta dixiſſent, prandete, tanquā apud inferos cœnaturi, auxiliariſ tamen, quos excedere bello iubebat miſericorditer ſuaſi, vt ſe ad meliora tempora reſeruarent. Ecce cum ille promiſerit futura meliora, iſtique aſſerant meliora præterita, quid, aliud colligi datur, vtroq; in ſuis deteſtātē præſentia, niſi aut ſemper bona eſſe, ſed ingrata, aut nunq̄ omnino futura meliora? At Romæ, vt ad id tempus redeā, vnde digreſſus ſum, neque enim interuallo miſeriarum ad alios tranſire cōpellor, ſed ſicut ſe quondam efferueſcentia mala vbique ipſis actibus colligarunt, ita et iā permiſſa referuntur, nobis quippe cōferre inter ſe tempora vrbis, non cuiuſquam partis eius laboribus inſultare propoſitum eſt.

Quod grauis peſtilentia Romam inuaſit.

CAPVT. XII.

Pomæ ergo poſt urbem cōditam anno. cc. ſexageſimo ſuſpēſo ad modicum bello grauis peſtilentia, quæ ſemper ibi raras inducias aut factas intercēpit, aut vt fierēt coegit, per vniuerſam ciuitatem violenter incanduit, vt merito præcedente p̄digio cœlum ardere viſum ſit, quando caput gētium tanto morborum igne flagrauit. Nam eo anno Ebutium & Seruiliū ambos conſules peſtilentia conſumpſit, militares copias plurima ex parte cōfecit, multos nobis præcipueque plæbem fœda tabe deleuit, quamuis iam ſuperiori etiā quarto anno oborta lues eundē populum depopulata ſit.

¶ Poſt peſtilentiam multa & grauia bella ſuſtinuerunt Romani.

CAPVT. XIII.

Proximo dehinc anno ciues exules ſeruique fugitiui duce Hernodio viro Sabino inuaſerunt, incenderuntque

d

Xerxis interitus.

Leonides
De quo Valerius li. iiii. ca. de fortitudine.

Roma peſtilentia corripit.
Futura peſtis iudicium.
Ebutius & Seruilius conſules peſte correpti iteriere.

Herdonius Capitoliū, vbi fortissime quidē Valerio consule & imperatore
exulum dux. obstitere iuniores, sed adeo atrox & graue discrimen proelii fuit,
Valerii consu vt ipse quoque consul Valerius ibi fuerit occisus, & indignā de ser
lis interitus. uis victoriā insuper etiā sua morte foedauerit. Sequitur annus in
Minutius vi- quo coniuncto exercitu cōsul obsessus est, nam Minutiū consulem
citur. congressum proelio Aequi Volsciq; superarunt, & fugientē in Algi
Quintius dum, fame ferroq; cinxerunt, actūque infeliciter foret ni Quintius
Cicinnatus. Cincinnatus, praeceps ille dictator artam obsidionē oppresso ho
 ste soluisset, qui repertus ruri ab aratro accersitus ad imperij fasces
 sumpto honore, instructoq; exercitu, mox victor effectus iugum
 boum equis imposuit, victoriāq; quasi stituā tenens subiugatos ho
 stes prae se egit primus. Anno qui ab vrbe cōdita proximus trecen
 tesimo fuit, dum legati ad Athenienses propter Solonis leges defe
 rendas missi expectantur, arma Romana fames pestilentiaq; cōpe
 scuit. Ipso autem trecentesimo anno hoc est olympiade nonagesi
 ma quinta potestas cōsulum decē viris tradita cōstituēdarum legū
 Atticarum gratia magnā reipublicae perniciē inuexit, nā primus
Appius Clau ex decem viris, cedentibus ceteris solus Appius Claudius sibi cōti
dus. Cōiura- nuauit imperiū, statimq; aliorum cōiuratio subsequuta est, vt more
tio claudiana contempto, quo insigne imperii penes vnum, potestas autē cōmu
 nis erat, omnes oīa propriis libidinibus agitabāt. Itaq; inter cete
 ra, quae insolentissime cūcti praesumebāt, repēte singuli cum duo
 denis fascibus ceterisque imperiū insignibus processerūt, de nouo
 improbe ordinationis incepto ablegata religione cōsulū emicuit
 agmen tyrannorū, duabus tabulis legū ad decē priores additis, au
 gentesq; insolentissimo fastu plurima, die quo deponere magistra
 tum mos erat, cū iisdem insignibus processerunt. Maxima Appii
 Claudii libido auxit inuidiā, qui vt Virginiā virginī stuprum in
 ferret, prius seruitutis causam intulit, quā obrē adactus Virginius
 pater dolore libertatis, & pudore dedecoris, protractam ad seruitu
 tem filiam in conspectu populi prius parricida prostrauit, qua po
 pulus necessitate atrocitatis p̄motus, & periculo libertatis admo
 nitus montem Auētinum occupauit armatus. Nec tueri armis li
 bertatem destitit, nisi postquam se coniuratorum cōspiratio ipsis
 quoque honoribus abdicauit. Tertia & quinta post centesimam
Terrēmotus. olympiadem per totum fere annum tam crebri tamque etiam gra
 ues in Italia terrēmotus fuerunt, vt de innumeris quassationibus
 ac ruinis villarum oppidorumq; assiduīs Roma intus fatigaretur.
 Deinde ita iugis & torrida siccitas fuit, vt praesentis tunc futuri
 que anni spem gignendis terrae fructibus abnegarit. His denique
 temporibus cum Fidēnates hostes maximorum auxiliōrū manu

stipante terribiles Romanis arcibus immínerent. Aemilius tertio dictator magnā mali molē íplis Fidēnatís víx captis depulit, & sanauit, tanta in íplis erat malorum animorū contētio, vt vel domesticæ clades superfusa forínsecus bella obliterarent, vel post dāna bellorum inducias relaxatas diuersæ pestes cælo terraque excalescentes, incessabili infestatione corrumpèrent.

¶ Quod Sicília semper fuit nutritrix tyrannorū. CAPVT. XIII

Sicília ab initio patria Cíclopum, & post eos semper nutritrix tyrānorum fuit. Sæpe etiam captiua seruorum, quorum primí carnibus homínium mediæ cruciatibus, postremí mortibus pascebantur, excepto eo, quod externis bellis aut præda habebatur, aut præmium. Hæc vt quambreuissimè absoluaui, requiem malorum, nisi nunc nescit, immo vt euidentius diuersitates temporum declarentur, sicut antea vel intestinos vel externos tumultus ppressa est inter omnes sola semper, ita nunc ex omnibus sola nunq̃ patitur, nam etiā vt sileam de diuturnitate vel illius calamitatis, quæ pressa est, vel istius e contrario qua fruítur pacis. Aetna ipsa, quæ tunc cum excidio vrbium atq; agrorum crebris eruptionibus æstuabat, nunc tātum innoxia specie, ad præteritorum fidem fumat. Igítur vt prætermittā interim de tyrannís, quorum mos qui fuit ultor successor effectus est medio tēpore, hoc est anno ab vrbe cōdita. ccc. xxxv. cum Rhegyní apud Siciliā discordia laborarent, ciuitasq; per dissentionem diuisa in duas partes esset, pars vna veteranos ab Himera vrbe Siciliæ in auxiliū vocauit. Porro illi pulsas ciuitate primū his contra quos implorabantur, deinde mox cæsis etiam illis, quibus ad auxiliandū conueuerant urbem cum cōiugibus & liberis sociorum occupauere, ausi facinus nulli tyranno comparandum, quippe cum Rhegynís quicquid vis perpeti satius fuerit, quam vt ultro inuitarent, quibus patriam, coniuges, liberos, ac penates ipsi extorres ad prædā relinquerent. At etiam Catinēses, cum Syracusanos graues infestosque paterentur ab Atheniensibus auxilia poposcerunt. Sed Athenienses suo magis quam sociorū studio instructā classē in Siciliā mittere, cum & sibi propagare molirentur imperiū, & Syracusanam classē nuper instructā Lacedæmoniis proficere vererētur. Et quoniam Athenienses, qui missi erant, cæsis hostibus prospera initia sumpserant, maiores copias robustioremque exercitum cum Lachete & Chariade ducibus in Siciliā reduxerunt. Sed Catinenses belli tædio permoti, cum Syracusanis fœdus ineunt, auxilia Atheniensium spernunt. Post autem Syracusanis condiciones pacis meditatione dominationis transgredientibus denuo lega-

Sicília tyrannos educauit.

Aetna.

Rhegyní.

Catinenses.
Ath. classis in
Siciliam mittitur.

Legati Catinē
fiū lugubres
secūdo eunt
Athenas.

Nicias, Lama-
chus Athen.

Gilippus La-
cedemoni us.

Cæditur La-
machus.

Demosthe-
nes. Eurime-
dones.

Athenien-
vincuntur.

Eurilocus
Clades
Athe.

tos Athenas mittunt, qui capillo barbaque squalidi, de lugubribus pannis induti, misericordiā atq; auxiliū & sermone & habitu precarentur. Igitur magna classis instruitur ducibus Nicias & Lamachō, tantisq; viribus Siciliā reperitur, vt suffragia sua & hi timerēt qui impetrauissent. Athenienses duas illico pedestres pugnas secundis successibus faciūt, cōfertosq; in vrbe hostes, & obiecta classe circumdatos terra mariq; concludunt. At Syracusani fractis fessiq; rebus auxiliū a Lacedæmoniis petunt, a quibus mox mittitur Gilippus solus quidem, sed in quo omniū p̄sidiorū instar p̄stare ferebatur, qui veniēs vt audiuit inclinatum iam bellū stratum, auxilijs partim in Græciā, partim in Siciliā cōtractis, opportuna bello loca occupauit. Deinde duobus proeliis victus, nec territus, tertio congressu Lamachum occidit, hostes in fugā vertit, socios obsidione liberauit. Hic Athenienses terrestri proelio victi, experimēta maris ineunt & nauali certamine parāt cōgredi, quo cognito Gilippus classem instructā a Lacedæmoniis accersit, æque Athenienses in locū amissi duce Demosthenē & Eurimedontē cum supplemento copiarū mittunt. Peloponessī quoq; cum multarū urbium consensum & decreto ingētia Syracusanis auxilia misere. Ita sub specie socialis belli domesticos motus exequuntur, & quasi de Græciā translatū certamen in Siciliā fuerit, sic ex vtrāq; parte summis viribus dimicatur. Igitur Athenienses prima congressione vincuntur, castra quoq; cū omni pecuniā vel publica, vel priuata, & cum vniuerso instructu diurnæ expeditionis amittūt. Fractis opibus & in angustū redactis suadet Demosthenes, dū nondū omnino res perditæ sunt, q̄tumlibet videantur afflictae, domū redeāt, Siciliāq; decedant. Nicias autē pudore male gestarum rerū ab initio desperatior redditus manere cōtendit. Reparāt nauale certamē & mox per insciā in angustias Syracusā maris deducti insidijs hostiū circunueniūtur. Eurilocus dux primus occidit. xi. naues incendiūt. Demosthenes & Nicias classem dimittūt, quasi tutius terrena expeditione fugituri. Gilippus autē primū naues eorū relictas. cxxx. inuadit, dehinc ipsos fugiētes p̄sequi aggressus capit, ceditq; q̄plurimos. Demosthenes dedecus seruitutis voluntaria morte declinat. Nicias vero indignā turpēq; vitā dedecore captiuitatis accumulat. Igitur Athenienses biennio apud Siciliā nō sine Lacedæmoniū orū dāno cōflictati, aliis domi malis circunueniūt. Alcibiades ei dux pridē aduersus Syracusas p̄nunciatus, mox ad iudiciū pro quadam insimulatione detētus, voluntario exilio Lacedæmoniā se cōtulit, impulitque Spartanos, vt turbatis Atheniēlibus nouo rursū bello insisterent, neque eis respirādī spatiū, qui opprirentur rela-

xarent, cui incepto ita Gracia omnis astipulata est, quasi ad commune incendiū restinguendū, bono publico congestis viribus confuleretur. Darius etiam rex Persarū memor paterni auitiq; in hāc urbem odiū, per Thissaphernē præfectum Lydiæ cum Lacedæmoniis foedus paciscitur, eisq; sumptus belli & copias pollicetur. Mirum dictū, Atheniensium tantas ea tēpestare opes fuisse, vt cum aduersus eos, hoc est aduersus vnā urbē Græciæ, Asiæ totiusq; orientis viribus incursum sit, pugnando sæpe nec vnquam cedendo, consumpti magis videantur fuisse, quam victi. Principio enim Alcibiades omnes socios deficere ab his ad Lacedæmonios coegit, sed & ab his quoq; per inuidiā insidias appetitus aufugit, & ad Thissaphernem in Mediā cōcessit, cui statim accōmodato ingenio & apti eloquiū gratia familiarior factus, persuadet, ne Lacedæmonios tā profusis opibus adiuuaret, iubet eum potius istius certaminis arbitrum spectatoremq; fieri debere, integrasque Lydiæ vires aduersus victorem reseruadas. Quamobrem Thissaphernes partem classis cum aliquanta manu deduci Lacedæmonem iubet, ne vel abundantes suffragiis, alieno tuti periculo dimicarent, vel in totum destituti, susceptum certamen omitterent.

Discordia Atheniensium & bella grauiā. CAPVT. XV

 Pud Athenienses vero cum diu domestica discordia agitur, imminēte periculo sūma impii ad senatum populi voluntate transfertur, quippe odio discordiæ nutriuntur. At vbi necessitas incubuit postpositis priuatis causis atq; odiis in cōmunione consulitur. Sed hoc ipsum cum propter insitam genti superbiā & tyrannicas libidines perniciosum foret, tandem Alcibiades exul ab exercitu reuocatur, & dux classis constituitur. Quo comperto principes primo Spartanis urbem prodere moliti sunt, deinde cum id frustra cogitassent, in exilium sponte cesserunt. Igitur Alcibiades patria liberata classē in hostes dirigit. Commisso prælio victoriā Athenienses capeffunt. Porro autem maior pars Spartanī exercitus cæsa, duces quoque pene omnes interfecti, & .lxxx. naues captæ absque his quæ in conflictu incensæ demersæque perierunt. Rursum bellum in terram translātum Spartanis æque infelicitē cessit, quibus rebus fracti Lacedæmonii petere pacem, nec tamen impetrare potuerunt. Præterea Syracusana præsidia in Siciliā audita Carthaginensis bellī infestatione reuocata sunt. Quamobrem Alcibiades classe victrici totam Asiā peruagatur, bellis, incendiis, cædibus, rapit, sternitque omnia. Vrbes quæ dudum a societate defecerant capit, recipitque quamplurimas. Sic Alcibiades magni nominis factus Athenas

Reuocatur ab
exilio
Alcibiades.
Athe. victo-
ria. Spartano
rum ruine.

Asiam oppu-
gnat
Alcibiades.

Alcibiadis
successus.

Lyfander la-
cedæ. dux.
Cyrus.

Quod robo-
re non nume-
ro confici so-
let.
Profligati.

Euagoras.

De euer-
tendis Athenis
consilium.

cum admiratione & gaudio omnium victor ingreditur. Paruo post interuallo auget vires, exercitum classemque numero prouehit, rursumque Asiam petit. Lacedæmonii vero Lyfandrum ducem classi belloque præficiunt. Cyrus autem frater Darii in locum Thissapher nis Ioniæ Lydiæque præpositus, magnis eos opibus auxiliisque confirmat. Lyfander itaque Alcibiadis exercitum prædæ intentum, ac per hoc ubique dispersum ac vagum repentino incursu opprimit, sine conflictu aliquo vincit, cæditque fugientes. Magna hæc clades Atheniensibus, & multo atrocius vulnus, quam dudum inflixerant, susceperunt, quo comperto Athenienses opinati sunt Alcibiadem antiquum exilii sui dolorem, isto scelere proditiōis vindicare curasse, ideo in locum eius Cononem constituunt, cui residuam manum & summam belli committunt, qui supplere saltem numero exaustas copias volens senes & pueros legit, exercitumque conscripsit. Sed huiusmodi manus moram bello non attulit, quippe quod robore, non numero confici solet. Itaque statim imbellis manus vel capta vel cæsa est, tantaque strages occisorum illo proelio facta est, ut deletum non solum regnum, sed etiam nomen Atheniensium videretur. At illi desperatis rebus statuunt urbem peregrinis dare, ut qui per totam Asiam paulo ante dominati sunt, nunc ex hac coluuiæ muros saltē libertatēque tueantur, & quauis vel suo iudicio ad hæc tuenda etiā obiectis muris non sufficiant, iterum tamen experiri nauale proelium parant. Expers consilii furor dolorem virtutem putat, quantumque meditatur ira, tantum promittit audacia. Itaque omnibus partim captis, partim interfectis de ipsis quoque reliquiis nihil reliqui factum est. Solus dux Conon superstes bello & populo, timens ciuium crudelitatem ad Cyrum regem concessit. Euagoras autem dux Lacedæmoniorum adeptis omnibus ciuitatibus nihil Atheniensibus præter inanem urbem reliquit, nec hoc diu, nam & ipsam urbem postea obsidione circundedit, angebat intrinsecus fames, desolatio, & morbus obsessos. Et cum post omnia miseriarum abominamenta, quæ etiā dicere horroris est, nihil spei præteritę præter mortem occurreret, pacem petiuere. Magna hinc inter Spartanos & socios fuit deliberatio, & cum plurimi inquietissimam ciuitatem sternendam solo, populumque infestissimum cum ipso nomine abolendum pronunciarent, Spartani negauerunt se permisso, nisi ut e duobus Græciæ oculis vnus erueretur, in super etiā pacem promiserunt, si Pyraei portus ducentia in urbem munimenta verteretur, nauesque reliquas ultro traderent. Huic conditioni addictis & succumbentibus Lacedæmonii Lyfandrum ad componendas in urbe parendi leges constituerunt.

Insignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Dario Perfarum regis, & exilio Dionisii Siciliae tyranni fuit. Igitur. xxx. rectores Atheniensibus ordinati. xxx. tyranni exoriantur, qui primo se tribus. M. satellitum stipant, mox etiam. dcc. milites victoris exercitus lateribus suis circumponunt, eadem omnium passim futuram, occiso Alcibiade auspicantur, qui fugiens in itinere clausus cubiculo viuis incensus est, quo interfecto, ultore quasi sublato, securi miseras urbis reliquias cadibus rapinisque exhaustiunt. Theramenē quoque vñ ex numero suo, cui haec displicere senserunt, in exemplūque reliquorum trucidant. Itaque omnes passim ex urbe diffugiunt sed iter dictu Lacedaemoniorum, cum per totā Græciā exulibus negaret hospitium, omnes se ad Argos ac Thebas contulerunt, ubi ita hospitalitatis obsequio frati sunt, ut non solum dolorem amissae patrie lenirent, verum etiam spem recuperandae meditarietur. Erat inter exules Thrasylbulus vir strenuus, & generis nobilitate inter suos clarus, qui autor audendi pro patria fuit. Itaque castellum Philenem Atticorum finium collecti exules capiunt, multarumque ciuitatum opibus adiuti vires capeffunt, quibus quoque Lysias Syracusanus orator, quasi in auxilium urbis quae esset patria communis eloquentiae. d. milites cum stipendiis suis misit, atrox id proelium fuit, sed his pro patria, pro libertate, illis pro aliena dominatione certantibus animorum atque causarum ipsa quoque tulit pugna iudicium, nam victi tyranni in urbem refugerunt, omnesque quos ex Atheniensibus prius sibi satellites legerat tunc suspectos proditoris ab urbis custodia remouerunt. Thrasylbulum quoque ipsum tentare corruptione ausi sunt, quod ubi frustra spartum est, accersitis a Lacedaemonia auxiliis, rursus in bellum ruunt, ubi duo seuisissimi omnium longe tyrannorum trucidantur. Ceteros & in victos fugam versos. Thrasylbulus ubi vel maxime Athenienses esse intelligit clamore consequitur, oratione retinet, precibus ligat, proponens ante oculos eorum, quos fugere vel ad quos refugerent, sibi aduersus. xxx. dominos, non aduersus ciues miseros bellum esse susceptum. Qui potius, omnes qui se meminerint esse Athenienses sequi oportere Atheniensium libertatis ultores. Itaque haec exhortatio tantum apud eos valuit, ut mox reuersi in ciuitatem tyrannos arce decedere atque Eleusin emigrare compulerint, qui postquam in societatem urbis ciues suos eatenus exules exceperunt tyrannos in bellum emulatione suscitant, quibus libertas aliorum quasi ipsorum seruitus videbatur. Tunc in dicta pugna cum prius quasi ad colloquium conuenirent circumuenti insidiis veluti pacis victimae trucidantur. Ita reuocati in vnum post in ex

d. iiii

Athenienses in Lacedaemoniorum potestatem cessere. Annus insignis. Rectores xxx, qui in Athenienses tyrannidem exercuerunt. Caditur Alcibiades Theramenis interitus. Thrasylbuli strenuum facinus.

Tyrannorum cedens,

Thrasylbuli adhortatio.

Ceduntur tyranni.

Libertas

Athe. recupe-
rata.Amnestia
quid.Socrates ve-
neno iterem-
ptus.Atheniensiu
sub Philippo
seruitus.

Concordia

Athe.

Bellum ciui-
le apud Per-
sas.Artaxerxes.
Cyrus.Se excusat
Orosius a de-
scribenda
Persarum cla-

plebiles magnorum lachrymas gaudiorū, hæc patriæ fundamina recuperatæ libertatis instaurant, proposita iusiurandi contestatio ne vti discordiæ animositatesque præteritæ in obliuionem perpetuam atque in immortale silentium deducantur. Quod pactiōnis genus quasi nouam vitæ institutionem nouaque felicitatem status sui informantes Amnestiam vocauerunt, idem abolitionem maiorum. Sapientissima fuit hæc Atheniensium presertim post tanta miseriarum documenta prouisio, si quo pacto res humane manente consensu hominum vt ordinantur, valerent. Sed adeo hoc idem placitum inter ipsa pene placiti verba corruptum est, vt vix intercedente biennio Socrates ille clarissimus philosophorum, ad actus malis veneno sibi apud eos vitā extorserit. Deinde vix. xl, annis interuenientibus, vt alia fileam, iidem Athenienses adempta sibi penitus libertate sub Philippo Macedonū rege seruierit.

¶ Per concordiam res minimas crescere, & per discordiam labi maximas.

CAPVT. XVI.

Erūtamen sapientissimi omnium Athenienses, etiam suis malis satis docti, concordia minimas res crescere, discordia maximas labi, cunctaque vel bona vel etiam mala que foris geruntur internis esse radicata & emissa principiis, doni absterfere odia & foris bella præferunt, reliqueruntque posteris suis de ruina sua exemplum, de reparatione consilium, si tamen ob infirmissimam humane mentis mutabilitatē, quod in afflictis rebus consulitur, in prosperis seruaretur. Iisdem fere diebus bellum ciuile etiam plusquā ciuile vix parricidio terminatum apud Persas gerebatur, mortuo enim rege Dario cum Artaxerxes & Cyrus filii eius de regno ambigerent, tandem magnis apparatibus, magnis prouinciārum ac populorum ruinis, est vtrinq̃ue certatum, in quo conflictu cum e diuerso concurrentes sibi ambo fratres mutuo casus obiectionis, prior Artaxerxes vulneratus a fratre equi velocitate morti exemptus euasit. Cyrus autem mox a cohorte regia oppressus finem certamini dedit. Artaxerxes ergo & præda fraternæ expeditionis & exercitu potitus, potestatem regni parricidio firmavit, sic vniuersa Asia, atque Europa partim in se singule, partim inter se inuicem funeribus & flagitiis permiscebatur. Esse paruissima pagina verbisque paucissimis quantos de tot prouinciis, populis atque vrbibus non magis explicui actus operum quam implicui globos miseriarum. Quis enim cladem illius temporis, quis fando funera explicet aut æquare lachrymis posset dolores? Verūtamen hæc ipsa quia multo interiectu seculorum exoluerunt, facta sunt nobis exercitia ingeniorum

& oblectamenta fabularum, quanquam si quis intentius adhibebat animum, seseque toto mentis affectu, ipsis pene causis bellisque permisceat, ac rursus veluti in arce spectaculi constitutus vtrunque in suis qualitatibus tempus permetiatur, facile dixerim eum iudicaturum, neque illa nisi irato atque auersato Deo posse tam infelicitate perturbari ac permisceri, neque ista sic nisi propitio & miseratione componi. His deinde temporibus grauissimo motu terrae concussa Sicilia, insuper & estuantibus Aetnae montis ignibus fauillisque grandibus & calidis cum detrimento plurimo agrorum villarumque vastata est. Tunc etiam Athalente ciuitas Locris adhaerens terrae contigua repentinum maris impetu abscissa atque in insulam desolata est: Atheniensium quoque miserabiles reliquias pestis inuasit, diuque populata est.

¶ De bellis Romanorum.

Cap. XVII.

Anno ab vrbe condita. ccclv. obsidio Veiorum x. continuis annis obsessores magis quam obsessos detriuit, nam Romani repentinis saepe hostium eruptioibus comminuti, praeterea in hibernis bella sortiti, hyemare sub pellibus, potestremum famem ac frigus in conspectu hostium perpeti coacti sunt, urbem nouissime sine ulla digno Romane virtutis testimonio, cuniculis & clandestina obreptione coeperunt. Hanc vtilem magis quam nobilem victoriam, primo dictatoris Camilli, qui eam de Veientibus patrauit, exiliu, dehinc irruptio Gallorum & incendium urbis insequitur, cui cladi audeat quisquam, si potest aliquos motus temporis huius comparare, quamuis non eque pendeat praeteriti mali fabulam praesentis iniuria. Igitur Galli Senones duce Breno exercitu copioso & robusto nimis, cum urbem Clusiam, quae nunc Dusia dicitur, obsideret, legatos Romanorum, qui tunc componende inter eos pacis gratia venerant, in acie aduersum se viderunt pugnantes, qua indignatione permoti Clusini, oppidi obsidione dimissa totis viribus Romam contendunt. Hos ita ruentes Fabius cum exercitu consul excipit, nec tamen obstitit, immo potius hostilis ille impetus quasi arida segetem succidit, strauit & transit. Testatur haec Fabii cladem fluuius Alia, sicut Cremera Fabiorum. Num enim facile aliquis similem ruinam Romanae militiae recenseret, etiam si Roma insuper incensa non esset: patenter galli urbem penetrant, trucidant rigentes simulacrorum modo in suis sedibus senatores, eosque incendio domorum crematos lapsu culminum suorum sepeliunt, vniuersam reliquam iuuentutem, quam constat vix mille hominum

de ciuili.
Terremotus
in Sicilia

Aetnae incendium multa
deuastans.
Athalente in
ruina lapsa.
Athe. pestis

Veiorum decem
annis obsidio.
Attende Romanorum
facinus in obsidione
Veiorum.

Galli Senones
in Romam
irruerunt.
Brenus dux
seno.
Clusia qua &
nunc Dusia
Fabius consul.
Alia fluuius.
Cremera.

Senatorum
cedes.

Pactio disces-
sus.

Attende
Romane for-
tune tenuita-
tem.

Gothi Romā
vastauere,
quorum im-
petum Gallis
Seno, cōparat

tunc fuisse in arce Capitolii montis latitantem obsidione conclu-
dunt, ibique infelices reliquias fame, peste, desperatione, formidi-
ne terunt, subigunt, vendunt, nam mille libris auri discessionis
precium paciscuntur, non quod apud Gallos Roma parui nomi-
nis fuit, sed quod illam sic iam ante detruierant, ut amplius tunc va-
lere non posset. Exeuntibus Gallis remanserat in illo quodam vr-
bis ambitu informium ruinarum obscena congeries, & vndique
per impedita errantium, & inter sua ignotorum offensa vocis ima-
go, respondentis trepidos suspendebat auditus, horrore quatiebat
animos, silentioque ipso terrebat. Siquidem materia pauoris est
raritas ipsa vocis. Hinc illis mutare sedes, aliud incolere oppidū,
altero etiam censerī nomine cogitatum placitum atque tētatum
est. En tempora, quorum comparatione præsentiā ponderantur:
en quibus recordatio suspirat: en quæ incutiūt de eiecta, vel potius
de neglecta religione poenitentiam? Reuera pares sunt & confe-
runtur inter se hæc duæ captiuitates, illa sex mensibus deseruiens, &
tribus diebus ista transcurrens. Galli extincto populo, vrbe dele-
ta, ipsius quoque Romæ nomen in extremis cineribus persequen-
tes, & Gothi relicta intentione prædandi ad confugia salutis, hoc
est sanctorum locorum agmina ignara cogentes. Ibivix quenque
inuentum senatorem, qui vel absens euaserit, hic vix quenque re-
quiri, qui forte vel latens perierit recte sane potest comparari, hūc
fuisse ibi senatorum numerum, qui fuerit perditorum. Plane quod
re proditur fatendum est, in hac clade præsentī plus deum sæuisse,
homines minus, tum peragendo ipse, quod illi non impleuissent
cur eos miserit demonstrauit, quippe cum supra humanas vires es-
set incendere geneas trabes, & subruere magnarum moles structu-
rarum, ictu fulminum totum cum imaginibus vanis, quæ supersti-
tione miserabili, vel deum vel hominem mentiuntur abiectum
est, horumque omnium abominatorum quod immissa per hostē
flamma non adiit, missus e cælo ignis euertit. Et quoniam vber
dicendi materia est, quæ nequaquam hoc concludi libro potest, hic
præsenti voluminis finis sit, ut in subsequentibus cætera prose-
quamur.

¶ Finis secundi Libri.

T in superiori iam libro contestatus sum, etiam nunc necessarie repeto secundum preceptum tuum de antea actis conflictationibus seculi, & me nec omnia posse que gesta sunt, & sicut gesta sunt explicare, quoniam magna atque innumera copiosissime a plurimis scripta sunt. Scriptores autem & si non easdem causas tamen res habuere propositas, quippe cum illi bella, nos bellorum miseras euoluamus. Preterea ex hac ipsa

Scriptorum diuersa intentio.

de qua queror, abundantia angustia oritur mihi, & concludit me sollicitudo nodosior. Si. n. aliqua studio breuitatis omitto, putabuntur aut mihi nunc defuisse, aut in illo tunc tempore non fuisse. Si vero significare cuncta, nec exprimere cuncta, nec exprimere studens compendiosa breuitate succingo obscura faciam, & ita apud plerumque erunt dubia, ut nec dicta videantur maxime, cum e contrario nos vim rerum, non imaginem commedare curemus. Breuitas autem atque obscuritas, immo ut est semper obscura breuitas, etsi cognoscendi imaginem prefert, aufert tamen intelligendi vigorem. Sed ego cum vtrunque vitandum sciam, vtrumque faciam, ut quocumque modo alterutra temperetur, nec multa pretermissa, nec multum constricta videantur.

Breuitas obscura in scribendo, se mediocritatem obseruaturum.

Quomodo Galli romam incenderunt.

Cap. II.

Doctorum temporis collationem repetitio.

Anno ab urbe condita. ccc. lxi. quem annum sicut grauissimum propter ignoratam sibi captiuitatem Roma presensit, ita magnificum propter insolitam pacem Græcia habuit. Eo siquidem tempore quo Galli Romam captam incensamque tenuerunt ac vendiderunt. Artaxerxes Rex Persarum discedere ab armis &

Artaxerxes.

quiescere in pace vniuersam Græciam per legatos precepit, denuncians contradictorem pacis bello impetendum, quem ita iubentem potuissent utique Græci tam constanter contemnere, quam fortiter sæpe vicerunt, nisi porrectam vndeque occasionem, quam auide desiderauerant tam libenter hausissent. Ostēderunt. n. quam ægre & misere illa eatenus gesserint, quæ tam facile indigna etiam conditione deposuerunt, nam quid tam indignum liberis & fortibus viris quam longe remoti, sæpe etiam victi hostis, & deinde minitantis imperio arma deponere, pacique seruire, si non ipso tan-

Lacedæmo-
nii.

Hircilides.

Pharnabazus
Thissapher-
nes.

Conon ab exi-
lio reuocatur.

Hercinio
Aegyp. rex
Lacedæmo-
niis auxiliat.

Agésilau.
Claudicare
mallunt
Regem quā
regnum.
Cononis im-
petus.

Lyfander.

tum annūciatę pacis sono per corda cunctorū egra belli tabuisset intentio, & post diuturnas laborum vigiliās oscitantes ac stupefactos quies inopinata laxasset, prius quam ipsam quietem volūtas pacta componeret. Vnde autem tanta fatigatio omnium per totā Gręciām populorū corda corporaque opprefferit, quę efferos animos ignoto acquiescere ocio tam facile persuasit, quābreuissime ostēdam. Lacedæmonii vtpote homines & Gręci homines, quo plura habebant, eo ampliora cupientes, postquam auxilio Atheniensium potiti sunt, vniuersam Asiam spe dominationis hauserunt. Itaque toto orienti bellum mouentes. Hircilidem ducem in hanc militiam legunt, qui cum sibi aduersus duos potentissimos Artaxerxis Persarū regis præfectos Pharnabazū & Thissaphernem pugnandum videret, prouiso ad tempus consilio, vt pōdus geminæ congressionis eluderet, denunciato bello vnum appetit, alterum pacta pace suspendit. Pharnabazus, Thissaphernem apud Artaxerxem communem tunc regem defert, vt proditorem præfertim qui cum hoste belli tempore de fœderis conditiōe pepigisset, hortaturque regem vt in locum eius Cononem Atheniensem virum, qui tunc forte apud Cyprum exulabat, ducem nauali bello constituat. Acceptis igitur quingentis argenti talenti Cononem per Pharnabazum euocatur, classique præficitur, quibus comperitis Lacedæmonii & ipsi auxilia naualis belli a rege Aegypti Hercinione per legatos petunt, a quo centum instructas triremes & sexcenta millia modia frumenti acceperunt, a sociis etiā vndique magna contraxere subsidia. Cui militiæ consensu omnium Agésilau ducem decreuerunt, virum pede claudum, sed qui in difficillimo rerum statu mallent sibi regem claudicare quam regnum. Raro nunquam ita pares omni industria duces in vnū coiere bellum, qui acerbissimis inuicem præliis fatigati, & multo sanguine oblitī, velut inuicti ab alterutro recessoerunt. Igitur Conon accepto iterum a rege Persę magno stipēdio, reuersus ad classem inuadit hostiles agros, turres, castella, ceteraque præsidia expugnat, & veluti effusa tempestas quacūque incūbit, cuncta prostranit. Lacedæmonii vero domesticis malis circunueti, externis inhiare desistunt, abiiciuntque spem dominationis, imminente periculo seruitutis. Agésilau autem, quem cum exercitu in Asiā miserant, ad subsidiū patrię reuocant. Interea Lyfander dux apud Spartam per Agésilau regem relictus maximam munitaque classem tunc instruxerat, motus emulatiōe virtutis Agésilai, vt illo pedestrem expeditionem agitante, ipse quoque nauali discursu ora maritima peruagaretur. Conon vero suscepto omni nego-

cio, duplicem curam impendebat, debēs sociis sollicitudinem, patriæ fidem, vt huic exhiberet naturam, illis præberet industriam, in hoc propensior ciuibus, quod quieti libertatique eorū alicui sanguinis discrimen impenderet, pugnare aduersus insolentissimos hostes periculo regis, præmio patriæ. Conserunt itaque nauale certamen Persæ, Cononæ, & Spartani Lysandro duce, milites & remiges ipsique ductores vno pariter in mutuam cædem ardore rapiuntur. Magnitudine atque atrocitate belli istius inclinatus ex hoc semper est in posterum Lacedæmoniorum status, prona namque ex illo fluere ac sublapsa retro referri spes Spartanorū visa, donec assurgendo egre ac misere recidendo confecta & potestate careret & nomine. Atheniensibus vero hæc eadem pugna initium recuperandæ potentiæ, sicut Lacedæmoniis amittendæ fuit. Primi igitur Thebanī auxilio Atheniensium fultī superiore clade faucios ac trepidos aggrediuntur, multa animatī fiducia propter virtutem & industriam Epaminūdæ ducis sui, cum quo sibi facile obtinere posse imperiū totius Græciæ videbantur. Fit itaque terrestre prælium Thebanis minimo negotio vincentibus. Vicitur enim etiam hoc conflictu Lysander & occiditur. Pausanias quoque dux alter Lacedæmoniorum insimulatus proditiōis in exilium truditur. Thebanī autē victoriā potiti, collecta vniuersi exercitus manu Spartā contēdunt putantes se vacuā ciuitatē præsidio, nullo intraturos negotio, cuius iam oēs pene copias cum ipso rege delessent, atq; ab oībus sociis destitutos viderent. Lacedæmonii periculo ciuitatis impulsī habito in exercitū militis qualicunq; delectu obuīā hosti procedunt. Sed victi semel aduersus victores ob sistendī nec virtus nec animus erat. Cū igitur cædes vnus tantū pene partis ageretur, repente rex Agesilaus accersitus ex Asia improuisus bello superuenit, Thebanosq; iā successu duplicis victoriæ lætiores, segnioresque aggreditur, nec difficile superat, maxie cū adhuc apud ipsum pene itegre vires haberent. Ipse tamē Agesilaus grauiter vulneratus est. At vero Athenienses cum comperissent insperata Lacedæmonios victoriā subleuatos pristinae feruitutis, de qua tunc respirare vix cœperant, trepidi metu exercitū cōtrahunt, eūq; Boetiis in auxiliū adiungunt cōmissu Iphicratis ducis, qui adolescēs admodū vix dū viginti annos natus, infirmitatē ætatis maturitate animi nutrebat. Conon quoq; vir quidem Atheniēsis, dux aut Persici exercitus audito Agesilai reditu, ad populandos Lacedæmoniorū agros reuertitur. Ita Spartani exercitu circumsonatiū vndiq; hostiū clausi atq; exterriti vltima prope modū desperatiōe tabuerūt. Sed Conon postquā vasta hostilis so-

Cononis sollicitudo & fides

Vide quantū detrimenti attulerit Spartanis, hæc mutua cædes.

Thebanī.

Epaminūdas.

Lysandri interitus.
Pausanias in exilium truditur.

Victi Lacedæmonij contabuerunt.

Iphycrates adolescens.

Attende Co-
nonis industri-
am i restaura-
tione Athena-
rum.

Archades.

Archademus.

Signum tradi-
te victorię in-
ter gręcos.
Epaminūdas.

li populatione satiatuſ eſt, Athenas pergit in maximo gaudio ci-
uium, ipſe quippe triſtis cum videret urbem populo quondam cul-
tuque ornatiffimam, tunc miſerabili ruinarū ac deſolationis ſqua-
lore conſectam. Itaque magnum pietatiſ miſerationiſque monu-
mentum in reparationem eiſ operatuſ eſt, nanq; eam a Lacedæ-
moniis exinanitam Lacedæmoniorū preſidiis repleuit. Perſiſ in-
cendentibus concrematam, Perſiſ edificantiſ reformauit. Inter
ea Artaxerxeſ rex Perſarū, ſicut in principio dictum eſt, vniuerſiſ
Gręcię populis per legatoſ, vt ab armiſ diſcederēt, & paci acquie-
ſcerent imperauit, non quod miſericorditer feſſiſ cōſuleret, ſed ne
illo in Aegypto belliſ occupato, aliqua in regnum ſuum tētaretur
irruptio. Cunctiſ igitur Gręciſ optatiſſima quiete reſolutiſ, do-
meſticoque ocio torpentibuſ Lacedæmoniiſ inquieti magiſquam
ſtrenui, & furore potiſ quam virtute intolerabileſ poſt bella de-
poſita tentāt furta bellorum, nam ſpeculati abſentiam Archadū
caſtellum eorum repentina irruptiōe perfringunt. Archadeſ vero
excitati iniuria iuncto ſibi Thebanorum auxilio amiſſo furto bel-
lum repetunt. In eo proelio Archedamſ dux Lacedæmoniorum
vulneratuſ, cum etiam cædi ſuoſ victoſ videret, occiſorum corpo-
ra per præconem ad ſepulturam popoſcit, quod ſignum victorię
tradite inter Gręcoſ haberi ſolet. Thebani autem hac conſeſſio-
ne contenti, dato parcendi ſigno, ſinem dedere certamini. Pauciſ
deinde interuenientibuſ induciarum diebuſ, Lacedæmoniis ad
alia bella conuerſiſ, Thebani cum Epaminūda duce de inuaden-
da Lacedæmonia quaſi ſecura & deſtituta cæpere fiduciam. Taci-
tiſ intempeſta nocte Lacedæmonem veniūt, ſed non ita incautam
vel indefenſam, vt rebantur, offendunt. Armati enim ſeneſ cum
reliqua turba imbelliſ ætatiſ, præcognito aduentu hoſtiū, in ip-
ſiſ ſe portarum anguſtiis obiecerūt, & aduerſuſ quindecim millia
militum vix centum conſecti quo homineſ proruperunt. Hiſ ita
que tantam belliſ moleſ ſuſtinentibuſ, iuuentuſ ſuperuenientiſ cō-
gredi aduerſuſ Thebanos aperto certamine incūctāter decreuit.
Comiſſo proelio cū Lacedæmoniiſ vincūtur, repēte Epaminūdaſ
dux Thebanorū incautiſ dimicantiſ vulneratuſ, qua re dū hiſ ex
dolore metuſ, illiſ ex gaudio ſtupor naſcitur, veluti ex conſenſu ta-
cito vtrinq; diſceſſuſ eſt. Epaminūdaſ autē grauiſer ſautiatuſ cū
de victoria ſuorū cōperiffet, ſcutūq; deoſculatuſ eſſet, remota ma-
nu qua vulnuſ occluſerat, egreſſuſ ſanguiniſ ad mortem patefecit
introituſ, cuiuſ mortem ſic Thebanorum perditio ſubſecuta eſt,
vt non perdiſſe ducē, ſed ipſi cū eo tunc periffē viderentur. Con-
textuiſ indigeſte hiſtorię, inextricabilē cladē atq; incertoſ bellorū

orbes huc atq; illuc lymphatico furore gestorum verbis e vestigio secutus implicui, quoniam tãto vt video inordinatius scripsi quãto magis ordinem custodiui. Improba dominandi Lacedemoniorum cupiditas, quantis populis, qualibus vrbibus, quibus prouinciis, cuiusmodi odiorum motus, quantas causas certaminum suscitarit, quas vel numero, vel ordine, vel ratione disponat, cum ipsi quoque non plus afflicti bellis quam bellorum confusione referantur, siquidem tracto per aliquot etates continuo hoc bello Athenienses, Lacedemonii, Archades, Boetii, Thebani, postremo Grecia, Asia, Persis atque Aegyptiis cum Libya, insulis quę maximis nauales simul pedestresque conflictus indiscretis egere discursibus, referre cęsa hominum millia nō possem, etiam si bella numerarem, At nunc increpet hæc tempora, atque illa collaudet quicūque nescit hosce omnes istarum vrbium prouinciarumque populos, ita nunc in solis ludis ac theatris consenescere, sicuti tunc in castris maxime proeliisque tabuisse, florentissima illa & totius tunc imperium orientis affectans Lacedæmoniorum ciuitas vix centū habere potuit senes, ita incessabilibus circumuenta malis immaturas expendebat misere etates. Et quærunt nūc homines, quorum refertæ pueris & senibus ciuitates secura iuuenum peregrinatione ditantur, pacificisque exercitiis stipendia domesticę voluptatis acquirunt, nisi forte vt assolent humanę mutabilitati sordere omni præsentia nouitate rerum actu audituque pruriētibus etiam ipsa vita fastidio est.

Epilogus.

¶ Terremotus in Achaia aliquando factus.

CAPVT III

Nno ab vrbe cōdita. ccc. lxxvi. sequissimo terremoto Achaia vniuersa concussa est, & duæ tunc ciuitates, id est, Eboræ & Helice abruptis locorum hiatibus deuorate. At ego nunc e cōtrario poteram similia in diebus nostris apud Constantinopolim æque modo principē gentium, prædicta & facta, sed non perfecta narrare, cum post terribilem denunciationem consciamque mali sui consciētiam subter commota, funditus terra tremere, & desuper fusa cęlitus flamma penderet, donec oratione Archadii principis & populi christiani, præsentem perditionem Deus exoratus auerteret, probans se solum esse & conseruatorem humiliū, & punitorem malorum. Sed hæc vt cōmemorata sint magis quam explicata, verecundiæ concesserim, vt & qui scit recolat, & qui nescit in-

Terræmotus in Achaia.
Eboræ & Helices ciuitatū, ruinae.
Prodigia in Constantino-
poli.

Vincuntur
Prænestini
Roma peste
tabefacta.

quírat. Interea Romani, qui per .lxx. annos ab vrbe Volscorū, præterea Phalíscorum, Aequorum & Sutrinorū subacti & attriti assiduís bellis conficiebantur, tãdem in superscriptis diebus Camillo duce cepere easdem ciuitates, & rediuiuo finem dedere certamini. Prænestinos autem eodem tempore, qui vsque ad portā Romæ bellando & cedendo venerant, ad flumen Aliam Títo Quintio pugnante vicerunt.

¶ Dicit Romam graui pestilentia laborasse.

CAPVT. IIII.

Lucius Genutius
Quintus Seruilius. Pestis
grauitas.

ENno ab vrbe cōdita. ccc. lxxxiiii. Lucio Genutio & Quinto Seruilio consulibus ingens vniuersam Romam pestilentia corripuit, nō vt assolet plus minusve solito temporum turbata temperies, hoc est aut intēpestiua siccitas hyemis, aut repentinus calor veris, aut incongruus humor æstatis, vel autumnū diuitis indigesta illecebra, insuper etiā expirata de Calabris salibus aura corrumpens, repentinus acutarum infirmitatum afferre trāscurfus, sed grauiā & diuturna, quæ in nullo dispar sexu, in nulla dissimilis ætate generaliter cunctos per biennium iugiter tabe confecit, vt etiā quos non egit in mortem, turpi macie exinanitos afflictosque dimiserit. Conquerentur hoc, vt arbitror loco obtrectatores temporis christiani, si forte silentio præterierim, quibus tunc cærimoniis Romani placauerint deos, & sedauerint morbos, cum pestilentia in dies crudesceret, autores suasere pontifices, vt ludī scēnici diis expetentibus æderentur, & ita pro depellenda temporali peste corporum accersitus est perpetuus morbus animorum. Vber nunc quidem mihi locus iste doloris atque increpationis est, sed in quo iam reuerentia tua studium sapientiæ & veritatis exercuit, mihi super eo audere fas non est. Commonuisse me satis sit & ex qualibet intentione lectorem ad illius lectionis plenitudinem remisisse.

Ad diuum
Augustinum
apostrophe.

¶ Marcus Curtius se præcipitio dedit. Cap. v.

Terre prærupte
hiatu
Marcus Curtius se præcipitio
dedit.

SEquitur hanc miseram lucē, miseriorēque eius expiatio nem pximo anno satis triste prodigium. Repente siquidem medio vrbis terra dissiluit, vastoq; præruptu hiantia subito interna patuerunt. Manebat diu ad spectaculum terroremq; cunctorū patenti voragine impudens specus, nefariamque viui hominis sepulturam diis interpretibus expectabat. Satisfecit improbis faucibus præcipitio sui Marcus Curtius, vir eques armatus, iniecitque crudeli terræ inopinatam satietatē, cui parum esset, quod ex tanta pestilentia mortuos per sepulchra susciperet, nisi etiam viuos scissa forberet.

¶ Vbi regnum Macedonũ, & vbi natus est Alexāder. Cap. VI.

Nno ab vrbe condita. ccc. lxxxviii. iterum terribilis Gallorum inundatio iuxta Anienē fluuiũ ad quartum ab vrbe lapidē confedit, facile sine dubio pondere multitudinis & alacritate virtutis perturbatā occupatura ciuitatem, nisi ocio & lētitudine torpuisset. Vbi atrocissimā pugnā Manlius Torquatus singulariter ichoauit, Titus Quintius dictator cruentissima congressione cōfecit, fugati ex hoc proelio plurimi Galli, instauratis iterũ copiis in bellũ ruentes, a Gaio Sulpitio dictatore superati sunt. Post paululũ quoque Thuscorum pugna sub Gaio Martio consecuta est, vbi conici datur, quanta hominũ multitudo cæsa sit, quando octo. M. sunt capta Thuscorũ. Tertiõ autē in iisdem diebus Galli se in prædam per maritima loca, subiectosq; campos Albanis mōtibus diffuderunt, aduersum quos nouo militũ delectu habito, conscriptisque legionibus decem. lx. milia Romanorũ, negatis sibi auxiliis Latinorum processerunt. Confecit hanc pugnā Marcus Valerius, auxiliante Coruo alite, vnde postea Coruinus est dictus. Occiso enim prouocatore Gallo, hostes territi, sparsimq; fugientes grauiter trucidati sunt. Numerandum etiā inter cætera mala censeo primum illud ictum cum Carthaginienſibus foedus, quod iisdem temporibus fuit, præsertim ex quo tã grauiã orta sunt mala, vt ex hinc cœpisse videantur. Anno siquidem ab vrbe condita quadringentesimo secundo legati a Carthagine Romam missi sunt, foedusq; pepigerunt. Quam ex ingressu Carthaginiesium in Italiã malorum grauedinem secuturam, continuariq; miseriarum tenebras iuges historiarum fides, locorum infamia, & abominatio dierũ quibus ea gesta sunt protestantur. Tunc etiam nox vsque ad plurimã diei partem tendi visa est, & saxea de nubibus grando descendēs veris terram lapidibus verberauit. Quibus diebus etiam Alexander magnus, magnus vere ille gurges miseriarum atque atrocissimus turbo totius orientis est natus.

¶ Artaxerxes iudæos captiuos ducit. Cap. VII.

Vm etiā Ochus qui & Artaxerxes, post transfactũ i Aegypto maximũ diuturnũq; bellum, plurimos Iudeorum in transmigratiõẽ egit, atque in Hyrcania ad Caspiũ mare habitare præcepit, quos ibi vsque in hodiernum diem amplissimis generis sui incremētis extat consistere, atq; exinde quandoq; erupturos opinio

e iiii

Gallorũ irruptio iuxta Anienem Manlius Torquatus.

Titus quintius Galli a Gaio Sulpitio superantur.

Thuscorum pugna.

Numerus captiuorum. Gallorum alia diffusio.

Coruinus a coruo dictus. Carthaginiesium & Romanorum foedus.

Grado saxea

Alexāder totius orientis turbo nascit̃.

Ochus qui & Artaxerxes. Iudei ab Artaxerxe captiui.

Sidō deleta.
Aegyptus su-
peratur.

Sāniticū bel-
lum.
Pyrrhus.
Punicum bel-
lū sequitur sā-
niticum.

est, cuius etiam bellī tempestatem transcurrens, & Sidona opulen-
tissimam Phœnicis prouinciæ urbem deleuit, & Aegyptum quā-
uis Pyrrhus victus tunc tamen subactam, comminutamque ferro
Persarum subiecit imperio. Iam hinc statim a Romanis aduersus
Samnites gentem opibus armisque validam, pro Campanis & Si-
dicinis bella suscepta sunt. Samniticum bellum ancipiti statu ge-
stum, Pyrrhus vel maximus Romani nominis hostis excepit. Pyr-
rhi bellum, mox Punicum consecutum est. Et quāuis nunquā post
mortem Numæ a bellorum cladibus fuisse cessatum Ianī patētes
semper portę iudicent, ex eo tamen veluti per meridiem toto im-
pressus cœlo malorum feruor incanduit.

¶ Initium belli punici.

Cap. VIII.

Orro autem ichoato semel bello punico, utrū
aliquando bella, cedes atque ruinae, omniūque
infandarum mortium genera, nisi Cæsare au-
gusto imperante cessauerint, inquirat, iueniat,
prodat, quisquis infamanda christiana tempo-
ra putat. Absque illo tamen inter bella punica

Pax sub Cæsa-
re Augusto.

Pacis causa
CHRISTVS,
nō Augustus.
Dignū liqui-
dem erat vt Is
qui vniuerso
orbi pacem ef-
fet allaturus,
tempore paca-
to & ab omni
bellorū tumultu
alieno, nas-
ceretur.

vnus anni, veluti alitis præteruolantis excursu
Romani propter Ianī portas clausas inter febres morbosque Reipub.
adhuc breuissimopacis signo, velut tenuissimo aquæ gelidæ
haustu illecti sunt, vt in peius recalescentes, multo grauius vehe-
mentiusque afflictaerentur. At vero si indubitatissime constat sub
Augusto primum Cæsare, post partam pacem vniuersum terrarum
orbem positis armis, abolitisque discordiis generali pace & noua
quiete cōpositum, Romanis paruissse legibus, Romana iura, quā
propria arma maluissse, spretisque ducibus suis iudices elegissse Ro-
manos. Postremo omnibus gentibus cunctisque prouinciis innu-
meris ciuitatibus, infinitis populis, totis terris vnā fuisse volun-
tatem, libero honestoque studio inseruire paci, atque in commune
consulere, quod prius ne vna quidem ciuitas, vnusue populus ciui-
um, vel quod maius est, vna domus fratrum iugiter habere potuiss-
set. Quod si etiam cum imperante Cæsare ista prouenerint, in ip-
so imperio cæsaris illuxisse ortum in hoc mundo domini nostri Ie-
su Christi liquidissima probatione manifestum est, inuiti licet il-
li, quos in blasphemiam vrget inuidia, cognoscere faterique cogū-
tur, pacem istam totius mundi & tranquillissimam serenitatē non
magnitudine Cæsaris, sed potestate filii Dei, qui in diebus Cæsa-
ris apparuit extitisse, nec vnus vrbis imperatori, sed creatori or-
bis vniuersi orbem ipsum generali cognitiōe paruissse, qui sicut sol
oriens diem luce perfundit, ita misericorditer adueniens extenta

mundum pace vestierit. Quod plenius cū ad idipsum, perficiente domino ventum fuerit, proferemus.

¶ Quod Romani Latinis bellum intulerunt.

CAPVT IX.

Ligitur. ccccix. ab vrbe cōdita Romani bellum Latinis rebellantibus intulerunt, Manlio Torquato, & Decio Murena consulibus, in quo bello vnus consul interfectus est, alter extitit parricida. Manlius enim Torquatus filium suum peremit, iuuenem victorem interfectoremque Metii Thuscilani nobilis militis, & tum præcipue prouocantis atque insultantis hostis. Alius vero consul, cum iterato conflictu illud cornu cui præerat cædi atque affligi videret, in confertissimos hostes sponte prolapsus occubuit. Manlius quauis victor, occursum tamē nobilium iuuenum Romanorum, qui legitime exhiberi solet triumphans parricida non meruit. Anno autem post hunc subsequēte, Minutia virgo vestalis ob admissum incestum damnata est, viuaque obruta in campo, qui nunc Sceleratus vocatur.

¶ Scelus matronarum hic refertur.

CAPVT X

At vero paruo ex in tempore interiecto, horresco referre, quod gestum est, nam Claudio Marcello & Valerio Flacco consulibus incredibilis rabie & amore scelerum Romanæ matronæ exarserunt. Erat vtique fœdus ille ac pestilens annus, inflictaque iā vndique cateruatim strages egerebantur, & adhuc penes omnes de corrupto aere simplex credulitas erat, cum existente quadam ancilla indice & conuincente, primum multæ matronæ vt biberent, quæ coxerant venena, compulsæ, deinde simul vt hausere consumptæ sunt. Tāta autem multitudo fuit matronarum in his facinoribus consciarum vt. ccc. lxxx. damnatæ ex illis simul fuisse referantur.

¶ Alexander rex a Lucanis victus & occisus.

CAPVT XI.

Anno ab vrbe condita. ccc. xxii. Alexander rex Epirotarum Alexandri illius Magni auunculus traiectis in Italiam copiis, cū bellum aduersus Romanos pararet, & circa finitimas Romę vrbes firmaret vires exercitus sui, auxiliaque vel sibi acquirere vel hostibus subtrahere studens bellicis exerceretur, a Samnitibus qui Lucanæ genti suffragabantur

Romani in Latinos irruerunt Decius Murena.
Mālij Torquati crudelitas, in filium.

Minutia virgo vestalis viua obruitur.

Claudius Marcellus, Valerius Flaccus.

Flagitiosissimum matronarum Romanorum facinus. Matronarum supplicium.

Alexandri Epirotarum regis bellum in Romanos, & interitus.

Ortus Alexan-
dri magni.

Philippi ma-
cedonici pro-
positio.

Philippus
Amyntæ fili-
us in Macedo-
nia. xxx. annis
regnavit
Philippus
Epaminun-
dam habuit
eruditorem
Eurydices
facinus.

Athe. deui-
cit Philippus,
Larissæ oppu-
gnatio.

Olympias.
Euruchæ ex-
ilium.

Græcia a Phi-
lippo oppu-
gnata,

maximo bello in Lucania victus atque occisus est. Sed quoniam ali-
quantum Romanas clades recensendo progressus sum, vel Alexan-
dri istius mentione commonitus, de Philippo Macedonum rege qui
Olympiadem huius Alexandri Epirotæ sorore uxorem habuit, ex
qua Alexandrum magnum genuit, paucissimis annis retro repe-
titis, magna parvis, inquam potero colligam.

De regno Philippi patris Alexandri regis Macedoniæ.

CAPVT. XII.

Nno ab vrbe cōdita. cccc Philippus Amyntæ filius Ale-
xandri pater regnū Macedonum adeptus. xxv. annis te-
nuit, quibus hos omnes acerbissimum aceruos cunctasq;
malorum moles struxit. Hic primum ab Alexandro fratre obses
Thebanis datus, per triennium apud Epaminundam strenuissimū
imperatorem & summum philosophum, eruditus est. Ipso autem
Alexandro interfecto scelere Eurydices matris, quamuis ea com-
misso adulterio, & altero primum filio occiso, filiaq; viduata ge-
neri nuptias mariti morte pepigisset compulsus a populo regnū,
quod paruo occisi fratris filio tuebatur, suscepit, qui cum foris con-
cursu exurgentium vndique hostium, domi autem deprehensarum
sæue insidiarum metu fatigaretur, primum bellum cum Atheniē-
sibus gessit. Quibus victis arma ad Illyrios transtulit, multisq; mi-
libus hostium trucidatis Larissam urbē nobilissimam cepit. Inde
Thessaliam non magis amore victoriæ, quam ambitione habēdo-
rum equitum Thessalorum, quorum robur exercitui suo admisce-
ret, inuasit. Ita Thessalis ex improviso præoccupatis atque in pote-
statem reductis, iungendo equitum peditūque fortissimas turmas
& copias inuictissimum fecit exercitum. Igitur victis Athenien-
sibus subiectisque Thessalis Olympiadem Euruchæ regis Molosorū
sororem duxit uxorem. Qui Eurucha cum per hoc quod societa-
tem Macedonum affinitate regis paciscebatur, imperium suum se-
dilaturum putaret, per hoc decæptus amisit, priuatusque in exilio
consenuit. Deinde Philippus cum Methonam urbem oppugnaret,
ictu sagittæ oculum perdidit. Ipsam vero urbem mox expugna-
uit & cepit. Exin Græciam totam prope consiliis præuentam vi-
ribus domuit. Quippe Græciæ ciuitates dum imperare singulæ cu-
piunt, imperium omnes perdidērunt. Et dum in mutuum exitium
sine modo ruunt, ab omnibus victæ periere, quod singulæ amit-
terent, oppressæ demum seruiensque senserunt, quarum dum
insanas conuersationes Philippus veluti e specula obseruaret, au-
xiliumque semper inferioribus suggerendo, contentiones, bello-
rum fomites, callidus, doli artifex foueret, victos sibi pariterq; vi-

ctores subiecit. Huic autem ad obtinendam totius Græciæ dominationē, dominatio immoderata Thebanorū dedit facultatē, qui victos Lacedæmonios ac Phocenses, cædibus etiam rapinisq; confectos, cum insuper in communi Græciæ concilio tanta pecuniæ multa onerauissent, quantam illi soluere nullo modo possent ad arma fugere coegerunt. Itaque Phocenses & Philomene, duce & auxiliis Lacedæmoniorū Atheniensiumque fultis, commissa pugna hostibusque fugatis, Thebanorū castra ceperunt. Sequenti prælio inter immensas vtriusq; populī strages Philomenes occisus est, in cuius locum Phocenses Oenomanum ducem creauerunt. Porro autem Thebani & Thessali omisso delectu ciuium, Philippum Macedonię regem, quem hostem prius repellere laborabāt, vltro sibi ducem expetiuerunt. Commisso prælio & Phocensibus perne ad internitionē celsis victoria ad Philippū concessit. Sed Athenienses audito belli euentu, ne Philippus transiret in Græciā angustias Thermopylarum parī ratione, sicut aduententibus antea Persis occupauere. Igitur Philippus, ubi exclusum se ab ingressu Græciæ perstructis Thermopylis videt, paratum in hostes bellū, vertit in socios, nam ciuitates quarū paulo ante dux fuerat, sibi gratulantes ac se excipientes parentes hostiliter inuadit, crudeliter diripit, omniq; societatis conscientia penitus abolita, coniuges liberosque omnium sub corona vendidit, templa quoq; vniuersa subuertit, spoliauitque, nec tamen vnquam per. xxv. annos quasi iratus diis victus est. Post hæc in Cappadociam transiit, ibique bellū parī perfidia gessit, captos per dolum finitimos reges interfecit, totaque Cappadociam imperio Macedonię subdidit. Inde post cedes & incendia depredationesque in socias vrbes gestas, parricidia in fratres conuertit, quos patri ex nouerca genitos cum coheredes regni vereretur, interficere aggressus est. Cum autem vnū ex his occidisset, duo in Olynthum confugerunt, quā mox Philippus hostiliter aggressus urbem antiquissimam & florentissimā, cædibus ac sanguine repletam opibus hominibusque vacauit, abstractos etiam fratres supplicio & neci dedit. Dehinc cum excidio sociorum & parricidio fratrum elatus, licere sibi omnia, quę cogitauisset putaret, auraria loca in Thessalia & argenti metalla in Thracia inuasit, ac ne aliquo diu vel fas inuiolatū prætermitteret, præoccupato mari & classe dispersa, piraticam quoque exercere instituit. Præterea cum eum fratres duo Thraciæ reges de regni terminis ambigentes, iudicē ex consensu præoptauissent, Philippus more ingenii sui ad iudiciū tanquam ad bellum cum instructo exercitu ingressus inscios iuuenes vita regnoque priuauit. Athenienses

Lacedæmonii. Phocenses. Philomenes

Oenomanus
Attende philippi hostile irruptionem. Athe. Philippi dolus.

Eiusdem & parricidia & direptiones.

Olynthus.

Direptio
Philippi pirata efficitur.
Attende ipsius iniustitiā in definiendo
rum fratrum cōtrouersia.

Fictio
Philippi pro-
missio.

Philippi per-
fidia in Phocē
ses.

Philippi in su-
os crudelitas.

Græciæ deper-
dita libertas.

Bizantium a
Philippo ob-
fessa.

vero qui prius Philippi ingressum Thermopylarum munitione re-
pulerant, ultro pacem eius expetentes fraudulētissimum hostem
de neglecta introitus custodia commouerunt. Ceteræ etiam Græ-
ciæ ciuitates vt intentius ciuilibus bellis vacarent, sub specie pacis
& foederis sponte se externe damnationi subiecerunt, maxime cū
Thessali Boetique poscerent Philippum, vt professum se aduer-
sum Phocenses ducem exhiberet, susceptumque bellum gereret
contra Phocenses, adhibitis secum Atheniensibus & Lacedæmo-
niis, vel differri bellum, vel auferri precio & precibus laborabant.
Philippus tacite vtrisque diuersa promisit, Phocensibus pacem &
veniam se daturum sacramento confirmans, Thessalis vero affu-
turum se mox cum exercitu spōdet, bellum tamen ab vtrisque pa-
rari vetat. Igitur Philippus instructis copiis angustias Thermopy-
larū securus ingreditur, easque occupatas, dispositis præsiidiis emu-
nit, tuncque primum se non Phocenses soli sed & omnis Græcia ca-
ptam esse persensit, siquidem primo Phocenses Philippus rupta fi-
de calcatoque sacramento infandę dilacerationi dedit. Inde om-
nium vrbes finesque populatus cruenta præsentia effecit, vt etiam
absens timeretur. Vbi vero in regnum rediit more pastorū qui pe-
cora sua nunc per æstiuos, nunc per hybernos saltus circuducunt,
populos & turbas vt illi replenda, vel relinquenda quęque loca vi-
debantur, ad libidinem suam transfert Miserrāda vbique facies, &
atrocissimum miseriarum genus obuersabatur, perpeti excidium
sine irruptione, sine bello captiuitatem, sine crimine exilium, sine
victore dominatum, premittit miseros inter iniuriarum stimulos su-
perfusos pavor, ipsaque dissimulatione dolor crescit, hoc altius de-
missus, quo minus profiteri licet timētibus ne ipsę quoque lachry-
mę pro contumaciā accipiantur, alios populos auulsos a sedibus su-
is finibus hostiū opponit, alios in extremis regni terminis statuit,
quosdam emulatione viriū ne possent quod posse credebatur in
supplementa exhaustarum vrbium diuidit. Ita gloriosissimum il-
lud quondam florentis Græcię corpus in multas laceratas particu-
las extincta primum libertate concidit. Sed hæc cum per aliquan-
tas Græciæ ciuitates exercuisset, & tamen omnes metu premeret
coniiciens ex præda paucorum opes omnium ad perficiendā equa-
lem in vniuersis vastationem vtili emolumento necessariam ma-
ritimam urbem ratus Byzantium nobilem ciuitatem aptissimam
iudicauit vt receptaculum sibi terra marique fieret, eamque obsi-
dentem ilico obsidione cinxit.

¶ De ciuitate Bizantio quæ Constantinopolis
dicta est.

C A P V T XIII.

Aec autem Byzantium quōdam a Pausania rege Spartanorum condita, post autem a Constantino christiano p̄cipe in maius aucta & Constantinopolis dicta gloriosissimi nūc imperii sedes & totius caput orientis est. Philippus vero post longam & irritam obsidionem, vt pecuniam quam obsidendo exhauserat pre dando repararet piraticam aggressus est. Captas itaque. clxx. naues mercibus confertas distraxit, & anhelanti inopie parua recreatione subuenit. Inde propter agendam praedam & curandam obsidionem diuisit exercitum. Ipse autem cum fortissimis profectus multas Cherronesi vrbes suscepit, profligatisque populis opes abstulit. Ad Scythiam quoque cum Alexandro praedandi intentione pertransiit. Scythas tūc Etheas regebat, qui cum Istriānorū bello premeretur, auxilia a Philippo per Apollonienses petiit, sed continuo Istriānorum rege mortuo, & belli metu & auxiliorū necessitate liberatus pactiōnem foederis cum Philippo habitam dissoluit. Philippus dimissa obsidione Bizantii Scyticum bellum totis viribus aggreditur. Commissioque proelio cum Scythae & numero & virtute praestarent. Philippi fraude vincuntur. In ea pugna xx. M. virorum ac foeminarum Scythicae gentis capta, pecorum magna copia abducta, auri atque argenti nihil repertum, nam & ea res primo fidem inopiae Scythicae dedit. Viginti milia nobilium equorum sufficiendo generi in Macedoniam missi sunt, sed reuertenti Philippo Traballi bello obuiant, in quo ita Philippus in femore vulneratus est, vt per corpus eius equus interficeretur. Cūque eum omnes occisum putarent in fugam versi praedā amiserunt. Aliquantula deinde mora dum cōualefcit a vulnere, in pace conqueuit. Statim vero vt conualuit, Atheniensibus bellum intulit, qui in tanto discrimine positi Lacedaemonios quondam hostes, tunc socios asciscunt, totiusque Graeciae ciuitates legationibus fatigant, vt communem hostem communibus viribus petāt. Itaque aliquantae vrbes Atheniensibus sese coniungere, quasdam vero ad Philippum belli metus traxit. Proelio commissio cum Atheniensis longe maiori numero militum praestarent, assiduus tamen bellis indurata Macedonum virtute vincuntur, quam pugna longe omnibus anterioribus bellis atrociorē fuisse ipse rerum exitus docuit.

Bizantium a Constantino qui illā auxit dicta Cōstantinopolis. Philippus. Obsidiōis detrimentum Piratica.

Etheas

Captiuorum numerus.

A Traballis vulnus i femore accēpit.

¶ Græcia libertatem suam amisit.

CAPVT XIII.

Græce liber/
tatis defini-
tio.

Phī. fauitia
in superatos.
Athe. &
Lace.

Philippi inte-
ritus.

Am & hic dies apud vniuersam Græciæ acqui-
tæ dominationis gloriā, & vetu stissimæ libera-
tatis statum finiuit. Postea Philip pus cruentissi-
mam victoriā in Thebanos & Lacedæmonios
exercuit, siquidem principes ciuitatū alios securi
percussit, alios in exilium egit, & omnibus bonis
priuauit. Pulsos quidē a ciuibus in patriā restituit, ex quibus. ccc.
exules iudices rectoresq; præfecit, qui vt antiquum dolorem noua
potestate curarēt, pressos infelicitē populos in spem libertatis re-
spirare nō sinerent. Præterea magno delectu militum in subsidiū
regiæ dispositionis ex tota Græcia habito. cc. M. peditum & .xv.
M. equitum absque exercitu Macedonum & infinita gētium bar-
bariæ Persicę expeditioni in Asiam missurus instruxit. Tres du-
ces, hoc est Parmenionē, Amyntam & Attalū præmittendos in
Persas legi. Et dum superscriptę copię de Græcia congregaren-
tur, Alexandri qui erat Olympiadis vxoris suę frater, & post a Sa-
binis in Lucania prostratus est, quem Epiri regem ob mercedem
stupri perpetrati, in eum constituerat nuptias in copulando ei filiā
suam Cleopatram, cæleberrare decreuit, qui cum pridie quam occi-
deretur interrogatus fuisset, quis finis hominī esset magis optādus
respondisse fertur, eum esse optimum, qui viro forti post virtutum
suarum gloriā in pace regnantī, sine conflictatione corporis & de-
decore animi subitus & celer inopinato ferro potuisset accidere,
quod ipsi mox contigit. Nec ab iratis diis quos semper paruipēde-
rat, quorūq; aras, tēpla simulacraq; subuerterat, quin lectissimā vt
ipsi videbat mortē adipisceret, potuit impediri, nā die nuptiarū, cū
ad ludos magnifice apparatus inter duos Alexandros generum fi-
liūmq; contēderet, a Pausania nobili Macedonum adolescente in
angustiis sine custodibus circunuētus occisus est. Afferāt nūc mul-
tisq; hæc vocibus efferant quasi virorū fortium laudes & facta feli-
cia, quibus amarissime aliorum calamitates in dulces fabulas ce-
dunt, si tamen nunquā ipsi iniurias quibus aliquando vexantur, re-
latu tristiori deplorent. Si vero de propriis querimoniis tantū ali-
os audientes affici volunt quantū ipsi perpetiēdo senserunt, prius
ipsi non præsentibus præterita, sed gestis gesta comparent, & vtra-
que ex auditu, velut certi alienorum arbitri iudicent per. xxv. an-
nos incendia ciuitatum, excidia bellorum, subiectiones prouincia-
rum, cædes hominum, opum rapinas, prædas pecorum, mortuorū
venditiones, captiuitatesque virorum vnius regis fraus effera, &
dominatus agitauit.

¶ Alexander successit Philippo in regnum. Cap. xv.

vfficerent ista ad exemplum miseriarum infu-
 nuata memoriae nostrae gesta per Philippum,
 etiam si Alexander ei non successisset in regnum. Cu-
 ius bella, imo sub cuius belli mundi mala ordi-
 ne sequentia suspensio paulisper, ut in hoc loco
 pro convenientia temporum Romana subiiciam.
 Anno ab urbe condita. ccccxxvi. Caudinas fur-
 culas satis celebres & famosas, insignis Romanorum fecit infamia,
 nam cum superiore bello viginti milia Samnitum Fabio magistro equi-
 tum pugnam conferente cecidissent, circumspiciente cura Samnites ac
 magis instructo apparatu apud Caudinas furculas confederunt, ubi
 cum Vecturium & Posthumium consules omnesque copias Romanorum
 angustiis locorum armisque clausissent, Pontius dux eorum intus
 abusus est victoriae securitate, ut Herennium patrem consulendum
 putaret, utrum occideret clausos, an parceret subiugatis? ut viuos
 tamen dedecori reseruaret, elegit. Romanos enim antea sapissime
 vinci & occidi, nunquam autem capi, aut ad ditionem cogi potuisse con-
 stabat. Itaque Samnites victoria potiti uniuersum exercitum Roma-
 num turpiter captum, armis etiam vestimentisque nudatum, tantum sin-
 gulis vilioribus operimentis ob verecunda corporum tegenda concess-
 is, sub iugo missum seruitioque subiectum, legum agere populi ordine
 preceperunt. Sexcentis autem equitibus Romanis in obsidatum rece-
 ptis oneratos ignominia, ceteris rebus vacuos consules remiserunt.
 Quid de exaggeranda huius foedissimi foederis macula verbis la-
 bore, qui tacere maluissent? Hodie enim Romani aut omnino
 non essent, aut Samnio dominante seruirent, si fidem foederis, quam
 sibi seruari a subiectis volunt, ipsi subiecti Samnitibus seruauissent.
 Posteriore anno infringunt Romani firmatam cum Samnitibus
 pactionem, eosque in bellum cogunt, quod Papyrius consule insi-
 stente commissum magnas strages utriusque populi dedit, Quamque
 hinc ira recentis infamiae, inde gloria proximae victoriae pugnan-
 tes stimulare, tandem Romani pertinaciter moriendo vicerunt,
 nec caedi pariter vel caedere destiterunt, nisi postquam victis Samni-
 tibus, & capto duce eorum iugum reposuerunt. Idem deinde Papy-
 rius Satricum, expulso inde Samnitico presidio, expugnauit, & ca-
 pit. Hic autem Papyrius adeo tunc apud Romanos bellicosissimus
 habebatur, ut cum Alexander magnus disponere diceretur ab ori-
 ente descendens obtinere viribus Africam, atque inde in Italiam
 transuehi, Romani inter ceteros duces tunc in republica sua opti-
 mos, hunc praecipuum fore, qui Alexandri impetum sustinere pos-
 set, meditarentur.

Caudinae fur-
culae.

Impedimenta
Ro. a Samniti-
bus erepta.

Ro. ignomi-
nia.
Fidem Samniti-
bus datam in-
fringunt Ro.

¶ **I**nitium regni Alexandri magni. Cap. XVI.

Alexander
Philippo suc-
cessit.
Prima Alexā-
dri virtus.
Demosthenis
corruptio.

Sudat Alexā-
der & aquarū
cōtractu fere
periclitatur.

¶ **I**gitur Alexāder anno ab vrbe cōdita. ccccxxvi. patri Philippo successit in regnum, qui primam experientiam animi & virtutis suæ compressis celeriter Græcorum motibus dedit, quibus autor vt ab imperio Macedonū deficerent, Demosthenes orator auro Persarum corruptus extiterat. Itaque Atheniensibus bellum deprecantibus remisit, quos insuper etiam multo metu soluit. Thebanos diruta ciuitate deleuit, reliquos sub corona vendidit, cæteras vero vrbes Achaïæ & Thessaliæ vectigales fecit. Illyricos quoq; & Thracas translato mox ab hinc bello domuit. Inde profectus ad Persicum bellum, omnes cognatos ac proximos suos interfecit. In exercitu eius fuisse tantum modo peditum. xxxii. milia, equitum. iiii. M. d. naues. c. lxxx. referuntur, hac tam parua manu vniuersum terrarum orbem vtrum mirabilius sit quod vicerit, an quod aggredi ausus fuerit, incertum est. Primo eius cum Dariō rege congressu. dc. M. persarum in acie fuerunt, quæ non minus arte Alexandri superata, quā virtute Macedonū terga verterunt, magna igitur cædes Persarum fuit. In exercitu autē Alexandri. cxx. equites & nouem tantum pedites defuere. Deinde Gordien Phrygiæ ciuitatem, que nunc Sardis vocatur, obsessam expugnatāque cepit, ac direptioni dedit. Inde nūciato sibi Darii cum magnis copiis aduentu, timēs angustias quibus inerat locorum, Taurum montem mira celeritate transcēdit, & d. stadiis sub vna die cursu transmissis Tharsum venit, ibiq; cū sudans in Cydnum perfrigidum amnē descendisset, obriguīt, contractu neruorum proximus morti fuit. Interea Darius cū. ccc. M. peditum & c. M. equitum in aciem procedit, mouebat hæc multitudo hostium etiam Alexandrum maxime respectu paucitatis suæ, quāuis iam pridem. dc. M. hostium eadem paucitate superatis non solum non timere pugnam, sed etiam victoriā sperare didicisset. Itaq; cum intra iactū teli vterq; constitisset exercitus & intentos in signum belli populos discurrentes principes variis incitamentis acurrerēt, ingentibus vtrinq; animis pugna committit. In qua abo reges Alexander & Darius vulnerantur, ac tandiu certamen anceps, quoadusq; fugeret Darius. Exinde cædes Persarum secuta est. ibi tunc peditum octoginta. M. equitum, decem milia cæsa, capta autem quadraginta. M. fuere. Ex Macedonibus vero cecidere cētum triginta pedites, equites. cl. In castris Persarū multum auri cæterarumque opum repertum est. Inter captiuos castrorum mater & vxor eademq; soror & filiæ duæ Darii fuere. Quarū

redemptionem Darius cum etiam oblata regni dimidia parte non impetrauisset, tertio cunctis Persarum viribus sociorumque auxiliis contractis bellum instaurat. Sed dum hæc Darius agit, Alexander Parmenionem ad inuadendam Persicam classem cum copiis mittens ipse in Syriam proficiscitur, ibique ex multis sibi regibus cum insulis vltro occurrentibus alios elegit, alios mutauit, alios perdidit, Tyrum urbem antiquissimam & florentissimam, fiducia Garthaginiesium cognatorum sibi obsistentem oppressit & cepit. Exin Ciliciam, Rhodum atque Aegyptum pertinaci furore peruat. Inde ad templum Iouis Ammonis pergit, ut mendacio ad tempus composito ignominiam sibi patris incerti & infamiam adulteræ matris aboleret, nam accersitum ad se phani ipsius antistitem ex occulto monuit, quid sibi tanquam consulenti responderi vellet, sicut historici eorum dicunt. Ita certus Alexander fuit nobilisque prodidit, diis ipsis mutis & surdis vel in potestate esse antistitis quid vellet fingere, vel in voluntate consulentis, quid malit audire, reuertens ab Ammone ad tertium Persicum bellum Alexandriam in Aegypto condidit. Darius vero spe pacis amissa, ccccliiii. M. peditum, & c. M. equitum Alexandro ab Aegypto reuertendi apud Tharsum bello se opponit. Nec pugnae mora, omnes cæca rabie in ferrum ruunt. Macedones toties a se victis hostibus animosi, Persæ, nisi vincant, mori preoptantes. Raro in vlllo proelio tantum sanguinis fusus est. Sed Darius cum vinci suos videret, mori in bello paratus, persuasum suorum fugere compellus est. Hoc proelio Asiæ vires & regna ceciderunt, totusque oriens in potestatem Macedonici cessit imperii, atque ita attrita est in hoc Persarum omnis fiducia, ut post hoc nullus rebellare ausus sit, patienterque Persæ post imperium tot annorum iugum seruitutis acciperunt.

Insulas multas oppugnat Alexander.

Alexandriam construxit.

¶ Alexander Darium vicit.

Cap. XVII.

Alexander namque triginta quatuor continuis diebus castrorum prædā percensuit, ac Persepolim caput Persici regni, urbem famosissimam, cōferatissimamque opibus totius orbis, inuasit. Dariū vero cum a propinquis suis vinctum compeditibus aureis teneri comperisset, persequi statuit.

Persepolis oppugnatio.

Itaque iussit se sequeretur exercitu, ipse cum M. militū profectus iuenit in itinere solū relictū, multis confossum vulneribus, & extrema vite pervulnera efflantē. Hūc mortuū inanimi misericordia referri, & in sepulchris maiorū sepeliri precepit, cuius non dicā matrē vel uxore, sed etiam paruulas filias crudelī captiuitate detinebat, in tāta malorū multitudīe difficillima dictis fides

Attende Per-
sarum nūero-
sissimā cladē.

Agis Græciā
infestabat.

Alexandri in
suos crudeli-
tas. u

tribus proeliis totidemque annis quinquies decies centena. M. peditum equitumque consumpta sunt. Et hæc quidē ex eo regno illisq; populis, vnde iā ante annos non multo plures decies nouies centena. M. profligata referuntur, quamquā extra has clades per eosdem tres annos & Asię ciuitates plurimę oppressę sunt, & Sy-
ria tota vastata, Tyrus excisa, Cilicia exinanita, Cappadocia sub-
acta, Aegyptus addicta sit, Rhodus quoq; insula vltro ad seruitu-
tem tremefacta successerit, plurimęq; subiectę Tauro prouincię,
atq; ipse mons Taurus diu detrectatum iugum domitus & victus
accaperit, & ne forte quisquā opinetur vel orientem solum Ale-
xandri viribus subactum, vel Italiā tātummodo Romana inque-
tudinē fatigatā. Tunc etiā bellum Agidis Spartanorum regis in
Græcia, Alexandri regis Epiri in Lucania. zopironis præfecti in
Scythia gerebatur, quorum Agis Lacedæmonius excitata & rebel-
lante secum vniuersa Græcia cum Antipatri fortissimis copiis cō-
gressus, inter magnas vtrorumq; strages & ipse procubuit. Alexan-
der autē in italia affectans occidētis iperium emulans Alexandrū
magnum, post numerosa & grauiā bella ibidem gesta, a Brutis Lu-
canisq; superatus est, corpusq; eius ad sepulturā venditum. zopiriō
vero præfectus Ponti adunato. xxx. M. exercitu, Scythias bellum
inferre ausus est, & vsq; ad internitionē cæsus funditus cum omni-
bus copiis suis abrafus est. Igitur Alexander magnus post Darii
mortem Hyrcanos & Mardos subegit, vbi etiā illum adhuc bel-
lo intentum Thalestris, siue Minothea excita suscipiendæ ab eo
sobolis gratia cum. ccc. mulieribus Procax Amazon inuenit. Post
hæc Parthorum pugnam aggressus, quos diu obnitentes deleuit,
propemodum antequam vicit. Inde Dracas Euergetes Parymas,
Patapamenos, Hydaspios, ceterosque populos qui in radice, Cau-
casi morabantur, subegit. vrbe ibi Alexandria super amnem Ta-
naim constituta. Sed nec minor eius in suos crudelitas, quam in
hostē rabies fuit. Docēt hoc Amyntas cōsobrinus occisus, nouer-
ca fratresque eius necati, Parmenio & Philiothas trucidati, Atta-
lus, Eurylocus, Pausanias, multique Macedonię principes extin-
cti, Clitus quoq; annis grauis, amicitia vetus nefarie interfectus.
Qui quū in cōuiuio fiducia regię amicitia aduersus regē opa sua
Philippo præponentem memoriam patris tueretur, ab offenso fru-
stra rege venabulo transsossus, cōmune conuiuium moriens cruē-
tauit. Sed Alexander humani sanguinis insaturabilis siue hostiū
siue etiā sociorum, recentē tamē semper sitiēbat cruorē. Itaq; per-
tinaci ipetu in bella procurrēs Chorasmos & Dacos, indomitā gē-
tē in deditionē accepit, Callisthenē philosophū, sibiq; apud Aristo-

telem condiscipulum cum plurimis alijs principibus, quod eū de- Aristoteles.
posito salutandi more, vt deum nō adoraret, occidit. Post hęc In-
dīam petit, vt oceano vltimoque oriente finiret imperium. Ny-
sam urbem adiit. Dedalos montes regnaque Cleophilis reginæ
expugnauit, quę cum se dedidisset, concubitu regnum redemit.

Indiam ingressus est Alexander,

CAPVT XVIII.

Eragrata perdomitaque Alexander Indīa, cū Herculem prę
ad saxum mirę asperitatis, miręque magnitū stat Alexāder
dinis & altitudinis, in quod multi populi con ī expugnatio-
fugerant, peruenisset, cognoscit Herculem ab ne saxi.
expugnatione eiusdem saxi terręmotu prohi-
bitū, amulatione permotus, vt Herculis acta
superaret, cum summo labore ac periculo saxo
potitus omnes loci eius gentes in deditiōem accępit, cum Poro Porus Indorū
fortissimo Indorum rege cruētissimum bellum gessit, in quo Ale- rex.
xander cum ipso Poro singulariter congressus, occisoque deiectus
equo, concursu satellitum pręsentiam mortis euasit, Porus multis
vulneribus confossus retentus & captus est, quo ob testimoniū vir-
tutis in regnum restituto, duas sibi condidit ciuitates Niciam &
Bucephalam, quam de nomine equi sui ita vocari pręcepit. In-
de Arestas Stathenos Passidas & Gangaridas cęsis eorum exerci-
tibus Macedones expugnauere. Quunque ad cōfines ventum es-
set, ibi contra. cc. milia equitum hostium pugnam conseruerunt.
Et cum ætate detriti, animo ægrī, viribus lassī, difficile vicissent,
castra ob memoriā plus solito magnifica cōdiderunt. Exin Ale-
xander ad amnem Agasinum pergit. Per hunc in oceanum deue-
hitur, ibi Gessonas Sybosque, quos Hercules condidit, oppressit.
Hinc Mardos & Subagras nauigat, quę gētes cum armatis. lxxx.
milibus peditum excipiunt. Commissoque proelio diu anceps &
cruenta pugna, tandem tristem pene omnem victoriā Macedo-
nibus dedit, nam fuis hostiū copiis Alexāder exercitū ad urbē
duxit. Et cum murū ascendisset primus, vacuā ciuitatē ratus solus
introrsum desiliuit, quę cum vndiq; infesti hostes circūdedissent,
incredibile dictū est, vt eum nō multitudo hostiū, non vis magna
telorum, nō tātus laceffentium clamor terruerit, solus tot milia cę-
ciderit, ac fugarit. At vbi se obrui a circumsusa multitudine persen-
sit, muri obice posteriora tutatus, contrarios facilius eo vsque susti-
nuīt, donec ad periculum eius clamorēq; hostiū perfractis muris
exercitus oīs irrūperet. In eo proelio sagitta sub māmā traiectus,

Ambíra rex.
Alexander p
quietē vísus
est herbam ví
dere, quæ epo
ta, venenatis
vulneribus
mederetur.

Alexandri ín
teritus.

fixo genu eatenus pugnauit, donec eum a quo vulneratus esset, occideret. Inde conscensis nauibus cum oceani littora peragraret, ad urbem quandam, cui Ambíra rex erat, peruenit. Sed in expugnatione ciuitatis magnam partem exercitus, sagittis hostium veneno illitis, amisit, ac post herba per somnium sibi ostensa, & in potu faucibus data, cum reliquis subueniretur, urbem expugnaui & cepit.

¶ Omnes prouincię in Babylonia ad Alexandrum terrarum legatos pacem petentes miserunt. Cap. XIX.

Ost quasi circumacta meta de oceano Indu flumen ingressus, Babylona celeriter rediit, ubi eum exterritarum totius orbis prouinciarum legati operiebantur, hoc est Carthaginensium & totius Africę ciuitatum, sed & Hispanorum, Gallorum, Sylicę Sardinieque. Plurimę præterea partis Italię tantus rumor in summo oriente constituti ducis populos, vltimique occidentis inuaserat, vt inde peregrinam toto mundo cerneret legationem quovis crederes peruenisse rumorem. Alexander vero apud Babylonię cum adhuc sanguinem sitiens male castigata auaritia ministri insidiis venenū potasset, interiit. O dura mens hominū, & cor semper inhumanum. Ego ipse qui hæc pro asserenda omnium temporū alternata calamitate percenseo, in relatu tantī mali, quo vel ipsa morte vel formidine mortis accepta totus mundus intremuit, nūquid non lachrymaui oculis? nunquid nō corde cōdolui? nunquid non reuoluens hæc, propter cōmunem viuendī statum maiorū miseras meas feci? cum tamen si quādo de me ipso refero, vt ignotos primum Barbaros viderim, vt infestos declinauerim, vt dominantibus e blanditus sim, vt infideles precauērim, vt insidiātes subterfugerim, postremo vt persequentes in mari faxis, spiculisque appetentes, manibus etiā pene iam apprehendentes repentina nebula circumfusus euaserim, cunctos audientes me in lachrymas commoueri velim, & tacitus de non dolentibus doleam, reputās duriciem eorū, qui, quod non sustinere, non credunt. Hispanus Maurinus ad supplicandum Alexandro Babylona adiit, cruentumque dominiū vltro ne hostem exciperet, per Asyriam Indiāque quęsiuit, terrarū metas lustrans, & vtrique infelicitē notus oceano, & tamen tam violentę necessitatis memoria vel obliuio defecit, vel viluit vetustate. Et nos perpetuę recordatiōi hæsurum putamus, quod plurima orbis parte secuta, vnum angulum fugax latroviolauit, quasi vero Gothorum & Sueuorum pacē, vt non dicam versa vice Indus vel Asyrius, sed etiā, vel ipse qui hostē patitur, Hispanus

num orauerit. At vero si illa Alexandri tempora laudanda potius propter virtutem, qua totus orbis obtentus est, quam detestanda propter ruinam, qua totus orbis effusus est, iudicantur, inuenientur & Alexandri & Romo plurimi, qui hæc laudanda censeant, quod multa vicerunt, manorum re- & miserias aliorum felicitatem suam reputent. Sed dicet quispiam. **petitio.**

Isti hostes Romani sunt. Respondebitur. Hoc & tunc toto orienti de Alexandro videbatur, talesque & Romani aliis visi sunt, dum bellis quietos ignotosque petiuerunt. Sed illi acquirere regna, isti euertere student. Separata sunt hostis excidia & iudicia victoris, siquidem & illi prius eos bellis afflixerunt, quos postea legibus suis ordinarunt, & hi nunc hostiliter turbant, quæ quod non permiserit Deus, si edomita obtinerent, ritu suo componere moliretur dicendi posteris reges magni, qui nunc nouissimi hostes adiudicantur. Quo libet hæc gesta talia nomine censeantur, hoc est siue dicantur miserie siue virtutes, vtraque prioribus comparata hoc tempore minora sunt, atque pro nobis ita vtraque faciunt in comparatione Alexandri atque Persarum, si virtus nunc vocanda est, minor est hostium, si miseria minor est Romanorum.

CPapyrius consul contemptis auguriis magnam con-
secutus est victoriam. **CAPVT XX.**

Nno ab vrbe condita. ccl. Fabio Maximo quin-
quies, Decio Muræna quater consulibus, qua-
tuor fortissimi florentissimique populi Italiæ
in vnum agmen fœdusque coierunt, namque He-
trusci & Vmbri Sănites & Galli vno agmine
conspirantes Romanos delere conati sunt. Tre-
mefacti hoc bello Romanorum animi, & labe
facta fiducia est, nec ausi sunt tantum sperare de viribus, dolo diuide-
re hostes potius ratum pluribus se bellis implicuere quam grauib.
Itaque cum quibusdam suis ad populandos hostiles agros in Vm-
briam Heturiamque premissis Vmbriorum Hetruscorumque exer-
citus redire ad tuitionem suorum coegissent, cum Samnitibus &
Gallis bellum inire properarunt, in quo bello cum Gallorum im-
petu premerentur Romani, Decius consul occisus est. Fabius ta-
men post magnam Deciane partis stragem, tandem vicit. Eo proe-
lio. xl. M. Samnitum, siue Gallorum cæsa sunt. Romanorum ve-
ro septem. M. ex Decii tantummodo parte qui occisus est, referun-
tur. Fuisse autem absque Hetruscis & Vmbriis, quos astu Romani
bello auocauerunt, Gallorum & Samnitum. xl. M. peditum &. x.
M. equitum. At vero septem. M. Liuius refert, & carpentarios. M.
in armis contra aciem stetisse Romanam. Sed ut sæpe dictum est,

Hetruscorum
& Vmbriorum
Samnitum &
Gallorum in
Romanos con-
iuratio.

Decij iteritus

Samnites bel-
lum in Ro. re-
staurant.

Pestis Romę.

Fabius Gurges
samnitibus
superatus.

samnitũ cla-
des belli.

semper Romanorum aut domesticam quietē extraneis bellis in-
terpellatam, aut externos euentus morbis interioribus aggrauatos
tantum, vt omnimode ingentes animi vndeque premerentur.
Hanc cruentam tristemque victoriam pestilentia ciuitatis onera-
uit, & triumphales pompas obuię mortuorum exequię polluerūt.
Nec erat cui de triumpho gaudia suaderētur, cum tota ciuitas aut
aegris suspiraret, aut mortuis. Sequitur annus quo Romani instau-
rato a Samnitibus bello victi sunt, atque in castra fugerunt. Postea
vero Sānites nouum habitum animūque sumentes hoc est deargē-
tatis armis ac vestibus, paratoq; aīo, nisi vicāt, mori bello sese offe-
runt. Aduersum quos Papyrius cōsul cum exercitū missus cum a
pullariis auguribus vana cōiectātibus cōgredi prohibereēt, irridēs
eos tam feliciter confecit bellum, quā cōstanter arripuit, nā in hoc
proelio. xii. M. hostium cæsa, tria. M. capta referuntur, sed hanc
quoque istius vere laudandam historiam, quam vani aruspices im-
pedire non potuerunt, oborti subito corrumpere morbi. Nam tanta
ac tam intolerabilis pestilentia tunc corripuit ciuitatē, vt propter
eam quacūque ratione sedandam, libros Sibyllinos consulendos
putarint, horrendumque illum Epidaurium colubrum cum ipso
Aesculapii lapide aduexerint, quasi vero pestilentia aut ante seda-
ta non sit, aut post orta non fuerit. Præterea altero ab hinc āno Fa-
bius Gurges consul male aduersus Samnites pugnavit, nanq; com-
misso exercitū victus in urbem refugit. Itaq; cum senatus de imo-
uendo eo deliberaret pater eius Fabius Maximus ignominiam fi-
lii deprecatus legatum se filio iturum vltro obtulit, si illi depellen-
dæ ignominia & gerendi iterum belli facultas daretur. Qua ipe-
trata, proelioque conferto, cum subito pignantem filium cōsulem
insistente Pontio Samnitum duce, & infestis hostium telis cōclu-
sum videret, in medium se agmen pius senex equovectus ingressit.
Quo facto permoti Romani tota ibi incubuere acie, donec ipsum
ducem Pontium deleti hostili exercitū, victū oppressumque cape-
runt. Cæsa sunt in eo prælio Sānitum. xx. M. Capta autē. iiii. M.
cum rege suo, tandēque Samniticum bellū quod per. xlix. annos
multa Romanorū clade trahebatur, capti ducis destitutione fini-
tum est. Anno subsequente cum Sabinis Curio consule bellū ge-
stum est, vbi quot milia hominum interfecta, quot capta sint, ipse
consul ostendit, qui cum in senatu magnitudinē acquisiti agri Sa-
binii & multitudinem capti populi referre vellet, numerum expli-
care nō potuit. Anno ab urbe cōdita. cccc. lxi. Dolobella & Do-
mitio consulibus, Lucani Brutii Samnites quoque cum Hetruscis
& Senonibus Gallis facta societate, cum rediuium contra Roma

nī ad exorandos Gallos misere legatos, quos cum Galli interfecissent, Cæcilius prætor ob vlciscendam legatorum necem & cōprimendum multorum hostium agmen, cum exercitu missus ab Hetruscis Gallisque oppressus interiit, septem præterea tribuni militum in ea pugna occisi, multi nobiles trucidati. xiiii. M. etiam militum Romanorum illo bello prostrata sunt. Ita autem quotiescūque Galli exarserunt, totis opibus suis Roma detrita est, vt sub præfenti nūc cōcursatiōe Gothorū magis debeat meminisse Gallorū.

¶ Mortuo Alexandro rege Macedoniæ duces eius mutuis se bellis consumpserunt. Cap. XXI.

T ego nunc reuocor vt hæc eadem tēpora quibus Romani ista perpeffi sunt, & quæ inter se bella gesserunt Macedonum duces reuoluam, qui mortuo Alexandro sortiti diuersas prouincias, mutuis se bellis cōsumpserunt, quorū ego tumultuosum tempus ita mihi expectare videor, quasi aliqua immensa castra per noctē de spectaculo montis aspectans nihil in magni campī spatīo præter innumeros focos cernam, ita per totum Macedoniæ regnum hoc est per vniuersam Asiam & plurimam Europæ partē Lybięq; vel maximā horrendi subito bellorum globi colluxerunt, qui cum ea præcipue loca, in quibus exarsere, populati sunt, reliqua omnia terrore rumoris, quasi fumī caligine turbauerunt. Sed nequaquā tantorum regum ac regnorū bella excidiaque explicabo, nisi prius ipsa cum regibus regna prodidero. Igitur Alexander per duodecim annos trementē sub se orbē ferro pressit. Principes vero eius. xiiii. annis dilaniauerunt, & veluti optimam prædā a magno leone prostratam auidi discerpere catuli, seque ipsos in rixam inuicem irritatos prædæ emulatiōe fregerunt. Itaque prima Ptolemæo Aegypti & Aphricę Arabiæque pars sorte prouenit. Confinē huic prouincię Syriam Laomedon, Mitylenęus Ciliciam, Philotas & Philo Illyrios accipiunt. Mediæ maiori Acropatus, minori focer Perdicę preponitur, Susania gēs Scyno, Phrigia maior Antigono Philippi filio assignatur. Lyciam & Paphiliam Learchus Cariā Cassander, Lydiā Menander fortiuntur. Leonatus minorem Phrygiæ accæpit. Thracia & regiones pontici maris Lysimacho, Cappadocia cum Paphlagonia Eumedī data, summa castrorum Seleuco Antiochi filio cessit, stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri præficitur. In Bractiana vltiore & Indiæ regionibus præfecti priore qui sub Alexandro esse coeperant, permanserunt, Seras inter duos ānes Hydaspem & Indū cōstitutos Taxil

Cæcilius prætor ob vlciscendam Romano rum legatorū cladem, interemptus est.

Alexandro mortuo, varij bellorum tumultus euenerē.

Alexander ab omni bellorum tumultu totum orbē XII. annis, liberauit.

Attende orbis partitionem.

Origo bello=
rum.

Athenienses.

Neoptolemus
Eumenes.

las habuit. In colonias in Indis cōditas Pithon Agenoris filius mī-
titur. Parapomenos fines Caucaſi mōtis Axiarches accepit. Draī-
cas & Argeos Statanor, Baſtrianos Amintas fortiſ, Sagilianos Scy-
theus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanios, Phrataphratres Ar-
menios. Neophtholemus Perſas, Peuteſtes Babylonios, Arthomus,
Pelaſgos, Archeſilaus Meſapotāmiam adepti ſunt. Igitur cauſa &
origo bellorum epiſtola Alexandri regis fuit, qua iuſſit omnes ex-
ules patriæ libertatiſque reſtitui, potentes. n. ciuitatum Græcię, ti-
mentes ne exules recepta libertate vltionem meditarētur, a rege
Macedonū defecerunt. Primī Athenienſes cōtracto. xxx. M. ex-
ercitu & .cc. nauibus bellum cū Antipatro, cui Græcia forte obue-
nerat, gerunt, per Demotheuē quoq; oratorem Sicyona Argos &
Corinthum ceteraſq; ſibi ſocias adiungunt, Antipatrum obſidio-
ne cingunt. Ibi dux eorum Leſthenes telo ex muris iacto perſo-
ſus occiditur. Athenienſes Leonato, qui Antipatro auxilium fere-
bat, occurrūt, eiufq; copiis cōminutis ipſum interficiunt. Perdica
vero bellū Ariarato Cappadocum regi itulit, eumq; vicit, in qua
victoria nil præter vulnera & pericula cōquiſiuit, nā oēs ante irru-
ptionem vrbiſ ſue, ſuccenſis domibus ſuis, ſe ſuaq; oīa concremaue-
rant. Poſt hæc bellū iter Antigonum & Perdica oritur, grauiffime
multis prouiciis & inſulis ob auxiliavel negata, vel præſtita dilace-
ratis Diu, deliberatū, vtrū ī Macedoniā bellū trāſſeret, an in Aſia
gereretur, nouiffime ipſe perdica Aegyptum cū ingenti exercitu
petit. Sic Macedonia in duas partes diſcurrentibus ducibus in ſua
viſcera armatur. Ptolemæus Aegypti viribus & Cyrenenſibus co-
piis inſtructus occurrere bello Perdica parat. Inter hæc Neopto-
lemus & Eumenes cruētiffimo inter ſe proelio digladiati ſunt. Vi-
ctus Neoptolemus ad Antipatrū fugit, quē vt Eumene de inſpera-
to opprimat, perurget, quod Eumenes futurū ratus, inſidiātes inſidiis
capit, in eo bello Polypercon occidit. Neoptolemus & Eumenes
mutuis ſunt vulneribus conſoſſi, ſed Neoptolemus interiit, Eume-
nes victor euasit, Perdica cū Ptolemæo acerbiffime bello congreſ-
ſus, amiſſis copiis ipſe quoq; interfectus eſt. Eumenes Pithō & Illi-
rius & Alcea frater Perdica a Macedonibus hoſtes pnūcianſ, bel-
lūq; aduerſū eos ab Antigono decerniſ. Itaq; Eumenes & Antigo-
nus collatis aduerſū ſe maximis copiis cōflixerūt, Eumenes victus
ī quoddā caſtellū munitiffimū fugit, vnde auxilia Antipatri tunc
potētiffimi p legatos popoſcit, quo nūcio territus Antigonus ab ob-
ſidioe diſceſſit. Sed nec ſic Eumeni ſpes firma aut ſalus certa. Qua-
re vltimo cōſilio Argyraſpidas ob arma deargētata ſic dictos, hoc
eſt milites qui ſub Alexandro militauerāt, in auxiliū rogat. Qui ſa-

stidiose ducem in disponendo bello adeuntes ab Antigono victi, castrisq; priuati & vxores & liberos, simulque omnia quę sub Alexandro acquisiuerant, perdiderunt, quā postea turpiter perlegatos reddi sibi quę perdiderant, victorem rogant. Antigonus autem se redditurum pollicetur, si sibi vinctum Eumenem pertraheret. Ita illi spe recuperationis illecti dedecorissima proditiōe ducē suum, cuius signa paulo ante secuti fuerant, captiui ipsi captum catenatumque duxerunt, & mox cum foedissima ignominia in exercitu Antigoni dispersi sunt. Interea Eurydice Aridei regis Macedonū vxor multa sub nomine viri nefaria egit per Cassandrum, quę flagitiose cognitum ad summum fastigium per omnes honorum gradus prouexerat, qui ex libidine mulieris multas Gręcię ciuitates afflixit. Tunc Olympias mater Alexandri regis ortante Polyperconte cum ab Epiro in Macedoniam prosequente Eacida rege Molofforum veniret & ab Eurydice finibus prohiberetur, adniten tibus Macedonibus Arideum regem & Eurydicem iussit occidi, quāquam & ipsa Olympias continuo meritis crudelitatis poenas luit, nam cum muliebri audacia multas principum cædes ageret, audito aduētu Cassandri diffusa Macedonibus cum Rhoxane nuru sua & nepote Hercule in urbem Pictium concedit, ibique continuo per Cassandrum capta interfecta est. Filius Alexandri magni cum matre in arcem Amphipolytanam custodiendus est missus. Perdica Alceta & Polyperconte cæterisque ducibus, quos commemorare longum est, diuersę partis occisis, finita bella inter successores videbantur, cum Antigonus ardens cupiditate dominandi liberare bello Herculem regis filium ab obsidione simulat. His cognitis Ptolemæus & Cassander inita cum Lysimaco & Seleuco societate bellum terra marique enixe instruunt. Antigonus in eo bello cum filio Demetrio vincitur. Cassander Ptolemęo in victoria particeps factus, cum Apolloniam rediret, incidit in Abderitas, qui propter intolerandę multitudinis ranas & mures relicto patrio solo & antiquis habitaculis emigrantes nouas sedes prætentā interim pace requirebant. Sed Cassander & virtutem & multitudinem gentis agnoscens ne adacti necessitate Macedoniā bello quaterent atque inuaderent, receptos in societatem in vltimis Macedonię finibus collocat. Inde cum iam Hercules Alexandri filius. xiiii. esset annorum timens ne eum Macedones quasi legitimum regem præoptarent occidēdum tacite cum matre curauit. Ptolemęus iterum cum Demetrio nauali prælio cōfligit, & cum pene omnem classem atq; exercitum perdidisset, victus in Aegyptum refugit. Hac victoriā elatus Antigonū regem se cum De-

victus Eumenes ad Antigonū protrahitur.

Olympiadis interitus.

Antigoni cupiditas.

metrio filio appellari iubet, quod exemplum omnes secuti, regium nomen sibi dignitatemque sumpserunt. Igitur Ptolemæus & Cassander cæteri que factionis duces, cum decipi se ab Antigono sigillatim viderent, per epistolas se inuicem confirmantes coeundi in vnum tempus locumque condicunt, & bellum aduersus Antigonum communibus viribus instruunt. Cassander finitimorum bellis implicatus Lyfimachum clarissimum inter omnes ducem, cum ingenti manu pro se sociis in auxilium misit. Seleucus quoque ex Asia maiore descendens nouus Antigono hostis accessit. Hic siquidem Seleucus plurima per orientem inter socios regni Macedonici bella gessit. Principio Babylonem bello expugnauit & cepit. Bractianos nouis motibus assurgentes perdomuit. Transiitum deinde in Indiam fecit, quæ post mortem Alexandri, veluti detractio excussoque a ceruicibus iugo prefectos eius occiderat, Sandro cotto quodam ad vindicandam libertatem duce, qui postea crudeliter in ciues agens, quos de extrema damnatione defenderat ipse seruitio premebat. Cum hoc ergo Sandro cotto Seleucus quamuis multa & grauiora bella gessisset nouissime firmatis regni conditionibus, & pacta pace discessit. Adunatis itaque copiis Ptolemæi sociorumque eius pugna committitur, cuius quanto potentior apparatus tanto grauior ruina fuit, nam in ea tunc totius pene Macedonici regni vires conciderunt. In ipso bello Antigonus occisus est, sed finis belli huius initium alterius fuit, nam cum victoribus de præda non conuenisset, iterum in duas factiones deducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemæus Lyfimacho iungitur. Cassandro defuncto filius Philippus succedit. Sic quasi ex integro noua Macedonia bella nascuntur. Antipater Thesalonicem matrem suam Cassandri uxorem, quamuis miserabiliter pro vita precantem, manu sua transfuerberauit. Alexander frater eius dum bellum aduersum fratrem ob ultionem matris instruit a Demetrio, cuius auxilium petierat, circumuentus occiditur. Lyfimachus cum Doricæ regis Thracum infestissimo bello vrgeretur, aduersus Demetrium pugnare non potuit. Demetrius argumento Græciæ & totius Macedoniae elatus in Asiam transire disposuit. Ptolemæus autem & Seleucus & Lyfimachus experti priore certamine, quantæ vires essent concordie, iterum societate facta, adunatisque exercitibus bellum in Europam transferunt aduersus Demetrium. His se cõitem & belli socium Pyrrhus rex Epiri iungit, sperans Demetrium Macedonia posse depelli, nec spe frustratus fuit, quippe exercitu eius corrupto, ipsoque in fugam acto regnum Macedoniae Pyrrhus inuasit. Deinde Lyfimachus generum suum Antipatrum

insidiāntem sibi interfecit, filiūque suū Agatoclem humanū morem perosus occidit, quibus quidem diebus Lysimasia ciuitas formidolosis terramotibus euerſa, oppressoq; populo suo crudele sepulchrum fuit. Lysimachum autem assiduū se parricidiis cruentam omnes socii deseruerunt, & ad Seleucum se deferentes, p^{er}num iam emulatione regni, vt bellum Lysimacho inferret hortati sunt. Res fœdissimi spectaculi erat, duos reges, quorum Lysimachus annos natus. lxxxiiii. Seleucus autem. lxxvii. de eripiēdis regnis alterutrum cōcurrere, in acie stare, arma gerere. Vltimū hoc quidem bellum Alexādrī commilitonum fuit, sed quod ad exemplum miseriæ humanę fuerit reſeruatum, quippe cum orbem terrarum extinctis iam. xxxiii. ducibus Alexandri soli possiderent, angustissimos senectutis acvite suę terminos non aspiciens angustos esse imperio suo totius mundi terminos arbitrabantur. In eo bello Lysimachus vel amissis vel interfectis prius ante hanc pugnā. xv. liberis postremus occisus est. Sic Lysimachus solutio pugnæ Macedonicę fuit. Sed nec Seleucus quidem tāta victoriā impune est letatus, nam neque ipse post. lxxvii. annos quietem naturalis mortis inuenit, sed extortam sibi infeliciter vitam, velut immatura morte finiuit, quippe insistente Ptolemæo, cuius sororem Lysimachus in matrimonio habuerat insidiis circumuentus occisus est. Hęc sunt inter parentes & filios fratres & socios cōsanguinitatis societatisque commercia. Tantū apud illos diuina atque humana religio pendebatur. Erubescant sane de recordatione prætorum, qui nunc interuentu solius fidei christianę, ac medio tantum iurationis sacramento viuere se cum hostibus, nec pati hostilia sciunt, quibus indubitatiſſime probatur, quod non sicut illi antea cæsa iungebant fœdera porca, sed quia nunc inter Barbaros ac Romanos creatorem eis dominum suum contestantes, tantum fide adhibita in sacramentum seruant euangelia, quantū tunc nec inter parentes ac filios potuit seruare natura, Nūc autem finis Macedonici belli, finis etiā libri fiat, præsertim cū iam abhinc Pyrrhi bella incipiant, & mox Punica consequantur.

Bellum Macedonicum sua morte soluit Lysimachus. Seleuci interitus.

¶ Finis tertii libri.

¶ Pauli Orosii in quartum librum prefatio.

Sētētia Verg.

Præsentibus
mouemur ma-
gisquam futu-
ris.

desiderabilia fastidio p̄sentium fiunt, sem p̄ meliora credunt, ipsi
autē præsentibus ob hoc in nulla parte miseriarū iusta cōparatio
adhiberi pōt, quia multo maiore molestia afficiunt, quātulacūque
sint ista, quę sunt, q̄ illa quę siue transacta siue ventura & si magna
dicuntur interim oīno non sunt, veluti si quis nocturnis pulcibus
titilatus atq; ex eo vigiliis anxius alias forte quas ex ardentissimis
febris diu sustinuit vigilias recorde, p̄culdubio īpatientius fe-
ret istorū inquietudinē, q̄ illarum recordationē. Sed quāuis apud
oīum sensus p̄ captu tēporum ita videri queat, nunquid tñ aliquis
existet qui vel in ipsa anxietate p̄nunciet grauiōres pulices esse q̄
febres, aut acerbius accipiat se vigilare sanum q̄ dormire potuisse
moriturū? Quę cū ita sint delicatis istis & q̄rulis nostris vtcūq; cō-
cedo vt hæc quibus nūc quia sic expedit iterdū mouemur sentien-
do grauiā putēt. Nō tñ cōniueo, vt etiā asserāt cōparādo grauiōra,
quēadmodū si quis molissimis estratis cubiculoq; percōmodo ma-
tutinis egrediēs nocturno gelu lacunariū dorsa obriguisse herbas-
q; incanuisse p̄spiceret, & iopinato visu admonitus diceret, frigus
est hodie, hic mihi nequaquā reprehēdendus videret, quia vel cō-
muni vsu vel p̄prio sensu locutus esset. At si trepidus in cubiculū
recurrēs stratisq; sese adoperiens vel magis abdens clamaret tan-
tum oīno frigus esse quātum nec in Apennino aliquando fuerit, cū
Attende sci- Hānibal elephantos equos plurimāq; exercitus sui partē, niuibus
tissimam cō- clausus atq; oppressus amisit, hunc ego puerilibus licētiis nausean-
parationem ī tem, non mō dicentē ista non ferrem, sed etiā ab ipsiis stratis oculi
delicatos me- sui testibus in pplm publicum p̄traherē, eiq; foras producto infan-
ticulosiores. tes in eo atq; ex eo gelu ludentes, iocundantes, sudantesq; monstra-
rem, vt verbosa nugacitas delicatis viciata nutrimentis, non in tē-
pore violentiā, sed in se esse segniciem doceretur, & in cōparatio-
ne rerum diiudicanda non maiores parua tolerasse, sed se nec par-
ua tolerare sufficiēter probarent. Quod euidentius ipsis in memo-
riam reuolutis præteritorum cladibus approbabo. Pyrrhi bello in
primis sicut ordo est prodito, cuius causa & origo hæc fuit.

¶ De Pyrrho rege qui multa bella intulit Romanis. Cap. I.

Nno ab vrbe cōdita. cccc. lxi. Tarentinī Romanā classem forte prætereūtem e spectaculo theatri p̄spectā hostiliter iuaferūt, quinq; tñ nauibus vix per fugā elapsis, cetera retracta in portū classis & p̄fligata est, p̄fectī nauū trucidatī, oēs bello vtilēs cēsi, reliqui precio venditī sunt. Cōtinuo missi Tarentū a Romanis legati vt de illatis quererent iniuriis, pulsati ab eisdem auctas insup̄ iniurias retulerunt. His causis bellum ingens exortum est. Romanos quī quantique hostes circūstrepere permittentes, vltima adegit necessitas Proletarios quoque in arma cogere, hoc est eos quī in vrbe sufficiendae semper prolis causa, vacabant militię ascribere, quippe cum frustra de prole cura sit nisi rebus præsens cōsulatur. Itaque irruit in vniuersos Tarentinorum fines cum Leuino consule Romanus exercitus, igni ferroque vastat omnia, plurima expugnat oppida iniuriā insolenter acceptam crudeliter vindicat. Continuo Tarentinos plurimis finitimorū p̄sidiis fultos maxime Pyrrhus auxit, quī etiā in se ob magnitudinē virū cōsiliiorumq; summā bellī nomēq; traduxit, nā Tarētum vtpote ex La cedæmoniis conditā cognatāq; Græciæ ciuitatem vindicaturus totas vires Epīri Thessalię & Macedonię elephantes vsq; in id tempus inuisos Romanis numero. xx. in Italiam primus inuexit, terra, mari, viris, equis, armis, belluis, ad postremum viribus suis dolisq; terribilis, sed Delphici illius vanissimi spiritus & mendacissimi nebulonis, quem vatem magnum ipsi ferunt, responso circūuentus ambiguo, exitum fecit qualem non putabat illum cōsuluisse. Itaq; apud Heracleam Campaniæ urbē fluuiūq; Lirim prima iter Pyrrhum regē & Leuinū cōsulem pugna cōmissa est. Cōsumptus est grauissimo certamine dies vtrinq; oībus mori intentis, fugere nesciis. Introductos autē inter concurrentia agmina elephantos, forma truces, odore graues, molle terribiles, vt videre Romanī nouo pugnandi genere circūuenti & territi, equis maxime pauitanti bus diffugerunt. Sed postquam Minutius quartæ legionis primus hastatus protētam in se manum belluæ gladio defecuit, & conturbatam dolore vulneris auerti bello, atque in suos sœuire compulit, eiusque immoderato discursu perturbari, ac permisceri cœperunt, finis pugnae etiam beneficio noctis impositus est. Victos fuisse Romanos turpis fuga prodidit, quorum tunc cecidisse peditū referuntur. xi. M. dccc. lxxx. capti autem. ccc. & .x. Equites vero cēsi. cc. xlv. capti. dcccii. signaque amissa. xii. nam quantus e diuerso numerus sociorum Pyrrhi fuerit extinctus, memorię non est traditū,

Romanorum classem inuadunt Tarētini Belli Tarentinorum origo.

Pyrrhus Tarentinis auxilio venit.

Interfectorum numerus.

Attende Pyr-
rhi scriptum.

Multi Roma-
norum obor-
ta cæli tempe-
state pericli ā-
tur.

Pyrrhus Vul-
neratur.

Connumerā-
tur occisi.

maxime quia scriptorū veterum mos est ex ea pte quæ vicerit, oc-
cisorum nō cōmemorare numerum, ne victoriæ gloriā maculent
dāna victoris, nisi forte cū adeo pauci cadūt, vt admirationem ter-
roremq; virtutis augeat paucitas p̄ditorū, sicut in prima belli Per-
sici congressione apud Alexandrum Magnū fuit, cui inter. cccc. fe-
re milia hostium interfecta, nouē tñmmodo in exercitu eius pedes
defuisse referunt. Sed Pyrrhus atrocitatē cladis, quā hoc bello
exceperat, diis suis hoibusq; testatus est, affigens titulū in tēplo Ta-
rentini Iouis, in quo hęc scripsit. Qui ante hac fuere iūcti viri pa-
ter optime Olympi, hos ego ipugna vici, victusq; sum ab eis dē. Et
cū a sociis increparet, cur se victum diceret, qui vicisset, respōdisse
ferē. Ne ego si iterum eodē modo vicerō, sine vllō milite Epīrū re-
uertar. Interea Romanus exercitus postq̄ victus clā fugit e castris,
miserabilē belli cladem grauioribus monstris auctā accumulātā
que p̄sensit, nā pabulatores forte p̄gressos, velut hostilis quædam
oborta tēpestas cum horribili fragore coeli correptos diris fulmini-
bus exulit, quippe. xxxiiii. eorum quidā turbo p̄strauit. xxi. semī
neces relictī, iumēta exanimata & capta q̄ plurima, vt merito cō-
tigisse non in signum vastationis futuræ, sed vastatio ipsa referat.
Secunda inter Pyrrhū & Romanos cōsules pugna in Apulię finib;
bus fuit, vbi clades bellī adytrosq; sed maxime ad Pyrrhum, victo-
ria ad Romanos cōcessit, nā cum diu obnixē cūctis in mutuā cedē-
ruentibus anceps illi penderet euentus. Pyrrhus transfixo brachio
saucius prior cessit e proelio. Sed & Fabritius legatus tunc vulnera-
tus est. Elephantī prima pugna vulneratī, atque in fugam cogi pos-
se deprehensi, deinde subiectis inter posteriora ac mollia ignibus
exagitati, ardentes insuper machinas furore trepido circunferētes
exitio suis fuere. Cæsa sunt in ea pugna. iiii. M. Romanorū, de ex-
ercitu vero Pyrrhi viginti millia prostrata sunt. Regis signa abla-
ta quadraginta tria, Romanorum vndecim amissa sunt.

¶ Romanorum miseria nullis cessat induciis. Cap. II.

Pyrrhus bello fractus Agathocle mortuo rege
Syracusano ad Siciliā accersitus iperium Sy-
racusas cōcessit, sed & Romanorū miseria nul-
lis cessat induciis. Cōsumit morborum malis
intercapedo bellorum, & cum foris cessatur a
proelio, agitur introrsum ira de cælo, nam Fa-
bio Gurgite iterum Gaio Genutio Clepsina cō-
sulibus pestilentia grauis vrbē ac fines eius iuasit, quæ omnes tum
p̄cipue mulieres pecudesq; corripēns, necatis i vtero foetibus fu-
tura p̄le vacauit, & imaturis partibus cū piculo matrū extortī

abortus proiciébantur, adeo vt defectura successio, & defuturum animantium genus adépto vitalis partus legitimo ordine credere tur. Interea reuersum ex Sicilia Pyrrhum Curius consul excépit, tertiumque id bellum contra Epirotas apud Lucaniam in Aurusinís campis gestum est. Itaque primo concursu, cum Pyrrhi milites Romanorum impressione trepidarent, circumspectantesq; fugā bello cedere molirentur, Pyrrhus elephantos ex subsidiis iussit induci. Romani assueti iam pugnare cum belluis, cum malleolos stupā inuolutos, ac pice oblitos, vncis ísuper & aculeis tenaces præparauissent, eosque flammatos in terga belluarum turresq; vibrarent, non difficile furentes ardentesque belluas in eorum excidia, quorum subsidia fuerant, retorserunt. Octoginta nanq; milia pedum in illo proelio habuisse regem dicunt, equitū vero sex, M. Ex his cæsa referuntur. xxx. M. capti autem. ccc. Pyrrhus quinto decimo anno, quo venerat, ab Italia victus aufugerat, qui post multa grauissimaque bella quę gessit in Græcia apud Argos Achaia: florētissimam urbem Spartani regni auiditate seductus saxo ictus interiit. Tunc quoque apud Romanos sextilia virgo vestalis cōuicta, dānataq; incesti ad portam Collinam viua defossa est.

Attende Ro-
manorum ap-
paratum,
Pyrrhi iteritus

Rheginorū op-
pugnatio.

¶ Comperta morte pyrrhi Tarentini noua arma sollicitant.

CAPVT III.

Nno ab vrbe condita. cccclxxvi. Tarentini Pyrrhi morte comperta iterum noua aduersus Romanos arma sollicitant. Carthaginienliū auxilia poscunt per legatos atque accipiunt.

Conferro proelio vicere Romani, vbi iā tunc Carthaginienes quāuis nondum hostes adiudicati, vinci tamen a Romanis se posse senserunt.

Sequenti anno magnam viscerum suorum partem seueritas Romana concidit, nam aduentante dudum Pyrrho octaua legio diffidens Romanæ spei, nouum scelus auxit. Rhegynos omnes, quibus subsidio præerat, interfecit, prædam sibi omnem atque ipsum oppidum vendicauit. Hoc facinus in tam sceleratos defectores puniendum Genutio consulivisum est, qui obsessa Rheginorū vrbe captisque omnibus ipse quidem in reliquos perfugas, & latrones exercuit digna supplicia. Romanos vero milites integræ legionis Romam misit, qui populi iussu medio foro virgis cæsi, securiq; percussi sunt. Visum sibi est tunc Romam vincere cum legionem suam integram occidit, quæ sine dubio victa fuisset, si eam hostili proelio prodidisset.

Romani aguntur in supplicium.

Romana portenta.

¶ Obscœna & dira prodigia visa sunt Romę. Cap. III.

Romana portenta.

Aedes salutis dissipatur.
Muri fulmine corruunt.

Terrenotus.

Nno ab vrbe condita. cccclxxvii. obscoena & dira prodigia vel visa Romę, vel nūciata sunt. Aedes salutis ictu fulminis dissoluta, pars muri sub eodem loco de cœlo vt dicunt tacta est. Lupi tres ante lucem ingressi urbem semesum cadauer itulerunt sparsumque membratim in foro ipsi strepitu hominum exterriti reliquerunt. Apud Phormias multis ictibus fulminum moenia vndique ambusta & dissoluta sunt. Apud agrum Calœnum repente flamma scisso hiatu terrę eructata tribus diebus & tribus noctibus terribiliter exestuans quinq; agri iugera exhausto penitus succorbertatis in cinerem extorruit, ita, vt non fruges solum, sed & arbores cum imis stirpibus assumpsisse referatur. Sequenti abhinc anno Sempronius consul aduersus Picentes duxit exercitum. Et cum directe intra iactum teli vtraque acies constitisset, repete ita cum horrendo fragore terra tremuit, vt stupore miraculi vtrunque pauefactum agmen hebesceret. Diu attoniti vtrinque populi hesitauerunt. Præiudicata incesti conscientia tandē procursum concito iniere certamen. Triste adeo id bellum fuit, vt merito dicatur, tantum sanguinem humanum suscepturam etiam cum gemitu horribilo tunc terram tremuisse. Romani qui pauci admodum eo proelio euasere vicerunt.

Inter multa prodigia sanguis e terra, lac visum est emanare de cœlo.

Cap. v.

A fide Ro. deficiunt Carthaginenses.

Nno ab vrbe condita. cccclxxx. inter prodigia, sanguis e terra, lac visum manare de cœlo, nam & plurimis locis scaturiens e fontibus cruor fluxit, & de nubibus guttatim in speciem pluuię lacte demisso, diris, vt ipsis visum est, terram imbribus irrigauerunt. Eo tempore Carthaginenses dato aduersum Romanos auxilio Tarentinis, cum a senatu per legatos arguerentur, turpissimam rupti foederis labem præsumptam accumulauere periurio. Tunc etiam Vulcinienſes Hetruscorum florentissimi, luxuria pene perire, nam cum licentia in consuetudine prorogata, seruos suos passim liberos facerent, conuiuiis alligarent, coniugiis honestarent, libertini in partem potestatis recepti plenitudinem per scelus vsurpare moliti sunt, & liberati seruitutis iugo ambitu dominationis arserunt, & quos dominos subditi equanimiter dilexerunt, eos iam liberi quos dominos fuisse meminerant, execrati sunt. Itaque conspirantes in facinus libertini, quorum tanta manus fuit, vt sine controuersia ausu potirentur, corruptam urbem suo tantum generi vendicant patrimonia coniugia-

que dominorum sibi per scelus vsurpant, extorres dominos procul abigunt, qui miseri, exules egētesque Romam deferuntur, vbi ostē tata miseria, querelaque defleta per Romanorum seueritatē & vindicati sunt & restituti. Anno ab vrbe cōdita. cccc. lxxx. primo pestilentia ingens apud Romam conflagrauit, cuius atrocitatem significare contentus sum, quia verbis implere nō possum. Si enim spatium temporis, quo mansit inquiritur, vltra biennium vastando porrecta est, si depopulatio quam egerit, cēsus indictus est, qui non quantum hominū deperisset, sed quantum superfuisset inquireret, si violentia qua id fecerit, sibyllini libri testes sunt, qui eam coelesti ira impositā responderunt. Sed ne quēquam quasi tentatio cauillationis offendat, quod cū sibylla iratos deos dixerit, nos iram coelestem dixisse videamur, audiat & itelligat, quod hæc & si plærunque per aereas potestates fiunt, tamen sine arbitrio omnipotentis dei omnino non fiunt. Eodem tēpore Capparonia virgovestalis incesti rea suspendio perit, corruptor eius cōsciiq; serui supplicio afflictī sunt. Ecce continuatim quæ & quanta numeramus, accidisse annis singulis plurima, inter quos certe raro aut penullo nihil triste gestum est, Et hoc cum iīdem scriptores pposito sibi magis laudandi negocio cauerent numerositates miserationum, nec eisdem quibus hæc & de quibus scribebantur ostenderēt, auditoresque suos exemplis pręteritorum terrere potius, quam instruere viderentur. Porro autē nos in vltimo temporum positi mala Romanorum scire non possumus, nisi per eos, qui laudauere Romanos. Ex quo intelligi datur, quanta illa fuerint, quæ studio propter horrorem impressa sunt, cum tanta inueniantur que tenuiter inter laudes emanare potuerunt.

¶ Bella Punica successerunt.

Cap. VI.

¶ Quoniam ex hoc iā Punica bella succedunt res ipsa exigūt vt de Carthagine quæ ante urbem Romam duos & lxx. annos ab Elisa condita inuenitur, deque eius cladibus ac domesticis malis sicut Pōpeius Trogus, & Iustinus exprimūt, vel pauca referantur. Carthaginiēses velut vernaculū atque intestinū semper inter se malum habuere discordiam, qua infeliciter exagitāte, nulla vnquam tempora vel foris prospera vel domi quieta duxerunt. Sed cum inter cætera mala etiā pestilentia laborarent, homicidiis pro remediis vsi sunt, quippe homines vt victimas imolabant, ætatēque impuberē, quæ etiam hostium misericordiam prouocaret, aris admouebāt. De quo sacrorū, imo sacrilegiorū genere quid potissi

g iiii

Attēde pestē non sine Dei arbitrio fieri. Capparonia, & eius supplicium.

Carthago añ Romam condita. Carthaginē Elisa cōdidit.

Sua pietate
Carthaginien-
ses bella infel-
liciter gesserunt.

In exilium ius-
sus.

Mezeus Char-
talonē filium
suspendit.

Mezei iteritus

Mortem sibi
consciuit Ha-
milco.

Hanonis opu-
lentissimi vi-
ri factio.

num discutiendum sit, nō inuenio. Si enī huiusmodi ritus aliqui demones precipere ausi sunt, ut mortibus hoīm occisione hoīm satisficeret, intelligendum fuit se operarios atque adiutores pestilentie conducī, ut ipsi, quos illa non corripuisset, occiderent, sanas enī atque incorruptas offerri hostias mos est, ita ut illi non sedarent morbos, sed preuenirent. Itaque Carthaginenses aduersis diis propter istiusmodi sacra, sicut Pompeius Trogus & Iustinus fatentur, sicut etiam apud nos constat propter presumptionem impietatemque ipsorum irato deo cum in Sicilia diu infelicitate dimicassent, translato in Sardiniam bello iterum infelicius victi sunt, propter quod ducem suum Mezeum & paucos qui superauerant milites exulare iusserunt. Exules veniam per legatos petentes repulsi patriam bello & obsidione cinxerunt, ibi tunc Mezeus dux exulum Chartalonem filium suum sacerdotem Herculis, qui sibi velut insultans purpuratus occurrerat, in crucem sub oculis patrie ut erat dignus, cum purpuris infulusque suspendit. Post paucos autem dies urbem ipsam cepit qui cum interfectis plurimis senatorum cruenta dominaretur, occisus est. Hec temporibus Cyri Persarum regis gesta sunt. Post hac vero Hamilcho rex Carthaginensium cum in Sicilia bellum gereret, repente horribili peste exercitum amisit. Nec mora, morbis populo cateruatim cadente, cito quisque correptus mox mortuus iam nec sepeliebatur, cuius mali nuntius cum attonitam tam repentino luctu Carthaginem repleuisset, non secus, ac si capta esset, turbata ciuitas fuit. Omnia ululatibus personabant clausae ubique ianuæ, cuncta priuata publicaue officia damnata, vniuersi ad portum currunt, egredientesque de nauibus paucos qui cladi superauerant de suis percontabantur. Postquam de clade suorum dicentibus illis vel gementibus miseri intelligunt, tunc toto littore plangentium voces, tunc infelicitum matrum ululatus & flebiles querelae audiebantur. Inter hec exiens procedit & ipse de nauis sua imperator fordida & seruilis tunica discinctus, ad cuius conspectum plangentia iunguntur agmina. Ipse quoque manus ad coelum tendens nunc suam, nunc publicam infelicitatem accusat & deflet, ad postremum vociferans per urbem, tandem ingressus domum cunctos qui lachrimantes persequebantur, ultimo dimisit alloquio, ac deinde obseratis ianuis exclusis etiam filiis gladio dolorem vitamque finiuit. Hec Darii temporibus gesta sunt. Post hac Hanno vir quidam Carthaginensis priuatis opibus Reipu. vires superans, inuadendae dominationis hausit cupiditatem. Cui rei consilium utile ratus est, ut simulatis vnicæ filiae nuptiis omnes senatores quorum dignitatem obstructa inceperis suis arbitraretur, inter pocula veneno necaret. Quae res

per ministros pdita, sine vltione vitata est: ne in viro potenti plus negocii res faceret cognita, quā cogitata. Hoc consilio clusus Hāno alio machinamento facinus aggredi parat. Seruitia concitat, quibus repente incautam urbē opprimeret. Sed cum āte statutam cedibus diē proditum se pręuentūque intellexisset, castellū quoddam cū viginti milibus seruatorū armatus occupat, ibi dū Aphros regēque Maurorū concitat, captus est, ac primo virgis cæsus, dein de effossis oculis & manibus cruribusque fractis, cū a singulis mēbris pœna exigeretur, in conspectu populī necatus est. Corpus verberibus laceratum crucifixū est, filii cognatique omnes supplicio traditi, ne quis eum eiūsdē familię vnquam aut imitari, aut vlcisci meditaretur. Hæc temporibus Philippi gesta sunt. Post hæc Carthaginīenses cum Tyrum urbem autorem originis suæ, ab Alexandro magno captam euerfamque didicissent, timētes transitū eius in Aphricam futurum, Hamilcharē quendam cognomento Rhodanum virū facundia solertiaque præcipuū ad perscrutandos Alexandri actus direxerunt, qui per Parmenionem quasi trās fuga ex captus, dehinc in militiam regis admissus omnia ciuibz suis per tabellas scriptas, & post cęra superlitas enunciabat. Hunc mortuo Alexandro Carthaginē reuersum, quasi urbem regi vendicasset, non ingrato tantū animo, verū etiam crudeli inuidia necauerunt. Deinde cum assidua, nec vnquā satis prospera aduersus Siculos bella gererēt, & Syracusas urbem Sicilię tunc florentissimā obsidio ne cinxissent, per Agatoclē Sicilię regem miro circumuenti ingenio vsque ad extrema desperationis addacti sunt, nanque Agatocles cum apud Syracusas a Carthaginīensibus obsideretur, ac se neque bello parem instructū copiarum, neque obsidionis patientem stipendiorū sufficientia videret, bene prouiso, ac melius dissimulato consilio in Aphricam cum exercitu trāsiiit, ibi suis quid molia-
tur, aperit, deinde quid facto opus sit, docet. Illico vnanimiter naues primum, in quibus venere incēdunt ne qua spes refugiendī foret. Deinde cum omnia in quæ direxisset, prosterneret, villas castella que incenderet, Hannonem quendam cum, xxx. M. Poenorū obuiū habuit, quem cū duobus, M. suorū interfecit. Ipse autem duos in eo bello tantum perdidit. Qua pugna & Aphrorū animis incredibiliter fractis & suorum in immēsum auctis vrbes castellaq; expugnat, prædas ingentes agit, hostiū multa milia trucidat, Castra deinde ad quintum lapidem a Carthagine statuit, vt damna rerum opulentissimarum vastationemque agrorū & incendia villarum de muris ipsius urbis specularentur. Adiciuntur præsentibus malis tristior fama, nam & apud Siciliam deletus cum imperato-

Attende Han-
nonis exitum

Attende Syra-
cusanorū ma-
gnanimitatē
in comburen-
dis nauibus.
Vincuntur pœ-
ni.

Andro Appel
las foedus cū
Agatocle iniit
Apellæ inte-
ritus.

Agatocles Poe-
nos superat.

Inimici dei
inimici veri-
tatis

re Aphrorum exercitus nunciatur, quem reuera incautum ac pene ociosum Andro Agatoclis frater opprefferat. Hoc per totā Aphricam rumore disperso non tributariae tantum vrbes ab his, verum etiam socii reges deficiebant, inter quos rex quoque Cyrenarum Apellas pactus est cum Agathocle communionem belli, dum re gnum Aphricę ardenter affectat. Sed postquam in vnum exercitus & castra iunxerunt, per Agatocle blandimentis & insidiis circūuentus occisus est. Carthaginienſes contractis vndique copiis in bellum exarsere. Quibus Agatocles habens secum Apellæ copias congregitur, eosque magno vtriusque exercitus sanguine & graui proelio superat. Hoc certaminis discrimine tāta desperatio pene illata est, vt nisi in exercitu Agatoclis orta seditio fuisset, transfugiturus ad eum Hamilchar dux Pœnorum cum exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro iussu Carthaginienſium patibulo affixus crudele spectaculum suis prebuit. Deinde cum post mortem Agatoclis Carthaginienſes Siciliam instructa classe vastarent, a Pyrrho rege Epiri ab Italia accersito, terrestri naualique certamine sæpe superati, nouissime ad Romana bella conuersi sunt. Proh dolor, legunt ne ista de veteribus, qui de recentibus conquerruntur? imo legunt, & ea non equitate sed emulatione coniciunt. Maximo enim illo & ineffabili, quem nec ipsi discernunt, stimulo compunguntur, non propter tempora mala, sed propter tempora christiana, & deriuatio est inuidi vlcis, vt quicquid agitur sub execrabili, atrocius esse videatur, sicut etiam inter nos sæpe inimicorum oculis videri solet eos, quos execrantur, nihil non paruum, nihil non turpe, nihil non obscœnum nihil non vulnerosum dicto factoue agere, & hoc tamen simpliciter, in tantum enim captum cor obliquat inuidia, vt rectum natura non videat, de quorum numero sunt isti. Sed multo miseriore, quia inimici dei ac perinde inimici veritatis, de quibus flentes hæc dicimus, & quos misericorditer, si patiantur arguimus, vt sanemus, qui vitioso oculo hæc vident, atque ideo duplicia illius videntur, quæ vident, & confusi caligine nequitie in id cadunt, vt minus videndo plus videant, cū tamen id quod est, ita vt est videre non possint, qui grauiora arbitrantur flagella patris quā hostis incendia, qui acerbiorē vocant blandientem, admonentem, & redimentem deum, quam persequentem, dominantem trucidantemque diabolum, quāquam si de parte intelligerent, de castigatione gauderent, & si prauideretur fructus eruditionis, esset disciplina tolerabilis, ac propter spem, que nunc gentibus data est, ante vero non fuerat, leuiora ducerent, & si grauiora paterentur, quamquam contemptus miseriarum possunt

etiā a suis discere, apud quos summa mala pro summis bonis existimata sunt tantum, ut gloriam famæ cœlebrem atque illustrem consequerentur, per quos colligi datur, quanta nobis, quibus æternitas beata promittitur, sint toleranda pro vita, cum illi tanta potuerint tolerare pro fama.

¶ Quod Romani Siculos & Pœnos vicerunt, & Regulus haud paula a flumine Bragada serpentem miræ magnitudinis interfecit.

CAPVT VII.

Nno ab vrbe cōdita. cccc. lxxxiii. Appio Claudio & Quinto Fabio consulibus, Mamertinis, quorum Messana nobilis Sicilię ciuitas erat, auxilio contra Hieronem Syracusanum regem, & Pœnorum copias Hieroni iunctas Appium Claudium consulem cum exercitu misere Romani, qui tam celeriter Syracusanos Pœnosque superauit, ut ipse quoque rex rerū magnitudine perterritus ante se victum quam congressum fuisse prodiderit, qui ex infractis viribus amissaque fiducia, cum pacem supplex rogaret. cc. argentī talentis iussu consulum mulctatus, accepit. Consules itaque Agrigentum Sicilię ciuitatem adeuntes, ibi pręsidia Pœnorum operibus valloque cınxerunt. Quumque ea obsidione senior Hānibal imperator Pœnorum ad summam egestatem redactus esset, Hanno imperator nouus Carthaginienſium cum equitibus. M. d. & .xxx. peditum milibus. xxx. etiam elephantis ex improviso interceſſit, expugnationemque ciuitatis paulisper distulit, sed continuo ciuitas capta est. Pœni maximo bello victi & profligati. xi. elephantis in potestatem redacti. Agrigentini sub corona omnes venditi sunt. Hannibal senior facta cum paucis eruptione diffugit. Gneo Cornelio Asina, & Gaio Duilio consulibus, cum Hannibal senior orā Italię maritimam instructa. lxx. nauium classe vastaret, Romani & ipsi classem fabricari atque instrui pręcipiunt, quod Duilius consul celeriter impleuit, nam intra. lxx. diem qua arbores cęsę erant. c. xxx. nauium classis deducta in ancoris stetit. Cornelius Asina consul alter cum. xvi. nauibus Liparam insulam petit, vbi ab Hānibale, quasi ad colloquium pacis euocato, Punica fraude captus, atque in vinculis necatus est. Quod vbi Duilius alter consul audiuit, cum. xxx. nauibus aduersus Hannibalem profectus est. Commisso nauali proelio Hannibal amissa nauī, qua vehebatur scapha subductus aufugit. xxx. naues eius & vna capte. xiii. merſę. iiii. M. hoīum occisa. vii. M. capta referūt. Postea Carthaginiēſes Gaio Aquilio Floro & Lucio Cornelio Scipione consulibus, Hannone

Appius Claudius

Quintus Fabius

Messana

Pœni a claudio vincuntur.

Asina punico dolo interemptus
Hannibalis fuga.

Hānonis qui in locum Hannibalis subrogatum pro Sardis Corsis defensandis, loco Hāniba-
 lis Carthagi. exercitu ipse confertissimis hostibus se immiscuit, ibique interfe-
 praefectus fue ctus est. Eodem anno. iiii. M. seruorum & .iiii. M. naualium socio
 rat interitus. rum in vrbis Romę excidium coniurarunt, & nisi maturata prodī
 tio consilium preuenisset, destituta praesidio ciuitas serui manu
 periisset. Anno ab hoc proximo Calatinus consul Cameram Sici
 lię vrbem petens temere in angustias deduxit exercitum, quas Pœ
 norū copię iādudū prestuxerāt. Cui quum oīno nullavel obfistēdi
 vel euadēdi facultas esset, Calphurnii flāmę virtute & ope libera
 tus est, qui lecta. ccc. virorum manu inessum ab hostibus tumultū
 occupauit, & in se Pœnos omnes pugnando cōuertit, donec Roma
 nus exercitus obfessas angustias hoste non vrgente transiret. Cēsi
 sunt in eo proelio omnes. ccc. solus Calphurnius quāuis multis cō
 fossus vulneribus & cadaueribus obtectus euasit. Hannibal senior
 a Carthaginienfibus iterum classi prepositus infelicitate cum Ro
 manis nauali proelio congressus & victus est, ab exercitu suo sedī
 tione orta lapidibus coopertus interiit. Attilius consul Liparam
 Melitāque insulas Sicilię nobiles peruagatus euertit. Cōsules in
 Aphricam iussi transferre bellum cum. ccccxxx. nauibus Siciliā
 petierunt, quibus Hamilchar Pœnorū imperator & Hanno clas
 si praefectus occurrit. Conferto nauali proelio Carthaginienfes in
 fugam versi. lxi. naues perdidērunt. Victores consules in Aphri
 cam conuersi sunt, primamque omnium Clipeam vrbem in dedi
 tionem recaperunt. Inde Carthaginem petentes. ccc. aut eo am
 plius castella populati sunt, infestaque carthaginī signa circuntus
 lerunt. Manilius consul ab Aphrica cum victrici classe decedens.
 xxvii. M. captiuorum cum ingentibus spoliis Romam reuexit.

**Manilius cap
 tiuos ducit
 Romam.**

Regulus bellum Carthaginienfe sortitus, iter cū exercitu faciens
 haud procul a flumine Bragada castra constituit, vbi cū plurimos
 militum aquandī necessitate ad flumen descendentes serpens mī
 ræ magnitudinis deuoraret, Regulus ad expugnandam bestiam
 cum exercitu profectus est, sed nihil in tergo eius proficientibus ia
 culis atque omni telorum ictu irritō, quę per horrendam squamas
 rum cratem quasi per obliquam scutorum testudinem labebātur,
 mirumque modum ne corpus læderent ab ipso corpore pelleban
 tur, cum insuper magnam multitudinem morsu comminui, impe
 tu ptoteri, halitu etiam pestifero exanimari videret, ballistas defer
 ri imperauit, per quas saxum murale spinę eius incussum compa
 gem totius corporis dissoluit. Talis siquidem est natura serpen
 tis, vt cum pedibus carcere videatur, costis tamen & squamis quas a

summo gutture vsque ad imam aluum parili modo dispositas habet, ita instruatur vt squamis, quasi vnguibus, costis quasi cruribus innitatur. Non. n. vt vermīs, cui spinæ rigor nō est, & in directum corpusculi sui partes gradatim porrigendo contractas, contrahendo porrectas motum explicat, sed alternis intentā conatibus latera sinuosa circumfert, vt per exteriorē spinæ curuaturam rigentē costarū aciem tēdat, costis autem natura ad summum rectis squamarum vngulas figat, quod vicissim & celeriter agēdo non solum plana perlabitur, sed etiam conuexa conscendit, tot vestigiis instructa, quot costis. Huius itaq; rei causa est, vt si i qualibet corporis parte ab aluo vsq; ad caput ictu aliquo collidatur, debilis reddita cursum habere non possit, quia vbicunque illi ictus inciderit, spinam soluit, per quam costarum pedes & motus corporis agebantur, unde etiam hic serpens qui tandiu tot iaculis inuulnerabilis obstitit, ad vnus saxi ictum debilis cessit, ac mox circumuentus telis facile oppressus est. Corium autem eius Romam deuectum, quid fuisse. Corii serpenti portento cxx. pedum spatio ferunt, aliquandiu cunctis miraculo fuit. Regulus Carthaginiensium. xvii. M. capta autem. v. M. elephantū. x. Regulus Carthaginiensium. xvii. M. capta autem. v. M. elephantū. x. & viii. abducti, oppida. lxxxii. in deditiōem cessere Romanis. bello oppressi. Carthaginienses fracti bellis, & cladibus exinaniti pacē a Regulo poposcerunt, sed cū intolerabiles & duras conditiones pacis audissent, tutius ratī sese armatos mori quam mīseros viuere, precio non solū Hispanorū vel Gallorum auxilia, qua iā dudum plurima habebant, sed etiā Græcorū cōparanda duxerunt. Itaq; Xanthippū Lacedæmoniōrū regē cum auxiliis accitū ducē bello p̄fecerunt. Xantippus inspectis Pœnorū copiis atq; in cāpum deductis, longe in melius mutato apparatu, pugna cum Romanis inseruit. Ingēs ibi ruina viriū Romanarū fuit, nā. xxx. M. Romanorū militū in illa tunc congressione prostrata sunt. Regulus ille dux vir nobilis cum. d. viris captus est, & in catenas coniectus, decimo demum anno Punici bellī nobilem triumphum Carthaginiensibus p̄tulerunt. Xantippus tam audacis facti conscīus rerum instabiliū mutationem timens ilico ex Africā migravit in Græciā. Igitur Aemilius Paulus & Fuluius nobilior consules audita captiuitate Reguli & clade exercitus Romani transire in Africā cū classe. cc. nauium iussu Clipeam petunt. Eo Carthaginienses cum pari classe confestim venerunt, nec differre potuit nauale certamen. cii. naues Carthaginiensium demersæ. xxx. cū pugnatoribus capte, p̄tērea. xxxv. M. militū cesa sunt. Romanorum autem nouē

nauibus deprehēsis. M.c. periere milites. Consules autem Clípege
 castra posuerunt. Duo Hannones imperatores Pœnorum eo rursus
 cum exercitu magno conuenerunt, prælioque commisso. ix. M.
 militum perdiderunt. Sed & tunc apud Romanos nunquam diu-
 turna felicitas erat, & qualescunque successus magnis cōtinuo ma-
 lorum molibus obruebantur. Quum itaque Romana classis ad Ita-
 liam prædis onusta remearet, infando naufragio euerfa est, nam
 ex. ccc. nauibus. ccxx. perierunt. lxxx. vix abiectis oneribus libe-
 ratæ sunt. **Hamilchar** i **Numidas** & **Mauros.** **Hamilcar** dux Pœnorum cum exercitu in Numidiam
 & Mauritaniamque missus, postquam hostiliter cruentaque in vni-
 uersos egit, quod **Regulum** libenter suscepisse dicerentur. M. argē-
 ti talentis. &. xx. M. bouum reliquos condemnauit. Principes autē
 omnium populorum patibulo suffixit. Tercio anno sicut semper
 indomitus furor cito periculorum obliuiscitur, **Seruilius Cépío** &
Sempronius Blesus consules. cclx. nauibus in Aphricam trans-
 gressi vniuersam oram maritimam, quæ circa Syrtis iacet depo-
 pulati sunt, atque in superiora progressi, captis euerisque ciuitati-
 bus plurimis ingētem prædam ad classē deuexerunt. Inde cum
 ad Italiam redirent, circa **Palinurī** promontorium, quod a **Luca-**
nis montibus in altum excurrit, illi scopulis. c. l. naues onerarias
 nobilemque prædam crudeliter acquisitam infelicitèr perdide-
 runt. Vicit aliquando apud Romanos improbissimam cupiditatē
 enormitas miseriarum, nam patres, quibus nauticæ rei iam pertes-
 sum erat, decreuere ne amplius quam. lx. nauium classis ad subsi-
 dium haberetur Italię, quod quidem decretum cōtinuo adacti in-
 domita cupiditate ruperunt. Præterea **Cotta** consul in Siciliam
 transgressus plurimis præliis aduersus Pœnos & Siculos terra ma-
 rique pugnavit, & per totam Siciliam partim hostiū, partim etiam
 sociorū inhumanas strages reliquit. **Lucio Cæcilio Metello** **Gaio**
Furio Placidio consulibus **Hasdrubal** nouus Carthaginienſiū im-
Vincitur Hasdrubal. perator cum elephantis. c. xxxiii. & equitum, peditūque amplius.
 xx. M. Lilybeum venit ex Aphrica, & continuo cum Metello cō-
 sule apud Panormum pugnam conseruit. Sed Metellus vim ma-
 gnam belluarum timens prius eas magno vsus consilio vel in fua-
 gam, vel in mortem egit, & sic facile quamuis magnam vim ho-
 stium superauit. xx. M. Carthaginienſium in eo prælio cæsa sunt.
 Elephantī quoque. xxvi. interfecti. ciiii. capti. & per Italiam du-
 cti maximum Italīs gentibus spectaculum præbuerunt. **Hasdru-**
bal cum paucis Lilybeum profugit, atque absens a Pœnis capite
 damnatus est.

¶ Quod Carthaginienſes deuicti pacem a
Romanis petierunt nec
impetrauerunt.

CAPVT VIII.

Ost hac feſſi tot malis Carthaginienſes pacē Legati Car
eſſe petendā a Romanis decreuerunt, Ad quā thaginienſes
rem Attilium Regulum antea ducem Roma vna cum At
num, quem iam per quinque annos captiuum tilio Romam
detinebāt, inter ceteros legatos precipue mit eunt.
tendum putauerunt, quem nō impetrata pace
ab Italia reuerſum, reſectis palpebris illigatū
in machina vigilando necauerunt. Alter deinde Attilius Regu
lus & Manlius Vulſco ambo bis conſules cum claſſe. cc. nauium
& .iiii. legionibus Lilybeum proſecti ſunt, quod oppidum in pro
montorio ſitū Romani obſidere conati, ſuperueniente Hanniba
le, qui Halmicharis fuit filius victi, maiore exercitus ſui parte per
dita, ipſi ægre euaserunt. Poſt hos Claudius cōſul cum claſſe. cxx.
nauium ad Drepani portum contra hoſtem proſectus, ibiq; mox
excaptus claſſe Pœnorum ſuperatus eſt. Et ipſe quidē cum. xxx.
nauibus Lilybeū in caſtra confugit, reliquę omnes, hoc eſt. lxxxx.
aut capte aut demerſę fuerūt. viii. M. militū cæſa. xx. M. capta re
ferūtur. Gaius quoque iunior collega Claudii vniuerſam claſſem
naufragio amiſit. Anno etiam conſequenti claſſis Punica in Ita
liam tranſit, eiufque plurimas partes longe lateque vaſtauit. Inter
ea Luſtātius cum claſſe. cc. nauium in Siciliam tranſuectus, dum
apud Drepanum ciuitatem pugnam inter primores Sicilię cietet
tranſſixo ſœmore ægerrime, cum iam obrueretur, erectus eſt. Por
ro autem Pœni cum. cccc. nauibus magniſque copiis ad Siciliam
duce Hannone concurrunt. Nec tamen Luſtātius ſegniſ, immo Hannoniſ fu
conſilia Pœnorum celeritate mira præuenit. Poſtquam proxime ga.
ſibi vtrorumque claſſes apud Aegades inſulas, per totam noctem
intertextis propemodum ancoris conſtiterunt, orta luce prior Lu
ſtātius ſignum bello dedit. Crudeſcente pugna victus Hanno na
uem auertit, & dux fugę primus fuit. Aliquanta cum eo pars exer
citus ſui Aphricam petunt, alii confugere Lilybeum, ſexaginta
tres Punicę naues captę ſunt. cxxv. demerſę. xxxii. M. hominum
capta. cæſa. xiiii. M. fuere. Romanorum autem. xii. naues demer
ſę ſunt. Luſtātius deinde ad Eričinam ciuitatem quam Pœni te
nebant, venit, ibique duo. M. Carthaginienſium conſerta pugna
interfecit.

¶ Carthaginienſes Romam mittunt, & pacem petunt,
conditionibusque ante propoſitis conſequuntur.

CAPVT

IX.

Pacem exo/
rant Cartha.
Pacis cōditio

Vnc Carthaginienſes præcipiti feſtinatione ad
Luſtatum conſulē, ac deinde Romam mittūt,
orant pacem, quam conditionibus ante propo-
ſitis ilico cōſequuntur. Conditiones autē erāt,
vt Sicilia Sardiniaque decederent, pro quo im-
penſis bellicis puri argenti. iiii. M. talentorum
Euboicorum, equis portionibus per annos. xx.

penderent. Huius pacis cōditio habita poſt annum. iiii. & xx. ex
quo bellū puni- cū primū fuerat inchoatū. Quis rogo duarū ciuita-
tum vnum bellū per annos. xxiii. geſtum fando explicet: quot re-
ges Carthaginienſium, quot conſules Romanorum, quot agmina
exercituum, quantum numerū nauium cōtraxerit, proſligarit, op-
preſſerit, & tum demum, ſi illa ad plenum perpenſa videantur, de
præſentibus iudicet? Anno ab vrbe condita. dvi. repētina ſubuer-
ſio ipſius Romę præuenit triumphum Romanorū. neque enim te-
mere dixerim, quando non vel modicam lætitiā Romę ſupera-
ueniens repente quam grauiffimus luſtus oppreſſerit. Siquidem

Roma inunda-
tione Tyberis
vaſtata

Quinto Luſtatio, Catulo Aulo Manlio conſulibus diuerſę igniū
aquarumque clades pene abſumpſere urbem, nam Tyberis inſoli-
tis auctus imbris, & vltra opinionē vel diuturnitate vel magni-
tudine redundans omnia Romę ædificia in plano poſita deleuit.
Diuerſę qualitates locorum ad vnā conuenere perniciem, quoniā
quæ ſegniſ redundatio tenuit, madefacta diſſoluit, & quæ curſus
torrentis inuenit, impulſa deiecit. Aquarum grauiffimam cladem
grauior ignis ſecuta vaſtatio eſt, qui ignis incertū vnde ſurrexerit
plurimas ciuitatis partes peruagatus, cum hominum domorūque
miſerabilem ſtragem feciſſet, tum etiā tantum opum vno incē-
dio conſumpſit, quantum plurimæ & peregrinę victoriæ conferre
non poſſent. Dehinc cum omnia in circuitu fori popularetur, ædē
Veſte corripuit. Et nec ſibi ſiquidem diis ſubueniētibus ignem il-
lum qui æternus putabatur, temporariū ignis oppreſſit, vnde etiā
Metellus dum arſuros deos eripit, vix brachio ſemiuſto ablatus au-
fugit. Tito Sempronio Graccho & Gaio Valerio Fulcone conſu-
libus cum Phaliſcis bellauere Romani, eoque prælio quindecim
millia Phaliſcorum interfecta ſunt.

Metelli pie-
tas in deos.

¶ Galli Ciſalpini noui hoſtes bellum
Romanis intulerunt.

CAPVT

X

Sedem anno Galli cisalpini noui extitere hostes, aduersum quos varia sorte bellatum est, nā in primo conflictu Valerio cōsule. iiii. M. d. cecidere Romanorū, secundo. xiiii. M. Gallorum cesa. ii. M. capta sunt, sed ob priorem cladē triumphus consuli denegatus est. Tīto Manlio Torquato, Gaio Attilio Bubulco consulibus

Sardinia insula rebellauit, auctoribus Poenis, vnde mox Sardi sub acti & oppressi sunt. Carthaginiēsisibus autem violatoribus pacis, quam ipsi poposcissent, inferri bellum decretum est. Contra Carthaginiēses pacem suppliciter poposcerunt, & cum hi missis legatis nihil profecissent, post etiā. x. principibus bis æque supplicatibus nec ipetrarent, nouissime Hannonis hominis minimi inter legatos oratione meruerunt. Hoc anno porta Iani gemini clausa est, quia nusquam eodem anno bellum erat, quod sub Numa solum Pompilio rege prouenerat. Hic demum nobis tacendum est, & quia tempora quidem conferri nostra nullo modo possunt, silentio transmitti expedit, ne obtrectatores dierum vitæ suæ ad insultandum potius sibi hoc strepitu fuscitemus. Ecce portæ Iani clausæ fuerunt, foris bellum Romanorum nō fuit omnem sobolem suā in gremio suo conquiescentem Roma continens non superauit.

Sardinia Romano imperio rebellis.

Fide fragi Carthaginiēses. Iani portæ obferantur.

¶ Post primum punicum bellum Roma vno anno post. cccc. annos quieuit.

CAPVT XI.

Et hoc quando? post primum bellum punicum, post quantum temporis? post annos quadringentos sexaginta, quantum diu? anno vno, & quid altero subsecutum est? vt de cæteris taceam, bellum Gallicum, & Hannibal cum bello Punico secundo. Heu mihi cognouisse hæc & denudasse. Quinetiam me pudet pax ista vnus anni, vel magis vmbra pacis, lenimentum miseriarum, an incētiuum malorum fuit? stillicidium istud olei in medium magnæ flammæ cadens extinxit fomitem tantī ignis, an aluit? Parū aquæ frigide ardentissimis haustum in febribus sanauit egrotum, an potius incēdit? per annos ppe. dcc. id est ab Hostilio Tullo vsque ad Cæsare Augustum, vna tūmodo æstate Romana sanguinē viscera non sudarūt, & inter plurimas magnæ sæculorū etates misera ciuitas, vere misera mater, vix vno tēpore a timore luctuū, vt non dicā ab ipsīs luctibus cōquieuit. Hoc si quisquam hominū tam parū in vita sua quietis habuisset, nūquid vel vixisse dicere?

Aut si quisquam per totum annum doloribus & cruciatibus angatur, medio autem anni ipsius spatium vnum tantum diem tranquilum, & sine conflictationibus tranfigat, nunquid ex eo die leuamentum malorum accipiet, ac non totum annum miseris deputabit? Sed illi inquit hunc annum pro glorioso signo infatigabilis virtutis collocauerunt, atque vtina pro obliuione calamitatis continuæ præterissent, nam sicut in corpore hominis ita demum dignoscitur lepra, si variatim iter sanas cutis partes color diuersus appareat, at si ita se vbique diffundat vt omnivni coloris, quamuis adulterari faciat, perit illa discretio, ita si labor continuus equali tolerantia, sine respirandi appetitu perfluxisset, intentio voluntatis & electio consuetudinis diceretur. Cum autem in hoc paucillum oculi tanto pere vel maiorum gaudia, vel minorum studia reclinantur, profecto discernitur, & quam iucunditatem habuerit hæc breuitas, & quam amaritudinem illa plixitas, hoc est, quies illa quam grata fuisset, si diuturna mansisset, & hæc incessabilis miseria quam etiam vitanda fuerit, si vitari quacunque potuisset. Anno ab vrbe condita dcxliiii. Hamilchar dux Carthaginiesium ab Hispanis in bello, cum aliud bellum aduersus Romanos clam pararet, occisus est.

Hamilcharis
interitus.

Legati Romanorum ab Illyriis interfecti sunt, pro quibus atrocissimum bellum gestum est. Cap. XII.

Illyrii ob interfectos a se Romanos legatos bellis perfligantur.

Equenti anno legati Romanorum ab Illyriis interfecti sunt. Post cum ipsis Illyriis atrocissimum bellum gestum est, in quo multis oppidis, populisque deletis, reliqui se Fulvio Posthumioque consulibus dederunt. Tertio deinceps anno miseram ciuitatem sacrilegis sacrificiis male potentes funestauere pontifices, nanque decemiri consuetudinem priscae superstitionis aggressi Gallum virum & Gallam foeminam cum muliere simul Græca in foro boario viuos dedederunt. Sed obligamentum hoc magicum in contrarium continuo versum est, namque diras illis, quas fecerant externorum mortes foedissimis suorum cedibus expiauerunt, siquidem Lucio Aemilio Catulo Gaio Attilio Regulo consulibus magna formidine consternatus senatus defectione Cisalpinæ Galliæ, cum etiam ex vltiore Gallia ingens aduentare exercitus nunciaretur, maxime gestatorum, quod nomen non gentis sed mercenariorum Gallorum est. Itaque permoti consules totius Italiæ ad præsidium imperii contraxere vires. Quo facto in vtriusque consulis exercitu. dccc. M. armatorum fuisse referuntur, sicut Fabius historicus, qui eidem bello interfuit, scribit, Ex quibus Romanorum & Campanorum fue-

Numerosissimus Romano-
rum exercitus.

Turpis Romanorum fuga

rūt peditum. ccclxviii. M. equitum vero. xxvi. M. dc. cætera multitudo sociorum fuit. Commisso proelio apud Arretium Attilius consul occisus est. lxxx. M. Romanorum, nec saltem tanta, quanta eos terrere debuit, cæsa sui parte fugerunt, nam. iiii. M. eorū tunc interfecta historici tradunt, quod ideo ignominiosus turpiusque est, tam paucis amissis tanta agmina diffugisse, quia se in aliis victoriis non viribus animorum præualuisse, sed bellorum prouentibus prodiderunt. Quis enim rogo in exercitu Romanorum crederet numerum istum fuisse saltem, non dico fugisse? Post hæc secundum cum gallis proelium gestum est, in quo plane. xl. M. trucidata sunt Gallorum. Sequenti anno Manlius Torquatus & Fuluius Flaccus consules primi trans Padum Romanas duxere legiones. Pugnatum est ibi cum Insubribus gallis, quorum interfecta sunt. xxiii. M. v. M. capta. Eo deinde anno, qui huic proximus fuit, dira miseram urbem terruere prodigia. Miseram utique quæ huic fremitu hostium, inde nequitia dæmonum terrebatur, nanque in Piceno flumine sanguis effluxit, & apud Thuscis cælum ardere visum est, & Arimini nocte multa lucem claram effulxisse, ac tres lunas distantibus cæli regionibus exortas apparuisse. Tunc quoque magno terræmotu Achaia & Rhodus insulæ adeo concussæ sunt, ut labentibus vulgo tectis ingens ille quoque Colossus rueret. Eodem anno Flaminius consul contemptis auspiciis, quibus pugnare prohibebatur, aduersum Gallos confligit, & vicit. In quo bello octo milia Gallorum cæsa, decem & septem milia capta sunt. Post hoc Claudius consul gessatorum triginta milia deleuit, ubi etiam ipse Viridomarum regem in primam aciem progressus occidit, & inter multa Insubrum quos ad deditiōem coegerat oppida, Mediolanum quoque urbem florentissimam cepit. Deinde Istri noui hostes excitati sunt, quos Cornelius Minutiusque cōsules multo quiddem Romanorum sanguine subegerunt. Emergit hic paululum antiquius illæ Romanorum improbæ laudis etiam de parricidiis appetitus, nam Fabius censor Fabium Buteonem filium suum furti insinulatum interfecit, dignum se facinus, quod pater vel parricidio plectendum duceret, quod ne leges quidem, nisi multa pecunie aut summum exilii circa quem libet hominum censuerunt.

Gallorum cædes.

Lux nocturna
Tres lunæ
Terræ excussio.

Viridomari ireritus.
Mediolanum capitur.

CHannibal Imperator Pœnorum inimicitias fecit cum Romanis.

CAPVT XIII

h iiii

Hannibal Saguntum oppugnat.

Odium Hannibalis in Romanos.

Hannibalis exercitus.

varia prodigiorum miracula.

Nno ab vrbe condita. dxxxiiii. **Hannibal** Poenorum imperator Saguntū florentissimā Hispaniæ ciuitatem, amicā populī Romani primū bello petitam, deinde obsidione cinctam, & fame excruciatam, omniaque fortiter contēplatione fidei, quam Romanis deuouerant, digna indignaque tolerantem. viii. demū mense de-

leuit. Legatos Romanorū ad se missos iniuriosissime etiam a conspectu suo abstinuit. Exinde odio Romani nois, quod patri Hamilchari, cum esset. ix. ānos natus, fidelissime, alias infidelissimus ante aras iurauerat, Publio Cornelio Scipione & Publio Sempronio Longo consulibus, Pyreneos montes transgressus inter ferocissimas Gallorū gentes ferro viam aperuit, & nouo demū die a Pyreneo ad alpes peruenit vbi dū montanos Gallos repelleret ab ascēsu, obnitentes bello superat, atque inuias rupes igni ferroq; rescindit, qua triduum cōmoratus quinta demū die eum maximo labore ad plana Italiæ peruenit. Fuisse tunc exercitū eius centum milium peditum &. xxx. M. equitū definiunt. Scipio consul Hannibali primus occurrit, cōmissoque prēlio apud Ticinum ipse grauiter vulneratus per Scipionem filium admodū pretextatum, qui post Africanus cognominatus est, ab ipsa morte liberatus euasit. Cæsus est ibi pene omnis Romanus exercitus. Pugnatū est, deinde eodem consule ad flumē Trebiam, iterūque Romani parī clade superati sunt. Sēpronius consul cognito collegę casu a Siciliā cū exercitū rediit, qui similiter apud eundē flu. congressus amisso exercitū pene solus euasit. In eo tamen prēlio etiā Hannibal fauciatus est, qui postea cum in Hetruriā primouere transiret, in summo Apennino tempestate correptus biduo continuo immobiliter cum exercitū niuib; cōclusus & obnustus obriguīt, vbi magnus hoīm numerus, iumenta quāplurima, elephantī autem pene oēs frigoris acerbitate perierunt. At vero alter tunc Scipio frater consulis Scipionis in Hispania plurima bella gessit. Magonem quoque Poenorū ducem bello vicit & cæpit.

¶ Multa prodigia visa sunt in cælo, Cap. XIII.

Iris tunc etiam Romani prodigiis territi sunt, nam & solis orbis minui visus est, & apud Arpos parmæ in cælo visæ, sol quoq; pugnasse cū luna, apud Capenas intra diem duas lunas ortas, in sardinia sanguine duo scuta sudauisse, in phaliscis cælum scindi, velut magno hiātu visum, apud Antium metentibus cruētis spicas

in corbem decidisse. Igitur Hannibal sciens Flamínium cōsulem solum in castris esse, quo celerius imparatum obrueret, primo vere progressus arripuit propiorem, sed palustrem viam & tum forte Sarnus late redundans pendulos & dissolutos campos reliquerat, de quibus dictum est. Et quæ rigat equora Sarnus, in quos cū exercitu Hannibal progressus nebulis maxime quæ de palude exhalabant prospectum auferentibus, magnam partem sociorum iumentorumq; perdidit. Ipse autē vni elephanto qui solus superfuerat, super sedēs vix difficultatē itineris euasit, sed oculum, quo dudū iam ægrotauerat violentia frigoris & vigiliarū ac laboris amisit. Vbi vero proximus castris Flamīniī consulis fuit, vastatione circumiacētium locorum Flamīnium in bellum excitauit. Hæc pugna ad Thrasumenū lacū facta est, vbi exercitus Romanus infelicissime arte circūuentus Hannibalīs funditus trucidatus est. Ipse quoque consul occisus. **xxiii. M.** Romanorum in eo proelio cæsa, **sex. M.** capta referuntur. De exercitu vero Hannibalīs. **ii. M.** ceciderunt. Famosum hoc apud Thrasumenum lacū certamen fuit tanta clades Romana, maxime cum ita intentus pugnantium ardor extiterit, vt grauissimum terremotum, qui tunc forte tam vehemens factus est, vt vrbes diruissē, montes trāstulissē, discidissē rupes, & flumina retrorsum coegissē referatur, pugnales omnino non senserunt. Factam ad Thrasumenum ruīnam sequitur pugna Cānen-sis, quamuis Fabiī Maximī dictatoris tempus mediū fuerit, qui impetum Hannibalīs cunctando tardauit.

¶ Apud Cānas pugnatum est cum Hannibale,
& victi sunt Romani, Cap. xv.

Nno ab vrbe condita. d. xl. Lucius Aemilius Paulus & Publius Terentius Varro consules, contra Hannibalē missi, impatientia Varronis consulis infelicissime apud Cannas Apulięvi cum, omnes Romanæ spei vires pene perierūt, nam in ea pugna. **xliiii. M.** Romanorū interfecta sunt, quamquam & de exercitu Hannibalīs magna pars cæsa est, nullo tamē punico bello Romani adeo ad extrema internitionis adducti sunt. Periit enim in eo consul Aemilius Paulus, consulares autem & prætorii viri. **xx.** interfecti sunt, senatores vel capti vel occisi sunt. **xxx.** nobiles viri. **ccc.** pedestriū militum. **xl. M.** equitum. **iii. M. d.** Varro consul cum. **l.** equitibus Venusium fugit. Nec dubium est ultimum illū diē Romani status futurū fuisse, si Hannibal mox post victoriam ad peruadendā vr- bem contendisset. Hannibal in testimoniū victoriæ suæ tres mo-

Romana clades apud Cannas.

Attende Ro-
manę militię
penuriã.

Centenius Pe-
nula & Gneus
Fulvius ab Hã-
nibale vincun-
tur.

dios annulorum aureorum Carthaginem misit, quos ex manibus interfectorum equitum Romanorum senatorumque detraxerat. Usque adeo autem ultima desperatio Romanę reipublicę apud residuos Romanos fuit, ut senatores de relinquenda Italia, sedibusque quærendis consilium ineundum putarint. Quod autore Cæcilio Metello confirmatum fuisset, nisi Cornelius Scipio tribunus tunc militum, idem qui postea Africanus fuit, districto gladio deteruisset, ac potius pro patrię defensione in sua verba iurare coegisset. Romani ad spem vitę, quasi ab inferis respirare ausi dictatorem Decium Iunium crearunt, qui delectu habito ab annis decem & septem immature, inordinatęque militię quatuor legiones undecunque contraxit. Tunc etiam servos spectati roboris ac voluntatis, vel oblatos, vel si ita opus fuit, publico precio emptos sub titulo libertatis sacramento militię adægit. Arma quę deerant templis detraxerunt, egenti erario priuatę opes refusę sunt. Ita equester ordo, ita plebs trepida, oblita studiorum in cõmune cõsultuit. Iunius quoque dictator antiquũ Romanę miserię factum recolens p supplemento exercitus edicto, vel ut asylo patefacto hoies, quicũque sceleribus ac debitis obnoxii essent, impunitate permessa militię mancipavit, quorũ numerus ad sex. M. viros fuit. Campania vero vel potius ois Italia ad Hannibalem desperata penitus Romani status reparatione defecit. Post hoc Lucius Posthumius prætor aduersum Gallos pugnare iussus cum exercitu cęsus est. Deinde Sempronio Graccho & Quinto Fabio Maximo cõsulibus Claudius Marcellus ex prætore pconsul designatus Hannibalis exercitũ proelio fudit, primusque post tãtas reipublicę ruinas spem fecit, Hannibalem posse superari. Scipiones autem in Hispania Hasdrubalem Pœnorum imperatorem ad Italiã exercitum comparantem, grauissimo bello oppresserunt. Nã. xxxv. M. militũ de exercitu eius vel cęde, vel captiõẽ minuerũt. Celtiberos milites, quum primũ externam manum Romani in castris habere cœperunt, precio sollicitatos ab hostiũ societate in castra sua duxerunt. Sempronius Gracchus proconsul ab hospite suo Lucano quodam ductus in insidias occisus est. Centenius Penula centurio decerni sibi ultro bellũ aduersum Hannibalẽ petiit, a quo cum octo. M. militũ, quos in aciẽ eduxerat, cęsus est. Post hunc Gneus Fulvius prætor ab Hannibale victus amisso exercitu vix euasit. Pudet recordatiõis, quid enim dicam improbitatẽ magis, an miseriam Romanorũ? immo verius vel improbam miseriam, vel miseram improbitatem? Quis credat eo tempore, quo ærarium populi Romani egenã stipẽ priuata collatiõe poscebat, miles in castris, nõ nisi aut puer, aut seruus, aut

sceleratus, aut debitor, & ne sic quidē numerus idoneus erat, senatus in curia omnis pene nouitius videbatur. Postremo cum ita imminutis factisque omnibus desperaretur, vt consiliū de relinquenda Italia subiretur, eo tempore cum vnū domesticum bellū, vt diximus, ferri vix vllō modo posset, tria insuper transmarina bella quis credat fuisse suscepta, vnum in Macedonia cōtra Philippum potentissimum Macedoniae regē, Alterū in Hispania contra Hasdrubalem Hannibalis fratrē, Tertium in Sardinia contra Sardos, extra hoc quartum Hannibalis, quo in Italia premebantur, & tamen fortis in alterutrum desperatio in meliora profecit, nā in his omnibus desperando pugnarunt, pugnando vicerunt, ex quo euidenter ostenditur nec tēpora tunc fuisse tranquilliora ociis, sed homines miseris fortiores. Anno ab vrbe cōdita. d. xliii. Claudius Marcellus Syracusas opulētissimam vrbe Sicilię secunda oppugnatione vi cepit, quam quā iam pridem obsedisset, Archimēdis syracusani ciuis admirabili ingenio pręditi machinis repulsus expugnare non potuit.

Claudius marcellus Syracusas secūdo oppugnat.

CHannibal vsque ad Anienem fluuiū deuenit tertio lapide ab vrbe Roma.

Cap. X VI.

Quinto anno postquā Hannibal in Italiam venerat Gneo Fuluius & Publio Sulpitio consulibus Hannibal de Cāpania mouit exercitum, & cum ingēti clade oīm per Sidicinū Sinuesanumq; agrum via Latina profectus ad Anienem fluuiū tribus milibus ab vrbe confedit, incredibili totius ciuitatis metu, cum senatu populoque diuersis curis trepido, matronarū quoq; amētes pauore per propugnacula currerent, & conuehere in muros saxa, primūq; pro muris pugnare gestirent. Ipse autem cum expeditis equitibus vsq; ad portam Collinā infestus accessit, deinde oēs copias in aciem direxit. Sed & consules Fuluius & Publius nō detrectauere pugnā, At vbi expōsitę vtrinq; acies constiterunt, in cōspectu Romę pręmiū victorię futurę tantus subito se imber e nubibus grandine mixtus effudit, vt turbata agmina vix armis retentis in sua se castra colligerēt. Deinde cum serenitate reddita in campum copiarū atque in aciem rediissent, rursus violentior fusa tempestas maiore metu mortalium audaciā coercuit, terribilēque exercitus in tentoria refugere coegit. Tunc conuersus in religionem Hannibal dixisse fertur, potiūde sibi Romę modo voluntatem non dari modo potestatem. Respondeāt nunc mihi obtrectatores verī Dei hoc loco, Hannibali a capeffenda subruendaque Roma vtrum Roma

Adtēate ad Anienem fluuiū Hannibale consternantur Romani.

Diuino auxilio Roma ab Hannibalis oppressione tutatur.

na restitit fortitudo, an diuina miseratio, an forsitan conseruati istius dedignantur fateri, quod Hannibal & victor extimuit, & cædens pbauit. At si istam diuinam tutelam per pluuiam de coelo uenisse manifestum est, ipsam autem pluuiam opportunis & necessariis temporibus non nisi per christum, qui est verus deus ministrari, etiam ab huiusmodi hominibus satis certo sciri, nec negari posse existimo, maxime nunc, quando ad documentum potestatis eius cum siccitate turbante, pluuiam poscere assidue contingit, & alternis vicibus nunc gentiles, nunc christiani rogant, nec unquam etiam ipsis testibus factum est, ut optati ibres superueniant nisi in die, quo rogari christum & christianis rogare permittitur, proculdubio constat urbem Romam per hunc eundem verum deum, qui est Christus Iesus ordinantem secundum placitum ineffabilis iudicii sui & tunc ad futuræ fidei credulitatem seruata fuisse, & nunc pro parte sui incredulam castigatam. At vero in Hispania ambo Scipiones a fratre Hasdrubalis interfecti sunt. In Campania Capua capta est a Quinto Fulvio proconsule, principes autem Campanorum veneno mortem sibi conscuerunt, Senatum omnem Capuæ etiam prohibente senatu Romano Fuluius supplicio necauit. Interfectis in Hispania Scipionibus cum omnibus incusso pauore cunctantibus Scipio se admodum adolescens ultro obtulisset, & pudenda penuria esset ærarii Claudio Marcello & Valerio Leuino auctoribus, qui tunc consules erant, aurum argentumque signatum ad questores palam omnes senatores in publicum contulerunt, ita ut nihil præter annulos singulos, bullasque sibi ac filiis, & deinde filiabus vxoribusque singulas tantum auri uncias, & argenti non amplius quam singulas libras relinquerent.

Scipio in Hispania imperium proconsulare fortitus est. Cap. XVII.

Scipio adolescens suorum cladem ultor Carthaginem perficitur

Scipio annos natus. xxiiii. imperium in Hispania proconsulare fortitus, ultionem patris precipue & patru animo intendens Pireneum transgressus primo impetu Carthaginem nouam cepit, ubi stipendia maxima, presidia valida, copie auri argenti que magnæ Poenorum habebantur, ibi etiam Magonem fratrem Hannibalis captum cum cæteris Romam misit. Leuinus consul ex Macedonia rediens Agrigentum urbem Siciliae expugnauit, ibique Hannonem Aphrorum ducem cepit. xl. ciuitates in deditioem accepit. xxvi. expugnauit. Hannibal in Italia Gneum Fulvium proconsulem, præterea tribunos. xi. & vi. M. militum interfecit. Marcellus con-

ful cū Hannibale triduū cōtinuum dimicauit. Primo die pari pugna discessum est. Sequēti victus cōsul, tertio die victor octo. M. hostiū interfecit, ipsumq; Hānibalē cum reliquis fugere in castra cōpulit. Fabius consul maximus Tarentū, quē a Romanis descīue rat, itē expugnauit, & cepit, Ibiq; ingētes copias Hānibalīs cum ipso duce eius Carthalone deleuit. xxx. M. hoīm captiuos vendit, precia in fiscū rettulit. Sequenti anno in Italia Claudius Marcellus consul ab Hannibale cū exercitu occisus est. Scipio in Hispania Poenorum ducem Hasdrubalē vicit, & castris exuit. Præterea lxxx. ciuitates, aut deditiōe, aut bello in potestātē redegit. Aphris sub corona venditis sine precio dimisit Hispanos. Hannibal vtrūque consulē Marcellum & Crispinum insidiis circūuentos interfecit. Claudio Nerone & Marco Liuiο Salinatore cōsulibus, quū Hasdrubal Hannibalīs frater ab Hispaniis per Gallias ad Italiam veniret, iussusque a Carthaginensibus vt fratri cum copiis iungeretur, magna secum auxilia Hispanorum Gallorumque deduceret, cum maturato aduentu descendisse iam ex alpibus cōsulibus proditus fuisset, ab exercitu Romano ignorante Hānibale præuentus cum omni exercitu suo interfectus est. Diu quidem incertus belli euentus fuit, elephantis maxime Romanam infestantibus aciem, qui a militibus Romanis occisi sunt, quos a volitando velites vocant, quod genus militiæ paulo ante fuerat repertum, vt lecti agilitate iuuenes cum armis suis post terga equitum sederent, & mox quū ad hostem ventum esset, equis desilirent, & continuo pedites ipsi ex alia parte equitibus per quos aduecti fuerant, dimicatibus, hostem perturbarent. Ab his ergo velitibus elephantī retroacti, quū regi iam a suis non possent, fabrilī scalpro intra aures adacto necabantur. Id genus occidendæ quū opus esset, bellūq; idem dux Hasdrubal primus inuenerat. Fuit hoc prælio Poenis Metaurus flumen, vbi Hasdrubal est victus, quasi Thrasumenus lacus, & Celsana Piceni ciuitas, vt vicus ille Cannensis, nam. lxiij. M. de exercitu Hasdrubalis ibi occisa sunt, capta sūt. v. M. cccc. Quatuor. M. ciuium Romanorum inter eos reperta atque reuocata sunt, quod victoribus cōsulibus solatio fuit, nam & ab exercitu eorum octo milia ceciderunt. Hannibali caput fratris sui Hasdrubalis ante castra proiectum est. Quo viso & simul clade Poenorum cognita, anno decimotertio quo in Italiam venerat, refugit in Brutios. Post hæc anno continuo inter Hānibalem & Romanos quies a tumultu bellorum intercessisse visa est, quia inquietudo morborum in castris erat & grauissima pestilentia vtrique exercitus augebatur. Interea Scipio vniuersa Hispania a Pireneisq; ad oceanū in prouin-

Fabius Tarentinum expugnat.

Attende magnam Poenorum stragem.

Hannibal in Brutos aufugit

Pœnī ad extī
guendū ignē
a Scipione il-
latum prope-
rantes incau-
tī pereunt.

ciam redacta, Romam venit. Consul cum Lycinio Crasso creatus in Africam transiit. Hannonem Hamilcharis filium ducē Pœnorum interfecit, exercitumque eius partim cæde partim captiuitate disperdidit, nam. xl. M. Pœnorum eo proelio occidit. Sempronius consul cum Hannibale congressus & victus Romam refugit. Scipio in Africa aggressus hyberna Pœnorum atque alia Numidarum, quæ vtraque haud procul ab Vtica erant, nocte concubia fecit incendi. Pœnī trepidi cum casu accidisse ignem putarent, inermes ad extinguendum concurrunt, quare facile ab armatis superati sunt vel oppressi. In vtrisque castris, xl. M. hominum igni ferroque cōsumpta sunt, capta. v. M. duces ipsi miserabiliter ambusti egre effugerunt. Hasdrubal imperator Carthaginem profugus venit. Itaque Siphax & Hasdrubal mox plurimum reparauere exercitum, atque iterum cum Scipione congressi sunt, victique fugerunt. Siphacem fugientem Lælius & Massinissa cepērunt. Cætera multitudo Cyrrham confugit, quam Massinissa oppugnatam in deditionem recepit. Siphacem ad Scipionem catenis vinctum deduxit, quem Scipio cum ingentibus spoliis plurimisque captiuis Romam perducendum Lælio tradidit.

Hannibal reuersus est, vt fessis Carthaginensibus subueniret.

CAPVT XVIII.

Hannibal re-
lictā Italia in
Africā proficiscitur.

Hannibal in Africam redire iussus, vt fessis Carthaginensibus subueniret, flens reliquit Italiam, omnibus Italici generis militibus qui sequi nollent interfectis, cui quum ad Africanū littus propinquanti iussus esset quidā de nauticis ascendere in arborem nauis atque inde speculari, quam regionem teneret, sepulchrum dirutum se prospexisse respondit. Abominatus dictum Hannibal, deflexo cursu Ad Leptim oppidum, copias exposuit, vbi continuo resecta multitudine Carthaginem venit, deinde Scipionis colloquium petiit. Ibi quum diu se attoniti mutua admiratione duo clarissimi duces suspexissent, infecto pacis negotio proelium confectum est, quod diu magnis ducum artibus dispositum, magnis copiarum molibus gestum, magnis militum viribus consummatum Romanis victoriam contulit. Octoginta elephantī ibi vel capti vel occisi sunt. Carthaginensium interfecta sunt. xx. M. d. Hannibal omnia & ante proelium & in proelio expertus, cum paucis, hoc est vix quatuor equitibus inter tumultum elapsus Andrumetum confugit, postea Carthaginem post. xxx. & sex annos

quàm inde paruus cum patre exierat, venít, consultátique senatui nullã esse spem residuã, nisi in petẽda pace persuasit. Gaio Cornelio Lentulo Publio Aelio Peto consulibus Carthaginiẽsibus pax p Pax concessa Scipionem voluntate senatus populi concessa est. Naues tamen Carthaginien plus quam, d. in altũ productę, in conspectu ciuitatis incensę sunt. sibus Scipio iam tunc cognomento Aphricanus triumphãs vrberem ingressus est, quẽ Terentius qui postea comicus ex nobilissimis Carthaginiẽsibus captiuus pileatus, quod indultę & libertatis insigne fuit, triumphantem post currum secutus est.

¶ Secundum Punicum bellum finitum est & Macedonicum successit.

CAPVT XIX.

Nno abvrbe condita. d. xlvj. bellum Punicum Quotãnis gestum est secundum finitum est, quod gestum est annis. dum bellum xvii. cui Macedonicũ continuo successit, quod Punicum. Quintus Flaminius consul sortitus post multa Bellum Macedonicum. & grauissima prœlia, quibus Macedones victi sunt, pacem Philippo dedit. Deinde cũ Lacedæmoniis pugnavit, victo Nabide duce ipsorum nobilissimos obsides Demetrium Philippi filium & Armenem Nabidis filium, ante currum duxit Romam captiuos, qui sub Hannibale per Græciam captiui venditi fuerant, vniuersi capitibus rasis ob deterfam seruitutem, currum triumphantis secuti sunt. Eodem tempore Insubres Boii atq; Cenomani contractis in vnũ viribus, Halmichare Pœnorum duce, qui in Italiam remanserat Cremonam Placentiamque vastantes, difficillimo bello a Lucio Fulvio prætore superati sunt. Postea Flaminius proconsul Philippum regẽ, & cum eo Thracas, Macedonas, Illyrios, multasque præterea gentes, quæ in auxilium eius venerant, bello subegit. Victi Macedones castra amiserunt. viii. M. hostium eo die cæsa. v. M. capta Polybius scribit. Valerius dicit. xl. M. trucidata. Claudius vero. xxxii. M. interfecta commemorat. Sed hæc varietas scriptorum vtique fallacia est. Fallaciæ autem causa profecto adulatio est, dum victoris laudes accumulare virtutemque apprime extollere vel præsentibus vel posteris student, alioquin inquisitus non fuisset numerus, nec qualiscunque fuisset expressus, quod si gloriosum est duci & patriæ plurimos hostium peremisse, quanto magis lætum patriæ est duci beatum posse videri, suorum vel nullos vel paucissimos perdidisse. Ita lucidissime patet,

Sempronii in
teritus.

Boii in Hetru
ria Macellum
oppressere.

Legatus ad
Antiochū Sci
pio mittitur.

quod simili impudentia mentiendi qua occisorum hostium numerus dicitur, sociorum quoque amissorum damna minuuntur, vel etiam omnino reticentur. Igitur Sempronius Tuditanus in Hispania citeriore bello oppressus cum omni exercitu Romano interfectus est. Consul Marcellus in Hetruria a Boiis oppressus magnam partem exercitus perdidit, cui postea Furius consul alter auxilio accessit, atque ita universam Boiorum gentem igni ferroque vastantes prope modum usque ad nihilum deleverunt. Lucio Valerio Flacco Porcio Marco Catone consulibus, Antiochus rex Syriæ bellum contra populum Romanum instruens in Europam transiit ex Asia. Tunc etiam Hannibal propter excitandi belli rumores, qui de eo apud Romanos ferebantur, exhiberi Romæ a senatu iussus clam ex Aphrica profectus ad Antiochum migravit, quem cum apud Ephesum inuenisset, mox cunctantem in bellum impulit. Tunc etiam lex quæ ab Oppio tribuno plebis lata fuerat, ne qua mulier plus quam semunciam auri haberet, neque versicolori vestimento, nec vehiculo per urbem uteretur, post. xx. annos abrogata est. Publio Scipione Africano iterum & Tito Sempronio Longo consulibus, apud Mediolanum. x. M. Gallogum cæsa, sequenti autem proelio. xi. millia Gallogum. Romanorum vero. v. M. occisa sunt. Publius digitus prætor in Hispania citeriore pene omnem amisit exercitum. Marcus Fulvius prætor Celtiberos cum proximis gentibus vicit, regemque eorum cepit. Minutius a Liguribus in extremum periculum adductus & in seditionis hostium circumventus vix Numidæ equitum industria liberatus est. Scipio Africanus inter ceteros legatus ad Antiochum missus etiam cum Hannibale colloquium familiare habuit. Sed infestum pacis negotio ab Antiocho discessit. In utraque Hispania per Flaminium Fulviumque prætores bella multum horrida cruenta, quæ utriusque populi gesta sunt. Porro Publio Cornelio Scipione & Marco Acilio Glabrione consulibus, Antiochus quamvis Thermopylas occupasset, quarum munimine tutior propter dubios bellis eventus fieret, tamen commissio bello a consule Glabrione superatus, vix cum paucis fugit e proelio, Ephesumque peruenit. Is habuisse fertur armatorum. lx. M. ex quibus. xl. M. cæsa, capta autem plus quam. v. M. referuntur fuisse. Alter consul Scipio cum Boiorum gente conflavit, in quo proelio. xx. M. hostium interfecit. Sequenti anno Scipio Africanus habens in auxilio Eumenem Attali filium adversus Hannibalem, qui tunc Antiochi classi præerat, bellum navale gessit. Antiochus victo Hannibale & in fugam acto, simulque omni exercitu amisso pacem rogavit, filiumque Africani, quem utrum exploranter, an in proelio cepisset, incertum est, vlt-

tro remiſit. In Hiſpania vltiore Lucius Aemilius procōſul a Luſitanis cum vniuerſo exercitu ceſus interiit. Lucius Bebius in Hiſpaniam proficiſcens a Liguriſus circumuentus cum vniuerſo exercitu occiſus eſt, vnde ne nunciū quidem ſuperſuiſſe conſtat, vt internitionem ipſam Romæ Maſſilienſes nunciare curauerint. Conſul Fuluius de Græcia in Gallogræciam, quæ nunc eſt Galatia tranſuectus ad Olympum montem peruenit, ad quem vniuerſi Gallogræci cum coniugibus & liberis confugerant, ibique acerbiffimum bellum geſſit, nanque de ſuperioribus locis ſagittis & ſaxis grandibus cæteriſque telis Romani grauiter cōtriti tandem vſque ad congreſſum hoſtium proruperunt. xl. M. Gallogræcorū eo proelio interfecta referuntur. Martius conſul aduerſus Ligures profectus, ſuperatusque quatuor millia militum amiſit, & niſi victus refugiſſet celeriter in caſtra, eandem internitionis cladē, quā Bebius dudum ab eiſdem hoſtibus acceperat, pertuliſſet. Marco Claudio Marcello Quinto Fabio Labeone conſulibus, Philippus rex, qui legatos populi Romani interfecerat, propter Demetrii filii ſui, quem legatum miſerat, verecūdiſſimas preces, veniam meruit, eundemque continuo velut Romanis amicū, ſuique proditorem fratre quoque ipſius ad parricidium fratris miniſtro, niſi de vtroque miſerum mali ſuſpicantem, veneno necauit. Eodem anno Scipio Africānus ab ingrata ſibi vrbe diu exulans apud Linternium oppidum morbo periit. Iſdem etiam diebus Hannibal apud Prusiā Bithyniæ regem cum a Romanis repoſceretur, veneno ſeſe necauit. Philopomenes dux Achiuorum a Meſaniis captus occiſus eſt in Sicilia. Tunc vulcani inſula, quæ ante non fuerat, repente mari edita cum miraculo omnium vſque ad nunc manet. Quintus Fuluius Flaccus prætor in citeriore Hiſpania maximo proelio. xxiii. M. hominum fudit, quatuor millia cepit. Tiberius Sempronius Gracchus in Hiſpania vltiore. c. l. oppida vacuata quaſſataque bellis ad deditiōē coegit. Eadem tempeſtate & Lucius Poſthumius in citeriore Hiſpania. xl. M. hoſtium bello interfecit. Gracchus prætor ibidem iterū. cc. oppida expugnauit & cepit, Lepido & Mutio cōſulibus. Baſternarū gens ferociſſima auctore Perſa Philippi filio, prædæ ſpe ſollicitato, & tranſeundi Iſtri fluminis facultate, ſine vlla pugna vel aliquo hoſte deleta eſt, nā tunc forte Danubius, qui & Iſter craſſa glacie ſupſtratus pedestrē facile tranſitū patiebatur. Itaque cū improuide toto & maxio ſimul agmine inęſtimabilis hoīm, vel equorū multitudo tranſiret, enormitate pōderis & cōcuſſione gradientiū cōcrepans gelu & glatiā liſ cruſta diſſiluit, vniuerſumque agmē, quod diu ſuſtinuerat mediis

Ligures Lucium vna cum ſuo exercitu penitus deleuere.

Hannibal veneno ſeſe necauit.

Macedonicū
bellum inter
maxima bel-
la referēdum.

Perse in Rom.
victoria.

Capit̃ Perse.

Attende fili
Perse fortunā

gurgitibus victa tādē & cōminuta destituit, atque eadem rursus fragmentis impredientibus superducta submersit. Pauci ex omni populo per vtrāque ripam vix concisis euasere visceribus Publio Lycinio Crasso & Gaio Cassio Lōgino consulibus. Macedonicū bellum gestum est, merito inter maxima bella referēdum, nam in auxilio Romanorum tota primum Italia, Deinde Ptolemæus rex Aegypti, & Ariarates Cappadocię, Eumenes Asię, & Masinissa Numidię fuerunt. Persen & macedonas secuti sunt Thraces cum rege Cothe, & vniuersi cum rege Genitio Illyrii. Itaque adueniēti Crasso consuli Perses occurrit, commissoque proelio miserabiliter victi fugere Romani. Sequenti pugna pene pari clade partis vtriusq; in Hyberna discessum est. Deinde Perses profligato multis proeliis exercitu Romano in Illyrium transgressus, Sulcanum oppidum defensum præsidiis Romanis pugnando cæpit, vbi magnam Romanorum præsidiōrū multitudinem partim occidit, partim sub corona vendidit, partim secū in Macedonia duxit. Postea cum eo Lucius Aemilius Paulus consul dimicauit, & vicit, nā. xx. M. peditum in eo proelio interfecit. Rex cum equitatu subterfugit, sed cōtinuo captus atque in triumpho cum filiis ante currū actus, post apud Albam in custodia defecit. Filius eius iunior fabricam grariam ob tolerandam inopiam Romæ didicit, ibique cōsumptus est. Plurima præterea & satis diuersis prouentibus bella multarum vbiq; gentium gesta sunt, quę breuitatis causa prætermisi.

¶ Bella in Hispania gesta.

Cap. XX.

Nno ab vrbe cōdita. dc. Lucio Lycinio Luculo & Aulo Posthumio Albino cōsulibus, cum omnes Romanos ingens Celtiberorum metus inuasisset, & ex omnibus nō esset, qui ire in Hispaniam vel miles vel legatus auderet. Publius Scipio qui postea Africanus est dictus, vltro sese militaturum in Hispaniam obtulit, cum tamen in Macedoniam sorte iam deputatus esset. Itaque profectus in Hispaniam magnas strages gentium dedit, sapius etiam tā militis quam ducis vsus officio, nam & barbarum prouocātem singulariter congressus occidit. Sergius autem Galba prætor a Lusitanis magno proelio victus est, vniuersoque exercitu amisso ipse cū paucis vix elapsus euasit. Eodem tempore censores theatrum lapideum in vrbe cōstrui censuerunt, quod ne tunc fieret, Scipio Nasica grauissima oratione obstitit, dicens inimicissimum hoc fore bellatori populo, ad nutriendam desidiam, lasciuięque commentum, adeoque mouit senatum, vt non solum vendi omnia theatro

cōparata iusserit, sed etiā subſelia ludis poni prohibuerit. Quā obrem intelligant noſtri quibus quicquid extra oblectamētum libidinis occurrit, offeſſio eſt, propter hoc quod ſe infirmiores eſſe hoſtibus ſuis ipſi ſentiunt, & fateantur theatra accuſanda non tempora, nec blaſphemandum deum verum ſolum, qui uſque nunc ea prohibet, ſed abominandos deos, vel dæmones ſuos qui iſta petiunt, profundo ſiquidem ſatis malignitatis ſuæ argumento, tale ſacrificium flagitantes, quo non magis ſuſo cruore pecudum, quam proſtigata virtute hominum paſcerentur. nam vtique tunc nec hoſtes, nec fames, nec morbi, nec prodigia deerant, immo tunc plurima erant, ſed theatra non erant, in quibus quod incredibile dictu eſt, ad aram luxuriæ virtutum victimæ trucidantur. Carthaginiē ſibus aliquando viſum eſt homines immolare, ſed male præſumpta perſuaſio breui prætermiſſa eſt, a Romanis vero exactum eſt, vt ſemetipſos perditioni impenderent. Factum eſſe ſic fatentur, & clamant, vt fiat, qui pro maſtanda gregis ſui pecude fortasſe offenderentur, & pro interficienda cordis ſui virtute lætantur, quin potius Naſicę erubescant, qui chriſtianis exprobrādū putant, & non nobis de hoſtibus quos ſemper habuerunt, ſed illi de theatro, quod Sergii Galbæ haberī prohibuerat, conquerantur. Igitur in Hiſpania Sergius Galba prætor Luſitanos citra Tagum flumen habitantes, quum voluntarios in deditiōem recēpiſſet, per ſcelus interfecit, ſimulans enī de commodis eorum ſe acturum fore, a circūpoſitis militibus cunctos inermes incautosque proſtrauit, quę res poſtea vniuerſæ Hiſpaniæ propter Romanorum perfidiā cauſa maximi tumultus fuit.

Sergii Galbæ
in Luſitanos
ſimultate & p
fidia, magni
bellorum ima
petus exorti
ſunt.

¶ Alterum bellum terribile ortum eſt in Hiſpania.

CAPVT XXI.

Nno ab vrbe condita. dc. ii. Lucio Cenſorino & Marco Manlio conſulibus tertium Punicum bellum exortum eſt. Igitur cum ſenatus delendam Carthaginē cenſuiſſet proſecti in Aphricam cōſules & Scipio tunc tribunus militum prope Vticā maioris Aphricani caſtra tenuerunt. Ibi Carthaginiēſibus euocatis, iuſſiſque vt arma & naues traderent, nec moratis tanta viſ armorū repente tradita eſt, vt facile tota ex his Aphrica potuiſſet armari. Sed Carthaginiēſes poſtquā arma tradiderunt & relicta vrbe ſecedere procul a mari. x. M. paſſuum iuſſi ſunt, dolorem ad deſperationem contulerunt, aut deſenſuri ciuitatem, aut cum ipſa per ipſam ſepeliendī, ducesque ſibi duos creauerunt Haſtrubales, armaque primum facere aggreſſi æris ferrique inopiam auri & argenti metallis ſuppleuerunt, cōſules oppugnare Carthaginem ſtatuunt, cuius ſitus huiusmodi fuiſſe dici-

Carthaginis
conditio.

Byrsa

tur. Vigintiduo millia passuum muro āplexa toto mari pene cingebatur absque faucibus, quæ. iiii. M. passuum aperiebantur. Is locus murum. xxx. pedes latum habuit saxo quadrato in altitudine cubitorum. xl. Arx, cui Byrsæ nomen erat, paulo amplius quā. ii. M. passuum tenebat. Ex vna parte murus communis erat vr̄bis & Byrsæ imminens mari, quod mare stagnum vocabant, quoniam obiectu protentę lingūę tranquillatur. Consules igitur quāuis aliā quantā muri partem quassatam machinis diruissent, tamen a Carthaginensibus victi ac repulsi sunt, quos fugientes Scipio repulso intra muros hoste defendit. Censorinus in vr̄bem rediit. Manlius omīssa Carthagine ad Hastrubalem arma conuertit. Scipio Masinissa mortuo inter Masinissę filios tres Numidię regnū diuisit, quo circa Carthaginē reuerso Manlius Terzagam vr̄bē expugnavit atque diripuit. Duodecim. M. ibi Aphrorum cæsa. sex. M. capta sunt. Hastrubal Pœnorum imperator Masinissę nepos subsecutorum fragmentis in curia a suis propter suspicionem proditiōis occisus est. Iuencius prætor in Macedonia aduersus Pseudo Philippum congressus cum maxīma clade totius Romani exercitus interfectus est.

¶ Tertium bellum punicum actum est.

Cap. XXII.

Attende Carthaginensium fortem miserabilem, qui in ditionem Romanorum venire.

Nno ab vr̄be condita. dc. vi. id est anno. l. post bellū Punicum secundum Gneo Cornelio & Lentulo Lucio Mummio consulibus. Publius Scipio superioris anni consul delere Carthaginem suprema sorte molitus Cothonē ingreditur, vbi dū sex continuis diebus ac noctibus pugnatur, vltima Carthaginenses desperatio traxit ad deditiōem petentes, vt quos belli clades reliquos fecit, saltem seruire liceat. Primum agmē mulierum satis miserabile, post viros magis deforme descendit, nam fuisse mulierū. xxv. M. virorum. xxx. M. memorię traditum est. Rex Hastrubal se vltro dedit. Transfugę, qui Aesculapii tēplum occupauerant voluntario præcipitio dati igne consumpti sunt. Vxor Hastrubalis se duosque filios secum virili dolore & furore foemineo in medium iecit incēdium, eundem nunc mortis exitum faciens nouissima regina Carthaginis, quē quondam prima fecisset. Ipsa autē ciuitas decē & septē diebus continuis arsit, miserūq; spectaculū de varietate conditionis humanę victoribus suis præbuit. Diruta est aut Carthago omni mirabili lapide in puluerē cōminuto. dcc. post, anno quo condita erat. Multitudo omnis captiuorum exceptis paucis principibus venundata est. Ita. iiii. postquā cœptum fuit anno bellū Punicū

cum tertium terminatum est. Sed mihi quālibet studiose quæren-
ti, verū tamen hominī tardioris ingenii nusquā omnino causa bel-
li Punici tertii, quam intantum Carthago accēderit, vt iuste euer-
ti decerneretur, eluxit. Illudq; me vel maxie mouet, quod si ita, vt
in superioribus bellis euīdens in assurgentem causa & dolor accen-
da variæ fue-
debat, consultatiōe non opus erat. At vero cum alii Romanorum
runt sentētię
propter perpetuam Romę securitatem delendā esse decernerent,
alii vero propter perpetuam Romanę virtutis curam, quā sibi sem-
per ex suspitione æmulæ vrbis impenderēt, ne vigor Romanus bel-
lis semper exercitus in languidam segniciem securitate atq; ocio
solueretur incolumem. Carthaginem statui suo permittēdam esse
censerent, causam non ex iniuria laceffentium Carthaginiēsiū,
sed ex inconstantia torpescentium Romanorum ortam inuenio.
Quod cum ita sit, cur christiānis temporibus imputant hebetatio-
nem ac rubiginem suam, qua foris crassi, intus exesi sunt, qui porro
ante. dc. fere annos, sicut sui timentes prudentesque prædixerant
cotem illam magnam splendoris & acuminis sui Carthaginē per-
diderunt. Itaque finem volumini faciam, ne forsitan collidēdo ve-
hementius, discussa ad tempus rubigine, vbi necessarium acumen
elicere non possum, superuacuam asperitatem inueniam, quāquā
obuiantem asperitatem nequaquam expauescerem, si interioris
spem acuminis inuenirem.

¶ Pauli Orosii in quintum historiārum librum præfatio.

Cio aliquantos post hæc deinceps permoueri
posse quod victoriæ Romanę multarum gen-
tium & ciuitatū strage crebrescūt, quamquam
si diligenter appendant, plus dāni inueniēt ac-
cidisse, quā commodi, neq; enim paruipenden-
da sunt tot bella seruilīa, socialīa, ciuīlīa fugiti-
uorum, nullorum vtq; fructuū & magnarū ta-
men miseriarum. Sed conniueo, vt quēadmodum volunt, ita fui-
se videatur, vnde arbitror esse dicturos. Ecquid his tēporibus bea-
tius, quibus continui triumphī, cælebres victoriæ, diuites prædæ,
nobiles pompę, magni ante currus reges, longo ordine victę gētes
agebantur? Quibus breuiter respōdebitur, & ipsos de tēporibus so-
lere caulari, & nos p̄ eisdem tēporibus instituisse sermonem, quæ
tempora non vni tantum vrbī attributa, sed orbi vniuerso constat
esse cōmunia. Ecce quā feliciter Roma vincit, tam infelicitē quic
quid extra Romam vincitur. Quātī igitur pendenda est gutta hæc
laboriosæ felicitatis, cui ascribitur vniū vrbis beatitudo in tanta
mole infelicitatis, per quam agitur totius orbis euerfio? Aut si ideo

Felicitatē Ro-
manorum de-
plorat vtpote
quæ aliorum
infelicitate au-
cta fuerit.

felicia putantur, quia vniuersae ciuitatis opes auctae sunt, cur non potius infelicissima iudicentur, quibus miserabili vastatione multarum ac bene institutarum gentium potētissima regna ceciderunt? An forte aliud tunc Carthaginē videbatur, cum post annos. c. xx. quibus modo bellorum clades, modo pacis conditiones perhorrescens, nunc rebelli intentione, nunc suppliciter bellis pacem, nunc pace mutabat bella, nouissimeque miseris ciuibus passim se ignem vltima desperatione iaciētibz, vnus rogis tota ciuitas fuit, cui etiam nunc situ parue mœnibus destitutae pars miseriae est audire, quid fuerit. Aedat Hispania sententiam suam, cum per annos. cc. vbiq; agros suos sanguine suo rigabat, importunumq; hostem vltro hostiatim inquietantem, nec repellere poterat nec sustinere, cum se quique diuersis vrbibus ac locis fracti, caede bellorum obsidionum fame exinaniti, interfectis coniugibus, ac liberis suis ob remedia miseriarū concursu misero ac mutua cede iugulabatur. Quid nunc de suis temporibus sentiebat, ipsa postremo dicat Italia, cur per annos. cccc. Romanis vtique suis contradixit, obstitit, repugnauit, si eorum felicitas, sua infelicitas non erat, Romanosque fieri rerum dominos bonis communibus non obstabat. Non requiro de innumeris diuersae gentiū populis diu antea liberis, tunc bello victis, patria abductis, precio venditis, seruitute dispersis, quid tunc sibi maluerint, quid de Romanis opinati sint, quid de temporibus iudicarint. Omitto de regibus magnarū opum, magnarum viriū, magnae gloriae diu potentissimis, aliquando captis, seruiliter catenatis, sub iugum missis, ante currum actis, in carcere trucidatis, quorum tam stultum est exquirere sententiam, quam durū non dolere miseriam. Nos, nos inquam ipsos vitaeq; nostrae electionem, cui acquiescimus, cōsolamur. Maiores nostri bella gesserunt, bellis fatigati pacem petentes tributa obtulerunt. **Tributum precium pacis.** Nos tributa pendimus, ne bella patiamur, ac per hoc in portum ad quem illi tandem pro euadendis malorum tempestatibus confugerunt, nos consistimus, & manemus. Igitur nostra tempora viderimus, vtrū felicia, certe feliciora illis ducimus, quam, quod illi vltimo delegerunt, nos continue possidemus. Inquietudo enim bellog, qua illi attriti sunt, nobis ignota est, in ocio autem, quod illi post imperiū Cæsaris, natiuitatemq; Christi tenuiter gustauerunt, nos nascimur, & senescimus, quod illis erat debita pensio seruitutis, nobis est libera collatio defensionis, tantumq; interest iter preterita presentiaq; tempora, vt quod Roma in vsum luxurię suę ferro extorquebat a nostris nunc in vsum cōmunis reipublicę conferat ipsa nobiscū. Aut si ab aliquo dicitur, tolerabiliore parentis

Tributū precium pacis.

bus nostris Romanos hostes fuisse, quam nobis Gothos esse, audiat & intelligat, quanto aliter quam circa seipsum agitur, sibi esse videatur. Olim cum bella toto orbe feruebant, quæque prouincia suis regibus, suis legibus, suisque moribus utebatur, nec erat societas affectionum, ubi diffidebat diuersitas potestatum. Postremo solutas & barbaras gentes quis tandem ad societatem adduceret, quas diuersis sacrorum ritibus institutas etiã religio separabat? Si quis igitur tunc acerbitate malorum victus patriam cum hoste deseruit, quem tandem ignotum locum ignotus adiit? Quam gentem generaliter hostem hostis orauit? Cui se congressu primo credidit, non societate nominis inuitatus, non communione iuris adductus, non religionis vnitate securus? An parum exempli dederunt Busris in Busris.

Aegypto peregrinorum infeliciter incurritum impiissimus immolator: Crudelissimaque circa aduenas Dianæ Tauricæ litatu Dianæ tauricæ litatura. ra, sed magis crudelia sacra Thraciæ cum Polynestore suo usque Thraciæ sacra crudelia ad propinquos hospites scelerata. Et ne antiquitatibus videar immorari, testis est Roma de Pompeio interfecto, testis est Aegyptus de interfecto Ptolemæo. Mihi autem prima qualescunque motus perturbatione fugienti, de confugiendi statione securo ubique patria, ubique lex & religio mea est, nunc me Aphrica tam libenter accipit, quam confidenter accessi, nunc me inquam ista Aphrica pace simplici excepit, sinu proprio iure cõmuni, de qua aliquando dictum, & vere dictum est. Hospitio prohibemur harenæ, Bella cient, primaque vetant consistere terra, nunc vltro ad suscipiendos socios religionis & pacis suæ, beniuolum late gremium pãdit, atque vltro fello quos foueat, inuitat.

¶ Per fidem christianam ubique
securum esse peregrinum.

CAPVT I.

Christiano ho-
mini tutissi-
ma esse oīa.

Attende sci-
tum Orosii.

Omniſus oīa
cōmunia esse

Atitudo orientis septētrionis copioſitas,
meridiana diffuſio magnarum inſularum
largiſſimę tutiſſimęque ſedes mei iuris &
nominis ſunt, quia ad chriſtianos & Ro-
manos Romanus & chriſtianus accedo, nō
timeo deos hoſpitis mei, nō timeo religio-
nem eius nece mea, nec habeo talem quę
pertimeſcam locū, vbi & poſſeſſori liceat
perpetrare quod velit, & peregrino non li-
ceat adhibere, quod cōuenit vbi ſit ius hoſ-
pitis, quod meum non ſit. Vnus deus qui tēporibus quibus ipſe in-
notefcere voluit, hanc regni ſtatuit vnitatem, ab omnibus & dili-
gitur & timetur. Eadem leges quę vni deo ſubiectę ſunt vbique
dominantur, vbi cūque ignotus acceſſero, repētina vim tanquā
deſtitutus nō pertimeſco. Inter Romanos, vt dixi, Romanus. Inter
chriſtianos, chriſtianus. Inter homines homo, legibus iploro rem
publicam, religione conſcientiam, cōmunionem naturam. Vt or-
dinarie omni terra quaſi patria, quia quę vera eſt, & illa quā amo,
patria in terra penitus nō eſt. Nihil perdidit, vbi nihil amaui, totū
que habeo quod do. Quem diligo mecū eſt, maxime quia & apud
omnes idem eſt, qui me non modo notum omnibus, verum & pxi-
mum facit, nec egentem deſerit, quia ipſius eſt terra & plenitudo
eius, ex qua omnibus omnia iuſſit eſſe cōmunia. Hęc ſunt noſtro-
rum temporum bona, quę in totum, vel in tranquillitate preſens
tium vel in ſpe futurorum, vel in præfugio communi non habuere
maiores, ac per hoc inceſſabilia bella geſſerunt, quia mutadarum
ſedium cōmunionem non libera perſiſtēdo in ſedibus ſuis aut in-
felicitate necati ſunt, aut turpiter ſeruierūt. Quod clariuſ proptius-
que iplis veterum geſtis per ordinem explicatis aperietur. Anno
ab vrbe condita ſexcentefimo ſexto, hoc eſt eodē anno, quo & Car-
thago deleta eſt, Gneo Cornelio Lentulo & Lucio Mummio cō-
ſulibus, ruīnam Carthaginis euerſio Corinthi ſubſecuta eſt, quarū
potentiſſimarum vrbium paruo vnus temporis interuallo per di-
uerſas mundi partes miſerabile colluxit incendium, nam cum Me-
tellus præter Achęos Boetioſque duobus bellis, hoc eſt primo apud
Thermopylas iterum in Phocęis deuiciſſet, quorum priore bello
occiſa eſſe viginti milia ſecundo ſeptem milia cęſa Claudius hi-
ſtoricus refert. Valerius Antias in Achaia pugnatum eſſe & vigi-
ti milia Achęorum cum duce ſuo Dieuo cecidiſſe confirmat. Po-
lybius vero Achiius, quamuis tunc in Aphrica cū Scipione fue-
rit, tamen quia domeſticam cladem ignorare non potuit, ſemel in

Achaia pugnatum Critolao duce asserit. Dieuum vero adducens
 tem ex Arcadia milites ab eodem Metello pretore oppressum cum
 exercitu docet. Sed de varietate discordantium historicorum ali-
 quanta iam diximus, quorum sufficiat detecta haec & male nota men-
 daciorum nota, quare parum credendum esse in ceteris euidenter
 ostendunt, qui in his quoque quae ipsi viderunt diuersi sunt. Igitur
 post extincta totius Achaiae praesidia, destitutarum urbium euer-
 sionem Metello pretore meditante consul Mummius repentinus
 cum paucis venit in castra, qui dimisso Metello Corinthum sine
 mora expugnauit, urbem toto tunc orbe omnium opulentissimam, Corinthi va-
 quippe quae velut officina omnium artificum atque artificiorum, statio.
 & emporium commune Asiae atque Europae, per multa retro sae-
 cula fuit. Permissa crudeliter etiam captiuis praedandi licentia, sic
 omnia caedibus ignibusque completa sunt, ut de murorum ambi-
 tu quasi e camino in vnum apicem coartatum exundaret incen-
 dium. Itaque plurima parte populi ferro flammisque consumpta,
 reliqua sub corona vendita est. Vrbe incensa muri funditus diruti
 sunt. Muralis lapis in puluerem redactus. Praeda ingens erepta est.
 Sane quum propter multitudinem & varietatem statuarum simu-
 lachrorumque in illo ciuitatis incendio, permixta in vnum auri
 argenti atque aeris omnia simul metalla fluxissent, nouum genus
 metalli factum est, vnde vsque in hodiernum diem, siue ex ipso, siue Corinthia va-
 ue ex imitatioe eius aes Corinthium, sicut memorie traditum est, sa-
 & Corinthia vasa dicuntur.

Iterum bella grauiā surrexisse
 in Hispania. CAPVT II.

Idem consulibus Viriatus in Hispania genere Lu-
 sitanus homo pastoralis & latro primum infesta-
 do vias, deinde vastando prouincias, postremo ex-
 exercitu pretorum & consulum Romanorum, vince-
 do, fugando, subiiciendo, maximo terrori Roma-
 nis omnibus fuit, siquidem Iberum & Tagum ma-
 xima & diuersorum locorum flumina late transgredienti, & per-
 uaganti Gaius Vecilius praetor occurrit, continuo caeso vsque ad
 internitionem pene omni exercitu suo, vix ipse praetor cum pau-
 cis fuga lapsus euasit. Deinde Gaium Plautium praetorem idem
 Viriatus praeliis multis fractum fugauit. Post etiam Claudius
 Vnimanus cum magno apparatu belli instructus contra Viria-
 tum missus, quasi pro abolenda superiore macula turpiorem au-
 xit ipse infamiam, nam congressus cum Viriato vniuersas, quas se-
 cum deduxerat, copias, maximasque Romani exercitus amisit.

Veciliū &
 Gaiū Plauti-
 um fugauit
 Viriatus.

Lusitanorum
cum Romanis
congressus.

Appij Claudij
in Salascos
Gallos cōgres-
sus.
Triumphādī
lex.

Androginus
Romæ visus.
Androginus
dicitur quivir
est & foemia.
Pestilentiae
fauicia.
Pestis effectus

Lusitanos de-
uicit Fabius.

Viriatus trabeas fasces, cæteraque insignia Romana in montibus suis trophea præfixit. Eodem tempore. ccc. Lusitani cum. M. Romanis in quodam saltu contraxere pugnam, in qua. lxx. Lusitanos, Romanos autem. ccc. xx. cecidisse Claudius refert. Et cum victores Lusitani sparsi ac securi abirent, vnus ex his longe a cæteris segregatus cum circūfusus equitibus pedes ipse deprehensus, vnus eorum equo lancea perfosso ipsius equitis ad vnum gladii ictum caput desecuiisset, ita omnes metu perculit, vt prospectantibus cunctis, ipse contemptim atque ociosus abscederet. Appio Claudio Quinto, Cæcilioque Metello consulibus Appius Claudius aduersus Salascos Gallos congressus, & victus, decem. M. militum perdidit. Reparata pugna. v. M. hostium occidit, sed quum iuxta legem, qua constitutum erat, vt quisquis quinque milia hostium peremisset, triumphandi haberet potestatem. Iste quoque cum triumphum expectasset, propter damna vero superiora non impetrauisset, infamiam impudentia atque ambitione vsus priuatim, cum tribus triumphauit. Lucio Cæcilio Metello & Fanio Maximo Seruiliano consulibus iter cætera prodigia Androginus Romæ visus, iussu Haruspum cum in mare mersum est, sed nihil ipiæ expiationis procuratio profecit, nam tanta subito pestilentia exorta est, vt ministri quoque faciendorum funerum primum non sufficeret, deinde non essent. Itaque magnæ domus vacuæ viuīs plene mortuis remanserunt. Largissimæ introrsum hæreditates, & nulli penitus hæredes. Deinde iam non solum in vrbe viuendi, sed etiam appropinquandi ad urbem negabatur facultas. Tam sæui per totam urbem tabescentium sub tectis, atque in stratis suis cadauerum putores exalabantur. Expiatio illa crudelis, & viam mortibus hominum morte hominis instruens, tandem Romanis inter misérias erubescens, quam misera & vana esset innotuit. Ante enim in suffragium preueniende cladis est habita, & sic pestilentia subsecuta est, quæ tamen sine vllis sacrificiorum satisfactionibus tantummodo secundum mensuram arcani iudicii expleta correptione sedata est, quam si artifices illi circumuentionum haruspices sub ipsa, vt assolēt, declinatione morborum forte celebrassent, proculdubio subsidiis, & ritibus suis reductæ sanitatis gloriam vëdicassent. Ita misera & ad sacrilegia male religiosa ciuitas mendaciis, quibus liberari non poterat, eludebatur. Igitur Fabius consul contra Lusitanos & Viriatum dimicans Bacciam oppidum, quod Viriatus obsidebat, depulsis hostibus liberauit, & in deditiōem cum plurimis aliis castellum recepit. Fecit facinus etiam vltimis barbaris Scythiæ, non dicam Romanæ fidei & moderationi execrabile. Quingētis enim principis

bus eorum, quos societate inuitatos deditionis iure susceperat, manus præcidit. Pompeius sequentis anni consul fines Numantinorū ingressus, accepta maxima clade discessit, non solum exercitu pene omni profligato, verum etiam plurimis nobilium, qui eius militiæ aderant, interemptis. Viriatus autem per quatuordecim annos Romanos duces atque exercitus protriuisset, insidiis suorū interfectus est, in hoc solo Romanis circa eū fortiter agentibus, quod percussores eius indignos premio iudicarunt. At ego non modo nunc, verum etiam sæpe intertexere oriētis illa inextricabilia bella poteram, quæ raro vnquam nisi sceleribus aut incipiunt, aut terminantur. Sed Romanorum, cum quibus nobis actio est, tanta sunt ut iure fastidiatur aliena. Mithridates tunc siquidem rex Parthorum sextus ab Arsace, victo Demetrio præfecto, Babyloniam urbem, finesque eius vniuersos victor inuasit. Omnes præterea gentes, quæ inter Hydaspem fluuium & Indum iacēt, subegit. Ad Indiam quoque cruentum extendens imperium, Demetrium ipsum sibi secundo bello occurrentem & vicit & cepit, quo capto Diodorus quidam cum Alexandro filio, regnum eius & regium nomen usurpauit, qui postea ipsum Alexandrum filium quem participem periculi in peruadendo regno habuerat, ne in obtinendo consortē haberet, occidit. Marco Aemilio Lepido & Gaio Hostilio Mancino consulibus, prodigia apparere diuersa, & quantū in ipsis fuit ex more curata sunt, sed nō semper aucupatoribus euentuū & structoribus fallaciarum haruspicibus, opportuni casus suffragantur. Nanque Mancinus consul, postquam a Popilio apud Numantiam suscepit exercitum, adeo proelia infelicitè cuncta gessit, atque in id suprema desperatiōe perductus est, ut turpissimum fœdus cum Numantinis iisdem facere cogeretur, quamuis & Pompeius iam aliud æque infame fœdus cum iisdem Numantinis paulo ante pepigisset. Senatus dissoluit fœdus, & Mancinum tradī præcepit Numantinis, qui nudato corpore, manibus post tergum reuinctis, ante portas Numantinorum est expositus, ibique vsque in noctē manens, a suis desertus, ab hostibus autem non susceptus lachrymabile vtriusque spectaculum præbuit.

Pompeius ex Numantinog~~e~~ finibus profligatur. Insidiis suorū cedit Viriatus

Mithridates & res ab eodē in Babibonia & India gessit.

Alexander a Diodoro præinterfectus.

Mancinus ad Numantinos victus ducit.

¶ Quod falsa numina sibi vfurparunt Romani.
CAPVT III.

Apostrophe
in Romanos
varia numina
falso colentes

Proclamatio
in Mancini
deditionem.

Romanorum
clades apud
Cannas.

Gallogræcos
Brutus hosti-
liter interiiit.

Sclamare hoc loco dolor exigít, quí falso vos
bis Romani magna illa numina iustitiæ ac fí-
dei fortitudinis & misericordiæ vendicatis?
A Numantinis hæc verius discite. Fortitudi-
ne opus fuit, pugnando vicerunt. Fides exige-
batur, credentes aliis secundum se, quos occide-
re potuerát, pacto fœdere dimiserunt. Iustitia
probanda erat, probauit eam vel tacitus senatus, quum iídem Nu-
mantini per legatos suos aut inuolatam pacem solam, aut omnes
quos pignore pacis accepto viuos demiserant, reposcebant. Míse-
ricordia examinanda videbat, satis documenti dederunt vel emit-
tendo ad vitam inimicum exercitum, vel ad pœnam non recipiẽs
do Mancinum. Mancinus ne rogo dedendus fuit, qui victi exerci-
tus impendentem trucidationem pretentu boni pacti fœderis dis-
pulsit. Qui periclitantes patriæ vires in meliora tempora reseruas-
uit. At si displicuit fœdus quod pactum est quí miles hoc pignore
redẽptus, aut quum reuerteretur recẽptus est, aut quum repeteretur
redditus non est? At si placuit seruati militis qualiscunque prouí-
sio, quí Mancinus qui hoc pepigit solus deditus fuit? Nuper Varro
vt per propera pugna iniretur, collegam Paulum obluẽtatem im-
pulsit, trepidantem præcipitauit exercitum, infelices copias apud
infames illas Romanis cladibus Cannas non disposuit certami-
ni, sed opposuit morti plus quã quadraginta milia ibi militum Ro-
manorum sola impatientia sua, de qua sibi victoriam iandudum
Hannibal præsumebat, amisit. Collega etiam Paulo, quo tandem
viro perditio nouissime in urbem pene solus impudentissime redi-
re ausus meruit impudentiæ suæ præmium, nam gratiæ ei, quod de
republica non desperasset quam tamẽ ipse fecerat desperatam, pu-
blice in senatu actę sunt. Porro autem Mancinus qui sorte bellica
circumuentum exercitum ne perderet, laborauit, ab eodem sena-
tu deditione damnatus est. Scio Romanis & illud in Varrone dis-
plicuisse, sed tẽpori concessum est, & hoc in Mancino placuit, sed
secũdum tempus præsumptum est, atque ideo ab initio perfecistis,
vt nec ciuis consulat conuenienter ingratis, nec hostis fideliter cre-
dat infidis. Interea Brutus in interiore Hispania. lx. M. Gallogre-
corum, qui Lusitanis auxilio venerant, asperrimo bello & difficili,
quis incautos circũuenisset, opprẽssit. Quorũ in eo prælio. l. M. oc-
cisa. sex. M. capta referuntur, pauci fuga euaserũt. In citeriore Hís-
pania Lepidus proconsul Vacceos innoxiam gentem & supplicẽ,
& senatu prohibente pertinaciter expugnare tentauit. Sed mox
accepta clade grauissima improbe ptinacię pœnas luit. sex. M. quip

pe Romanorum in hoc iniusto bello iustissime caesa sunt, reliqui exuti castris, armis etiā perditis euaserunt. Nec minus turpis hæc sub Metello clades, quam sub Mancino fuit, quare nunc sibi hæc tempora loco felicitatis ascribant, non dico Hispani tot pulsati fatigatique bellis, sed ipsi Romani tam cōtinuis subacti cladibus, totiesque superati, vt non exprobrem quot prætores eorum, quot legati, quot consules, quot legiones, quantique exercitus consumpti sunt. Illud solum reuoluo, quanta fuerit timoris amētia. Miles Romanus hebetatus, vt iam nec ad experimentum quidem belli cohibere pedem, atque affirmare animum posset, sed mox cōspecto Hispano specialiter hostem diffugiens, vinci se pene prius crederet, quam videri. Quo argumento patet apud vtrosque misera illa tempora iudicata, quum & Hispani & si vincere poterant, inuiti tamen desererent oīa sua dulcia, & bella externa tolerarent, & Romani quanto impudentius alienæ quieti sese ingererent, tanto turpius vincerentur.

¶ In vrbe Roma puerum natum nouum monstrum,
& in Sicilia montem Aetnam vastos
ignes eructasse.

CAPVT IIII.

Eruio Fuluius Flacco, & Quinto Calphurnio Pione consulibus, Romæ puer ex acilla natus est quadrupes, quadrimanus, oculis. iiii. auribus totidem, natura virili duplex. In Sicilia mons Aetna vastos ignes eructauit, ac fudit, qui torrentum modo per præcipites prona, proxima quæque corripientibus excussere flammis longinquiora autem fauillis calidis cum vapore graui late volitantibus torruerunt, quod Siciliæ semper vernaculum genus monstri non portendere malum assolet, sed inferre. In Bononiensi agro fruges in arboribus natæ sunt. Igitur in Sicilia bellum ciuile ortum est, quod adeo graue & atrox multitudine seruorum, tunc ad arma instructorum, copiaque & magnitudine virium fuit, vt non dicam prætores Romanos, quos penitus profligauit, sed consules quoque terruerit, nā septuaginta milia seruorū, tum in arma conspirantiū fuisse referunt, excepta vrbe Mesana, quæ seruos liberaliter habitos in pace cōtinuit. Cæterū Sicilia in hoc quoque miserior est, quia insula, & nunq̃ erga pactū suū iuris idonea, nunc tyrānis subiecta, nunc seruis, vel illis dñatu improbo exigentibus seruitutē, vel istis præsumptione puerſa cōmutantibus libertatē, maxime quia clau-

Prodigia.
Monstruosus
puer.
Aetnæ flāma

Fruges in arboribus natæ.
Siciliæ bellū
ciuile.
Seruorum cōspiratio.

sa vndique mari egerere foras non facile potest intestinum malū. Viperinam quippe conceptionem perditionis suæ aluit sua libidine auctam, sua morte victuram. In hac autē seruilis tumultus excitatus, quanto rarior cæteris, tanto truculentior est, quia intentione cōmouet libera multitudo, vt patriā augeat, seruilis vt perdat.

¶ Scipio consul creatus Numantiam deleuit. Cap. v.

Siciliæ miser
rima cōditio.
Numantiæ si
tus.

Fugientiū Ro
manorum &
Numantinorū
vicissitudo.

Obsidetur Nu
mantia.

Nno ab vrbe condita. dc. xx. cum maior pene infamia de fœdere apud Numantiam factō, q̄ apud Caudinas quondam furculas pudorē Romanę frontis oneraret, Scipio Aphricanus cōsensu omnium ex tribuno cōsul creatus, atque ad expugnandam Numantiam cum exercitu missus est. Numantia autem citerioris Hispaniæ haud procul a Vacceis & Cantabris in capite Gallatię sita, vltima Celtiberorum fuit, hæc per ānos. xiiii. cum solis. iiii. M. suorum. xl. M. Romanorū non solum sustinuit, sed etiā vicit, pudentisq; fœderibus affecit. Igitur Scipio Aphricanus Hispaniā ingressus, non ilico se ingessit hostibus, vt quasi incautos circunueniret, sciens nunquā id genus hominum adeo in ociū corpore atq; animo resolui, vt nō ipsa qualitate habitudinis suæ apparatus aliorum præcelleret, sed aliquandiu militem suum in castris velut in scholis exercuit. Et cum partim æstatis totāque hyemē, ne attentata quidem pugna trāsegisset, sic quoque parum propemodum hac profecit industria, nanque vbi copia pugnandi facta est, exercitus Romanus oppressus impetu Numantinorū terga conuertit, sed increpatione & minis obiectantis sese consulis, manuque retinentis tandem indignatus in hostem rediit, & quem fugiebat, fugere cōpulit. Difficilis in relatu fides Numantinos effugauere, & fugiētes videre Romani. Vnde quāuis Scipio, quia præter spem acciderat, lætatus & gloriatus esset, tamen vltra bellum aduersus eos audendum non esse professus est. Itaque Scipio insistendum inopinatis prouentibus censuit, urbem ipsam obsidione conclusit, & fossa circundedit, cuius latitudo pedibus. x. altitudo. xx. fuit. Ipsum deinde vallum sudibus præstructum crebris turribus cōmuniuit, vt si qua ab erumpente hoste in eū, tentaretur irruptio, iam non quasi obsessor cū obseffo, sed versa vice obseffus obseffo repugnaret. Numantia autem in tumulto sita haud procul a flumine Durio tria. M. passuum ambitu muri amplexabatur, quāuis aliqui asserant eā & paruo situ & sine muro fuisse. Vnde credibile est, cum hoc spatii cura alendorū custodiendorūq; pecorū, vel etiam exercendi ruris cōmodo, cum bello premerentur incluserint ipsam arcem parua na-

tura munitam obtinētes. Alioquin tantam paucitatem hominū, tam amplum vrbis spatium non munire magis quā prodere videbatur. Igitur conclusi diu Numantini, & fame trucidati deditiōe sui obtulerunt. Si tolerabilia iuberentur, sæpe etiā orantes iustæ pugnae facultatem, vt tanquam viris mori liceret. Vltimo omnes subito duabus portis eruperunt, larga prius potione vli non vini, cuius ferax is locus non est, sed succo tritici per artem cōfecto, quem succum a calefaciendo celiam vocant. Suscitatur enim illa ignea vis germinis madefactę frugis, ac deinde siccatur, & post in farinā redacta molli succo admiscetur, quo fermento sapor austeritatis & calor ebrietatis adiicitur. Hac igitur potione post longam famem recalescentes bello sese obtulerunt. Atrox diu certamen, & vsque ad periculum Romanorū fuit, iterumque Romani pugnare se aduersum Numantinos fugiendo probauissent, nisi sub Scipione pugnasent. Numantini interfectis suorum fortissimis bello cedunt, compositis tamen ordinibus, nec sicut fugientes in urbem reuertuntur, corpora interfectorum ad sepulturam oblata accipere noluerunt. Nouissima spe desperationis in mortem omnes destinati clausam urbem ipsi introrsum succenderunt, cunctique pariter ferro veneno atque igne cōsumpti sunt. Romani nihil ex his penitus habere victis præter securitatem suam, neque. n. euerſa Numantia viciſſe se magis Numantinos, qui euasiſſe duxerunt, vnum Numantinum victoris catena non tenuit vnde triumphum dederit, Roma non vidit. Aurū vel argētum, quod igni superesse potuiſſet, apud pauperes non fuit. Arma & vestes ignis absumpsit.

¶ Deleta Numantia cæteras gentes pacem petiisse.

CAPVT VI.

¶ Gitur ea tempeſtate cum hæc apud Numantiam geſta ſunt, apud Romam Gracchorum ſeditiões agitabantur. Scipio autem cum deleta Numantia cæteras Hispanię gentes pace componeret, Tiresum quendam Celticū principem conſuluit, quare res Numantina aut prius inuicta duraret, aut poſt fuiſſet euerſa. Tiresus reſpondit. Cōcordia inuicta diſcordia exitio fuit, quod Romani tanquā ſibi ac de ſe dictum exempli loco accæperunt, quippe quibus iam de ſeditiōe diſcordantis totius vrbiſ nunciabatur. Carthagine Numantiaque deleta oritur apud Romanos vtilis de prouiſiōe collatio, & oritur infamiſ de ambitioe contentio. Gracchus tribunus plæbiſ iratus nobilitati, quod inter autores Numantini fœderis notatus eſſet, agrum a priuatis eatenus poſſeſſum populo diuidi ſtatuuit. Octauo tribuno plæbiſ obliſtenti

Celia potio, qua Numantini erūpere volentes vli ſūt.

Gracchorum ſeditio.

ademit imperium, & successorem Numitium dedit. His causis senatum ira, populum superbia inuasit, ac tunc forte Attalus Eumenis filius moriens testamento populum Romanum imperio Asie hæredem succedere iusserat. Gracchus gratiam populi precio appetens legem tulit, uti pecunia, quæ fuisset Attali, populo distribueretur. Obstante Nasica etiam Pompeius spondit, se Gracchum primum magistratum adiisset, accusaturum.

In vrbe ortam seditionem grauem,
& in Sicilia seruilem
contagionem.

CAPVT VII.

Gracchi interitus.

Racchus cum niteretur, ut ipse tribunus plæbis subsequente anno permaneret, cumque comitiorum die seditiones populi accederet, autore Nasica inflammata nobilitas fragmentis subsecliorum plæbem fugauit. Gracchus per gradus quibus itur super Calphurnium fornicem detracto amiculo fugies ictus fragmento subseclii corruit. Rursusque assurgens alio ictu clauæ cerebro impacte exanimatus est. Ducenti præterea in ea seditione interfecti, eorumque corpora in Tyberim proiecta sunt, ipsius quoque Gracchi inhumatum cadaver extabuit. Orta præterea in Sicilia belli seruilis contagio, multas late infecit puincias, nam & Minturnis. cccc. .l. serui in crucem acti, & sinuessæ ad. iiii. M. seruorum a Quinto Metello & Gneo Seruilio Cephione oppressa sunt. In metallis quoque Atheniensium idem tumultus seruilis ab Heraclito prætore discussus est. Apud Delon & serui nouo motu intumescens oppidanis preuenientibus pressi sunt absque illo primo Siciliensis mali fomite, a quo iste velut scintillæ emicantes diuersa hæc incendia seminauit. In Sicilia enim post Fuluium consulem Piso consul Mamerrium oppidum expugnauit, ubi octo. M. fugitiuorum interfecit, quos autem capere potuit patibulo suffixit, cui cum Rutilius consul successisset, idem quoque Taurominium & Aetnam firmissima fugitiuorum refugia bello recæpit, ubi amplius quam. xx. M. tunc seruorum trucidata referuntur. Misera profecto talis belli & inextricabilis causa. Pereundum utique dominis erat, nisi insolentibus ferro obuiam iretur. Sed tamen in ipsis quoque infelicissimis damnis pugna, & infelicioribus lucris victoriæ, quanti perire victi, tantum perdere victores.

Attalum regem Asiæ testamento Asiam
reliquisse Romanis. CAPVT VIII.

Nno ab vrbe cōdita. dcxxii. Publius Lycinius Crassus consul & pontifex maximus, aduersus Aristonicum Attali fratrem qui traditam testamentum Romanis Asiam peruaferat, cum instructissimo est missus exercitu. Præterea magnis regibus, hoc est Nicomede Bithiniæ, Mithridate Ponti & Armeniæ, Ariarathe Cappadociæ, Phillomene Paphlagoniæ, eorumque maximis copiis adiutus, conserto tamen bello victus est, & cum exercitu post plurimam cædem in fugam acto, ipse iam circumuentus ab hostibus, & pene captus esset, virgam, qua erat vsus ad equum in oculum Thracis ipegit. Barbarus autem cum ira & dolore exarsisset, latus Crassum gladio transuerberauit. Ita ille excogitato genere mortis effugit, & dedecus & seruitutem. Perpenna cōsul, qui Crasso successerat, audita morte Crassi & clade exercitus Romani raptim in Asiam peruolauit, Aristonicum recenti victoria furiantem improuiso bello adortus, nudatum omnibus copiis in fugam vertit. Cumque Stratonice urbem, ad quam ille confugerat obsidione cinxisset, trucidatum fame ad deditiōem coegit. Perpenna consul apud Pergamum correptus morbo diem obiit. Aristonicus vero ductus ad urbem Romam iussu senatus in carcere strangulatus est. Eodem anno Ptolemæi Alexandrinorum regis vita misera miseriorem vite exitum dedit. Is enim sororem suam stupro cognitam, ac deinde in matrimonio receptam turpius quam duxit, abiicit. Priuignam vero suam, hoc est filiam sororis & coniugis, coniugem asciiuit, filiumque suum, quem ex sorore susceperat, necnon & filium fratris occidit. Quamobrem tantis incestis parricidiisque execrabilis ab Alexandrinis regno pulsus est. Iisdem temporibus Antiochus non contentus Babyloniam atque Hecharbana totum Mediæ imperium aduersus Pharaathem Parthorum regem cōgressus victus est, qui cum in exercitu suo. ccc. M. armatorum habere videretur. c. M. & amplius calorum & lixarum immixta scortis & histrionibus trahebat. Itaque facile cum vniuerso exercitu suo Parthorum viribus oppressus interiit. Gaio Sempronio Tuditano & Marco Acilio consulibus Publicum Scipionem Africenum pridie pro concione de periculo salutis suæ contestatum, quod sibi pro patria laboranti ab improbis & ingratis denunciari cognouisset, alio die mane exanimem in cubiculo suo repertum non temere inter mala Romanorum maxima recensuerim, præsertim cum tantum in eavrb Aphricani vigor & modestia valeret, vt facile viuo eo, neque sociale neque ciuile bellum posse existere crederetur. Hunc quidam vxoris suæ Semproniam,

Crassus cum
maximo exer
citu Asiam
proficiscitur.
Hic ponitur
Crassi adiuto
res.
Crassus vicit.

Aristonicus a
Perpenna su
peratus.
Perpennæ obi
tus.
Aristonici
supplicium.
Scelerata Pto
lemæi flagitia

Ptolemæus ob
sua crimina
regno priua
tus est.

Scipio aphri
canus

Gracchum autem sororis dolo necatum asserunt, ne scelerata, ut credo, familia, atque in perniciem patriæ suæ nata, iter impias seditiones virorum, non etiam facinoribus mulierum esset immanior.

¶ Iterum Aetnam vasto tremore exundasse igneis globis.

CAPVT IX

Aetna flammæ euomit.
Lyparæ insulæ
adustio cuncta
exsiccans.

Arco Aemilio & Lucio Oreste consulis, Aetna vasto tremore concussa exundauit igneis globis. Rursusque alio die Lypara insula & vicinum circa eam mare intantum efferbuit, ut adustas quoque rupes dissoluerit, tabulataque nauium liquifactis cæris extorruerit, exanimatos pisces supernatantes excoxerit, homines quoque nisi qui longius potuere diffugere, reciprocatu anhelitu calidi aeris adustis introrsum vitalibus suffocauit.

¶ Vbi in Aphrica a bellorum excidiis cessatum est, horribilem & inusitatam perditionem locustarum secutam.

CAPVT X.

Immersione
locustarum
corum pestis
subsecuta est.

Arco Plautio Iseo & Marco Fulvio Flacco consulis vix dum Aphricam a bellorum excidiis quiescentem, horribilis & inusitata perditio consecuta est, namque cum per totam Aphricam immensa locustarum multitudines coaluissent, & non modo iam spem cunctam frugum abralissent, herbasque omnes, cum parte radicum & folia arborum cum teneritudine ramorum consumpsissent, verum etiam amaras cortices atque arida ligna perrosissent, repentino arrepta vento, atque in globos coacta, portatque diu per aerem Aphricano pelago immerse sunt. Harum cum immensos acervos longe vendis urgentibus fluctus per extenta late littora propulissent, tetrum nimis atque ultra opinionem pestiferum odorem, tabida & putrefacta congeries exhalauit. Vnde omnium pariter animantium tanta pestilentia consecuta est, ut auium pecudum ac bestiarum corruptione dissolutarum putrefacta passim cadauera vitium corruptionis augerent. At vero quanta fuerit hominum lues, ego ipse dum refero, toto corpore perhorresco, siquidem in Numidia in qua tunc Micipsa rex erat, decc. milia hominum, circa oram vero maritimam, quæ maxime Carthaginensi atque Vticensi littori adiacet, plus quam. cc. milia perisse traditum est. Apud ipsam vero Vticam ciuitatem xxx. milia militum, quæ ad presidium totius Aphricæ ordinata fuerant

extincta atque abraſa ſunt. Quę clades tam repentina ac violenta inſtitit, vt tunc apud vticam ſub vna die per vnam portam ex illis iunioribus plus quam. M. d. mortuos elatos fuiſſe narretur. Verũ tamen pace & gratia omnipotentis Dei dixerim, de cuius miſericordia & in cuius miſericordia & i cuius fiducia hæc loquor, quãuis & temporibus noſtris exoriantur aliquando hæc diuerſis partibus locuſtę, & plærunque etiam, ſed tolerabiliter lædant, nũquam tamen temporibus chriſtianis tanta viſ inextrincabilis mali accidit, vt pernicies locuſtarum, quę nullo modo ferri viua potuiſſet, mortua plus noceret, & quandiu viuente peritura erant omnia, ea perdita pereuntibus magis omnibus optandum fuerit, ne periret.

¶ Poſt euerſam Carthaginem iterum iuſſum eſt
eam reſtitui.

CAPVT XI.

Nno ab vrbe condita. dc. xxxvii. Lucio Cęſilio Metello & Quinto Tito Flaminio conſulibus Carthago in Aphrica reſtitui iuſſa. xx. & ſecundo demum anno, quam fuerat euerſa, deductis ciuium Romanorum familiis, quę eã incolerent, reſtituta & repleta eſt, magno ante prodigio præcedente, nam cum menſores ad limitandum Carthaginenſem agrũ miſſi ſtipites terminorũ indices fi-

xos, nocte a lupis reuulſos mordicus, corroſosque reperiffent, aliquid quandiu hæſitatum eſt, vtrum Romanę paci expediret, Carthaginem reformari. Eodem año Gaius Gracchus Gracchi illius, qui iam occiſus in ſeditiõne fuerat, frater, tribunus plæbis per tumultũ creatus, magna rei publicę pernicies fuit, nã cum ſæpe populũ Romanum largitiõibus pmiſſis que nimis in acerbiffimas ſeditiõnes excitauiffet, maxime legis Agrarię cauſa, pro qua etiam frater eius Tiberius Gracchus fuerat occiſus, tandem a tribunatu Minutius ſucceſſore deceſſit. Minutius tribunus cum maxima ex parte deceſſoris ſui Gracchi ſtatuta conuulſiſſet, legesque abrogaffet, Gaius Gracchus cum Fulvio Flacco ingenti ſtipatus agmine Capitolium, vbi concio agitabatur, aſcēdit. Ibi maximo tumultu excitato, quidam præco a Gracchanis interfectus, velut ſignum belli fuit. Flaccus duobus filiis armatis cinctus, comitante etiã Graccho togato, breuẽque gladium ſub ſiniſtra occultante, quamuis & præconẽ fruſtra præmiſiſſet, qui ſeruos ad libertatẽ vocaret, Ianũ tanquam in arce occupauit, contra quem Decius Brutus vir conſularis a cliuo publico cum ingenti certamine irruit. Ibi diu obſtiſſime dimicauit Flaccus Gracchus poſtquam in templũ Minervę ſucceſſerat, gladio incumbere volens interuentu liſtoris res

Vide quid erat de locuſtis optandum.

Reſtauratur Carthago.

Prodigium in reſtituenda Carthagiẽ viſum.

Gracchus Rei pu. pernicies.

Gracchi facti oſa ſeditio.

tentus est. Itaque cum diu anceps bellum agigaretur, tandem sagittarii ab Opimio missi confertam multitudinem disturbauerunt.

Duorum Flaccorum interitus.

Duo Flacci pater filiusque cum per aedem Lunæ in domum priuatum desiluissent, foresque obiecissent, rescisso craticio pariete, confossi sunt. Gracchus pro se amicis pugnantibus ac preuntibus egre ad pontem sublicium peruenit, ibique neuius caperetur, ceruicem seruo suo præbuit. Caput Gracchi excisum consuli allatum est, corpus ad Corneliam matrem Missenum oppidum deuectum est. Hæc autem Cornelia Africani maioris filia Missenū post prioris filii mortem secesserat. Bona Gracchi publicata sunt. Flaccus adulescens in robore necatus est. Ex factione Gracchi. cc. l. homines in Auentino monte caesi referuntur. Opimius consul sicut in bello fuit fortis, ita in questione crudelis, nam amplius quam tria. M. hominum suppliciis necauit, ex quibus plurimi ne dicta quidem causa innocentes interfecti sunt. Iisdem temporibus Metellus Baleares insulas bello peruagatus edomuit, & piraticam infestationem, quæ ab iisdem tunc exoriebatur plurima incolarum cæde compressit. Gneus quoque Domitius proconsul Allobroges Gallos iuxta oppidum Vindalium grauissimo bello vicit, maxime cum elephantorum noua forma equi hostium hostesque cõterriti diffugissent, xx. M. ibi Allobrogum caesa referuntur. iiii. M. capta sunt.

¶ Aetnam ultra solitum exarsisse. Cap. XII.

Eodem tempore Aetna mons ultra solitum exarsit, & torrentibus igneis superfusis lateque circumfluentibus Catinam urbem finesque eius oppressit, ita ut tecta ædium calidis cineribus preusta & pregrauata corruerent, cuius leuandæ cladis caudio diruitur Catina.

Aetnæ incensa diruitur Catina.

¶ Gallia a Fabio victa penes Rhodanum, & a Matio circa alpes. CAPVT XIII.

Nno ab urbe condita. dc. xxviii. Fabius consul Bitonto regi Arneruorum Galliarum ciuitatis bellum maximo instructu comparanti adeo cum paruo exercitu occurrit, ut Bitintus paucitatem Romanorum vix ad escam canibus, quos in agmine habebat, sufficere posse iactaret, qui cum sibi ad transferendas copias unum pontem Rhodani fluminis parum esse intelligeret, alium cum paucis litribus catenisque connexum superstratis confixisque tabulis struxit. Conferta pugna, & diu grauiter agitata victi Galli, conuersique in fugam dum quisque sibi timet, coaceruatis inconsulte agminibus præpropere transitu pontis vincula ruperunt, ac mox cum ipsis litribus merfi

sunt. c. lxxx. M. armatorum in exercitu Bitinti fuisse traduntur, ex quibus. c. l. M. vel caesa vel merfa sunt. Quintus Martius consul Gallorum gentem sub radice alpium sitam bello aggressus est, qui cum se Romanis copiis circūseptos viderent, belloque impares fore intelligerent, occisis coniugibus ac liberis in flammās sese proiecerunt. Qui vero praecipue Romanis peragendae tunc mortis suae copiam non habuerant, captique fuerant, alii ferro, alii suspēdio, alii abnegato cibo sese consumpserunt, nullusque oīno vel paruu lus superfuit, qui seruitutis conditionē vitae amore tolerare valuisset.

Desperatio
Gallos in vlti-
trone am mor-
tem addixit.

¶ Iugurthē Numidarum regi bellum con-
sensu Romani populi indicitur.

CAPVT XIII.

Nno ab vrbe condita. dc. xxxv. Publio Scipione Nasica & Lucio Calphurnio Bestia consulibus, Iugurthē Numidarum regi, bellum consensu populi Romani senatus indixit. Sed ego de Iugurtha ordinis tantum loco & causa commemorationis breuiter perstrinxi, quia vt de natura eius varia atque intolerabilia, ita & de rebus tam dolose, quam strenue gestis, propter optimam scriptorū luculentiam satis sufficiens apud omnes noticia est. Igitur Iugurtha Micipsae Numidae regis adoptiuus, heresque inter naturales eius filios factus, primū cohæredes suos, id est, Hyepsalē occidit, Adherbalem bello victum Aphrica expulit, Calphurnium inde consulem aduersum se missum pecunia corripit, atque ad turpissimas conditiones pacis adduxit. Præterea cum Romam ipse venisset omnibus pecunia aut corruptis, aut attentatis seditiones dissensionesque permiscuit, quam cum egrederetur, ifami satis notauit eulogio, dicens. O urbem venalem & mature perituram, si emptorem inuenieris. In sequenti anno Aulum Posthumium Posthumii consulis fratrem, quem is. xl. M. armatorum exercitui præfecerat, apud Calamam urbem thesauris regis conditis inhiatē bello oppressit, cui victo ignominiosissimū fœdus exegit, vniuersam pene Aphricam a Romanis deficientem regno suo iunxit. Postea tamen Metelli consulis integritate & disciplina coercitus, duobus etiam proeliis victus vidit præsentē se & vastari Numidiam suam & nō posse defendi, a quo in deditiōem coactus. ccc. obsides dedit, frumentum atque alios commeatus persoluturum sese spondit, tria milia amplius perfugarum reddidit. Exin cum incertus in pace improbos non prohiberet excursus, Gaii Marii consulis qui non minore pene quā ipse præditus erat astutia, Romanisque viribus fra-

Iugurthæ bel-
lum indicitur
a Romanis.

Iugurtha Mi-
cipsæ adopti-
uus cohære-
des suos profligauit.
Pacem vendidit Calphurnius.

Iugurthæ cū
Boccho socie-
tas.

Inesperata plu-
uia sitiētibus
Ro. subuenit.

ctus est, maxime postquā Marius urbē Capſam ab Hercule Phœnice, vt ferunt conditam, regiis tunc theſauris confertiffimam do-
lo circumuenit & cæpit. Diffidens deinde ppriis rebus & viribus Iugurtha ſocietatem cum Boccho Maurorū rege fecit, cuius equi-
tatus in immenſum auctus Marianum exercitum creberrimis in-
curſionibus fatigauit. Poſtremum apud Cyrtham urbem antiquā Maſiniſſæ regiam aduerſum Romanos expugnationem eiſ pa-
rantes. lx. milia equitum inſtructus occurrit. Nunquam vlla Ro-
mano militi tumultuoſior pugna & terribilior fuit, adeo vt diſcur-
ſu & fremitu circumcurſantium & impetentium equitum ſuſcitas
tus puluis cœlum ſubtexuerit, diem ademerit, noctemque obduxe-
rit, tantus autem telorū nimbſ ingruerit, vt nulla pars corporis eſ-
ſet ab icſtu tuta, quippe quibus & viſus ad proſpiciendum impedi-
mento caliginis, & expeditio ad cauendū compreſſiōe multitudi-
nis deerat. Nec laborabat eques Maurus ac Numida, vt bene col-
locatum hoſtē opportuno telī impetu rimaretur, ſed potius in in-
certū pila mittebant, certi quod vulnere incerta nō eſſent. Ita coa-
cti in vnū Romani equites, in vnū pedites denſabant. Intercapedi-
ni tanti periculi nox interueniēs finē dedit. Eadem poſtera diē &
belli & periculi facies erat erūpere in hoſtē, quī ſtrictō miles gla-
dio non valebat ferire, eminus enim iaculis repellebat, fugere non
poterat, vndiq; enī velocior ad perſequendū eques incluſerat. Iam
tertia diēs, & nullū vndecūq; ſuffragium, dira vndiq; mortis facies
obiiciebat, tandē Marius conſul fortī deſperatiōe ſpei viam fecit,
& cum vniuerſo ſimul agmine prupit e vallo, cāpoq; ſeſe ſimul e
proelio dedit. Et quū itē circūfuſi hoſtes non ſolum agminis ex-
trema laniarēt, verū etiā media excuſſis pcul telis cederēt, turba-
toſq; Romanos in ſup etiā eſtu ſolis, intolerantia ſitis, mortis circū-
ſtantia, vſq; ad extremū deſperatiōis fatigaret, ſubito notum illud
Romanorū aduerſus Aphros tēpeſtatum imbriūq; ſuffragium cœ-
lo miſſum inſperatæ ſalutis fuit, ſiquidē repentina pluuiā ſitientib-
us Romanis & æſtuantibus refrigerium potumq; præbuit. Porro
aūt Numidis haſtilia telorū, quæ manu intorquere ſine armētis ſo-
lent, lubrica ac p hoc inutilia reddidit. Scuta etiā, quæ elephātī co-
rio extento atque durato habilia & tuta geſtabant, cuius ea natura
eſt, vt accæptum imbrē, tanq̃ ſpongia ebibat, ac per hoc intracta-
bile repentino pondere fiat, quia circūferri non poterant, defende-
re nequiuērunt. Ita ex inſperato conturbatis deſtitutiſq; Mauris ac
Numidis, Bocchus & Iugurtha fugerunt. Poſt hoc. l. M. armato-
rum nouiſſimo bello ab iſdem regibus obiecta hæc quoque vſque
ad internitionem Romanis vincētibus cæſa referunt. Ex eo Boc-

chus spem bellī abiiciens pacem petiuit, atque in preciū pacis Iugurtham dolo captum cathenisque obrutum per Syllam legatum misit ad Mariū, qui in triumpho ante currum cum duobus filiis suis actus, mox in carcere strangulatus est. Iisdem diebus obscœnum prodigium ac triste visum est. Lucius Aelius eques Romanus cum vxore & filia Roma in Apuliam rediens tempestate correptus est, qui cum filiam consternatam videret, vt citius propioribus tectis succederent, relictis vehiculis, arreptisque equis filiam virginem equo insidentem in medium agmen accēpit. Puella vero ictu fulminis exanimata est. Sed omnibus sine scissura aliqua vestimentis ademptis, ac pectoris pedumque vinculis dissolutis, monilibus etiam annulisque discussis, ipso quoque corpore illeſo, nisi quod obscœnum in modum nuda, & lingua paululū exerta iacuit, equus quoque ipse quo utebatur, straturis frenis & cingulis dissolutis passim ac dispersis exanimis, pcul iacuit. Post hoc paruo intercessu temporis Lucius Vecturius eques Romanus Aemiliam virginem Vestalē furtiuo stupro polluit. Duas præterea virgines vestales eadem Aemilia ad participationem incesti sollicitas contubernaliſus sui corruptoris exposuit ac tradidit. Indicio per seruū facto suppliciū de omnibus sumptum est. Iisdem præterea Iugurthini bellī temporibus Lucius Cassius consul in Gallia Tigrinō nos vsque ad oceanum persecuturus, rursusque ab eisdem insidiis circūuentus occisus est. Lucius quoque Piso vir consularis legatus Cassii cōsulis interfectus. Gaius Publius alter legatus, ne residua exercitus portio quæ in castra confugerat, deleteretur, obsides & dimidiam partem rerum omnium Tigrinīs turpissimo fœdere dedit, qui Romam reuersus a Cælio tribuno plebis die dicta eo quod Tigrinīs, in exilium profugit. Scipio proconsul capta vrbe Gallorum, cui nomen est Tolosa. c. M. ponderis auri, & argenti. cx. M. e templo Apollinis sustulit, quod cum ad Massiliam amicam populo Romano urbem cum præſidiis misisset, interfectis clam, sicut quidam contestantur, quibus ea custodienda & peruehenda commiserat, cūcta per scelus furatus fuisse narratur, vnde magna quæstio post Romę acta est.

Obscœnum
prodigium.

Lucij Aelij fi
lia fulminata
interiit, illeſis
vestibus & cor
pore.

Tolosa a Scia
pione oppu
gnatur.

¶ Multas gentes in vnum conspirasse,
vt Romanum nomen
deherent.

CAPVT XV.

Ambrorum
in Romanos
coniuratio.

Romanorum
consternatio.

Tigurini &
Ambrones a
Mario videntur

Nno ab vrbe condita. dcxlii. Gaius Manilius & Quintus Cæpio proconsules, aduersus Cim-
bros & Teutones Tigurinos & Ambronas Gal-
lorum gentes, quæ tunc, vt imperium Roma-
num extinguere, conspirauerant, missi pro-
uicias sibi Rhodano flumine medio diuiserunt,
ibi dum inter se grauissima inuidia & contetio-
ne disceptant cum magna ignominia & periculo Romani nomi-
nis victi sunt, siquidem in ea pugna Marcus Aemilius consularis
captus atque interfectus est. Duo filii consulis cæsi. lxxx. M. Ro-
manorum sociorumque ea tempestate trucidata. lx. M. calonum at-
que lixarum interfecta Antias scribit. Ita & ex omni penitus ex-
ercitu. x. tantummodo homines, qui miserum nuncium ad augen-
das miseras reportarent, superuisse referuntur. Hostes, binis ca-
stris atque ingenti præda potiti noua quadam atque insolita execra-
tione cunctaque cæperant, pessundederunt. Vestis discissa & pie-
cta est, aurum argentumque in flumen abiectum est, lorice virorum
concissæ, phaleræ quoque equorum disperditæ, equi ipsi gurgitibus
immersi, homines laqueis collo inditis ex arboribus suspensi sunt,
ita vt nihil prædæ victor, nihil misericordiae victus agnosceret.
Maximus tunc Romæ non solum luctus, verumetiam metus fuit,
ne confestim Cimbri alpes transgrederentur, Italiamque delerent.
Iisdem temporibus Quintus Fabius Maximus filium suum ado-
lescentem ruri relegatum cum duobus seruis parricidii ministris
interfecit, ipsosque continuo seruos in precium sceleris manumisit.
Die dicta Gneo Pompeio accusante damnatus est. Igitur Marius
quarto consul, cum iuxta Isaram Rhodanumque flumina, vbi in
se confluunt, castra posuisset, Teutones Cimbri & Tigurini &
Ambrones, postquam continuo triduo circa Romanorum castra
pugnarunt, si quo pacto eos excuterent vallo, atque in equum fun-
derent, tribus agminibus Italiam petere destinarunt. Marius post
digressum hostium castra mouit, & collem occupauit, qui campo
& fluuio, vbi hostes sese diffuderant, imminerebat. Quamque exerci-
tui eius aqua ad potandum deesset, querelis omnium coargueretur,
aquam quidem in conspectu esse respondit, sed eam ferro esse ven-
dicandam. Primis itaque calonibus cum clamore in pugnam ruen-
tibus subsecutus exercitus, mox iusto certamine compositis ordi-
nibus bellatum est, & vicere Romani. Quarto die rursus productæ
vtrinque in campum acies usque ad meridiem pene pari pugnauere
discrimine. Post vbi incalcescente sole fluxa Gallorum corpora in
modum niuium distabuerunt, usque in noctem cædes potius quam

pugna protracta est. Ducenta milia armatorum in eo bello interfecta sunt. lxxx. M. capta. vix. iiii. M. fugisse referuntur. Dux quoque eorum Teutobecchus occisus est. Mulieres eorum constantiore animo, quam si vicissent, petierunt a consule, ut sibi inuiolata castitate, virginibus sacris ministrare fas esset, quo vitam sibi referuarēt, quam rem cum non impetrassent, paruulis suis ad saxa illis cunctas sese ferro ac suspendio peremerunt. Hæc Tigurinis & Ambonibus gesta sunt. Teutones autem & Cimbri integris copiis alpium niues emensi Italiæ plana peruaferunt, ibique cum rigidum genus diu blandioribus aureis cibis poculis ac lauacris moliretur, Marius quintus consul & Catulus diuersus eos missi, die ad pugnam & campo dato, Hannibalis secuti ingenium in nebula disposuere pugnam, in sole pugnaverunt. Prima siquidem perturbatio Gallorum fuit, quod Romanam aciem prius offendere dispositam, quæ adesse senserunt. Cumque ilicovulnerati equites retro in suos cogerentur, totamque multitudinem indisposite adhuc aduentantem conturbarent, & sol cum vento ortus ex aduerso emicuisset, visus eorum pulvis oppleuit, & splendor hebetauit. Ita factum est, ut tanta ac tam terribilis multitudo, minima Romanorum clade suauissima internitione cederetur. Centum. xl. M. eorum tunc in bello cæsa. xl. M. capta dicuntur. Mulieres grauiorem pene excitauere pugnam, quæ plaustris in modum castrorum circumstructis, ipsæ autem desuper propugnantes diu prope repulere Romanos. Sed cum ab his nouo cædis genere terrentur, abscissis enim cum crine verticibus inhonesto satis vulnere turpes relinquebantur, ferro quod in hostem sumpserant, in se suosque verterunt, nanque aliæ concursim mutuo iugulatæ, aliæ apprehensis inuicem faucibus strangulatæ, aliæ funibus per equorum crura consertis, ipsisque equis extimulatis, quibus equorum crura nexuerant, indidere ceruices, quousque protractæ atque exanimatæ sunt, aliæ laqueo se subiectis plaustrorum temonibus pependunt. Inuenta est etiam quædam quæ duos filios traiectis per colla eorum laqueis ad suos pedes vinxerit, & cum seipsam suspensio morituram dimisisset, secum traxerit occidendos. Inter hæc multa & miserabilia mortis genera. Reguli quoque duo strictis in se gladiis concurrisse referuntur. Lucius & Boiorix reges in acie ceciderunt. Claudius & Cesorix capti sunt. Ita in his duobus proeliis. ccc. l. M. Gallorum occisa. & c. xl. M. capta sunt, absque innumerata mulierum multitudine, quæ se suosque paruulos foemineo furore, vi autem virili necauerunt.

Teutones & Cimbri a Mario præuenti caduntur.

Mulieres tu multuosiore audacia in Romano bellum mouerunt.

¶ Post triumphum Marii incredibile facinus & nunquam antea Romanis cognitum perpetratum fuisse.

CAPVT XVI.

Publicii ob in-
terfectam ma-
trem supplici-
um.

Saturnius se-
ditionis au-
tor.

Gitur talem Marii triumphū Romanamque vi-
ctoriam incredibile facinus, & nunquā antea Ro-
manis cognitum Romæ subito perpetratum, ver-
sa in horrorem ac mœrorem tota vrbe fulcauit.
Publitius quidam malleolus seruis annitentibus
matrem suā interfecit. Damnatus parricidio, in-
sutusque e culeo in mare proiectus est, impleueruntque Romani
facinus & pœnam, de qua re Solon atheniensis decernere non aus-
sus fuerat, dū fieri posse non credidit, & Romani qui se ortos a Ro-
mulo scirent, etiam hoc fieri posse intelligentes supplicium singu-
lare sanxerunt. Anno ab vrbe cōdita. dcv. post Cimbricū & Teu-
tonicum bellū & quintum Marii consulatū, quo status imperiū Ro-
mani iure conseruatus iudicatur, cōsulatu sexto eiusdem Gaii Ma-
rii ita labefactatus est, vt penevsq; ad extremū intestina clade con-
ciderit. Euoluere ac percurrere mihi discordiarū ambages & inex-
tricabiles seditionū causas incōmodū simul ac longū videtur, sane
breuiter strinxisse sufficiat, quod primus Lucius Apuleius Saturni-
nus excitati tumultus autor extiterit, Quinto Metello Numidico
viro sane primario acerrimus inimicus, qui eum censorem creatū
protractum domo, atque in Capitoliū fugientem armata multi-
tudo obsedit, vnde equitum Romanorum indignatiōe deiectus
est, plurima ante Capitoliū cæde facta. Anumium deinde com-
petitorem suū Saturninus & Glaucia, fraude Maii Marii consulis
occiderunt. Subsequente anno Marius sextū consul & Glaucia præ-
tor, & Saturninus tribunus plæbis conspirauerunt, Metellum Nu-
midicum in exiliū quacunque vi agere. Die dicta a suppositis eius-
dem factionis infamibus ausibus contionem domi suæ habuit, ibi-
que ab aliis rex, ab aliis imperator est appellatus. Marius manipu-
latim plæbe descripta alterum consulē cū præsidiis in colle dispo-
suit, ipse portas communiuit. In foro proelium cōmissum est. Sa-
turninus a Marianis foro pulsus in Capitoliū confugit, Marius fi-
stulas quibus eo aqua deducebatur, incidit. Bellum deinde in aditu
Capitolii horridum satis actum est, multique circa Saufeniū &
Saturninum cæsi. Saturninus palam clamitans Mariū autorem es-
se omniū molitionum suarū contestatus est. Quam autem ipse Sa-
turninus & Saufenius & Labienus cogente Mario, curiam confu-
gissent, per equites Romanos effractis foribus occisi sunt. Gaius
Glaucia extinctus e domo Claudii trucidatus est. Furius tribunus

plēbis bona omnium publicanda decreuit. Gneus Dolabella Saturnini frater per forum olitorium fugiens cum Lucio Leganio interfectus est. Itaque autoribus tantæ seditiōis occisis, quies populo fuit. Tunc Cato atque Pompeius rogationem de reditu Metelli numidici totius urbis gaudio promulgarunt, quod ne perficeretur, Marii cōsulis & Furiū tribuni plēbis factionibus intercessum est. Rutilius quoq; vir integerrimus, adeo fidei atq; innocentiae cōstātia vsus est, vt die sibi ab accusatoribus dicta vsq; ad cognitionem neque capillū barbamue summisserit, neq; sordida veste humiliue habitu suffragatores cōciliarit, inimicos permulserit, iudices temperarit, orationemq; a prētore concessam nihilo summissiorē quā animum habuerit. Quam euidenti oppugnaretur calumniā & opinatione bonorum omnium iure absoluendus putaretur, periurio iudicum condemnatus est, qui Smyrnam commigrans literarū studiis contentus consenuit.

Rutilii integritas.

¶ Mœstam urbem prodigia terruerunt. Cap. XVII.

Nno ab vrbe cōdita. dc. lix. Iulio Cēsare & Lucio Marco Philippo consulibus, intestinis caussis sociale bellū totam cōmouit Italiā, siquidē Liuius Drusus tribunus plēbis Latinos oēs spe libertatis illectos, cū placito explere nō posset, in arma excitauit, quo accessit, vt mœstam urbem prodigia dira terrerent, nam sub ortu so-

Drusi coniuratio.

lis globus ignis a regione septentrionis cum maximo cæli fragore emicuit. Apud Aretinos quum panes per conuiuia frangerentur, cruor e mediis panibus, quasi e vulneribus corporis fluxit. Præterea per septem continuos dies grando lapidū, immixtis etiā testarum fragmentis terram latissime verberauit. In Sānitibus vastissimo hiatus terræ, flamma prorupit, & vsque in cælum extendi visa est. Complures præterea in itinere videre Romani globum coloris aurei cælo ad terram deuolui, maioremque factū rursus a terra in sublime ad orientem solem ferri, ac magnitudine sua ipsum solem obtexisse. Drusus tantis malis anxius domi suæ incerto quidē auctore interfectus est. Igitur Picentes & Vestini Marſi Peligni Marſi Sānites & Lucani, quum adhuc occultā defectionem meditantur, Gaiū Seruiū prætorem legatū ad se missum apud Asculum occiderunt, statimq; clausa ciuitate omnes ciues Romanos in dicta cæde iugularunt. Continuo atrocissimā perniciē infamissimā præcessere prodigia, nanq; omnium generū animalia, quæ manus hominum perpeti, atq; inter homines viuere solita erant, relictis stabulis pascuisque cū balatu hinnitu mugituque miserabili,

Varia prodigiorum miracula.

Cæſorum nu-
merus.

Togam ſup-
ſerunt Rom.

ad ſiluas montesque fugerunt. Canes quoque quorū natura eſt ex-
tra homines eſſe non poſſe, lachrymoſis vlulatibus vagiluporum
ritu oberrarunt. Igitur Gneus Pōpeius prætor cum Picentibus iuſ-
ſu ſenatus bellum geſſit, & victus eſt. Poſtq̃ ſibi Samnites Papiū
Mutiliū imperatorem præfecerant, Marſi autem Agamēonē
archipiratam præoptauerant, Iulius Cæſar Sānitum pugna victus
cæſo fugit exercitu. Rutilius conſul Mariū propinquum ſuum le-
gatum ſibi legi, quem aſſidue ſubmonētem, moram bello vtilem
fore, & pauliſper in caſtris exerceri militem oportere Tironē, do-
lo id eum agere ratus contempſit, ſeſeque in inſidias Marſorum, &
vniuerſum agmen exercitus ſui incautus iniecit, vbi & ipſe conſul
occuſus, & multi nobiles interfecti, & octo. M. Romanorum mili-
tum cæſa ſunt. Arma & corpora interfectorum in conſpectu Ma-
rii legati Telonius Flavius pertulit, atque in teſtimonium cladis
euexit. Marius raptis continuo copiis victores inſperatus oppreſ-
ſit, octo milia & ipſe Marſorum interfecit. Cæpio autem a Veſti-
nis & marſis deductus in inſidias cum exercitu trucidatus eſt. Iu-
lius Cæſar poſtquam apud Eſerniam victus aufugerat, contractis
vndique copiis aduerſus Sānites & Lucanos dimicans multa ho-
ſtium milia interfecit. Quumque ab exercitu imperator appellatus
eſſet, Romamque nuncios pro adepta victoria miſiſſet, ſenatus ſa-
gum hoc eſt veſtē mœroris, quam exorto ſociali bello ſumpſerat,
hac ſpe arridēte depoſuit, atq; antiquū togæ decorē recuperauit. Ma-
rius deinde ſex milia Marſorū cecidit, ſeptē milia armis exuit Syl-
la cū. xxiiii. cohortibus Eſerniā miſſus, vbi arctiſſima obſidione
Romani ciues & milites p̄mebantur, maximo bello, & plurima cē-
de hoſtium urbem ſociosq; ſeruauit. Gneus Pōpeius Picētes graui
prælio fudit, qua victoria ſenatus latos clauos & cætera dignita-
tis inſignia recæpit, quum togas tantūmodo de victoria Cæſaris pri-
mum reſpirante ſumpſiſſet. Porcius Cato prætor & Plotius legatus
Hetruſcos & Vmbros plurimo ſanguine impenſo difficillimo la-
bore vicerunt. Gneo Pompeio & Portio Catone conſulibus, Pom-
peius diu obſedit Aſculū ciuitatem, nec tamē expugnauiſſet, niſi
populū in campum prumpentē grauiffima oppreſſione viciffet.
Decē & octo milia Marſorū in ea pugna cum Franco ſuo iperato-
re cæſa ſunt, capta. iiii. milia. Quatuor milia autem italicorum vi-
rorum ex ea cēde profugorum, iugum montis coacto in vnū agmi-
ne forte conſcenderant, vbi oppreſſi exanimatique niuiibus miſe-
rabili morte riguerunt, & viſebantur, nec vllum erat procul intue-
tibus mortis indicium, niſi diuturna imobilitas, quā nullo modo
humanæ vitæ vegetatio diu perpeti poteſt. Eadem die Picentes

victi sunt, quorū dux Iudacilius conuocatis principibus suis, post
 magnificas epulas, largaq; pocula cunctos ad exemplum sui puo-
 cans hausto veneno consumptus est, cunctis factum eius laudan-
 tibus, sed nemine subsequente. Anno ab vrbe condita. dc. lxi. qum
 ad obsidendos Sānites Pōpeius & Romanus issēt exercitus, & Post-
 humius Albinus vir consularis tunc Lucii Syllę legatus intolera-
 bili superbia oīum in semilitum odia suscitasset, lapidibus occisus
 est. Sylla consul ciuilem cruorem nō nisi sanguine hostili expiari
 posse testatus est, cuius rei conscientia permotus exercitus ita pu-
 gnam adorsus est, vt sibi vnusquisque pereundum videret, nisi vi-
 cisset. Duodeuiginti Sānitum. M. illo proelio cæsa sunt. Iuuen-
 tium quoque Italicum ducē & magnum ipsius populū persecutus
 occidit. Porcius Cato consul marianas copias habēs, qum aliquan-
 ta strenue gessisset, gloriatus est, Gaiū Mariū non maiora fe-
 cisse, & ob hoc qum ad lacū Fucinū contra Marfos bellum gere-
 ret, a filio Gaii Marii in tumultu belli, quasi ab incerto autore p-
 stratus est. Gaius Gabinus legatus in expugnatione hostilium cas-
 trorum interfectus est. Marrucini Vestinique Sulpitio legato Pō-
 peii persequente vastati sunt. Pompeius & Obsidius Itali impera-
 tores ab eodem Sulpitio apud flumen Theanum horribili proelio
 oppressi & occisi sunt. Pompeius Asculum ingressus, præfectos
 & centuriones, cunctosque principes eorum virgis cecidit, securiq;
 percussit, seruos prædamque omnem sub hasta vedit, reliquos li-
 beros quidem nudos & egentes abire præcepit. Et qum de hac præ-
 da opitulationem aliquam in vsum stipendii publici senatus fore
 speraret, nihil tamen ex ea Pompeius egentī ærario contulit, nan-
 que eodem tempore qum penitus exhaustum esset ærarium, & ad
 stipendium frumenti deesset expensa, loca publica quæ in circui-
 tu Capitolii pontificibus, auguribus, decemuiris & Flamini-
 bus in possessionem tradita erant, cogente inopia vediti sunt, & sufficiens
 pecuniæ modus qui ad tempus inopiæ subsidio esset, acceptus est.
 Equidē in sinum tunc ipsius ciuitatis euerasæ omnium vrbū, nu-
 datarumq; terrarum abrasæ vndiq; opes congregabantur, qum ipsa
 Roma turpis adigentī inopia præcipuas sui partes auctionabatur.
 Quamobrem cōsideret tunc tempora sua, qum quasi inexplebilis
 venter cuncta consumens & semper esuriēs cunctis vrbibus, quas
 miseras faciebat, ipsa miserior nihil relinquēs, nihil habebat, & sti-
 mulo domesticæ famis ad continuationem bellicæ inquietudinis
 trudebatur. Iisdem vero temporibus rex Sothimus cum magnis
 Thracum auxiliis Græciam ingressus, cunctos Macedoniae fines
 depopulatus est. Tandēque a Gaio Sentio prætore infeliciter sus-

Albinus lapi-
 dibus obruitur

Attende ma-
 gnam Roma-
 norū inopiā.

peratus, redire in suum regnum coactus est.

Bellum Mithridaticum & bella ciuilia cœpere
pene simul.

CAPVT XVIII.

Mithridatici
belli variæ fu
erūt sententiæ.

Anno ab vrbe condita. dc. lxxii. nondū finito so-
ciali bello, Romæ primum bellū ciuile cōmo-
tum est, eodemque āno Mithridaticum bellū,
& si minus infame, non tamē minus graue cœ-
ptū est. Equidē de Mithridatici belli spatio va-
rie traditū est, vtrum abhīnc cœperit, an tunc
præcipue exarserit, maxime qum alii. xxx. alii
xl. annis gestum fuerāt. Sed quāuis iisdē temporibus gesta perples-
xis coaceruata malis exarserint, a me tamen speciātīm, & si breuis-
ter singula proferentur. Marius, Sylla consule contra Mithridatē
in Asiā cum exercitu profecturus, in Campaniā tamen propter
socialis belli reliquias consistentes affectauit septimū consulatū,
& bellum suscipere Mithridaticū, quo Sylla cognito impatiēs re-
uera iuuenis, intemperataque ira percitus cum. iiii. legionibus pri-
mum ante vrbē confedit, vbi Gratidiū Marii legatū, quasi primā
victimam belli ciuilis occidit, mox vrbē cum exercitu irrupit, fa-
ces ad inflāmandam vrbē poposcit. Omnibus metu addictis per
sacram viā cito agmine in focū venit. Marius qum permouere no-
bilitatē, inflammare plæbem, equestre deinde ordinem per arma
re aduersus Syllā frustra tentasset, postremo seruis spe libertatis &
prædæ ad arma sollicitatis, nec quicquā repugnare ausis, tandē in
Capitolium cōcessit. Sed qum eo Syllanæ cohortes irruissent, ma-
gna suorū cæde diffugit. Ibi tunc Sulpitius Marii collega seruo suo
prode prostratus est. Seruū vero ipsum, quod hostem indicauerat,
manumitti, quod vero dominū pdiderat, saxo Tarpeio delicti
consules decreuerunt. Marius fugiens qum persequentium instan-
tia circūseptus esset, in Minturnensium paludibus sese abdedit, de
quibus infeliciter luto oblitus, ignominioseque ptractus, turpi au-
tem spectaculo Minturnas deductus, contrususque in carcerē per-
cussorem ad se missum solo vultu exterruit. Deinde lapsus e vincu-
lis, in Africā transfugit, sollicitatoque ex Utica filio, vbi is custo-
dia obseruatur, continuo Romā regressus, Cinne consuli societate
scelerum coniunctus est. Igitur ad confliandā vniuersam rempu-
blicā, exercitum sibi in quatuor partes diuiserunt. Tres siquidē le-
giōes Mario datæ, partī copiarū Gneus Carbo præpositus est, par-
tem Sertorius accēpit, ille scilicet Sertorius iam hīnc ciuilis belli
incentor & particeps, qui etiā hoc finito aliud post in Hispania
bellum excitauit, quod per multos annos maximis Romanorum

Sulpitii cedes

cladibus traxit. Cetera vero exercitus portio Cinnam secuta est. Porro autem Gneus Pompeius qui a senatu cum exercitu accersitus, ut reipublicæ opitularetur, & diu sese nouarum rerum aucupatione suspenderat, contemptus a Mario vel Cinna, ad Octavianum consulem sese contulit, & mox cum Sertorio conflixit. Infelicem pugnam interuentus noctis diremit. Sexcenti ex utraque parte milites trucidati sunt. Postera die cum permixtîm corpora ad sepulturam discernerentur, miles Pompeianus fratris sui, quem ipse interfecerat, corpus agnouit, in transcurso enim utrinque cognitionem vultus, & galeæ considerationem furor ademerat, quâuis parum sit culpe circa ignorantiam, ut videatur nescisse de fratre, quod non ambigitur scisse de ciue. Itaque victor victo infelicior, ubi & fratris corpus agnouit, & parricidium suum, execratus bella ciuilia, ilico pectus suum gladio transuerberans, simulque lachrymas & sanguinem fundens, super fraternalium sese cadauer abiecit. Et quid hoc profuit ad confusionem crudelis incepti, quod in primo statim bellorum ciuiliu exordio infamis fama percrebuit, concurrisse ignaros quidem fratres, sed conscios ciues, petiisse fratrem scelere victorem fratris occisi spolia, ac mox tantæ immanitatis reum eodem gladio, atque eadem manu per suam necem parricidium, quod admiserat, vindicasset? Nunquid in tantarum animositate partiû tam triste mouit exemplum? Nunquid apud quæquam periculum sceleris reputat terror erroris? Nunquid hæc quæ communis est etiam cum beluis pietas & reuerentia naturæ, quod vnus perimendo ac pereundo commisit, quod in se agi posset intremuit, seseque ab huiusmodi incepto conscientia victus remouit? Quin potius annis fere. xl. consequentibus in tantum continuata sunt bella ciuilia, ut magnitudo laudis appetenda ex magnitudine sceleris putaretur. Omnes enim post tale documentum in tali malitia parricidiorum pericula refugissent, nisi parricidia ipsa voluissent. Igitur Marius coloniâ Hostiensem ingressus omnia ibi genera libidinis, avaritiæ & crudelitatis exercuit. Pompeius fulmine afflatus interiit, exercitus vero eius pestilentia correptus pene totus absumptus est, nam. xi. M. virorum de castris Pompeii mortua, sex. M. autem de parte Octauii consulis subtracta sunt. Marius Antium & Ariciam ciuitates hostiliter irrupit, cunctosque in his præter proditores interfecit, bona suis diripienda permisit. Post Cinna consul cum legionibus, & Marius cum fugitiuis urbem ingressi nobilissimos quosque e senatu, & plurimos consulares viros interfecerunt. Sed quota hæc portio ostentatæ miserie est, vno verbo definisse cædem bonorum, cuius fuit tanta numerositas, tanta diuturnitas, tanta crudelitas, tantaque diuer-

Gneus Pompeius a Mario contemptus ad Octavianum se contulit.

Pompeius fulmine interiit.

A describēda
nobilium viro-
rum strage se
excusat.

Marius septi-
es COS.

Romanorum
in Romanos ir-
ruptio.

fitas. Veruntamen æquius est me aliquid utilitatis subtraxisse cau-
sa, quā tantum horrore ingessisse notitiæ, siue peritis hæc siue im-
peritis obiciantur. De patria siquidem de ciuibus & de maioribus
nostris hæc loquimur, qui his excogitati malis tam abominanda
gesserunt, de quibus etiam auditis posterius perhorrescant, qui profe-
cto nolunt ista nimium exaggerari, aut sufficientis notitiæ modera-
tione, si sciunt, aut misericordis reuerentiæ contemplatione, si nesci-
unt. Igitur Marius cum interfectoꝝ ciuium capita illata cōiuiis,
oblata Capitolio, collocata Rostris, spectaculū ornatumq; conge-
reret, ac septimum consulatū cum Cinna tertium cōsule peruasif-
set, in exordio cōsularis imperii sera tandem morte præreptus est.
Cinna bonoꝝ necesse malorum cæde suppleuit, nā cum introducta
per Mariū fugitiuorum manus insatiabilis prædandi esset, nullā-
que partem autoribus prædæ consulibus ministraret, in forū quasi
stipendii causa sollicitata, militibusque circumdata, inermis extin-
cta est. Cæsa sunt illa die in foro vrbis octo. M. fugitiuorum, idēq;
Cinna quartum consul ab exercitu suo interfectus est. Interea resi-
dui senatorum, qui potentiam Cinne & Marii crudelitatem, insa-
niam Fimbriæ, Sertoriūq; audaciam fuga euaserant, transuecti in
Græciam coegere precibus Syllam, vt periclitantī, immo iam pe-
ne perditæ patriæ opem ferret. Igitur Sylla mox vt Campanū lit-
tus attigit, Norbanum consulem proelio oppressit, septem milia
tunc Romanorum Romani interfecerunt, sex milia eorundem ab
iisdem capta sunt. c. xxiiii. de Syllana parte ceciderūt. Fuluius ve-
ro Hadrianus, cui imperium pro prætore erat, regnum Aphricę ser-
uorum manu affectans, a dominis eorum apud Vticam, congestis
farmentis, cum omni familia incensus est. Damasippus prætor in-
centore Mario consule Quintum Sæuolam, Gaium Carbonem,
& Lucium Domitium Publium Antistiū, in curiam quasi ad con-
sultandum vocatos crudelissime occidit. Corpora interfectorum
per carnifices vincta tracta, atque in Tyberim missa sunt. Eodem
tempore Syllæ duces plura proelia aduersus Marianas partes infe-
licissima felicitate gesserunt, nam & Quintus Metellus Charina-
tis copias cecidit, & castra peruasit, & Gn. Pom. Carbonis equita-
tum grauiter trucidauit. Syllæ etiam & Marii adolescentis maxi-
mum tunc proelium apud Sacriportum fuit, in quo de exercitu Ma-
rii cæsa sunt. xxv. milia, sicut Claudius scribit. Pompeius Carbo-
nem etiam castris exiit, fugientemque insecutus, nunc cædendo,
nunc ad deditionem cogendo, plurima exercitus parte priuauit.
Metellus Norbanū agmen oppressit, vbi. ix. M. Marianę partis oc-
cisa sunt. Lucullus cum a Quinto obsideretur, erupit, & repentina

pugna obsefforem deleuit exercitum, nam plus quam. x. milia ibi tunc cesa referuntur. Sylla deinde cum Campaninio Sannitu duce & Charinatis reliquis copiis ante ipsam urbem portaque Colli nam ad horam diei nonam signa contulit, grauissimoque proelio tandem vicit. lxxx. milia hominum ibi fusa dicuntur. xi. milia sese dediderunt, reliquam multitudinem in fugam versam insatiabilis victorum ciuium ira consumpsit.

¶ Sylla urbem intrauit, multosque interfecit & proscripsit. CAPVT XIX.

Sylla mox vt urbem victor intrauit. iiii. milia hominum qui se per legatos dediderant, contra fas, contraque fidem datam inermes securosque interfecit. Plurimi tunc quoque vt non dicam innocentes, sed etiam ipsius Syllanæ partis occisi sunt, quos fuisse plus quam. ix. millia ferunt, ita libere per urbem cædes percussoribus passim vagantibus vt quemque vel ira vel præda sollicitabat, agitabatur. Igitur cunctis iam quod singuli timebant, aperta fronte timentibus, Quintus Catulus Syllæ dixit. Cum quibus tandem victuri sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Tunc Sylla autore Lucio Fur sidio primipilari primus infamem illam tabulam proscriptionis induxit.

¶ Sylla dictaturam adeptus est. CAPVT XX.

Lollius Rima proscriptio. lxxx. M. hominum fuit, in quibus quatuor consulares erant Carbo Marius Norbanus & Scipio, interque eos Sertorius tunc maxime pertimescendus. Item alia cum die. noibus posita est, quam cum Lollius quippe securus, nihil que sibi conscius legeret, ubi suum repente nomen offendit, dum se trepidus adoperto capite foro subtrahit, interfectus est. Sed ne in ipsis quidem tabulis fides ac finis malorum videbatur, namque alios quos proscriperant, iugulabant, alios autem postquam iuglauerant, proscribebant, nec ipsius mortis erat via simplex, aut vna conditio, vt in nece ciuium saltem ius hostium seruaretur, qui nihil victis propter vitam exigunt. Marcum Marium, siquidem de caprili casa extractum vinciri Sylla iussit, ductumque trans Tiberim ad Luctatorum sepulchrum, effossis oculis, membrisque minutatim defectis, vel etiam fractis trucidari. Post hunc Publius Lectorius senator & Venuleius triumuir occisi. Marci Marii caput Præneste est missum, quo viso Gaius Marius vltima desperatione correptus, ubi a Lucretio obsidebatur, ne incideret in inimicorum manus cum Telsino mutua morte concurrat. Dumque violentius ipse

Lollii cædes

Cæduntur Lectorius & Venuleius.

Sylla dicta-
tor creatur.

in concurrentem manus adegit, circa suū vulnus manū percutien-
tis hebetavit. Ita eo interfecto ipse leuiter vulneratus ceruicem ser-
uo suo præbuit. Charinatē prætorem Romanū Sylla iugulauit.
Inde Præneste profectus, omnes Marianæ militiæ principes, hoc
est legatos, quæstos, præfectos, & tribunos iussit occidi. Pōpeius
Carbonem a Cossura insula in Aegyptum fugere conantē, in Si-
ciliam ad se retractum, & cōplures cum eo socios eius occidit. Syl-
la dictator creatus est, vt damnationis & crudelitatis libido hone-
sti præcipuique nominis reuerentiā & amaretur & velaretur. Pō-
peius in Aphricam transgressus, eruptione circa Vticam facta. x.
& nouem. M. hominum interfecit, quo bello Domitius dux Ma-
rianus, dum iter primores pugnāt, occisus est. Idemque Pompeius
Hiertam Numidiæ regem persecutus, fugientem ab Vgode Boc-
chi Maurorum regis filio spoliari omnibus copiis fecit, quem con-
tinuo Bullam reuersus tradito sibi oppido interfecit.

¶ Post bella ciuilia sonantibus vndique bellorum fra-
goribus quatuor bella exurrexisse.

CAPVT XXI.

Sylla dictatu-
ra priuatur.
Belli syllani
spatiū & per-
niciēs.

Reatis itaque Publico Seruilio & Oppido Clau-
dio consulibus, Lucius Sylla est tandem priua-
tus. Hoc fine conclusa sunt duo bella funestis-
sima, sociale italicum & Syllanū ciuile. Hæc
per annos decem tracta plus quam. c. l. M. Ro-
manorum consumpserunt, tantumque lectissi-
morum virorum vernaculorumque militum
hoc ciuili bello Roma perdidit, quantum in ea superiori tempore,
qum se iam aduersum Alexandrum magnum circumspiceret, in-
discretis ætatibus census inuenit. Preterea viros consulares. xxiiii.
prætores sex, ædilos. lx. senatores fere ducentos, absque innumeris
totius Italiæ populis, qui passim sine consideratione deleti sunt.
Quomodo neget quisquam, si valet, quin eodem damno suo vice-
rit Roma, quo amisit Italia. Proh pudor. Nunquid nam & hic cō-
paratione ambigua egent tempora? Immo vel maxime inquit,
nam quid tam apte, quam bellis ciuilibus bella ciuilia comparan-
tur? An forte dicetur, etiam in his tēporibus bella ciuilia non fuisse,
se, quibus a nobis respondebitur. Iustius quidem socialia vocari
oportere, sed nobis proficere, si ciuilia nominentur. Tunc enī cau-
sis vocabulisq; ac studiis paria docentur omnia, dum sibi in his tan-
to plus vindicat reuerentiā christiāne religionis, quāto minus præ-
sumpserit ira victoris, nam qum plerunque improbi tyrāni teme-
re inuadentes Rempubicam, vsurpatoque regio statu, Romani

imperii corpus abruperint, atque ex eo bella, vel per se iniusta importarint, vel in se iusta commouerint, Britannis Gallisque populis erecti & instructi. Hæc bella quantum externis proxima, tantum longinqua ciuibus, quid nisi socialia iure vocitentur, cum ipsi Romani Sertorii quidem, aut Perpennæ, aut Crassi, aut Spartaci bella ciuilia vsquam nominarint. In tali ergo defectu, vel duellione sociorum minore nunc utique inuidia laboraret, si fortassis existeret vel grauis pugna, vel cruenta victoria. Verūtamen cum in hisce temporibus omnia plus necessitatis afferant & minus pudoris, hoc est causa, pugna, victoria, vel extinguenda insolentia tyrannorum, vel pro cohibendo sociorum defectu, vel pro inurendo vltionis exemplo, cui tandem dubium est, quāto nunc mitius, quantoque clementius excitata, ut dicunt, bella ciuilia geruntur, immo reprimuntur. Quis enim vnum ciuile bellum per decem annos his temporibus agitatum audierit? Quis vno bello. c. l. M. hominum vel hostium ab hostibus, ut non dicam ciuium a ciuibus cæsa meminert? Quis illam quam explicare longum est, optimorum atque illustrium virorum multitudinem trucidari in pace cognouerit. Postremo qui illas infames interficiendorum tabulas tenuerit: legerit: senserit: ac non potius omnibus notum sit, vna cunctos pace compositos, atque eadē salute securos, victos victoresque pariter communi exultasse lætitiā, ac etiam in tantis totius imperii Romani puinciis, vrbibus, ac populis, vix paucos aliquando extitisse, quod iusta vltio inuito etiam victore damnarit? Et ut verbis verba non onerem, non temere dixerim tantā vel in bello saltem extinctam modo fuisse Gregarioꝝ militū manum, tāta tunc cæsa est in pace nobilium. Igitur Sylla mortuo Lepidus Marianę partis assertor aduersus Catulum Syllanū ducem surgens rediuiuos bellorū ciuiliū cineres suscitauit. Bis tūc acie certatum est. Plurimi Romanorū iam ipsa paucitate miserorum, & adhuc illo furoris infanientium cæsi sunt. Albanorū ciuitas obsidione oppugnata atque excruciatā fame, vltima miserabilium reliquiarum deditiōe seruata est. Ibi tunc Scipio Lepidi filius captus atque occisus est. Brutus in Cisalpinā Galliam fugiens, persequente Pompeio apud Regium interfectus est. Ita hoc bellum ciuile non magis clementia Catuli, quam tedio Syllanæ crudelitatis, ut ignis in stipula eadē celeritate qua exarsit, euauit. Anno ab vrbe cōdita. dc. lxxiiii. sonantibus vndique bellorum fragoribus, quorum vnum in Hispania erat, aliud in Pamphilia, in Macedonia tertium, quartum in Delmatia, exanguis adhuc atque exhausta intestina perniciē, tanquā febribus Romana respublica, propulsare armis occidentis, se-

Exclamatio
miserationis
plena

Scipionis in-
teritus.
Bruti cædes.

Sertorius His-
paniam ferro
solicitat.

Valentiam
Lauronem
Pompeius a
Sertorio fuga-
tus.
Sertorius Lau-
ronem depo-
pulatur.

Hispania

Memmii cæ-
des.
Interficitur
Sertorius.
Perpennæ in-
teritus.

Orma
Calagurra

ptentrionisq; fortissimas gentes cogeatur. Sertorius siquidem vir dolo atque audacia potens, cum partium Marianarum fuisset, Syllam fugiens ex Africa dilapsus in Hispaniam bellacissimas ferocissimasq; gentes in arma ex armis excitauit. Aduersus hunc, ut breuiter definiam, duo duces missi Metellus & Domitius, quorum Domitius ab Hirtuleio Sertorii duce cum exercitu oppressus est. Manilius proconsul e Gallia in Hispaniam cum tribus legionibus & .M. d. equitibus transgressus, iniquam cum Hirtuleio pugnam conseruit, a quo castris copiisq; nudatus, in oppidum Hilerdam pene solus confugit. Metellus autem multis proeliis fatigatus, per deuia oberrans hostem mora fatigabat, donec Pompeii castris confociaretur. Pompeius vero contracto apud Polentiam exercitu Lauronem ciuitatem, quam tunc Sertorius oppugnabat, frustra conatus defendere, victus aufugit. Sertorius superato fugatoq; Pompeio Lauronem captam cruentissime depopulatus est, reliquum agmen Lauronensium, quod caedibus superfuerat, miserabiliter in Lusitaniam in captiuitatem traduxit. Pompeium autem hoc est illum Romanorum ducem a se victum fuisse gloriatus est, quem magna praeditum fiducia ad hoc bellum non pro consule, sed pro consulibus Roma misisset. Fuisse tunc Pompeio. xxx. milia peditum & mille equites Galba scribit. Sertorium autem. lx. milia peditum, octo milia equitum habuisse commemorat. Postea vero Hirtuleius cum Metello congressus apud Attalicam Bethycæ urbem. xx. milia militum perdidit, victusque in Lusitaniam cum paucis refugit. Pompeius Belgidam nobilem Celtiberiæ urbem cepit. Sertorius cum Pompeio deinde congressus. x. M. militum eius interfecit. Ex alio cornu vincente Pompeio tantundem pene ipse perdidit. Multa inter eos præterea proelia gesta sunt. Memmii quaestor Pompeii idemq; vir sororis eius occisus est. Hirtuleii fratres interfecti. Perpena, qui se Sertorio iunxerat comminutus est. Postremo ipse Sertorius. x. demum anno belli inchoati, iisdem, quibus & Viriatus suorum dolis interfectus finem bello fecit, Romanisq; victoriam sine gloria dedit, quæ Perpennam postea pars exercitus eius secuta sit, qui a Pompeio victus cum vniuerso exercitu suo interfectus est. Ciuitatibus vero cunctis vltro ac sine mora per ditionem receptis, duæ tantum restiterunt, hoc est Vximia & Caligurum quæ Vximiam Pompeius euertit, Caligurum Afranius iugi obsidione coactam, atq; ad infames escas miseranda inopia coactam vltimo cæde incendioq; deleuit. Percussores Sertorii præmiū ne petendū quidē a Romanis esse duxerunt, quippe qui meminissent atea Viriati percussoribus denegatū. Et quis nullo tunc præmio patrauerit Roma

nam securitatem, tamen fide fortis ac viribus semper Hispania, cum optimos inuictissimosque reges reipublicæ dederit, nullum unquam tyrannorum ab initio vsque in hodiernum diem vel de se æditum misit, vel in se extrinsecus incurrentem viuum, potenterve dimisit.

¶ De bello Macedonico.

CAPVT XXII.

Interea Macedonicum bellum Claudius sortitus varias gentes quæ Rhodopeiis montibus circumfusæ sunt, ac tunc Macedonia crudelissime populabantur, bello petiit. nam inter cætera dictu audituque horrida, quæ in captiuos agebant, raptis, cum poculo opus esset, Romanorum capitum ossibus, cruentis capillisque adhuc, ac per interiores cauernas male effosso cerebro oblitis, auide ac sine horrore, tanquam veris poculis utebantur, quorum cruentissima atque immanissima corda sciuerant. Has itaque vt dixi, Claudius Macedonia pellere finibus bello attentauit, magnisque se malorum molibus obiecit, unde cum hæc animo gereret curis circum septus morbo insuper correptus interiit. Huius successor Scribonius attemptatarum superiore bello gentium vim declinans, in Dardaniam arma conuertit, eamque superauit.

Macedonicum bellum.

Claudii interitus.
Scribonius.

¶ De suscepto bello orientis.

CAPVT XXIII.

Publius vero Seruilius ex consule Ciliciam & Pamphiliam crudelissime adortus, dum subdere studet, pene deleuit. Lyciam & vrbes eius obseffas, oppressasque cepit. Preterea Olympum montem peruagatus Phasidem euertit, Corycum diruit, Tauri quoque montis latera in Ciliciam vergentia, perscrutatos Isauos bello confectos in deditionem redegit, primusque Romanorum, per Taurum duxit exercitum, ac limitem itineris fecit. Triennio emenso, quo bellum gestum est, Isaurici nomen assumpsit. Cosconius proconsul sortitus Illyricum, protrita subactaque Delmatia, Salonas urbem florentissimam post biennium, tandem expugnauit & cepit.

Publius Seruilius diuersas vrbes occupat.

¶ Gladiatores Capuæ a ludo

Gnei Lentuli dis-

fugisse.

CAPVT XXIII.

Nno ab vrbe cōdita. dc. lxxix. Lucullo & Cassio consulibus gladiatores. lxi. Capuæ a ludo Gnei Lentuli diffugerunt, qui continuo ducibus Crisso & Inomao Gallis, & Sparthaco Thrace, Vesuvium montem occuparunt, unde erumpentes Clodii prætoris, qui eos obsidione cinxerat, castra, expugnarunt, ipsoque in fugā acto cuncta in prædam verterunt. Inde per Conscentiā & Metapontū circumducti ingentia breui agmina collegerunt, nam Crisso. x. M. multitudo, Sparthaco autem triplex tunc numerus fuisse fertur. Inomaus enī iam superiore bello fuerat occisus. Itaque cum cædibus, incendiis, rapinis, stuprisque omnia miscerēt, in exequiis matronæ captivæ, quæ se dolore violati pudoris necauerat, munus gladiatorum ex. cccc. captivis scilicet, qui spectandi fuerāt, spectantur, utpote lanistæ gladiatorum potius quam militum principes ædiderunt. Deinde consules Gellius & Lentulus aduersus eos cum exercitu missi, quorum Gellius Crissum acerrime pugnantē proelio oppressit, Lentulus a Sparthaco superatus aufugit. Post etiā collatis frustra ambo consules copiis, accepta graui clade fugerunt. Dehinc Gaium Cassium proconsulem idem Sparthacus oppressum bello interfecit. Itaque exterrita ciuitate non minore prope modum metu, quam sub Hannibale circa portas fremente trepidauerat, senatus Crassum cum legionibus consulum nouoque supplemento militum misit. Is mox, ut fugitiuorum pugnam iniit. sex. M. eorum interfecit. dcccc. vero cepit. Inde prius quam ipsum Sparthacum ad Caput Silarii fluminis castra metantem bello aggrediretur, Gallos auxiliares eius Germanosque superauit, e quibus triginta milia hominum cum ipsis ducibus occidit. Nouissime vero ipsum Sparthacum disposita acie congressum, & maximas cum eo fugitiuorum copias perculit, nam sexaginta milia eorum cæsa, sex milia capta referuntur. iii. M. ciuium Romanorum recepta sunt. Cæteri qui ex hoc bello lapsi oberrabant per complures duces frequenti indagine attriti sunt. At ego iterum ac sæpius repetito, nunquid nam & hic comparatiōe aliqua egent tempora? Quis rogo audire nō horreat? non dicam bella talia, sed vel nomina tanta bellorum externa, ciuilia, socialia, ciuilia fugitiuorum, quæ nec sic saltem sese ut commoti maris fluctus, quauis molibus magnis sequuntur, sed vndique diuersis causis vocabulis, formis malisque excitata, coaceruataque concurrunt. Ut e proximo repetam, & infame illud seruire præteream Iugurthinum bellum, nōdum adhuc ab Africo detonuerat, & iam Cimbricum a Circio fulminabat.

Romanorum
consternatio.

Crassus post
magnam gladiato-
ribus illatam stragem
reliquias in fugam
conuertit.

De Cimbricis illis nubibus adhuc foedi vastique torrentes effusi sanguinis agebantur, & iam socialis belli nebulas in magna continuo malorum nubila coituras misera exhalabat Italia. Adhuc vero post infinitam crebramque Italici belli tempestatem, discursu tuto per Italiam minime poterat. Ita omnes absque illis periculosis iimicarum urbium voraginibus dissoluta ac lubrica pace titubabant. Iam sibi Marianum atque Syllanum Roma parturiebat excidium, & aliud e diuerso oriens atque aquilo, hoc est Mithridaticum minabatur, quod quidem Mithridaticum a superioribus coeptum, porro in vltiora porrigitur. De Mariana face rogo Syllanae cladis accensus est. De isto rogo funestissimo Syllani & ciuilis belli per plurimas terrarum partes ardentes sudes sparsi sunt, multaque incendia ex vno fomite diffuderunt, nam Lepidus & Scipio in Italia, Brutus in Gallia, Domitius Cinnae gener in Africa, Carbo in Cossura & Sicilia, Perpenna in Liguria, & post cum Sertorio in Hispania, Omniumque atrocissimus Sertorius in eadem Hispania haec tunc ciuilia, vel quo alio dicenda sunt nomine bella excitan-
 tes, de vno multa, de minimo magna fecerunt, absque illis tribus vastissimis bellis, quae tunc externa vocabantur, hoc est, Pamphilio, Macedonico atque Delmatico, dissimulato etiam magno illo Mithridatico longe omnium diuturnissimo, infestissimo, ac formidolosissimo, deinde adhuc Hispaniensi Sertoriano nondum finito, immo adhuc ipso viuentis Sertorio hoc fugitiuorum, & ut verius dicam gladiatorum bellum inhorruit, iam non spectandum paucis, sed vbi-
 que metuendum. Quod quia fugitiuorum bellum dicitur, nemini vile habeatur ex nomine. Saepe in eo singuli & aliquando simul cum agminibus frustra iunctis ab eo consules victi sunt, plurimique nobiles trucidati, ipsi autem fugitiui plusquam centum milia fuere, quae caesa sunt. Ex quo admonemus, ut ipsa consoletur se Italia de vexatione externorum praesentium per recordationem praeteritorum. Exeatque in seipsam, nec putet se incomparabiliter crudelius dilacerari. Quobrem huic quinto volumini iam finem fecerim, ut bella ciuilia externis ubique permixta vel quae dicta sunt, vel etiam quae sequuntur, quia sic sibi serie temporum & malis sequacibus cohaeserunt, libri saltem termino separentur.

Lepidus
 Scipio
 Domitius
 Brutus
 Carbo
 Perpenna
 Sertorius

Præsentia le-
 nienda esse
 memoria præ-
 teritorum.

¶ Finis quinti libri.

¶ Pauli Orosii viri doctissimi in
sextum historiarum li-
brum prologus.

Deum quilibet hominū
contemnere potest, nescire
in totum non potest.

MNES homines cuiuslibet vel sectę, vel patrię, vel vitę, ita semper ad prospectum prudentię naturali bono eriguntur, vt oblectamento corporis, rationale mentis, & si non actu pręferant, iudicio tamen pręferendū sciunt. Quę mens ratioē duce illustrata in medio virtutū, quibus genuino fauore, quāuis vitiiis inclinetur, assurgit, scientiam dei quasi arcem prospicit. Deum enim quilibet hominū ad tempus contemnere potest, nescire in totum nō potest. Vnde quidam dum in multis diis credunt, multos indiscreto timore finxerūt. Sed hinc iam vel maxime cum autoritate veritatis operante, tunc etiam ipsa ratioē discutiēte discessum est. Quippe & philosophi eorum, vt de nostris sanctis sileam, dum intento mentis studio quærunt, scrutanturque omnia, vnum deum autorem omnium repperierunt, ad quem vnū omnia referuntur, vnde etiam nunc pagani, quos iam declarata veritas de contumacia magis quam de ignorantia conuincit, cum a nobis discutiuntur, non se plures deos sequi, sed sub vno deo magno, plures ministros venerari fatentur. Restat igitur de intelligētia veri dei per multas intelligendi suspitiones confusa dissensio, quia de vno deo omnium pene vna opinio est. Hucusque humana scrutatio tametsi cum labore patuit, at vbi ratiocinatio deficit, fides subuenit. Nisi enim crediderimus, non intelligemus. Ab ipso audias, ipsique deo credas, quod verum velis scire de deo.

¶ Hic dicitur, quomodo Deus ex nihilo
fecit imperium Romanum
id est ex pastoribus.

CAPVT Primum.

Taque idem vnus & verus deus, in quem omnis, vt diximus, & si ex diuersis opinionibus secta cōcurrit, mutans regna & disponēs tempora, peccata quoq; puniens, que infirma sunt mūdi elegit, vt cōfundat fortia, Romanumque imperiū assumpto pastore pauperimi status fundauit. Hoc per reges & consules diu prouectum postquam Asiæ Aphricæ atque

Vnus & verus
Deus qui nu-
tu suo omnia
moderatur &
disponit.

Europe potitum est, ad vnum imperatorem eūdem fortissimū cuncta sua ordinatione congeffit. Sub hoc imperatore, quem omnes fere gentes amore & timore permixto, iuste honorarent, deus verus, qui superstitione sollicita ab ignorātib; colebatur, magnum illum intelligentiæ suæ fontem aperuit, promptiusque per hominem docturus homines, filium suū misit operantem virtutes, quæ præcellerent hominē, coarguentēque dæmonas, quos aliqui deos putauissent, vt quia ipsi tanquam hominī non credidissent, operibus tanquam dei crederent, deinde vt in magno silentio ac pace laetissima inoffense & celeriter noui nominis gloria, & annunciatae salutis velox fama percurreret, vel etiā vt discipuli eius per diuersas gentes euntibus, vltroque per cunctos salutis dona offerētibus obeundi ac differendi, quippe cū Romanis ciuib; inter ciues Romanos esset tuta libertas. Quod ideo cōmemorādum putauī, quia hic sextus libellus vsque ad Cēsarem Augustū, de quo hæc dicuntur, extenditur. Quod si aliqui hanc lucidissimam rationem irritam putant, suisque diis potius assignant, quos primum prudentia elegerint, dein præcipuo cultu inuitarint, vt si per eos amplissimū hoc pulcherrimumque imperiū concederetur. Sic enim iactitāt, quod ipsi optimo genere sacroꝝ meruerint præcipuum deorum fauorem, quibus ademptis vel prætermiſsis disceſſerint omnes aditis aris que relictis dii, quibus imperiū hoc steterat. Vnde quamuis reuerentia sanctitatis tuæ multa fortissime verissimeque disseruerit, tamen & mihi locus exigit, vt pauca subiiciam. Si Romani colendo deos emeruerunt fauorem deorum, & non colendo amiserunt, vt ipse Romulus parens Romę inter tot mala ab ipso ortu suo ingruentia saluus esset, colēdo quis meruit? An Amulius auus qui eum exposuit ad necem? An pater, qui incertus fuit? An Rhea mater stupri rea? An Albani parentes, ipsa quoque ab initio Romanī nominis germīna persequentes? An tota Italia, quæ per. cccc.

Apostrophe
ad diuum Au-
gustinum.

Nemo Deum
apprehendere
nisi per ipsum
potest.

Christiana fi-
des poenis &
cruciatibus au-
ctior facta est

annos dum audere potuit, excidio eius inhiauit? Nō inquiunt, sed dii ipsi, quia se colendos sciebāt, futuros custodiēre cultores. Ergo præsicii sunt. Si ergo præsicii sunt, cur hoc imperium inter tot annorum secula eo potissimum tempore ad summam potentiæ arcem perduxerunt, quo ille nasci inter homines atque agnosci ut homo voluit, post cuius nomen & ipsi pro nihilo contempti sunt, & cum vniuerso mundo etiam illi quos ipsi prouexerant cucurrerūt? Sed humiliter obrepfit inquiunt & latenter intrauit. Latentis & humilis unde tam celebris fama? Tam indubitata fides? Tam manifesta potentia? Signis quibusdam & virtutibus mentes hominū superstitione sollicitas cepit & tenuit? Adhæc si potuit homo, dii magis posse debuerunt. An quia ille hanc potentiā a patre sibi traditam prædicabat, peruentum est aliquando ad intelligentiam illius notī & ignotī dei, quam apprehendere, ut dixi, nemo nisi per ipsum potest? Nec quisquā potest, nisi qui toto se despecto, ac perspecto conuersus ad sapientiam dei omnē quærendi ratiocinationē transtulerit ad credendī fidem. Verūtamen breuiter discussio. Dii isti, quos tantos ferunt ut Romanam rēpublicam & propicii prouexisse se, & aduersi afflixisse videantur, eo certo tēpore, quod palam constat, quo nasci Christus voluit, & annunciari gentibus cœpit, deuotissime atque intentissime colebantur. Ita illi cōsules & sibi & cultoribus suis, non potuerunt repellere, vel reprimere superstitionem eius, propter quam spernendos se cultoresque suos destitutos viderent, quāquā si ab inuitis danda venia, nec desperandī fuerunt, si a voluntariis seruanda præscientia, nec prius fuerant adiuvandī. Hoc factum est inquiunt, nam excitauimus gentes, accendimus reges, istituimus leges, disposuimus iudices, præparauimus poenas suppliciis & cruciatibus, orbē totū scrutati sumus, si quo modo tandem christianum nomen & cultus de vniuerso mundo posset abradī. Hoc eatenus est factū, donec fœcunda crudelitas eoque inter tormenta ac per tormēta proficeret, quādiū ipsum regiū culmen per quod solū phiberi potuerat, occuparet. Et quod postea consecutum est? Imperatores inquiunt christiani cessare sacra, & claudi templa iusserūt, atque ideo excessere omnes aditis, arisque relictis dii, quibus imperiū hoc steterat. O quanta & quam inoffensa lux veritatis est, si non aduersus eam ultro sese offerentem imbecilli infeliciter oculi clauderentur. Si christiana fides per multa retro tempora sequentibus vndique aduersum se gentibus, regibus, legibus, cēdibus, cruciatibus, ac mortis reprimi nullo modo potuit, immo ut dixi, inter hæc & per hæc creuit, cultus autem idolorum iam quodāmodo ex se deficiens ac sibi erubescens ad vnā clemē-

tissimam iussione sine vlllo pœnali terrore cessauit, cui dubium est, hoc per istius intelligentiæ demonstrationem de creatore suo tandem innotuisse creature, quem illa eatenus per varias ratiocinationes mētis intentæ quibuscumlibet aliis offuscata quæsierit, ac per hoc statim amoris eius, quem etiam ignorans dilexerat, inhæsisse. Nec igitur mirum est, si in magna familia inueniuntur aliqui serui, qui consuetudine, lasciuiaque seductorum assuefacti, patientia domini sui ad contemptum ipsius abutantur, vnde & merito Deus vel ingratos, vel incredulos, vel etiam cōtumaces variis correptionibus arguit. Quod semper vtique fatendum est, tunc tamen præcipue quando adhuc per vniuersum mundū nulla erat ecclesia, quæ interuentu fidelium precum meritis mundi poenas, iustumque iudiciū dei exorata ipsius clāmentia temperaret, vnde etiam hæc, quæ mala hominibus videntur, qualiacumque sint grauiora, sine dubio omnia fuerunt, sicut ipso ordine, quo cœpta sunt probabuntur. Bellum Mithridaticum, vel vt verius dicam, belli Mithridatici clades multas secum inuoluens prouincias, tracta & protenta per xl. annos fuit, nam. dc. lxi. vt dixi anno ab vrbe condita, quo etiam primum ciuile bellum cœperat inardescere, consulatu vero Ciceronis & Antonii, vt verbis poetæ optimi loquar, barbarico vix cōsummata veneno est. Sed in his temporibus. xxx. gerēdi belli inueniuntur anni. Qualiter autem. xl. a plerisque dicti sunt, non facile discernitur.

Mithridaticæ
cladis spatiū.

Lucanus in
primo.

Hic dicit de Mithridate rege Pontī atque Armeniæ.

CAPVT II.

Mithridates rex Pōti atq; Armeniæ postquam Nicomedem Bithyniæ regem amicū populi Romani regno priuare molitus est, atque a se natu monitus, si facere tentaret bellū sibi a populo Romano ferendum fore, iratus Cappadociam continuo peruasit, atque expulso ab ea Ariobarzane rege cunctam prouinciā igni ferroque vastauit, Bithiniā deinde pari clade corripuit, Paphlagoniā simili exitu afflixit, pulsas ex ea Philomene & Nicomede regibus. Post cū venisset. Ephe sum, crudeli præcepit edicto vt per totam Asiam quicumque inuenti essent ciues Romani sub vna die omnes necarētur, & factum est. Nec explicari aut cōprehendi vlllo modo verbis potest, quæ tunc multitudo Romanorū ciuium cæsa sit, quis moeror plurimæ prouinciarum, quis gemitus occidendorū pariter atque occidentium fuerit, quum singuli quique aut prodere innocentes hospites, & amicos, aut ipsi periclitari poena hospitū cogerētur. Archelaus quoq;

Gentes a Mithridate oppugnata.

Sylla Archelao obstitit.

Mithridates
cū Sylla fœ-
dus iniit.

dux Mithridatis cum.cxx.M. peditum atque equitū in Achaiam premissus, Athenas cunctamque Græciam partim vi, partim deditione obtinuit. Sylla cui post consulatum Mithridaticum bellum obuenerat, Archelaum apud Pyraeum Atheniensium portū septēplici muro communitum diu obsedit, ipsam Atheniensium urbem vi cepit, ac postea iusto proelio cum Archelao conflixit. Centum & .x. milia de exercitu Archelai interfecta, vix .x. milia superuisse referuntur. Cōperta clade Mithridatis lectissima. lxx. M. militum Archelao in subsidium misit ex Asia. Secundo proelio ex his. l. M. interfecta sunt, ibiq; Diogenes Archelai filius trucidatus est. Tertio bello omnes copiae quas Archelaus habebat extinctae sunt, nam. xx. M. militum eius in paludem pulsa quā Sylla fidem implorarent, insatiabili victoris ira interfecta sunt, totidemque alia in flumē coacta ac necata, reliqui miserorum passim trucidati sunt. Porro autem Mithridates in Asia nobilissimarum urbium principes occidere, bonaque eorū publicare animo intendat. Quumque iam. M. dc. ita interfecisset Ephesii exemplū verentes excluso praesidio ei portas obiecerunt. Similiter Smyrnaei, Sardī, Colophonii, Trallianique fecerunt. Perturbatus Mithridates per Archelaum ducem suū cum Sylla de pace pepigit. Interea Fimbria Marianorum scelerum satelles homo omnium audacissimus, Flaccum consulem, cui legatus ierat apud Nicomediam occidit, ac mox arrepto exercitu, Mithridatis filium ex Asia ad Miletopolim fugans, stationem regis iuadit, ipsumque Pergamo perlit, fugientemque insecutus apud Pitana obsedit, & profecto capisset, si Lucius Lucullus ciuilibus discordiis curam reipublice pretulisset. Quumque eum mari coartare obiecta classe voluisset, ab Illiensibus repulsus est. Inde Fimbria Illiensibus iratus, a quibus pro Syllanae partis studio obiectu portarum repulsus videbatur, ipsam urbem Ilium antiquam illam Romae parentem funditus caede incendioque deleuit. Sed eam Sylla continuo reformauit. Idē Fimbria apud Thiatyram quum ab exercitu Syllae obsideretur, desperatione adactus, in templo Aesculapii manu sua interfectus est. Fannius & Magnus de exercitu Fimbriae profugī. Mithridatici sese adiunxerunt, quorum hortatu Mithridates cum Sertorio per legatos in Hispaniam missos, fœdus pepigit Sertorius ad eum Marcum Mariū firmandi fœderis causa misit. Quem rex apud se retentum breuī ducem fecit in locum Archelai, qui se ad Syllā cum vxore liberisque contulerat, Marius & Eumachus duces a Mithridate aduersus Lucillum missi, magno exercitu breuī congregato, cum Publio Rutilio apud Calcedoniam congressi sunt, eumq; cum

plurima exercitus ipsius parte cæciderūt. Lucullus Mithridatem Cyzicenos obsistentem fossa cinxit, eumque quod faciebat pati compulit, atque ad ipsos Cyzicenos, vt bono animo essent nuncium misit vnum ex militibus nandi peritum, qui duobus vtribus suspensus medius ipse regulam tenens, plantisque subremigans septem milia passuum transieuit. Mithridates inopia laborans partem copiarum instructam armis domum abire præcepit, quã Lucullus excipiens vniuersam disperdit, nam amplius quindecim milia hominum tunc interfecisse narratur. Tunc etiam Fannius qui se Mithridati iunxerat & Metophanes regius prætor a Mamercho victi cum duobus. M. equitum in Meliam profugerunt, atque inde in Hiconiam digressi, incolles camposque & in cremos inciderunt, vbi non solum mōtes vsti, vel saxa quasi quadam fuligine offuscata cernuntur, verum etiam cāpi ambusto solo squalidi per quinquaginta passuum sine vllō ignis vel fornacis indicio & pendulo in profundum cinere putres iacent. Tribus etiam locis torridæ voragines ostenduntur, quas græci phisas vocāt, in quibus dum oberrantes inopinatis tandem periculis redempti sunt, & clam in regis castra venerunt. Deiotarus rex Gallogræciæ præfectos regis bello trucidauit. Interea Mithridates apud Cyzicum eadem mora, qua obsidebat, obsessus in magnam penuriam pestilentiamque exercitum suum coartauit, nam plus quã tercenta milia hominum fame & morbo in eadem obsidione amissi fertur, ipse cum paucis arrepta nauī clam fugit e castris. Lucullus incruento milite spectator cladis alienę nouum genus victoriæ adeptus est, moxque Marium adortus vicit atque fugauit. In quo proelio plus quam vndecim milia Marianorum militum interfecta referuntur. Lucullus postea cum eodem Mario nauali proelio congressus triginta & quinque naues regias, & complures onerarias aut demersit aut cæpit. Multi ibi ex his quos Sylla proscripserat, interempti sunt. Marius postera die de spelunca vbi latebat extractus, immeritas hostilis animi poenas luit. Eodem vero Lucullus impetu Apameam vastauit, & sub monte Olympo prius Athanum nitissimam ciuitatem captam expugnatamque diripuit. Mithridates aduersus Byzantium instructa classe nauigans tempestate correptus octuaginta rostratas naues perdidit. Ipse cum quassata iam nauī mergeretur in Myoparonem Seleuci piratæ, ipso pirata iuuante trāsiliuit. Inde Sinopen, ac postea myson cum magna difficultate peruenit.

Lucullus partē exercitus Mithridatis interfecit.

Deiotarus rex Gallogræciæ.

Hic dicit de Catilina ubi de incesto accusatus.

CAPVT

III.

Catilina incesti accusatus.

Odem anno apud Romam Catilina incesti accusatus, quod cum Fabia virgine vestali stuprum commisisse arguebatur, Catuli gratia fultus euasit. Lucullus Sinopen expugnaturus obfederat. Hanc Seleucus archipirata & Leocares spado, qui praesidii causa praerat, expoliata tam atque incensam reliquerunt. Lucullus miserorum hostium intestina clade permotus celeri occursum immisum restinxit incendium. Ita misera ciuitas versa vice hostium sociorumque, unde defendenda dispersa, & unde disperdenda seruata est. At vero Marcus Lucullus qui Curioni in Macedonia successerat, totam Bessarum gentem bello petitam in deditiorem recepit. Eodem tempore Metellus praetor Siciliae, cum foedissima illa Gaii Verris praetura Siciliam afflictam inuenisset, maxime Pergamenone archipirata nefariis praedis & cedibus dilacerante, qui pulsa classe Romana, Syracusanum portum obtinuerat, mox eum nauali terrestrique proelio comminutum Sicilia decedere compulit. Praeterea Lucullus transgressus Euphratem & Tigrim apud Tigranocertam urbem cum Mithridate & Tigracone congressus, paruissima suorum manu magnum hostium numerum occidit, nam xxx. milia hominum in eo bello caesa referuntur. Tigranes vix. cl. equitibus comitatus aufugit, diademate & tiara ne ignosceretur abiectis. Tunc ad Lucillum totius pene orientis supplices venire legati. Imminente hyeme per Armeniam in Mesopotamiam regressus, Nisibin urbem illis in locis tunc inclytam expugnauit, & cepit.

Hic dicit ubi per omnia maria piratae se diffuderunt.

CAPVT IIII.

Pirates subiugauit Pompeium.

Iisdem diebus piratae per omnia sperfi maria, etiam non tantum intercipientes nauium comeatus, sed etiam insulas prouinciasque vastantes impunitate sceleris, & auditate praedae vulgo sese associantes in imensum augebantur, quos Gneus Pompeius post multam quidem vastationem, quam terra marique diu egerant mira tandem celeritate compressit. Eodem tempore Cretam insulam per biennium Metellus euertit, diuturnoque bello domitam in potestate redegit, legesque Minois Romanis legibus permutauit. Pompeius postea successor Luculli in minori Asia

menia iuxta montem Dastracum castra regis obsidione conclusit. Rex cum omnibus copiis, eruptione per noctem facta insuper etiam persequentes bello repellere statuit. Pompeius fugientes persequi intendit. Itaque bellum nocte commissum est. Luna tunc orta a tergo Romanis erat. Regii longitudine umbrarum proximitatem hostium rati, cuncta in irritum tela fuderunt. Romani veluti inermes postea aggressi sine labore vicerunt, nanque de exercitu regio. xl. M. caesa vel capta sunt. Romani vulnerati. M. vix autem. xl. interfecti. Rex inter tumultus belli fuga lapsus adiutus etiam beneficio sublustris noctis euasit, relictusque ab omnibus amicis philosophis, scriptoribus rerum vel carminum, ac medicis, solus per devia equum manu trahens, atque ad omnes nocturnos strepitus trepidans in quoddam castellum diuertit, atque inde in Armeniam perrexit. Pompeius regem insculturus inter duo flumina quae ab vno monte diuersis specubus exoriuntur, hoc est Euphratem & Araxem urbem Nicopolim senibus laxis & agris volentibus condidit. Oranti Tigrani veniam dedit. Exercitum Herodis Albanorum regis, prefectosque eius ter proelio vicit, postea epistolas Herodis & munera cum albanis instauranda libenter accepit. Artacem regem Hiberiae bello fudit, totaque Hiberiam in deditionem accepit. Inde cum Armeniam, Colchos, Cappadociam & Syriam ordinatis rebus composuisset, promouens de Ponto in Parthiam ad Hebatanum urbem caput parthici regni. l. die venit. In Bosphoro Mithridate cerealibus sacra celebrante, terrae motus adeo grauis repente exortus est, ut magna clades ex eo urbium atque agrorum secuta narratur. Eodem tempore Castor Mithridatis praefectus, qui Panagorio praerat, interfectis amicis regis arcem occupauit, & quatuor Mithridatis filios ad praesidia Romana transmisit. Mithridates accessus ira in scelera exarsit, nam complures tunc amicos suos, & Exipodrum filium suum interfecit, quem antea iam alium Homochasrem parricidio trucidasset. Pharnaces alter filius eius exemplo fratrum territus, exercitum ad persequendum se missum sibi conciliavit, & mox aduersus patrem duxit.

Pompeius fugientes persequitur.

Pompeius Nicopolim condidit.

Mithridates ira motus filium occidit.

Hic dicit de fine vel exitu Mithridatis.

Cap. V.

Mithridates diu ex altissimo muro filium precatus, ubi inexorabilem vidit, moriturus exclamasse fertur. Quoniam Pharnaces, inquit, me mori iubet. Vos si estis dii patrum, precor ut quique & ipse hanc vocem a liberis suis audiat. Statimque descendens ad uxores pellices, ac filias suas, venenum omnibus dedit. Quod cum ipse nouissimus

**Mithridatis
exitus.**

**Supstitio Mi-
thridatica.**

hausisset, nec tamen propter remedia, quibus vitalia sua aduersus noxios succos sæpe obstruxerat, veneno confici posset, frustra que spatia retur, si quo tandem modo infusa pestis per venas vegetatio ne corporis acti discurreret, Gallum quendam militem iam fracto muro discurrentem inuitauit, eique iugulum prebuit. Hunc exitum Mithridates habuit vitæ, nobisque sententiæ suæ fortissimum argumentum reliquit, homo omnium, vt fertur, superstitiosissimus, annos natus. lxxv. habens secum semper philosophos, omniumque artium peritissimos. Si estis, inquit, dii patrii. Ita ille diu colendo, ac diu querendo persenserat, hos non esse certos deos, qui esse putabantur. Rex multæ experientiæ atque æuo grauis verum deum, ad cuius notitiam non nisi auditu per fidem venit, non intelligebat. Hos autem falsos esse rationis ipsius luce preiudicabat, aliud consuetudini, aliud menti suæ tribuens. Si estis, inquit, dii, hoc dicere est, ego sentiens super hominem esse potentiorum ipso homine potestatem, precandi necessitate motus commendo diligentiam, & excuso ignorantiam meam. Inuoco qui est, dum conuenio qui non est. Quapropter cum dolore & timore considerandum, qua poena, quoue iudicio digni erunt, qui contra interdictum iam populi & publicæ veritatis eos sectantur, & colunt deos, de quibus etiã illi iam tunc dubitare poterant, qui adhuc præter eosdem scire nihil poterant. Veruntamen breuiter consulo, qualia tunc toto orienti tempora videbantur, quum per quadraginta annos miseræ nationes alternis tantorum ducum vastationibus terrebantur, quum queque ciuitas tantis concursibus inedia ineuitabiliter periclitabatur, inde accensura alterum, vnde alterum temperasset, hoc mox habitura supplicii, quod remedii ad tempus habuisset, quum trepidæ diuersarum prouinciarum legationes inter succedentes Romanorum duces, & truculentiorum notitiam Mithridatem alternis ad vtrunque, prout quæque fors belli attollebat, & incertis satisfactionibus transferebantur, augendo pericula quæ sanabant. Nunc quid continuo Pompeius, homo Romanorum moderatissimus per plurimas partes orientis finito Mithridatico bello egerit, paucis præferam.

**De Pompeio dicit, qui quum audisset mortuum
Mithridatem multa fecit bella
in oriente.**

CAPVT VI.

Nno ab vrbe cōdita. dcc. lxxxix. Marco Tulio Cicerone, & Gaio Antonio consulibus, Pōpeius Ithyreos & arabes & Phoenicem bello aggressus, Ithyreos primū Arabesque perdomuit, vrbēq; eorum, quā Petrā nominant, cepit. Hīnc ad Iudēos quibus Aristobolus expulso fratre Hircano primus ex sacerdote rex pręerat, atque ad Hierosolymam urbem eorum Gabinum cum exercitu mittit. Ipse cōtinuo subsecutus, & a patribus vrbe susceptus, sed a plābe muro templi repulsus expugnationem eius intendit. Id non solum natura loci, verūetiam ingenti muro, fossaque maxima munitū, quā alias aliis legiones, dies, noctesq; succedere sine requie cogeret vix tertio mēse expugnauit. xiiii. milia ibi Iudęorum cęsa narrantur, cętera multitudo in fidē venit. Pompeius muros ciuitatis euerti, equarīq; solo imperauit, & quā aliquantos Iudęorum securi percussisset, Hircanum sacerdotio restituit. Aristobolum captiuum Romā duxit. Hoc bellum orientis cum viginti & duobus regibus sese gessisse ipse Pompeius pro contione narrauit. Interea coniuratio Catilinę aduersus patriam per eosdem dies in vrbe habita ac prodita, in Hetruria vero ciuili bello extincta est. Romę vero conscii coniuratiōis occisi sunt, sed hanc historiā agente Cicerone, & describēte Sallustio, satis omnibus notam, nunc a nobis breuiter fuisse perstrictam sat est, motus etiā a Pelignis ortus a Marcellis patre & filio per Luciu vectiū proditus, patefacta Catilinę coniuratione, quasi succisa radice cōpressus est, & de vtroque per Bibulum in Pelignis, per Ciceronem in Brutiis vindicatum est.

¶ Hic dicit de Heluetiorum gente fortissima, & gentibus Gallorum, cum quibus pugnauit Cęsar, & vicit.

CAPVT VII.

Nno ab vrbe condita. ccccccxciiii. Gaio Cęsare & Lucio Bubulo consulibus, lege vatinia Cęsari tres prouincię cum legionibus septem in quinquennium datę. Gallia Transalpina & Illiricum. Galliam comatam postea senatus adiecit. Hanc historiā Suetonius Tranquillus plenissime explicuit, cuius nos cōpotes portiūculas decerpimus. Heluetiorū aīos fortissime Gallorū oīm gentis, ea vel maxia causa, quod ppetuo pene cum germanis bello alter cabant, a quibus Rheno tm flumine dirimunt, Orgentorix quidā princeps gētis spe totas iuandendi Gallias in arma accēderat. Quo ceteri optiātes correpto &

Bubulus peli-
gnos cohibuit

Heluetiorum
Turrigorum
& Baiorū nu-
merus.

Ingens Ger-
manorum cæ-
des.

ad mortem coacto cohibere tamē semel animatas in prædam plæ-
bes nequiverunt. Qui coniuratione facta ac die dicta exustis vi-
cis ac domibus suis, ne quod desiderium ex spe reuertendi foret, p-
fecti sunt. Quos quum apud Rhodanum flumen obuios Cæsar ha-
buisset, magno difficilique bello bis vicit, victosq; ad deditiōem
coegit. Horum fuit, quum primum progressa est omnis multitudo
Heluetiorū, Turrigorum & Baiorum vtriusque sexus ad. clvii.
milīa hominū. Ex his. xlvii. milia in bello ceciderunt, cætera in
terras proprias remissa sunt. Postea Cæsar contra Ariouistum re-
gem excitantem inuehentēque secum incredibiles germanorum
copias, quibus nuper vniuersos galliarum populos subegisse iacta-
bat, apud Sequanos vicit. Quum autem diu exercitus Cæsarīs ger-
manorū multitudine & virtute perterritus pugnam detrectasset.
Ariouistus in Germaniam arrepta nauicula Rhenum transuectus
effugit, vxores vero eius duæ, totidēque filiæ captæ sunt. Fuerunt au-
tem in exercitu Ariouisti, Arudes Marcomanes, Triboci, Van-
giones, Nemetes, Edures, & Sueui. Pugna maxime grauis ex Pha-
lange germanorū fuit, quam coacto in vnum agmine, scutisque su-
pra capita contextis ad irruimpendā Romanorum aciē tuti vndiq;
perstruxerint. Sed postquam aliqui Romanorū militum agilitate
audaciaque insignes supra obductam saliere testudinē, scutisq; si-
gillatim velut squamis reuulsis desuper nudos deprehensorū dete-
ctorumque humeros perfoderunt, territi hostes nouo mortis perī-
culo terribilem dissoluere cōpagem. Exinde in fugam versi per. l.
M. passuum insatiabiliter cēsi sunt, neque coniici potuit numerus
germanorum, vel quantus fuerit occisorū. Post hæc Belgarū gens
que tertiā pars galliarum est, aduersus Cæsarem exarsit. Quorum
distributim copia hæc fuit. Bellouagi qui cæteris numero & virtute
prestare viderentur habuere lectissima. lx. M. armatorū. Sues-
iones ex duodecim oppidis. l. milia Neruii, quorum adeo indomi-
ta feritas prædicabatur, vt nunquā in id temporis mercatores ad se
admisserint, vina ceteraque venalia deferre, quibus inducta iucun-
ditas torporem virtutis afferret, habuerunt similiter. l. milia Atra-
bates, etiam & Abiani. x. milia, Morini. xxv. milia, Menappi de-
cem milia, Galeti decem milia, Velocasses & Veromandui æque
decem milia. Atuatici decem & nouē milia, Condrusi, Eburones,
Cercesi, Cenomani, qui vno nomine germani vocantur. xl. milia,
& ita fuisse referuntur. cclxxxv. milia armatorū lectissima. His re-
pente sylua erumpentibus exercitus Cæsarīs perturbatus, atque in
fugam actus, plurimis suorum amissis, tandem hortatu ducis resti-
tuit, victoresque aggressus vsque ad internitiōem pene deleuit.

Igitur Cæſar magnis in Gallia rebus geſtis, qum in Italiam proſiciſci decreuiſſet, Galbam cum legione. xii. ad Veragrados Eduanosque miſit. Qui qum hyemandi cauſa in vico Veragradorum, cui nomen erat Octodorus, conſediſſet, mediamque oppidi partē, que torrente diuidebatur accolis conceſſiſſet, quadam die eoſdem diſceſſiſſe per noctē ac proximo inſediſſe colli videt. Quippe illi paucitatem vix medię legioniſ deſpectui habentes, vltroneam ſibi prædam nullā ceſſuram negotio arbitrabantur, finitimosq; ſuos in hanc cedis ac prædæ ſocietatē vocauerunt. Igitur Galba tã præſentibus periculis circunſepto ac trepido inter varias conſultationes certi conſilii, incerto repente galli deſcenſu montis effuſi ea caſtra imperfecta circundant, rarosque per vallum propugnatores ſaxis telisque onerant. Qumque iã caſtra irrūperentur, Pacuuii præmipularis & Voluſeni tribuni conſilio cuncti Romani portas eruperunt, incautosque ſubito aggreſſi hoſtes primū perturbauerunt, deinde in fugam verſos miſerabili ſtrage fuderunt, nam amplius q̃ triginta milia barbarorū tunc cęſa referuntur. Igitur Cæſar qum iã pacatas vniuerſas gallos gentes putaret, ad nouū & maximū bellū retractuſ eſt, nanq; dū Publius Craſſus adoleſcēs cū legione ſeptima oceanotenus apud Andegauos hyemat, Veneti cæteri q; cō fines repente in arma coniurant, legatos Romanorū vincunt, eoſq; ita demū ſe reddituros, ſi obſides ſuos recipiāt, Romanis indicant, ſocios ſibi ad id bellum Oſiſſimos, Leuxouios, Namnetes, Ambibaritos, Morinos Diablites, & Menapios aſſiſcunt, auxilia quoq; a Britannia accerſunt. Cæſar per Craſſum de rebellionē deditarū gentium certior factus, quamuis intelligeret quanta ineundi belli difficultas eſſet, tamen rē tantī negotiī non negligendam eſſe ratus, ne ceteris exemplo eiufmodi audendi licentiā laxaretur. Itaq; terreſtri prælio perſequi hoſtes fruſtra aggreſſus, quippe qum hoſtes per interfuſa ex oceano æſtuaria, atque inacceſſos recessus tuſtis terrarum finibus munirentur, naues longas ædificari in Ligere fluuiō iubet, per quem in oceanum deductæ cōſtiterunt. Moxque vt ab hoſtibus viſæ ſunt, continuo. ccxx. naues eorum paratæ atq; omni genere armorū inſtructiſſimæ progreſſę in portu ex aduerſo ſteterunt. Bruto circunſpiciente imparē longe nauium eſſe conflictum, quia barbarorū naues ſolido robore intextæ, ſaxorum modo adactos roſtratarum iētus retūdebant. Hoc primum auxilio fuit, quod falces acutiſſimas non pertinaciter cunctis præfixas, funibus autē ſubnexas parauerat, quibus qum opus eſſet, apprehenſos eminus rudentes, ſubductis haſtilibus per funem. falcē retrahendo ſucciderent. His celeriter expeditis dirumpi hoſtilium antēnarū ar-

Octodorus.

Venetorum i
Romanos con
iuratio.Qui cum ve
netis conſpira
rint.

mamenta præcepit. Ita Antēnis ruentibus complures ilico naues velut captas immobiles reddidit. Alii hoc periculo territi, expansis velis qua ventus intenderet fugere conati, cessante mox vento destituti ludibrio fuere Romanis. Itaque incēsis omnibus nauibus, interfectisque his qui pugnauerāt, Galli reliqui sese omnes dediderunt. Sed Cæsar maxime ob iniuriam legatorū, & vt genti ad oīa consilia mobili terribilis exempli notam inureret, cunctis principibus per tormenta interfectis, reliquos sub corona vendidit. Iisdē diebus Titurius Sabinus Aulercos Eburones Luxouiosque, qui primates suos, quod autores belli resuscitandi esse nollent, interfece-
rant, eruptione facta incredibili cæde deleuit. Publius vero Crassus cum in Aquitaniam peruenisset, bello exceptus est, nanque sociato magno equitatu pedestribusque copiis præualidis, Romanos adorti diu grauius turbauerunt. Post victi, atque in oppidū sociatim coacti, obsessique cum se expugnari viderēt, armis traditis in deditiōnem recepti sunt. Aquitani clade permoti vndique exercitum contrahunt, de citeriore quoque Hispania auxilia accersunt, duces bello maxime eos præficiunt, qui cū Sertorio militauerant. Hi omnes dum obsidionem Crasso parant, in castris suis Crasso obruente deleti sunt, nam ex Aquitanis & Cantabris, quorū .l. milia tunc in auxilium venerant. xxxviii. milia cæsa referuntur. Cæsar germanos qui Rhenum cum imensis copiis transmiserant, simul & totas Gallias subiicere sibi parabat, belloque adortus vsque ad internitionem cecidit. Quorum fuisse numerum ad. cccc. l. milia fuerunt. Tunc Cæsar in Germaniam facto ponte transgrediēs Sycambros & Vbios obsidione liberat.

Hic dicit qualiter Cæsar Gallias subiecit,
& transiit in Britanniam. Cap. VIII.

Consternatur sueui.

Britanniā inuadit Cæsar.

Veuos maximam & ferocissimā gentem, quorum esse. c. pagos & populos, multi prodidere, totāque Germaniam aduentu suo terret, moxque in galliam rescisso ponte cōcedit. Inde ad Morinos venit, vnde in Britāniā proximus & breuissimus transitus est. Nauibus circiter onerariis atque actuariis. lxxx. preparatis in Britanniam trāsuehitur. Vbi acerba primū pugna fatigatus, dein de aduersa tempestate correptus plurimam classis partem, & non paruam militum, equitum vero pene omnē disperdit. Regressus in Galliam legiones in hyberna dimisit, ac. dc. nauesvtriusque cōmodi fieri imperauit. Quibus iterū in Britanniā primo vere transuectis, dum ipse in hostē cum exercitu pergit, naues in ancoris stan-

tes, tempestate correptæ, vel collisæ inter se, vel harenis illisæ ac dissolutæ sunt. Ex quibus. xl. perierunt, cæteræ cum magna difficultate reparatæ sunt. Cæsaris equitatus primo congressu a Britannis victus, ibique Labienus tribunus occisus est. Secundo proelio cum magno suorum discrimine victos Britānos in fugam vertit. Inde ad flumen Tamesim profectus est, quem vno tantū loco vadis transmeabilem ferūt. In huius vltiore ripa Cassouelauno duce immensa hostium multitudo cōfederat, ripamque fluminis ac pene totum sub aqua vadum acutissimis sudibus perstruxerat. Quod vbi a Romanis deprehensum ac vitatum est, barbaræ legiones non ferentes syluis sese abdiderunt, vnde crebris eruptionibus Romanos grauiter ac sepe lacerabant. Interea Trinobantum firmissima ciuitas cum Androgorio duce datis. xl. obsidibus Cæsari sese dedit. Quod exemplum secutæ vrbes aliæ complures in fœdus Romanorum venerunt, iisdemq; demonstrantibus Cæsar oppidū Cassouelanum inter duas paludes situm, obtentu insuper sylvarū munitum, omnibusq; rebus confertissimū tādē graui pugna cepit.

Labienī interitus.

Reuerso Cæsare a Britannia iterum Galli rebel-
lauerunt, & victi sunt.

CAPVT IX.

Sic Cæsar a Britannis reuersus in Galliam postquam legiones in Hiberna misit, repentinis bellorum tumultibus vndique circūuentus & conflictatus est, nanque Ambiorix cū Eburonibus & Atuatibus cōspirans animatus treuīrorum cōsilio, Cottam & Sabīnum legatos, apud Eburonas cum tota funditus legione insidiis circūuentos interfecit. Ambiorix hac victoria elatus Atuatīcos & Neruios plurimosque alios raptim in arma contrahit, atque ad Ciceronem legatum qui similiter tunc legiōi in Hybernīs, præerat, contendit. Multitudo hostium ex hoc colligi potuit, quod cū in obsidione castrorū vallum circūdandum esse a captiuis Romanis diceretur, & instrumenta ruralia non haberēt, gladiis concidēdo terram, & sagulis exportando, vix tribus horis vallum pedū. x. & fossam pedum. xv. per. milia passuū. xv. in circuitu perfecerūt. Præterea. c. xx. turres miræ altitudinis extruxerunt. & cum septē dies noctesque succidui hostium cunei pugnarent, ac ventus subito plurimus exortus esset, testas fundis feruentes intorsere, flāmasque tela focis, ac mox concepto igne rutilantia intra castra iece-
runt, quo facto per cuncta culmina raptim ventus insistentis sparsū animauit incēdium. Sed nec sic quidem Romani cum vndiq; ob-
ruerentur vulneribus, laboribus, vigiliis, ieiuniis, incēdiisue cesse-

Ambioricis
conspiratio.

runt. Tandem Cæsari nunciatum est, vnam deletam esse legionē, alteram iā pene confectam. Aduentante vero cum duabus legionibus Cæsare deseruere hostes obsidionem, atque in eū cuncti raptis copiis ruunt. Cæsar paruissimis castris consulto cōdidit, equitibusq; præmissis, vt fugam fingerent, imperauit, vt ad transitū valis quę mediā erat, sibiq; periculosa videbatur, hostes contēptu sui inuitaret. Quibus aduentantibus insuper obstrui portas præcepit. Quo viso Galli quasi iam vicissent, ad obducendū extrinsecus vallum conuersi sunt. Cæsar totis repente portis paratum effudit exercitum, versosq; in fugam Gallos vastissima cæde confecit, nā. lx. milia fuisse tunc referuntur, e quibus pauci per paludes inuias euaferunt. Induciomarus Treuiroꝝ princeps magnas armatoꝝ copias habens, postquā de consensu Gallia totius certior redditus est, Labienī castra, legionemq; cui is præerat, quod facile factū arbitrabatur, delere statuit, ac deinde Eburonibus Neruiisq; coniunctus ad opprimendum Cæsare pergere. Labienus quibus potest artibus simulat timorem, atq; ita Induciomarū negligentiorē cum insul-
Galli cædūt a Cæsare.
 tantibus copiis provallo oberrantem repentina eruptione prostrauit. Hac victoria Labienī reliqui Gallorum conatus repressi sunt, & Cæsar paulo quietior reliquā parte hyemīs fuit. Sed intelligēs sibi maiora belli superesse negocia, maxie quia plurima parte exercitus amissa, aliisque grauiter sauciis, ne ad sustinēdum quidem sibi idoneus, ne dicam ad comprimendum Gallos impetū videre tur, Cneo Pōpeio consule conscribi legiones, sibiq; in auxiliū mit-
Labienus Induciomarum bello prostrauit.
 ti petiit. Itaq; ante exactā hyemē tres ad eum legiones venerunt. Igitur Cæsar prius q̄ in vnum hostiū copiae coirent, ineunte vere aggredi trepidos & opprimere sparfos in finibus suis parat. Primū itaq; Neruiorum fines diripit, prædā vero quæ copiosissima erat, exercitui permittit. Deinde Menappios qui sibi ppter immensas paludes atque impeditissimas sylvas munitissimi videbantur, tribus agminibus inuadit, nimiaque cæde vulgo agitata residuos supplices in deditiōne recapit. Labienus sequenti proelio omnes Treui-
Arduēna sylua totius Gallia maior.
 uorum copias interfecit, arte in bellum prouocatas, prius quam Germanis aduentantibus iungerentur, & continuo ipsam ciuitatem caput. Cæsar vlciſci mortem Sabini & Cottæ legatorum volens in Ambiorigem & Eburones deletæ legionis autores, postq̄ in Arduennam syluam refugisse comperit, quę sylua totius Gallia maxima est, atque a ripis Rheni finibusque Treuiroꝝ ad Neruios vsque pertingit, & in lōgitudinem plus quam. l. M. passuum patet, permetiens rem sui maximī periculī fore, si per obstructas spatiosasque sylvas ignoti diuiderentur, hostemq; locis notissimū

quererent, omnē Galliā p nuncios inuitat vt quicq; secūdū placitū suū recōditas in Arduenna sylua prædas querant, diripiantq;. Quo facto Gallis vtrinque morientibus, maximas Romanorum iniurias sine cuiusquam Romani discrimine vindicauit. Ita hoc tutissimo vincendi genere securus in Italiā rediit. Igitur Cæsare in Italiā reuerso Gallia rursus in arma cōiurat, multique simul populi coeunt. Dux his Vergentorix fuit, cuius consilio statim omnes Galli ciuitates suas vltro incenderunt, prima a suis incensa Biturigo. Inde ad Cæsarem qui magnis itineribus per Narbonensem p uinciam clam ad exercitum recurrerat, impetum faciunt. Cæsar tunc oppidum nomine Cenapum obsidione cōcluserat, quod diu oppugnatū, tādē post multas Romanorū clades pluuiō die quā hostilium machinarum augmentā, Neruique elanguerent, applicatis turribus captum atque deletum est. xl. ibi hominū milia fuisse referuntur, e quibus vix. lxxx. per fugam lapsi ad proxima Galloꝝ castra venerunt. Præterea Aruerni ceterique confines sollicitatis etiam ad se Heduis multis aduersus Cæsare præliis bellauerunt. Qui quā se pugnādo fatigati in quoddam castellum recēpissent, milites præde inhiantes ad expugnationem oppidi animū incendunt, frustra Cæsare de loci iniquitate causante. Itaque ibi Cæsar erumpentibus de super hostibus pressus multa exercitus sui parte perditā victus aufugit. Dum hæc ad Chaïestam geruntur, Vergentorix, quem omnes consensu parī regem præoptauerant, suadet vti ex tota Gallia omnes qui arma ferre possent, huic bello præsto sint. Hoc. n. esse vnū bellum, quo aut perpetua libertas, aut æterna seruitus, aut mors omniū consequatur. Itaque absque eo numero quē infinitum ante contraxerat, equitū circiter octo milia peditū. ccl. milia cōtracta sunt. Dehinc duo colles sibi inuicem obuertos, Romanī Gallique cēperunt. Vnde multis sepe eruptionibus & variis prouentibus præliantes, tandem Romanī præcipua Germanorum equitum quos sibi iādudum amicos nunc in auxilium acciuerant virtute vicerunt. Vergentorix alia die congregatis omnibus, qui fuga euaserant, dixit se autorem bona fide defendendę libertatis atque rumpendī foederis fuisse, & nunc siue Romanis sese ad mortē omnes offerant, siue solū pro omnibus dedant, paratum animo fore. Itaque Galli voluntatem, quā pudore aliquādū texerant, quasi ex consilio regis assumerent, ilico sibi veniam precantes, eum solum velut autorem magni sceleris dediderūt. Bellouagi omnibus finibus Gallorum gentis ipsorū opinione fortiores habebantur. Hi Correo duce bellum instaurant, sibiq; in hanc suscepti belli societatem Ambianos Aulercos Velocasses Athrabatesque coniun-

Nouæ Galliarum conspirationes.

Romanī opitulantibus Germanis vicere.

Caninius of-
fert sese hosti

gunt, & locum quēdam cictum atq; impeditū vndique paludibus capiunt, commissoque proelio magnam Remorum manum, quæ auxilio Romanis erat, trucidant. Deinde cum opportunū sibi locum insidiis prouisum occupassent, atque hoc comperto Romanī ad insidiarū locum instructi ordinatique venissent, cōmisso proelio Gallos fugiētes eisdem locorū munitionibus quibus clausi fuerant, incluserunt, cunctosque ad internitiōē ceciderunt. ibi Chorreus vel fugam vel deditiōē detrectans Romanos, ne viuis caperetur instanter occidendo, vt occideretur, coegit. Igitur cum pacatā esse vniuersam Galliā Cēsar, neque ausurā fore ad aliquos aspirare motus arbitraretur, legiones in Hyberna dimisit, ipse tamen Ambiorigis fines qui tot bella excitauerant, horrenda hominum strage vastauit. At vero Gaius Caninius legatus bellū apud Pictonas inuenit, vbi magna hostiū multitudo impeditā itinere legionem circundedit, atque ad extremū discrimen adduxit. Porro Fabius alter legatus, acceptis Caninii literis in Pictonas proficiscitur, ibique a captiuis de opportunitate locorū certior factus inopinantes hostes opprimit, magnisque stragibus factis plurimas preda agit. Deinde quā Caninio signū aduentus sui dedisset, Caninius totis castris subito exiliens sese iniecit hosti. Ita Fabio ex alia parte, & Caninio ex altera insistente maximo & diuturno bello innumere Gallorum copię trucidatae sunt. Inde Fabius in Tarnutes profectus est. Sciebat. n. Dommacū ducem antiquissimum rebellionis, totius incentorem ab hoc bello elapsū, si a Remoricis gentibus adiunctus esset, maximos iterum tumultus in Gallia esse moturum, sed adhuc eos ipsa nouitate trepidantes mira virtute & celeritate perdomuit. Interea Draptesynaque Literius, cum adesse Caninium & legiones esse in finibus suis viderent, vndique collectis copiis oppidum intrant, quod in æditissima montis arce pendens duabus partibus per abrupta latera nō paruo flumine cingebatur, medio deinde descensu largissimo fonte securū, plurimasque introrsum copia frumenti tutū, irritos procul discursus hostiū despiciebat. Caninius quod solū Romana prouisiōe potuit, ambos duces cum parte copiarū plurima in campum euocatos maximo proelio superauit, nam vno e ducibus interfecto alter cū paucissimis fugit. Nullus in oppidū rediit, sed ad id oppugnandum Cæsare opus fuit. Itaque certior per nuncios factus Cēsar accurrit, circūspectisq; omnibus, videt, si expugnare vi moliat, ludo & spectaculo hostiū delendum esse exercitum suū, hoc solum esse presidium si quoquo modo hostes aqua arceantur. Sed & hoc quoque nisi Cēsar nemo potuisset, siquidem fons quo ad potum utebantur, medio

deuexi montis latere fundebatur. Cæsar ad proximū fontis admo-
ueri vineas turremque extrui iubet, sit magnus ilico concursus ex op-
pido. Quibus sine periculo præliantibus, Romani quauis pertina-
citer obfisterent, crebriusque succederent, complures tamen trucidā-
tur. Igitur extruitur agger, & turris pedum. lx. cuius vertex æqua-
re ad fontis locum posset, vt vel ex æquo tela conici queant, vel
præcipitata desuper saxorum volumina non timeri. Oppidani au-
tem vbi exanimari siti non solum pecora sua, verū etiam infirmio-
res hominum ætates vident, cupas pice seuo & singulis repletas,
ac deinde immisso igne in prona præcipitāt, easque ipsi toto oppi-
do effusi subsequuntur. Ardentibus machinis quin graue proelium
suis Cæsar ac periculosum videret imminere, cohortes in circuitu
oppidi ire velociter per occultū imperat atque vndique subito va-
stum clamorē attollere. Quo facto, consternati oppidani, dum res-
currere ad muniendum oppidū volunt, ab oppugnatione turris vel
demolitione aggeris recesserunt. Illi tamē qui ad incidendas fon-
tis venas sub obtentu aggeris tuti cuniculos perfodiebant, repertos
in abstruso aquarū meatu, per multa diuidendo tenuari in semet-
ipsis, consumique fecerunt. Oppidani fonte siccato vltima despe-
ratione correpti deditiōem sui faciunt. Cæsar autem omnibus qui
arma tulerant manus sustulit, & vitam relinquit, quo testatior es-
set etiam posteris poena improborum. Multum enim ad coercen-
dam audaciam valet propositum punitiōis, exemplum cum ipsa
miseri præsens forma viuētis & ad recordationem admonet con-
scios, & ad sciscitationem cogit ignaros.

Plurimi Ro-
manorum tru-
cidantur.

Beneuolētia
Cæsarīs i suos

Hic dicit quando Galli exhausti & domiti sunt.

CAPVT X.

Exhaustis atque edomitis Gallis, Cæsar securus cū
legiōibus in Italiā rediit, nullos post se Gallos
motus pertimescēs, certo se sciens minime ali-
quos, qui vel moueri audeant, vel si moueantur,
timendi sunt, reliquisse, cōstitui nunc ante ocu-
los velim exanguē defoetāque Galliam post illas
ardentissimas febres internoque estus vitalium
molliora torrentes, vt sese habebat, quāta macie, quantoque pallore
affecta sit, quā demissa ac resoluta iaceat, quā ipsos quoque necessa-
rii officii motus, ne eundē incursum maloꝝ reuocēt, pertimescat.
Irruit enim in eam repentino īpetu Romanus exercitus, veluti for-
tissimo corpori fortior lues, quæ tanto grauius accenditur, quanto
impatiensius toleratur. Sitiēbat misera, cum instante gladio pfi-
teri sponsonē seruitutis eterne, auulsis insuper obsidibus, cogere.

Sitiebatur ut dixi, notam illam omnibusque suauissimam velut aquae gelidae dulcedinem libertatis, quantoque eam magis subtrahi intellegebat, tanto avidius desiderabat. Hinc illam tam frequens contravetita praesumptio inuadebat, & pro defendenda libertate, importuna libertas, praereptaque insatiabiliter potiundi licentia, quod male conceptam perniciem restringere videbatur, angebat. Hinc Romanus exercitus ante pugnam insidiator, argutior, hinc impugna hostis infestior, hinc post pugnam victor imitior, hinc omnia ad domandam impatientiam crudescētia, hinc iam nec remediis credebatur. Itaque si interrogare possem hanc, de qua loquimur nationem, quid tunc, cum haec ipsa sustinebat, de illis temporibus iudicaret, responderet, ut arbitror, dicens. Sic me illa tunc febris exanguem reddidit ac frigidam fecit, ut etiam haec, quae omnes pene perstrinxit, feruere facere vel commouere nequiverit, atque ita me Romani inclinaverunt, ut nec ad Gothos surgam. Sed ne ipsa quidem Roma clades quas intulit euitauit. Exercitae namque diu actaeque sunt per totos mundi cardines potentiae ducum, viresque legionum, quae in sese concurrentes eius damno vincerent, cuius periculo vincerentur.

¶ Victorem scilicet a Gallia Caesarem reuersum ciuilia bella sequuntur, & Crassus consul prouinciam sortitus est in Parthos. CAPVT XI.

Am victorem Caesarem de Gallia reuersum ciuilia bella comitata sunt, aliaeque grauissima mala, interfecti apud Parthos Crassi & trucidati exercitus praecesserunt. Anno ab urbe condita. dc. lxxxvii. Crassus in consulatu collega Pompeii prouinciam sortitus in Parthos, homo inexplabilis cupiditatis, audita in Hierosolymis templi opulentia, quam Pompeius intactam reliquerat, in Palaestynam diuertit, Hierosolymam adit, templum inuadit, opes diripit. Inde per Mesopotamiam tendens in Parthiam quacunque iter habuit sociis ciuitatibus auxilia indixit, precia exegit, moxque ut Euphratem transiit, ilico Abegasem legatum ab Herode rege Parthorum ad se missum obuium habuit, a quo vehementer increpitus est, quod contra foedus Luculli Pompeii avaritia inductus Euphratem transierit. Quamobrem sine mora futurum, ut pro auro Parthico serico ferro oneraretur. Itaque cum prope Caras ventum esset, Parthi subito ingruentes cum Sucena & Sylacea praefectis, sagittis oppressere Romanos. Caecidere ibi plurimi senatores, aliqui etiam consulares & praetorii viri. Crassus quoque filius Crassi lectissimus iuuenis in acie occisus est. Praeterea quatuor cohortes cum Vargunteio legato

Attende quid
dicat de
Crasso.

Crassi interitus.

mediis deprehensæ campis interfectæ sunt. Surenas rapto equitatu Crassum persequi intendit, eūque circumuentum ac frustra colloquium eius petentem interfecit, quamuis viuum auferre maluisset. Pauci noctis beneficio liberati Caras confugerunt, cognita clade Romanorum multæ orientis prouinciæ a societate & fide populi Romani defecissent, nisi Cassius collectis ex fuga militibus paucis intumescentem Syriam egregia animi virtute ac moderatione pressisset. Qui & Antiochum copiasque eius ingentes proelio vicit & interfecit, Parthosque quoque ab Herode in Syriam missos. Iamque ingressus Antiochiam bello expulit, ducemque eorum Osagem interfecit.

¶ Narratur hic de Romano exercitu, qualiter, vt oceanus crescit & minuitur.

CAPVT XII.

Migitur Romani status agitur semper alterna mutatio, & velut forma oceanī maris quæ omni die dispar nunc succiduis per septē dies attollitur incrementis, nunc consequentibus totidem diebus naturali damno & defectu interiore subducitur.

Oceanū mare septies in die voluit incrementis.

Vt. n. de proximis ordiar, Cimbris Tigurinisque vincentibus cum apud Rhodanum flumen Romanus exercitus periiit, & arctissimas Roma sensit angustias, refusa continuo clade Cymbrorum magis elata prouentibus priorum oblita defectuum est. Hanc deinde recentissime prosperitatis iactantiam Italicum bellum & dilaceratio Syllana castigat. Rursus post hanc domesticam intestinamque perniciem, quæ vsque ad medullas pene euiscerata & exesa est, paribus propemodum spatiis temporum non solum reparata, verum etiam extenta est, cum Lucullus Asiam Pompeius Hispaniam, Cæsar Galliam perdomuit, Romanūque imperium vsque ad extremos propemodum terræ terminos propagatum est. Hanc nunc amplissimam dilatationē vastissima ruina consequitur. Apud parthos enim consul Romanus occiditur, exercitusque deletur, atrocissimum illud Pompeii & Cæsaris bellum ciuile conscribitur, & inter hæc Roma ipsa repentino correpta incendio crematur. Anno siquidem ab vrbe condita. dcc. incertum vnde concretus plurimam partem vrbis ignis inuasit, neque vnquam antea tanto correptam ac vastatam ciuitatem ferunt, nam quatuordecim vicos cum vico iugario consumptos memoriæ perditum est. Hinc iam ciuile bellum committitur, quod magnis iadudum dissensionibus ac molitionibus parabatur.

Lucullus Asiā Pompeius Hispaniā, Cæsar Galliam occupauerunt.

Hic de bello ciuili dicitur inter Cæsarem & Pompeium, & de incendio vrbis. Cap. XIII.

Am rediens Cæsar victor de Gallia decerni sibi absenti alterum consulatum poposcit. Cōtradictum est a Marcello consule adnitēte Pōpeio, deinde decretum est a senatu, vt in vrbem Cæsar nisi dimisso exercitu veniret, & ex Marcelli consulis autoritate ad legiones quæ apud Nuceriam erant Pōpeius cum imperio missus est. Cæsar Rauennam sese contulit. Marcus Antonius & Publius Cassius tribuni plebis pro Cæsare intercedentes, intercedente Lentulo consule curia foroque prohibiti ad Cæsarem profecti sunt, Curione Cœlioque simul comitantibus. Cæsar Rubicone flumine transmeato mox vt Ariminum venit. v. cohortes, quas tunc solas habebat, cū quibus, vt ait Liuius, orbem terrarum adortus est, quid facto opus esset edocuit. Deplo- rans autem iniurias suas, causam belli ciuilis pro restituēdis in patriam tribunis esse testatus est. Inde per Antonium septem cohortes, quæ apud Salonem morabantur a Lucretio recepit, tresque legiōes, quæ Domitio apud Corphiniū erant ad partes suas traduxit. Pōpeius atq; oīs senatus crescentibus Cæsaris viribus trepidi, tanquā Italia pulsi, in Græciā transuecti Durachiū gerendi belli sedē delegerunt. Cæsar Romā venit, negatq; sibi ex ærario pecuniā fractis foribus inuasit, ptulitq; ex eo auri pōdera. iiii. M. cxxxv. argēti pōdera. ppe. dcccc. M. Inde digressus Ariminū ad legiōes, mox alpes transuectus Massiliā venit, ad quam oppugnandā quod receptus non esset, Trebonium cum tribus legionibus relinquens ad Hispanias contendit, quas Lucius Afranius & Marcus Petreius & Marcus Varro Pompeiani duces cum legionibus obtinebant. Ibi multis proeliis Petreium Afraniumque superatos composita pac- tione dimisit. In vltiore vero Hispania duas legiones a Marco Varrone suscepit, similiter & duces eius. Post hæc Curio Catonem Sicilia expulit, Valerius Cottam Sardinia, Tiberonem Aphrica Varrus eiecit. Cæsar Massiliā rediens obsidione domitam vi- ta tantum & libertate concessa, cæteris rebus abrasit. At vero Do- lobella ex parte Cæsaris in Ilyrico per Octauium & Libonem vi- ctus, copiisque exutus ad Antonium fugit. Basilus & Sallustius parentes singulas legiones, quibus præerat, similiter & Antonius. Hortensius quoque ab infimo mari cum classe concurrens, om- nes pariter aduersus Octauium & Libonem profecti & victi sunt. Antonius quum se Octauio cum quindecim cohortibus dedis- set, omnes ad Pōpeium a Libone deducti sunt. Curio ex Sicilia in

Pompeius cō-
scio senatu ad-
uersus Dura-
chium bellū
parat.

Aphricam cum exercitu transgressus est. Quem Iuba rex continuo excæptum cū omnibus copiis trucidauit. Octavius Salonas oppugnare conatus omnes pene copias quas duxit, amisit. Cælius desciiuit a Cæsare, ac se Miloni exuli iunxit. Quumque ambo feruorum manu Capuam oppugnare molirentur, occisi sunt. Bibulus apud Corcyram pudore victus, quod custodiæ eius quam pelago & oppido prætendebat hostis illuserat, inedia sese vigiliisque confecit. Appius Claudius Censorinus, qui iussu Pompeii Græciam tuebatur, iam abolitam poetici oraculi fidem voluit experiri, quippe ab eo vates adauctus descendere in specū respondisse fertur de bello consulenti. Nihil ad te hoc Romane bellum pertinet. Euboicæ cœla obtinebis. Cœla autem vocant euboicum sinum. Ita Appius perplexa incertus forte discessit. Admonet nos aliquid obrectatoribus nostris consultor iste consulere. Querebantur utique fide christianorum sibi sacra interdicta cærimoniaeque sublata, & ob hoc ideo maxime, quod extis vaticiniisque cessantibus futuræ clades, quia sciri nequeunt, non vitantur. Cur ergo lōge ante imperium Cæsaris natiuitatemque Christi, sicut ipsorum auctores attestantur, abolita fuerit poetici oraculi fides? abolita autem ideo, quia contempta, porro autem quare contempta? nisi quia vel falsa, vel vana, vel dubia? Vnde prudenter poeta præmonuit. Inconsulti abeunt sedemque odere Sibyllæ. Et ne forte id paruipendam, quod contemptu abolitum atque antiquatum fuit, hoc est aut nomen, aut sedem, Apollo ille Phythius erat, quem ferunt magno illo Phytone serpente interfecto, totius vaticinationis autorem & principem, hæredem & sedis & diuinationis & nominis extitisse, ibique eum reddere elegisse responsa, ubi orta cum autore ipsa diuinationis videbatur. Præterea quæ per alias quoque terrarum partes spumantibus buccis, rabidoque discursu omnis furia torum ructat insania, ad quem plurimi terrarum reges, quasi ad viuam vocem consulti numinis cucurrerunt, cui sæpissime ipsi Romani quoque opulentissima dona miserunt. At si Apollo iste Phythius paulatim discernente experientia cōtemptus relictus atque abolitus est, quid viuum de mortua pecude, quid veræ de amēte muliercula sperari potest? Quid postremo, inflauit quum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras, expositis opime pecudis intestinis non finxit esuriens? nā sicut ipsi fatentur, vel obscura vel falsa dicēdo ipse Apollo seducit. Quāobrem equo aīo ferant, si imitari interim nolunt, nos id veritatis iudicio etiā phibere, quod potuerunt maiores eorū vel experiendo continere. Interea apud Durachiū multi orientis reges ad Pōpeiū cū auxiliis conuenerunt. Quo quum Cēsar venisset, Pōpeiū

Coelius iūgit
se Miloni reli-
cto Cēsare.

Declamatio
sane pulchra.

obsidione frustra cinxit, ipse terrā. xv. M. passuū fossa præstruens, cum illi maria paterent, Pompeius castellū quoddam propinquū mari, quod Marcellinus tuebatur, evertit, præsidiaque Cæsaris, quæ ibidem morabantur occidit. Cæsar Torquatum legionemq; vnā, vt expugnaret, aggressus est. Hoc periculo sociorū Pompeius cognito, omnes eo copias contraxit, in quæ se ilico Cæsar omīssa obsidione conuertit. Torquatus autē e vestigio prorumpēs auersum insecutus est. Ita Cæsaris milites ancipiti periculo territi ipso Cæsare frustra obsistente fugerunt. Pompeius vero Cæsaris quoq; testimonio victor persequētem reuocauit exercitum. xxiiii. M. militum Cæsaris, centuriones. xxxii. equitesque Romani complures in eo prælio cæsi sunt. Cæsar idē citato agmine per Epirū in Thessaliā perrexit. Pompeius vero cū maximis copiis secutus, bellū cōmissum est. Itaque instruitur vtrinq; acies. Pōpeius. lxxxviii. cohortes triplici ordine locauit. Fuerunt autē peditū. xl. M. equites in sinistro cornu. dc. in dextro. d. præterea reges multi senatores, equitesque Romani plurimi, absque leuium armaturarum magna copia, Cæsar similiter. lxxx. cohortes triplici ordie disposuit, cui fuerūt minus quam. xxx. M. peditum. equites. M. Videre ibi & gemere erat contractas Romanorū vires in campis Pharsalicis ad occisionem mutuā constitisse, quas si concordia rexisset, nulli populi, nulli reges ferre potuissent. Prima congressione equitatus Pompeii pulsus sinistra latera nudauit. Deinde quā diu vtrinq; dubia sorte cederentur, atque ex alia parte Pōpeius inter hortandum diceret, parcite ciuibus, nec tamen faceret, ex alia vero Cæsar hoc faceret, quod vrgeret, dicens, miles faciem feri, parce ciuibus, tandem vniuersus Pompeii fugit exercitus, castraq; direpta sunt. Cæsa sunt in eo prælio Pompeianorum. xv. M. centuriones. xxxiii. Hic exitus pugnae ad Paleopharsalum fuit. Pompeius fugiens in ostio Penei amnis onerariam nauem nactus in Asiam trāsiit. Inde per syrum in Aegyptum venit ibique mox vt littus attigit iussu Ptholemei adolescentis in gratiam Cæsaris victoris occisus est. Pompeii vxor filiiq; fugerunt. Cætera Pompeiana classis direpta est, omnibus qui in ea erant crudelissime trucidatis, ibique & Pōpeius Bithynicus occisus est. Lentulus vero vir consularis apud Pelusium interfectus est. Cæsar compositis apud Thessaliā rebus Alexandriā venit, perlatoque ad se ac viso Pompeii capite, annuloque, fleuit. Quumque se in regiā recepisset, eludebatur a tutoribus, quominus pecuniā acciperet, templa sua astu spoliātibus, vt & regio thesauros vacuos esse ostenderent, & in inuidiā Cæsaris populum concitarent. Præterea Achilles dux regius, imbutus

Præcipit
Pompeius
quod non mā
dat executio
ni.

semel Pompeii sanguine, Cæsaris quoque necem meditabatur, nā iussus exercitum dimittere cui præerat. xx. M. armatorū, non modo spreuit imperiū, veꝛ & aciem direxit. In ipso prælio regia classis forte subducta iubetur incendi. Ea flamma quā partem quoq; vrbis inuasisset. cccc. M. librorum proximis forte ædibus condita exussit, singulare profecto monumentum studiū, curæque maiorū, qui tot tantaque illustrium ingeniorum opera congefserant, vnde quālibet hodie, quæ in templis extant, quæ & nos vidimus armaria librorum, quibus direptis exinanita ea a nostris hominibus nostris que temporibus memorentur, quod quidem verū est, tamen honestius creditur, libros alios fuisse quesitos, qui pristinas studiorū curas emularentur, quam aliam vllam fuisse tunc bibliothecam, quæ extra. cccc. M. librorum fuisse ac per hoc euasisse credatur. Cæsar postea insulam vbi pharus est, cepit. Eo achillas cum Gabinianis militibus venit, ingens pugna commissa est, magna ibi Cæsariæ norum militū multitudo cecidit, omnes etiam interfectores Pompeii interfecti sunt. Cæsar vi insistentium hostiū pressus scapham ascendit, quā mox subsequentiū grauata ac merfa per. cc. passus ad nauem vna manu eleuata, qua chartas tenebat natando peruenit, mox nauali certamine pulsatus magna facilitate classē regiam depreffit & cepit.

Magna Cæsariæ
rianorum
strages,

¶ Petentibus Alexandrinis regem reddidit Cæsar.

CAPVT XIII.

Alexandrinis petentibus regem reddidit, monitum, vt magis amicitiam Romanam, quam arma experiri studeret, qui tamen vt liber fuit, illico bellum intulit, sed continuo cum toto exercitu suo & ipse deletus est, nam. xx. M. hominū in eo bello cæsa referuntur. xii. M. cū. lxx. lōgis nauibus dedita. v. naues ex victoribus cecidisse referuntur. Rex ipse adolescēs scapha exceptus vt fugeret, multis insilientibus merfus necatus est. Corpus eius ad littus deuolutum indicio lorice aureæ cognitum fuit. Qua Cæsar Alexādrinā præmissa Alexādrinos omnes ad deditiōem desperatione compulit, regnūque Aegypti Cleopatraz dedit. Inde Syriam peruagatus Pharnacem in Ponto vicit, posteaquā Romam venit, dictator & consul creatus, in Africā transiit, & apud Tapsum cū Iuba & Scipione pugnavit, maximāque hominum multitudinē ibi interfecit. Castra vtriūsq; direpta sunt. lx. elephātī capti. Cato sese apud Vticam occidit. Iuba percussori iugulum præcio dato præbuit. Publius treius eodem se gladio perfodit. Scipio in nauī, qua ad Hispanias

Catonis interitus,

Titi Torqua
ti interitus.

Sextus Pom-
peius occidit

fugere contendens vento coactus in Africā redierat, semetipsum iugulauit, in eadem nauī etiā Titus Torquatus occisus est. Cēsar Pompeii magni nepotes, filiāque pompeiam, simulque cū his Faustum Syllā & Afrannium & Petreium filium iussit occidi. Inde quatuor triumphis vrbe ingressus, disposito, recuperatoque reipublicæ statu continuo in Hispanias cōtra Pompeios Pompeii filios profectus. xvii. quam egressus ab vrbe fuerat die, Saguntū peruenit, statimque aduersus Pompeios duos & Labienum atque Actiū Varū multa bella & varia sorte gessit. Vltimū bellū apud Mundā vrbe gestum est, vbi tantis est viribus dimicatum, tantaque cædes acta, vt Cēsar quoque veteranis etiam suis cedere non erubescens, quum cēdi cogique aciem suā cerneret, pręuenire morte futurum victi dedecus cogitarit, quum subito verlus in fugā Pompeiorū cessit exercitus. Et quidem eo die hoc bellum actum est, quo Pompeius pater ab vrbe Hellū gesturus aufugerat quatuorq; annis hoc ciuile bellū indefinens toto orbe tonuit. Titus Labienus & Actius Varus in acie cæsi sunt. Gneus Pompeius cum .c. equitibus aufugit. Frater eius Sextus Pompeius contracta celeriter non parua Lusitanorum manu cum Cēsonio congressus est victus, fugiensq; interfectus est. Munda ciuitas cum immensa hominum cæde Cē sare oppugnante vix capta est.

¶ Qualiter in curia a senatu interfectus sit Cēsar.

CAPVT XV.

Cæsar Romam rediit, vbi dum reipublicę statum contra exempla maiorum clementer instaurat, autoribus Bruto & Cassio, conscio etiā senatu plurimo in curia. xxiiii. vulneribus cōfossus interiit. In qua coniuratione fuisse amplius quam .lx. conscios ferunt. Duo Bruti & Gaius Cassius aliique socii strictis pugionibus in Capitoliū secesserunt. Diu deliberatum est vtrum Capitoliū cum autoribus cædis oporteret incēdi. Corpus. n. raptum populus dolore instimulatus in foro fragmentis tribunalium ac subteliorum cremauit. Percensuit latitudinem regni sui Roma cladi bus suis, atque in suam conuersa cæde singulas quasque gentes ibidem, vbi domuit, vindicauit. Asiæ Europæ atque Aphricæ nō dico tribus mundi partibus, sed totis trium partium angulis ædidit gladiatores suos, feriatisque inimicis spectaculum miseræ vltiōis ingessit. Nec tamen sufficit ipsas quoq; cum autoribus causas fuisset consumptas, recidiua semina in eodē agro germinauerunt, magna continuo metentibus malorū incrementa cum magno sudore

factura. Victor ciuiliſ belli a ciuibus. Cæſar occiditur, in cædem vnus trahuntur agmina conſciorum. Certum enim erat, quod Cæſar indigne peremptus plures poſſet habere vltiores. Plurima nobilitas vna ſimul cathena ſcleris copulatur, ne fore tanta malorum materia non belli magnitudine ſuppleatur, ſed vindictę breuitate tenuetur. Medeam illā fabulę ferunt, dentes quondam ſeuiffe ſerpentis, e quibus quaſi competetes ſemini ſegetes armati homines terra emerſerunt, ſeſeque mox inuicem pugnando proſtrauerunt. Equidem hoc poetarū commēta ſinxerunt. Noſtra autem Roma, Cæſare occiſo, quanta de cineribus eius agmina armata parturiit, quanta bella in teſtimoniū miſerę fœcunditatis non legenda pueris, ſed ſpectanda populis excitauit, & tamen horū omnium malorum initium ſuperbia eſt. Inde ſurrexerunt bella ciuilia, inde iteꝝ pullularunt. Non ergo iniuſta cædes eſt eorū qui eam iniuſte inſectantur, ſi ambitionis æmulatio per ipſos & in ipſis & agitur & punitur, donec qui detrectauere collegium diſcāt ferre dominatum, ſummaque imperiū totius ad vnū redacta, longe aliud omnes homines viuendi genus ſubeant, vt omnes humiliter placere ſtudeant, non inſolenter offendere, ſed ad tam ſalubrem humilitatis doctrinam magiſtro opus eſt. Itaque opportune cōpoſitis rebus Auguſti Cæſaris temporibus, natus eſt dominus Chriſtus, qui cum in forma dei eſſet, formam ſerui humiliter aſſumpſit, vt tūc demum aptior fieret humilitatis inſtitutio, quando iam per totum mundū poena ſuperbię omnibus eſſet exemplo.

Auguſto re-
gnante natus
eſt Chriſtus.

De potentia & virtute Auguſti Cæſaris. Cap. XVI.

Nno ab vrbe cōdita. dccx. interfecto Iulio Cæſare, Octauius qui teſtamēto Iulii Cæſaris auſculi & hæreditatē & nomen aſſumpſerat, idēque qui poſtea rerū potitus Auguſtus eſt dictus, ſimul vt Romā adoleſcens admodum venit, indolem ſuam bellis ciuilibus vouit, nam vt breuiter coaceruationem malorū explicem bella ciuilia quinque geſſit, Mutinenſe, Philippenſe, Peruſinum. Siculum, Actiacū, e quibus duo, hoc eſt primum, & nouiſſimum aduerſus Marcum Antoniū, ſecundum aduerſus Brutum & Caſſiū, tertium aduerſus Lucium Antoniū, quartum aduerſus Sextum Pompeium Gnei Pompeii filiū confecit. Antoniū a ſenatu hoſtis pronunciatus Decium Brutum apud Mutinam obſidione conſeſerat. Cōſules Hirſcius & Panſa, & cum hiſ Cæſar ad liberandū Decium Brutum expugnandumque Antoniū miſſi. Panſa primo veniens excæptus inſidiis inter ſuorū clades, ipſe quoque pilo gra-

Vincitur An-
tonius & Cæ-
sar victoria
potitus est.

Hic ponitur
quomodo Cæsa-
riani milites
Cassii castra
coeperunt.

uiter vulneratus ab eodem vulnere interpositis diebus est mortuus. Hircius auxilium college ferēs magnas Antonii copias vasta strage deleuit. Cæsar eatenus castra custodiuit. Secūda illa aduersum Antonium pugna, magnæ vtrunque strages actæ sunt, nanq; tunc ibi Hircius consul occisus est, victus fuit Antonius, Cæsar victoria potitus est, cui Decius Brutus de coniuratione occisi Iulii Cæsaris confessus preces pœnitentię fudit. Dolobella Trebonium vnum ex interfectoribus Cæsaris Smirnæ interfecit. Dolobellam senatus hostem pronunciauit, consilium occisorum vterque exercitus Cæsari paruit. Postea Decius Brutus in Gallia a Sequanis captus & occisus est. Basilus autem æque vnus de percussoribus manu seruorum suorum necatus est. Lepidus satis agente Cæsare Antonium recepit in gratiam, atque ob fidem reconciliatę gratiæ filiā eius matrimonio sortitus est. Inde cum ad urbem accessissent, ac rumor de futura proscriptione ortus esset, Caius Toranius vir pretorius nihil tamen metuens, incursum militū domi suę interfectus est, alique complures trucidati sunt. Itaque ne latius atque effrenatius proscriptorum cedes ageretur. cxxxii. senatorum nomina in tabula proposita sunt, primū Lepidi pœcepto & nomine, deinde Antonii, tertio Cæsaris. Ibi Antonius Tullium Ciceronē inimicum suum, ibi Lucium Cæsarem auunculum suum, & quod exaggerando sceleri accessit, viuam matrem proscripserat, ibi Lepidus Lucium Paulum fratrem suum. In eodem proscriptorum numero triginta equites Romani, multe diu & variæ cædes actæ, domus proscriptorū direptis omnibus dirutæ sunt. At Dolobella in Syria multa cum Cassio bella gessit, a quo victus ipse interfecit. Brutus & Cassius magnis exercitibus comparatis apud Athenas conuenerunt, totamque Græciam depopulati sunt. Rhodios Cassius terra marique oppugnatos ad deditiōē coegit, quibus præter vitam nihil reliquit. Igitur Cæsar & Antonius eosdem in Macedonia magnis bellorum apparatibus persecuti ad mortem cōpulerunt, quamuis manifestissime illa tunc pugna, non virtute partis Antonii, sed Cæsaris felicitate confecta sit. Cæsar enim tunc eger, cum se in castris capiēde quietis causa tenere statuisset, hortatu & precibus medici sui, qui per somnū admonitū sese fatebatur, vt ea die castris Cæsarem salutis ipsius causa educeret, in campum, egre inter copias egressus est, ac mox castra eius ab hostibus capta sunt, sed rursus Cæsariani milites Cassii castra ceperunt. Quare ad desperationem adacti Brutus & Cassius immaturā sibi mortem ante belli terminum consciuerunt, nam inuitatis percussoribus Cassius caput, Brutus latus præbuit. At Romæ Fulvia vxor Antonii,

foerus Cæsaris dominatum, vt mulier agitabat, incertū in hac mutatione consularis regiūque fastigii, vtrum deficientis potentiae vltima, an incipientis prima nominanda, certe etiam in eos insolēs, per quos, vt insolesceret, agebatur, nam & Cæsarem reuersum apud Brundisium contumeliis, factionibus, insidiisq; petiit. A quo pulsata ad Antonium concessit in Græciam. Sextus Pompeius postquam se in proscriptorum numerū relatum comperit, conuersus in latrocinia omnē oram Italiæ cædibus rapinisque vastauit. Sicilia prærepta, cōmeatibusque impeditis Romam fame affecit. Mox cum eo pacē triumuirī, aut non dicā tyrannī, id est Lepidus, Cæsar, Antoniusque fecerunt. Sed continuo quum contra pactum Pompeius fugitiuos delegeret, vt hostis habitus est. Mœna libertus Pompeii cum. lx. nauū classe ad Cæsarem defecit, eidemque classi ipse iussu Cæsaris præfuit. Idemq; continuo cū Statilio Tauro aduersus Menecratum Pompeianū ducem nauale bellū gessit. Deinde ipse Cæsar aduersus eosdem Pōpeianos cruentissimū bellum gessit, nauale confecit, sed continuo victricem classē pene vniuersam apud Syllaceū naufragio amisit. Ventidius Perlas & Parthos in Syriam irrumpentes tribus bellis maximis fudit regēque eorum Pacorum in acie interfecit, ea scilicet die qua Crassus a Parthis fuerat occisus. Antonius vno vix castello expugnato pacē cum Antiocho fecit, vt ipse tantam rē consumasse videretur, Ventidium Syriæ præfecit, iussitque vt Antigono bellum inferret, qui Iudeos tunc forte debellauerat, captisq; Hierosolymis tēplū spoliauerat, regnumque Herodi dederat. Quem continuo victum in deditiōnem recepit. Mœna libertus cum sex nauibus ad Pōpeiū rediit, a quo clāementer receptus Cæsaris classē incendit, quāuis nuper Cæsar alteram secundo naufragio perdidisset. Idemq; Mœna postea ab Agrippa nauali proelio circūuentus sex triremibus ad Cæsarem transiit. Sed hunc Cæsar tertio transfugā indulta tantum vita segnem reliquit. Deinde Agrippa inter Milas & Liparas aduersus Democham & Pompeiū nauale bellum gessit, ac vicit, ibique tunc naues. xxx. aut demersit, aut caput, reliquis laceratis. Pompeius denique Mesanam confugit. Cæsar interea Tauro meniam traiecerat, quē repentino impetu Pōpeius afflixit. Vnde multis diuersis nauibus suis ac magna multitudine suorum militū perdita in Italiā Cæsar aufugit, nec interueniente mora in Siciliam rediit, ibique Lepidum ex Aphrica aduentantem obuiū habuit, summas sibi partes terrore, minis ac superbā vendicantem. Post dies paucos Agrippa iussu Cæsaris a littore cum acie instructa prospectans atrocissime nauali proelio aduersus Pōpeiū cōflīxit

Sextus Pompeius totam Italiā Latrocinis ac cædibus vastauit.

Bellū Agrippæ in Milas, & Liparas.

Lepidus per-
petuo multa
tur exilio.

& vicit, nam. clxiii. naues aut demersit, aut cepit. Pompeius cum x. & vii. nauibus vix elapsus euasit. Lepidus magna. xx. legionū insolentia tumens cum Messaniā militibus permissam diripuisse, ipsum Cæsarem ad se venientem semel atque iterum spreuit, ac potius telis appeti iussit. Quæ ille collecta in leuum brachium lacerata repellendo vitauit. Mox immisso equo ad suos reuersus instructo exercitu aduersus Lepidum veniens plurimas legiones Lepidī, paucis interfectis, transire in suam partem cōpulit. Lepidus tamen intelligens, quo vanitas sua tenderet, deposito paludamento, assumptaque veste pulla supplex Cæsari factus vitam & bona impetrauit, perpetuo quidē multatus exilio. Taurus cæsaris præfectus totam pene Siciliam ferro perterritam, conterritaque in fidem recepit. xliiii. legiones sub vnius tunc imperio Cæsaris erāt. Milites multitudine ferociores quosdam pro accipiendis agris tumultus excitauerunt.

¶ De Antonio victo & mortuo. Cap. XVII.

Pompeii cæ-
des.

Ed Cæsar animo ingēs. xx. M. militum exau-
torauit. xxx. M. seruorū dominis restituit. vi.
M. quorum domini non extabant, in crucem
egit. Ouans urbem ingressus, vt in perpetuum
tribunitiæ potestatis esset, a senatu decretū est.
His diebus trans Tyberim e taberna merito-
ria fons clei terra exundauit, ac per totū diem
largissimo riuo fluxit. Antonius vero postquam Araxem trāsmi-
sit, omnibus vndique malis circunuentus, tandem Antiochiā cum
paucis rediit, nam cum multitudine equitum & sagittariorum ab
omnibus proeliis, quæ plura tētauit victus effugeret, tum præterea
incertis & ignotis impeditus grauissima fame ad nefandos cibos
coactus est, plurimique militum sese hostibus dederunt. Inde in
Græciam transiit, iussitque Pompeiū qui victus a Cæsare exercitū
bellumque reparabat cum paucis ad se venire. Pompeius fugiens
a Tito & Formo Antonianis ducibus sæpe terrestri naualique bello
victus & captus, ac post paululum interfectus est. Cæsar Illyri-
cum & Pōponiam, partemque Italię bellis subegit & domuit. An-
tonius Artabanem Armenię regem proditione & dolo cepit, Quē
argentea cathena victum ad cōfessionem thesauroꝝ regionū coe-
git. Expugnatoque oppido in quo cōditos esse prodiderat, magnā
vim auri argentique abstulit. Qua elatus pecuniā, denunciari bel-
lum Cæsari atque Octauię sorori Cæsaris & vxori repudium indi-
ci iussit, & Cleopatram sibi ex Alexādrīa occurrere imperauit. Ip-
se Actium, vbi classem constituerat profectus, cum prope tertiam

partem remigum fame absumptam offendisset, nihil motus, remi inquit mō salui sint, nā remiges non deerunt, quoad Græcia hoies habuerit. Cæsar. ccxxx. rostratis nauibus a Brundusio in Epirum profectus est. Agrippa vero pmissus a Cæsare multas onerarias naues frumento atq; armis graues ab Aegypto Syria Asiaq; ad subsidium Antonio venientes cepit. Peragratoq; Peloponnesiū sinu Methonā urbem validissimo Antoniano præsidio munitā expugnauit. Inde Corcyram cepit, fugientes nauali proelio persecutus profligauit, multisque rebus cruētissime gestis ad Cæsarem venit. **Corcyra expugnatur.** Antonius defectu & fame, militum suorum cōmotus bellum instituit maturare, ac repente instructis copiis ad Cæsaris castra pcessit, & victus est. Tertio post fugam die, castra Antonius ad Actiū transtulit nauali proelio dimicare paratus. ccxxx. rostratæ fuere Cæsaris naues, & .xxx. sine rostris, triremes velocitate liburnicis pares, & octo legiones classi superpositæ absque cohortibus quinque prætoriis. Classis Antonii. clxx. nauium fuit, quantū numero cedens, tantum magnitudine præcellēs, nam. x. pedum altitudine a mari aberat. Famosum & magnū hoc bellum apud Actiū fuit. **Classis Antoniana. Pugnatur aduersus Actiū. Cleopatregu-** Ab hora quinta vsq; in horam septimā, incerta vincendī spe grauissime vtrinq; cedes actę, reliquū diei cū subsequente nocte in victoriā Cæsaris declinauit. Prior regina Cleopatra cum. lx. velocissimis nauibus fugit. Antonius quoq; detracto insigni prætoriæ nauis fugientē secutus est vxorem. Illucescente iā die victoriā Cæsar cōsumauit. xii. M. ex victis cecidisse referuntur. vii. M. vulnerata sunt, e quibus. M. intercurandū defecerunt. Antonius & Cleopatra cōes liberos cum pte regię gazæ ad rubrum mare pmittere censuerunt, ipsi p̄sidiis circa duo Aegypti Pelusiū Parethoniūq; dispositis classē & copias instaurādo bello parauerunt. Cæsar sextum ip̄erator appellatus, & quartum ipse cum Marco Lycinio Crasso cōsul Brūdusium venit, ibiq; orbis terrarū præsidia diuisis legiōibus composuit. Inde in Syriam, mox Pelusium adiit, vbi ab Antonianis p̄sidiis ultro susceptus est. Interea Cornelius Gallus p̄missus a Cæsare. iiii. legiones quas Antonius apud cyrenas p̄sidiū loco constituerat, suscepit in fidem, atq; inde Parethoniū primam Aegypti a Lybię parte ciuitatē, victo cepit Antonio, ipsumque continuo apud Pharū vicit. Antonius equestre aduersus Cæsarem bellum iniit, in eo quoque miserabiliter victus aufugit. calendis sextilibus prima luce Antonius cum ad instruendam classē in portum descenderet, subito vniuersæ naues ad Cæsarem transierunt. Quoque vnico p̄sidiū spoliatus esset, trepidus se cum paucis recapit in regiam. Deinde imminente Cæsare, turbataq; ciuitas

Cleopatře in-
teritus.

te idem Antonius sese ferro trāsuerberauit, ac semianimis ad Cleopatram in monumentū, in quod se illa mori certa condiderat, perlatus est. Cleopatra postquam se ad triumphum seruari itellexit, voluntariam mortem petens, serpentis, vt putatur, morfu, in sinistro tacta brachio, exanimis inuenta est, frustra Cæsare etiā psyllas admovente, qui venena serpentium e vulneribus hominū hauritu reuocare atque exugere solent. Cæsar Alexandriæ vrbe omnium longe opulentissima & maxima victor potitus est, nam & Roma in tantum opibus eius aucta est, vt propter abundantiam pecuniarum, duplicia quamvsque ad id fuerant, possessionum aliarumque rerū venalium precia statuerentur. Occisi sunt iussu Cæsaris maior Antonii filius & Publius Caninius infestus semper Cæsari, sed & Antonio infidus, & Cassius parmensis vltimavolati patris Cæsaris victima, & Quintus Quinius ob eam maxime notam, quod obscenissime lanificio textrinoque reginæ, senator populi Romani præesse non erubuerat. Deinde Cæsar pedestribus copiis in Syriam venit, deinde in Asiam ad hiberna concessit, ac post per Greciam Brundisium peruectus est.

Hic Cæsar primū imperator Augustus est salutatus.

CAPVT XVIII.

Octauo idus
Ianuarias, Augustore gnate
totus orbis ab
omni bellorū
tumultu liberatus est.

Nno ab vrbe. dcccxxvi. ipso imperante Cæsare Augusto & Lucio Appuleio consulibus, Cæsar victor ab oriente rediens octauo idus Ianuariæ urbem triplici triumpho ingressus est, ac tum primum ipse Ianī portas, sopitis omnibus, finitisque bellis ciuilibus clausit. Hoc die primum Augustus consultatus est. Quod nomen cūctis antea inuiolatum, & hucusque ceteris inausum dñis, tantum orbis licite vsurpatum apicem declarat imperiū, atque ex eodē die summa rege ac potestatum penes vnum caput esse, & mansit, quod greci monarchiam vocāt. Porro autē hunc esse eundem diem, hoc est octauo idus Ianuarias, quem nos epiphaniā, hoc est apparitionē siue manifestationē dominici sacramenti obseruamus, nemo credentium siue etiam fidei contradicentium nescit. De quo nostræ ipsius fidelissimæ obseruationis sacramento vberius nunc dicere, nec ratio nec locus flagitat, vt & quærentibus reseruasse, & negligentibus non ingessisse videamur. Hoc autem fideliter cōmemorasse ideo par fuit, vt per omnia venturi Christi gratia preparatū Cæsaris imperium comprobetur, nam quum primum Gaio Cæsare auunculo suo interfecto ex Apolloniā rediens urbem ingrederetur, hora circiter tertiā repētē líquido ac puro sereno circulus ad

speciem coelestis arcus orbem solis ambiit, quasi vnum eum ac potissimum in hoc mundo, solumque clarissimum in orbe monstraret, cuius tempore venturus esset, qui ipsum solum, solus, mundum que totum & fecisset & regeret.

De restauratione seruorum domini. Cap. XIX.

Einde cum secundo in Sicilia receptis a Pompeio & Lepido legionibus. xxx. seruorum. M. dominis restituisset, & .xliiii. legiones solus imperio suo ad tutamen orbis terrarum distribuisset, ouansque urbem ingressus, omnia superiora populi Romani imperatori dedita donanda literarum etiam monumentis nedum aboleri

censuisset. In diebus ipsis fons olei largissimus, sicut superius expressi de taberna meritoria per totum diem fluxit. Quo signo quid euidentius quam in diebus Caesaris toto orbe regnantis futura Christi natiuitas declarata est? Christus enim lingua gentis in qua & ex qua natus est, vnctus interpretatur. Itaque cum eo tempore quo Caesar perpetua tribunitia potestas decreta est, Romae fons olei per totum diem defluxit sub principatu Caesaris Romano imperio per totum diem, hoc est per omne Romani tempus imperii, Christum & ex eo christianos. i. vnctum, atque ex eo vnctos de meritoria taberna, hoc est de hospitali largaque ecclesia affluenter atque incessabiliter processuros, restituendosque per Caesarem omnes seruos, qui tamen cognoscerent dominum suum ceterosque, qui sine domino inuenirentur, morti supplicioque dedendos, remittendaque sub Cesare debita peccatorum in ea urbe, in qua spontaneum fluxisset oleum, euidentissima his, qui prophetarum voces non audiebant, signa in coelo & terra prodigia prodiderunt. Tertio autem cum urbem triumphans quintum consul ingressus est, eo. s. die quem supra notauimus, cum & Ianu post. cc. annos primum ipse clausit, & clarissimum illud Augusti nomen assumpsit, quid fidelius ac verius credi, aut cognosci potest, concurrentibus ad tantam manifestationem, pace, nomine, die, quam hunc occulto quidem gestorum ordine ad obsequium preparationis eius predestinatum, fuisse, qui eo die quo ille manifestandus mundo post paululum erat, & pacis signum protulit, & potestatis nomen assumpsit? Quid autem in quarto reditu cum finito Cantabrico bello, pacatisque omnibus gentibus, Caesar urbem repetiit, ad contestationem fidei, quam exprimus actum sit, ipso ordine melius proferetur.

Christus quid

Fontis olei
typus.

Hic dicitur ubi Caesar in Hispania uti gentes legibus suis prohibens Iani portas aperuit.

CAPVT XX.

Cæsar totā pe
ne āplexus est
Cantabriam.

Astures, nisi
proditi fuisset
Romanos vin
cere potuisset

Nno ab vrbe condita. dcccxxvi. iperatore Au-
gusto Cæfare sexies, & bis Marco Agrippa con-
sulibus, Cæsar parum in Hispania per ducentos
annos actum intelligens, si Cantabros atque
Astures duas fortissimas gentes Hispaniæ suis
vti legibus sineret, aperuit Iani portas, atque in
Hispanias ipse cum exercitu pfectus est. Can-
tabri & Astures Gallatiæ prouinciæ portio sunt, qua extentū Py-
renei iugum haud procul secundo oceano sub septentrione dedus-
citur. Hi non solum propriam libertatem tueri parati, verū etiam
finitimorum præripere ausi, Vacceos & Gurgonios & Aurigonas
assiduīs eruptionibus populabantur. Igitur Cæsar apud Segissā
mam castra posuit, tribus agminibus totam pene amplexus Cāta-
briam. Diu itaque fatigatum frustra atque in periculum sæpe de-
ducto exercitu, tandem ab Aquitanico sinu per oceanum incautis
hostibus admouere classem, atque exponi copias iubet. Tunc de-
mum Cantabri sub mœnibus belgicæ maximo congressu belli eui-
cti in Vinnii montem natura tutissimū confugerunt, vbi obsidio-
ne famis ad extremū pene consumpti sunt. Aracillum deinde op-
pidum magna vi ac diu repugnans postremo captū ac dirutū est.
Præterea vltiores Gallatiæ partes, quæ montibus syluisq; consite
oceano terminantur, Antistius & Firmius legati magnis grauibusq;
bellis perdomuerunt, nā & Medulium montē Minio flumini immi-
nentē, in quo se magna multitudo hoīm ruebat per. xv. M. passuū
fossa circumseptum obsidione cinxerunt. Itaque vbi se gens hoīm
trux natura & ferox, neq; tolerandæ obsidioni sufficētem, neq; su-
scipiēdo bello parem intelligit, ad voluntariā mortem seruitutis
timore concurrit, nā se pene oēs certati igne, ferro, ac veneno neca-
uerunt. Astures vero positis castris apud Asturā flumē, Romanos,
nisi pediti, præuentiq; essent, magnis consiliis virtutibusq; oppōsi-
sent. Tres legatos cum legionibus suis in tria castra diuisos tribus
æque agminibus obruere moliti repente suorū proditiōe detecti
sunt. Hos postea Carisius bello exceptos, non parua etiā Romanorū
clade superauit. Pars eorū proelio elapsa Lanciam cōfugit. Cūq;
milites circumdatā urbē incendio adoriri pararent, dux Carisius, &
suis cessationē imperauit incendiū, & a Barbaris voluntatem dedi-
tionis exegit. Studiose. n. nitebatur atq; incolumen ciuitatem vi-
ctoriæ suæ testem relinquere. Cantabricæ victoriæ hunc hono-
rem detulit Cæsar, vt tunc quoque belli portas claustro cohiberi iū-
beret. Ita tunc secundo per Cæsarem quarto post urbem conditam
clausus est Ianus. Post hoc claudius Drusus priuignus Cæsa-

ris Galliam Rhetiamque sortitus maximas fortissimasque gentes Germaniæ armis subegit, nam tunc veluti ac constitutum diē pacis festinarent, ita omnes ad experientiam belli decissionemve fœderis vndatim gentes commouebantur, aut suscepturæ conditionem pacis, si vincerentur aut vsuræ quæta libertate, si vincerent Norici, Ilyrici, Panonii, Delmata, Mœsii, Thraces & Daci, Sar-
 mata plurimique & maximæ Germaniæ populi per diuersos duces vel superati vel repressi, vel etiam obiectu maximorum fluminū Rheni Danubiique seclusi sunt. Drusus in Germania primo Susi-
 peres, deinde Tencateros & Catos perdomuit. Marcomanos pene ad internitionem cecidit. Postea fortissimas nationes, & quibus natura, vires consuetudo experientiā viriū dabat, Cheruseos, Sue-
 uos & Sycambros pariter vno bello, sed etiam suis aspero superauit. Quorum ex eo considerari virtus ac feritas potest, quod mulieres quoque eorum siquando preuentu Romanorum inter plaustra
 sua concludebantur, deficientibus telis, vel qualibet re, qua velut telo vti furor possit, paruos filios collisos humi in hostium ora iaciebant, in singulis filiorum necibus bis parricide. Tunc etiam in
 Africam Vfulanos & Getulos latius vagantes, Cossus dux Cæsaris arctatis finibus coercuit, atque Romanis limitibus abstinere metu compulit. Interea Cæsarem apud Tarraconem citerioris Hispaniæ urbem legati Indorum & Scytharum toto orbe transmissi, tandem ibi inuenerunt ultro quod iam querere non possent. Re-
 fuderunt in Cæsarem Alexandri magni gloriam, quem sicut Hispanorum Gallorumque legatio in medio oriente apud Babylonem contemplatione pacis adiit, ita hunc apud Hispaniam in occidentis ultimo supplex cum gentilico munere Eous, Indus, & Scythia, Boreus orauit, Cantabrico bello per quinque annos acto, totaque
 Hispania in eternam pacem cum quadam respiratione lassitudinis reclinata ac reposita, Cæsar Romam rediit. Quibus etiam diebus multa per se, multaque per duces & legatos bella gessit, nā inter cæteros & Piso aduersum Vindelicos missus est. Quibus sub-
 actis victor ad Cæsarem Lugdunum venit. Pannonios nouo motu intumescens Tyberius priuignus Cæsaris cruentissima cæde deu-
 leuit. Idemque continuo Germanos bello arripuit, e quibus. xl. milia captiuos victor adduxit. Quod reuera bellum maximū & formidolosissimum. xv. legionibus per triennium gestum est, nec fere vllum maius bellum, sicut Suetonius attestatur post punicum fuit. Sub eodem vero tempore Quintilius Varus cum tribus legio-
 bus Germanis rebellantibus mira superbia atque avaritia in subiectos se agens, funditus deletus est. Quā Reipublice cladem Cæsar Au-

Plurimi Germaniæ populi bello superati

Hispania in eternam pacem reposita.

gustus adeo grauius tulit, vt sepe per vim doloris caput parietis collidens clamaret. Quintili Vare redde legiones. Bosphoranos vero Agrippa superauit, & signis Romanis, quæ illi quondam sub Mithridate sustulerant, bello recuperatis victos ad deditionem coegit. Parthi quasi toto terrarum orbe vel domito vel pacato omnium oculis signarentur, atque in se solos omnis vigor Romani imperii vertendus esset, quippe quos pristina vlciscendæ Crassianæ cædis conscientia mordebat, vltro signa, quæ Crasso interfecto abstulerant, ad Cæsarem remisissent, regiisque obsidibus traditis, firmum foedus fidei supplicatione eruerunt. Anno ab vrbe condita. dcclii.

Cæsar Augustus tertio Ianuarias portas clausit.

Cæsar Augustus ab oriente in occidentem, a septentrione in meridiem, ac per totum oceanum cunctis gentibus vna pace compositis Ianuarias portas tertio ipse clausit. Quas quoque per. xii. fere annos quietissimo semper obseratas ocio ipsa etiam rubigo signauit, nec prius vnquam nisi extrema senectute Augusti pulsata Atheniensium seditione & Dacorum commotione patuerant. Clausis igitur Ianuarias portis, rem publicam quam bello quasi fuerat pace enutrire, atque amplificare studens, leges plurimas statuit, per quas humanum genus libera reuerentia disciplinæ morem gereret. Domini appellationem vt homo declinauit, nam cum eodem spectante ludos pronuntiatus esset a quodam minimo, o dominum equum & bonum, vniuersique, quasi de ipso dictum esse exultantes approbauissent, statim quidem manu vultuque indecoras adulationes repressit, & in sequenti die grauissimo corripuit a dicto, dominumque se post hoc appellari ne liberis quidem aut nepotibus suis vel serio vel ioco passus est. Igitur eo tempore. i. eo anno quo firmissimam verissimamque pacem ordinatione dei Cæsar composuit, natus est Christus, cuius aduentui pax ista famulata est, in cuius ortu audiens hominibus exultantes angeli cecinerunt. Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Eodemque tempore, hic, ad quem rerum omnium summa concesserant, dominum se omnium appellari non passus est, immo non ausus, quia verus dominus totius generis humani inter homines natus erat, eodemque anno tunc primum idem Cæsar, quem his tantis mysteriis prædestinauerat Deus, censum agi singularum vbi que prouinciarum, & censi omnes homines iussit, quando & deus homo videri & esse dignatus est. Tunc igitur natus est Christus, Romano censui statim ascriptus est. Hæc est prima illa clarissimaque professio, quæ Cæsarem omnium principem, Romanosque dominos rerum sigillatim cunctorum hominum edita ascriptione signauit, in qua se & ipse, qui cunctos homines fecit, inueniri hominem ascribi inter homines voluit. Quod

Quum natus esset Christus in vniuerso terrarum orbe pax orta est.

nunquam penitus ab orbe cōdito atque ab exordio generis humani in hunc mundū, ne Babylonio quidem vel Macedonico, vt nō dicam minori cuiquam regno concessum fuit, nec dubiū quin omnium cognitioni fidei inspectiōique pateat, quod dominus noster Iesus Christus hanc urbem nutu suo auctam defensamque in hunc rerum apicem prouexerit cuius potissime voluit esse, cū venit dicendus, vtique ciuis Romanus census professione Romani Quam obrem quia ad id temporis peruentum est, quo & dominus Christus hunc mundum primum aduentu suo illustrauit, regnūque Cæsari tranquillissimum dedit, hunc quoque sextum libellū hoc fine concluderim, vt germinantia tempora christiana magisque inter reprimentium minus crescentia, & quæ adhuc in prouectu posita, horum ipsorum, quibus hæc respondere cogimur insectatione, mordentur, septimo libello, si tamen adiuuante domino suffecerim, comprehendam, vt quoniā ab initio & peccare homines & puniri propter peccata non tacui, nunc quoque quæ persecutiones christiano rū actę sunt, & quæ ultiones secutę, absque eo quod omnes ad peccandum generaliter proni sunt, atque ideo sigillatim corripiuntur, expediam.

Christus regnū tranquillissimum Cæsari dedit.

¶ Finis sexti libri.

¶ Pauli Orosii viri doctissimi in septimum historiarum librum prologus.

Sufficienter, vt arbitror, documenta sunt collecta, quibus absque vlllo archano, quod paucorum fidelium est, probari de medio queat, vnū illum & verū deum, quē christiana fides prædicat, & condidisse mūdum creaturamque eius quæ voluit, & disposuisse per tempora multa, quæ a multis ignoraretur, & confirmasse ad vnum, quæ per vnicū declaratus est, simulque potentiam patientiamque eius multimodis argumentis eluxisse. In eo quidē angustias, deiectasque mentes offendi paulisper intelligo, quod tantę potentię patientia tanta miscetur. Si, n. potens erat, inquit creare mundū, componere pacem mundi, insinuare mundo cultū ad notitiam sui, quid opus fuit tanta, velut ipsi sentiunt, & tam perniciofa patientia, vt in vltimo erroribus, cladibus, laboribusque hominum fieret, quod a principio virtute eius quem prædicat, Dei sic potius cœpisse potuisset. Quibus quidem veraciter respondere possem, ad hoc ab initio creatum & institutum humanū genus, vt sub

Quæstio de po-
tentia superna
turali.

Responsio ad
eandem.

religione cum pace & sine labore viuens fructum obedientie eter-
nitatem promereretur, sed abusum bonitate creatoris, libertatem
indulgentis in contumacia venisse licentiam, atque ex contemptu
in obliuionem defluxisse, iustamque nunc esse patientiam dei, &
iustitiam in vtrâque partem, vt nec contemptus disperdat in totum,
cui misereri velit, & affici laboribus dum velit, sinat contemptus
potens. Deinde subsequens esse, iuste semper adhibere, quamuis
ignoranti gubernationem, cui aliquando pie restitutus sit poeni-
tenti antiquæ gratiæ facultatem. Sed hæc quoniam & si verissime
fortissimeque dicuntur, fidelem tamen atque obedientem requi-
runt, mihi autem si videro aliquem ex credituris, certe nunc cum incre-
dulis actio est, promptius ea proferam, quæ ipsi & si probare nolue-
rint, improbare non possint. Itaque quantum ad conscientiam huma-
narum mentium pertinet, vtrique sub reuerentia religionis & con-
fessione, cultuque supernæ potentiæ viuimus, distante duntaxat
fide, quia nostrum est fateri ex vno & per vnum deum constare omnia,
illorum tam multos deos putare, quàm multa sunt elementa. Si po-
tentia dei inquirunt, quem prædicatis fuit, vt Romanum imperium
tam amplum ac tam sublime fieret, cur igitur patientiæ eiusdem ob-
fuit vt ante non fieret? Quibus sub eodem verbo respondebitur. Si
potentiæ deorum, quos prædicatis fuit, vt Romanum imperium tam
amplum ac tam sublime fieret, cur igitur patientiæ eorundem obfuit
vt ante non fieret? an ipsi dii nondum erant? an adhuc Roma ipsa
non erat? an illi non colebantur? an hæc nondum idonea ad impe-
rium videbatur? Si nondum erant dii, aut potentia, cessat intentio.
Vt quid enim iam ibi eorum discussio moram, vbi ne ipsam quidem
inuenio naturam? Si autem erant dii, aut potentia eorum, vt ipsi iu-
dicant, aut patientia in culpa est, vel patientia si fuit, vel potentia
si defuit, aut si magis suasibile videtur esse, tunc quid deos qui pro-
uehere potuissent, sed nondum extitisse Romanos qui prouehi iu-
re possent. Nos autem autorem rege potentiæ, non artificem scien-
tiam quærimus. De diis quippe vt putant, magnis, non de fabris vili-
ssimis quæstio est, quibus nisi materia accedat ars cessat. Si enim
præscisse illis ac voluisse præsto semper fuit, imo etiam subiacente
præscientia, quia apud omnipotentiam de operibus duntaxat suis
hoc est præscire, quod velle, quodcunque illud præsciebatur, cui vo-
luntas astipularetur, non expectari oportuit, sed creari maxime,
cum, & iuonem illum suum acervos formicarum in populos hominum lu-
do vertere solitum ferant. Porro autem de cura cærimoniarum, nec re-
censendum arbitror, quoniam inter sacra continua incessabilibus
gladibus nullus finis, nulla requies fuit, nisi quum saluator mundi

Christus illuxit, cuius aduentui predestinatam fuisse imperii Romani pacem & si iam sufficienter ostendisse me arbitror, paucis tamen adhuc supplere conabor. Principio secundi libelli quum tempora Romanæ conditionis stili tenore perfringerem, multa conuenienter inter Babyloniam urbem Assiriorum tunc principem gentium, & Romanam nunc æque gentibus dominantem cõpacta conscripsi, fuisse illud primum, hoc vltimum imperium, illud paulatim cædens, at istud sensim conualescens defluxisse, illi sub vno tempore nouissimum regem, isti primum regem fuisse. Iam deinde tunc inuadente Cyro captam velut in mortem concidisse, cunctam fiducialiter assurgentem, post expulsos reges, liberis vti coepisse consiliis, præcipue quum vendicante libertatem suam Roma, tunc quoque iudeorum populus, qui apud Babyloniam sub regibus seruiebat, in sanctam Hierusalem recepta libertate redierit, templumque domini, sicut a prophetis predictum fuerat, reformarit. Præterea intercessisse dixeram inter Babylonium regnũ, quod ab oriente fuerat, & Romanũ, quod ab occidente confurgens, hereditate orientis enutriebatur, Macedonicum Africanumque regnum, hoc est quasi a meridie ac septentrione breuibus vicibus partes tutoris curatorisque tenuisse. Orientis & occidentis regnũ æque Babylonium & Romanum iure vocitari, neminem vnquã dubitasse scio. Macedonicum regnum sub septentrione esse cum ipsa cœli plaga, tum Alexandri magni aræ positæ vsque ad nunc sub Rypheis montibus docent. Carthaginem vero vniuersæ præcelluisse Africæ, & non solum in Siciliam, Sardiniam, ceterasque adiacentes insulas, sed etiam in Hispaniã regni terminos tetendisse, historiæ simul monumenta urbium que declarant. Dictum est etiam vastatę per Medos Babylonie, & irruptę per Gothos Romę, pares admodum annorum numeros cucurrisse. Nunc autem his illud adició, quo magis clareat vnum esse arbitrum seculorũ, regnorum, locorumque omnium deum. Regnum Carthaginien se a conditione vsque ad euerisionem eius paulo amplius quã .dcc. annis stetit, æque regnum Macedonicum a Carano vsque ad Per sen paulominus quam .dcc. vtrũque tamen septenarius ille numerus, quo iudicatur, omnia terminat. Roma ipsa etiam quamuis ad aduentum domini nostri Iesu Christi perfecto proueheretur imperio, tamen paululũ & ipsa in occursum numeri huius offendit.

Hic dicitur quomodo Roma graui incendio vastata est.

C A P V T Primum.

Roma incen-
dio correpta.

Christi nati-
uitas.

Christus ab
vrbe cōdita
āno dcc xlii.
nascitur.

Am. dcc. conditionis sue anno. xlii. vicos
eius incertum unde consurgens flāma con-
sumpsit, nec vnquam, vt ait Lūius, maiore
incēdio vastata est, adeo, vt post aliquot an-
nos, Cēsar Augustus ad reparationem eorū,
quæ tunc exulta erant, magnam vim pecu-
niæ ex erario publico largitus sit. Poteram
quoque ostendere eundem duplicatum nu-
merum mansisse Babylonie, quæ post. M.
cccc. & quod excurrit annos, vltima a Cyro rege capta est, nisi præ-
sentium contēplatione reuocarer. Illud sane libēter adiicio, quod
primum illius regū omnium Ninī, quāuis & pater eius Belus ob-
scure primus regnasse referatur, anno postquam regnare coeperat.
xlii. natus est ille sanctus Abraam, cui datæ sunt repromissioēs, ex
cuius semine repromissus est Christus, deinde nūc primū istius im-
peratorū oīm Augusti Cæsaris, quāuis & pater eius Cēsar metator
ip̄erū potius quam imperator extiterit. Istius inq̄ Cæsaris, posteaq̄
imperare cōcepit emenso, p̄p̄modū anno. xlii. natus est Christus,
qui Abraā sub Nīno primo rege fuerat repromissus. Natus est au-
tē. viii. calendas ianuarii, qū pr̄ imū incēmēta oīa annī venientis
incipiunt. Ita factum est vt qum Abraā. xlii. natus sit anno sub fi-
ne. xlii. natiuitatis Christi cōueniret, vt iam nō ipse in parte tertiū
anni, sed in ipso potius tertius ānus oriretur. Qui ānus, quantis, q̄
nouis, quāq; inulitatis bonis abundauerit, satis etiam me non p̄fe-
rente compertū haberi arbitror, toto terrarum orbe vna pax oīm,
non cessatione, sed abolitōne belloꝝ, clausæ Ianī geminī portę ex-
tirpatis, bellorū radicibus nō repressis, census ille primus & maxi-
mus fuit, qum in hoc vnū Cæsaris nomen vniuersa magnarū gen-
tiū creatura iurauit, simulq; cōionē census vnius societatis effecta
est. Igit̄ anno ab vrbe cōdita. dcc. xlii. natus est Xps salutarē mun-
do afferens fidem, vere petra medio rerum posita, vbi cōminueret-
tur qui offenderet, qui crederet saluaretur, vere ignis ardens, quem
qui sequitur, illuminatur, qui tentat exurit̄. Ipse est Christus chri-
stianorum caput, saluator bonorum, malorum punitor, iudex om-
nium, qui formam secuturis verbo & opere statuens, quo magis do-
ceret patientes in persecutionibus, quas pro vita æterna excipe-
rent, esse oportere, mox vt virginis partu æditus mundo apparuit,
a passionibus suis capit̄, nanque eum rex Iudææ Herodes simul
vt natum comperit, necare decreuit, plurimosque tunc paruulos,
dum vnum insectatur occidit. Hinc malignis improbe incurren-
tibus digna punitio est. Hinc inq̄ tū trāquille agitur mundus, cre-

dentium gratia, in quantum perniciose inquietatur, blasphemantium poena est, securis per omnia christianis fidelibus, quibus aut aeternae vitae requies in tuto, aut etiam huius in lucro est, quod propius quam per ordinem referam, ipsis rebus ostendam. Postquam redemptor mundi dominus Iesus Christus venit in terras, & Caesaris censu ciuis Romanus ascriptus est, dum per. xii. vt dixi, annos, clausae belli portae beatissimae pacis tranquillitate cohiberentur, Gaium nepotem suum Caesar Augustus ad ordinandas Aegypti Syriaeque prouincias misit, qui praeteriens ab Aegypto fines Palaestinae apud Hierosolymam in templo dei tunc sancto & celebri adorare contempsit, sicut Suetonius tranquillus refert. Quod vt Augustus conperit, prauo vsus iudicio, eum prudenter fecisse laudauit. Itaque anno imperii Caesaris. xlviii. adeo dira Romanos fames consecuta est, vt Caesar lanistarum familias omnesque peregrinos, seruorum quoque maximas copias, exceptis medicis & praceptoribus trudi vrbe praeeperit. Ita peccante principe in sanctum dei, & correpto per famem populo, quantitatem offensionis qualitas ultionis ostendit. Deinde vt verbis Cornelii Taciti loquar, sene Augusto Ianus patefactus, dum apud extremos terrarum terminos nouae gentes saepe ex vsu, & aliquando cum damno queruntur, vsque ad Vespasiani durauit imperium. Hucusque Cornelius. Caeterum & tunc capta euerisque vrbe Hierosolymarum, sicut prophetae pronunciauerant, extinctisque Iudaeis Titus qui ad vindicandum domini nostri Iesu Christi sanguinem iudicio dei fuerat ordinatus, victor triumphans cum Vespasiano patre Ianum clausit. Igitur & si sub extremis Caesaris temporibus apertus est Ianus, tamen per multa tempora ex eo, quamuis in procinctu esset exercitus, nulla bella sonuerunt. Vnde etiam dominus Iesus Christus in euangelis cum temporibus illis in summa tranquillitate vniuersus mundus ageretur, cunctasque gentes pax vna velaret, & a discipulis suis interrogatus esset, de conditione temporum subsequendum inter caetera sic ait. Audituri autem estis praelia & opiniones praeliorum, videte ne turbemini. Oportet enim haec primum fieri, sed nondum est finis. Consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum, & erunt pestilentiae & fames & terrae motus per loca. Haec autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos, & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Hoc autem diuina prouidentia docens, & credentes praemonendo firmavit, & incredulos praedicando confudit. Anno ab vrbe condita. dcc. lxxvii. post mortem Augusti Caesaris. Tyberius Caesar imperium adeptus est, mansitque in eo annis. xxiii. Hic per semetipsum nulla bella gessit, sed ne per lega-

Grauiissima fames apud Ro.

His diebus destructa & desolata est vrbs Hierosolimarum.

tos quidem aliqua grauiā, nisi quod tantum in aliquantis locis præcogniti cito gentium tumores comprimebantur. Sane. iiii. imperii eius anno Germanicus Drusi filius, Caligulæ pater, de Germanis, ad quos ab Augusto sene missus fuerat, triūphauit. Ipse autem Tyberius plurima imperii sui parte cum magna & graui modestia reipu. præfuit, adeo vt quibusdam præsidibus augenda prouinciis tributa suadentibus scripserit. Boni pastoris esse tondere pecus, nō deglutire. At postquam passus est dominus Iesus Christus atque a mortuis resurrexit, & discipulos suos ad prædicandum misit. Pilatus præses Palæstine prouinciæ ad Tyberium imperatorem atque ad senatum rettulit de passione & resurrectione Christi, consequētibzque virtutibus, quæ vel per ipsum factæ fuerant, vel per discipulos ipsius in nomine eius fiebant, & de eo quod certatim crescēte plurimorum fide Deus crederetur.

Pilatī ad Tyberiiū relatio
miraculorum
Christi.

Hic Tyberius Cæsar rettulit ad senatum, vt Christus Deus haberetur.

CAPVT II.

Sententiā Tyberii de suscipiendo cultu diuino.

Tyberius cū suffragio magni fauoris rettulit ad senatum, vt Christus Deus haberetur. Senatus indignatione motus, quod non sibi prius secundum morē delatum esset vt de suscipiendo cultu prius ipse decerneret, consecrationem Christi recusauit, ædictoque constituit exterminandos esse ex vrbe Christianos, præcipue quum & Seianus præfectus Tyberii suscipiendę religioni obstinatissime cōtradiceret. Tyberius tamen edicto accusatoribus christianorum mortem cōminatus est. Itaque paulatim imminuta est illa Tyberii Cæsaris laudatissima modestia in pœnam contradictoris senatus, nam regi quęcunque volūate faciebat, voluntas erat, atque ex mansuetissimo p̄cipe sæuissima bestia exarsit, nam plurimos senatorum proscripsit & ad mortem coegit. Viginti sibi patricios viros consilii causa legerat. Horum vix duos incolumes reliquit, cæteros diuersis causis necauit. Seianum præfectū suū res nouas molientem interfecit. Filios suos Drusum & Germanicum quorum Drusus naturalis, Germanicus adoptiuus erat, manifestis veneni signi perdidit. Filios Germanici filii sui interfecit. Referre sigillatim facta eius horret animus, pudetque, tanta libidinis & crudelitatis rabie efferbuit, vt qui spreuerāt christo rege saluari, rege Cæsare punirentur. Huius tamen imperii anno. xii. noua & incredibilis clades apud Fidēnatium urbem accidit. Amphitheatricæ uelut populo gladiatorum munus spectante collapsa est, & plus quā xx. milia hominū occidit. Dignum sane posteris tantę correctio-

nis exemplū, tum ad spectandas hoīm mortes, auīdos hoīes cōuenisse, quando p salute hoīm prouidenda Deus hō esse voluisset.

Hic dicit vbi dominus passus est, & quod terræ motus factus est per orbem. Cap. III.

Quinde anno eiusdem. xv. qum Dominus Christus Iesus voluntarie quidem se tradidit passioni, sed impie a iudæis apprehensus, & patibulo suspensus est, maximō terræmotu per orbem facto, saxa in montibus scissa sunt, maximarūque vrbiū plurimæ partes plus solita concussione ceciderunt. Eadē quoq; die ad horā diei

sextam sol ī toto orbe obscuratus, tetraque nox subito obducta terris est, & sicut dictum est, impiaque æterna timuerunt sæcula noctem. Vsq; eadeo autem neque lunam luminī solis, neque nubes obstitisse manifestum est, vt. xiiii. luna ea die tota coeli regiōe interiecta longissime a conspectu solis abfuisse, & stellas tunc diurnis horis vel potius in illa horreda nocte toto coelo fulsisse refertur. Quod non solum sanctorum euangeliorū fides, sed etiam aliquanti Græcorum libri attestantur. Iam hic post passionē domini, quem iudæi q̄tum in ipsis fuit persecuti sunt, cōtinue clades iudeorū donec exinaniti dispersique deficiant, incessabiliter perstrepunt. Tyberius siquidem iuuentutē eorum per speciem sacramenti in prouincias grauioris coeli relegauit, reliquas gentes eiusdē vel similia sectantes vrbe submouit sub pœna perpetuæ seruitutis, nisi obtemperassent. Sane Asiæ ciuitates illo terræmotu dirutas tributo dimisso ppria etiam libertate donauit. Hic ambiguīs signis venenī obiit. Anno ab vrbe condita. dcc. xc. tertius ab Augusto Gaius Caligula coepit regnare, mansitque in imperio annis non plenis. iiii. homo ante se omnium flagitiosissimus, & qui vere dignus Romanis blasphemantibus, & iudæis persecutoribus punitor adhibitus videretur. Hic vt breuiter magnitudinem crudelitatis eius exprimam, exclamasse fertur, Vtinam populus Romanus vnā ceruicem haberet. Sæpe etiam de conditione temporū suorum conquestus est, quod nullis calamitatibus publicis insignirentur. O beata Germina temporis christiani quantum præualuistis in rebus humanis, vt etiam crudelitas hominis magis potuerit clades desiderare, quam inuenire. Ecce de tranquillitate generali feritas ieiuna conqueritur. Furor impius intus sæua sedens super arma, & centum vinctus ahenis. Post tergum nodis, fremit horridus ore cruento. Serui fugitiui & rebelles gladiatores perterrere Romam, euertere Italiam, Siciliam deleuere, iam pene

Deus pro salute hominū humanitatē assumpsit.

Hora qua Xps passus est tenebræ in toto orbe factæ sunt.

Tempus quo incepit regnare Caligula.

vniverſo humano generi toto orbe metuendi. In diebus autem ſa-
lutis, hoc eſt tēporibus chriſtianis conuellere quietem non poteſt,
vel Cēſar infeſtus. Hic ſiquidē magno & incredibili apparatu p-
fectus quærere hoſtem viribus ocioſis, Germaniam Galliāq; per-
currens, in ora oceanī circa proſpectum Britannię reſtitit. Qūque
ibi Minocynobellinum Britannorū regis filium, qui a patre pul-
ſus, cum paucis oberrabat, in deditiōem recepiffet, deficiente bel-
li materia Romam rediit. Iiſdem autem diebus Iudæi, qui iā tunc
ob paſſionē Chriſti meritis vbique cladibus exagitabantur, apud
Alexandriā ſæditione excitata proſligati cæde, atque ab vrbe pul-
ſi, expromendarum querelarum cauſa Philonem quendam virum
ſane in primis eruditum legatum ad Cæſarem miſerunt. Sed Cali-
gula cum omnibus hominibus, tum præcipue Iudæis eſſet infeſtiſ-
ſimus, ſpreta legatione Philonis, omnes Iudæorum ſacras ædes, at-
que in primis antiquum illud in Hieroſolymis ſacrarium prophe-
tari ſacrificiis gentiliū, ac repleri ſtatuīs ſimulacriſque iſperauit,
ſequē ibi vt deum colī præcepit. Pilatus autem præſes, qui ſenten-
tiam damnationis in Chriſtum dixerat, poſtq̃ plurimas ſeditiōes
in Hieroſolymis expleuit & fecit, tantis irrogante Gaio angori-
bus coartatus eſt, vt ſua ſe tranſuerberans manu malorum cōpen-
dium mortis celeritate quæſiuerit. Gaius vero Caligula libidini-
bus ſuis etiā illud ſcleris adiecit, vt ſorores ſuas primum ſtupro
pollueret, deinde exilio damnaret. Qui poſt omnes ſimul exules
iuffit occidi. Ipſe autem a ſuis protectoribus occiſus eſt. Duo libel-
li in ſecretis eius reperti ſunt, quorū alteri pugio, alteri gladius pro
ſigno nominis aſcriptus erat, ambo lectiſſimorum virorum vtriuſ-
que ordinis ſenatorii & equeſtris nomina & notas cōtinebāt mor-
ti deſtinatorum. Inuenta eſt & archa ingēs variorum venenorum
pocula continens, quibus mox Claudio Cæſare iubente, demerſis
infecta maria traduntur non ſine magno piſcium exitio, quos ene-
catorum per proxima littora paſſim æſtus eiecit. Magnum vero indi-
cium miſerentis dei propter ſuffragium gratiæ in populum conti-
nue ex parte crediturum, & propter iræ temperamentum in popu-
lum tunc infideliter obſtinatum, vt quanta multitudo hominum
præparatam mortem euaderet, ex multitudine interfectoꝝ piſcium
diſcerneretur, omnibuſque notefceret, quid tanta veneni moles ar-
te aucta agere in miſeram ciuitatem potuiſſet, quæ negligenter ef-
fuſa etiā maria corruptit.

Caligula ſe vt
Deum colī p
cepit.

Caligulæ inte
ritus.

¶ Hic dicitur vbi primum venit Romam beatus
Petrus apoſtolus ſub Claudio.

CAPVT IIII.

Nno ab vrbe condita . dccc. xcv. Tyberius Claudius ab Augusto quartus regnum adeptus est, mansitque in eo ānos. xiiii. Exordio regni eius Petrus apostolus domini nostri Iesu Christi Romam venit, & salutarem cunctis credentibus fidem fideli verbo docuit potentissimisque virtutibus approbauit. Exin christiani Romam esse coeperunt, sensitque hoc collatum fidei suae Roma beneficiū, nam quā interfecto Caligula multa mala de abrogando imperio, ac reipublica in antiquū ordinē restituenda, euertendaque penitus Cæsaris vniuersa familia senatus & cōsules decreuissent, Claudius mox ut cōfirmauit imperiū, magna atque adhuc Romae incognita vsus clemētia, ne in tantam nobiliū multitudinē ultio si esse coepta, sequeretur, iudicium illud, quod ex reipublica statu infelicitate consultatū actumque fuerat, memorie exemit, omnesque factosque dictosque in eo veniā & obliuionem in perpetuum sanxit. Ita illam præclarā & famosam Atheniensium Amnestiā, quam quidem Romae inducere Iulio Cæsare interfecto, senatus, Cicerone suadente, tentauerat, sed & Octauiano & Antonio propter ultionē extincti Cæsaris irrumpentibus in irritum cesserat, hanc Claudius quā multo truculentiore causa in eadem conspiratorum stimuletur, vltro ea clemētia nullo expetente firmavit. Accidit etiam eodem tempore præsentis gratie dei grande miraculum, siquidē Furius Camillus Scribonianus Dalmatiae legatus, bellū ciuile molitus, legiones multas fortissimasque ad sacramenti mutationē pellexerat. Itaque die dicto, ut in vnum vndique ad nouum imperatorem conueniretur, neque aquilae ornari, neque conuelli quoquomodo signa, moueriue potuerunt. Exercitus tanta & tam inusitata miraculi fide motus & conuersus in poenitentiam, imperatorem Scribonianū quinto statim die destitutū interfecit, seseque sacramento prioris militiae continuit. Tristius ac perniciosius vrbis Romae nihil vnquam fuisse, quā bella ciuilia satis notū est. Itaque propter aduentum apostoli Petri, & tenera christianorum germina, vix dum adhuc pauca ad sanctae fidei professionem erumpentia, hanc exorientem tyrannidem & consurgens istud ciuile bellum quāuis diuinitus esse cōpressum neget, qui præteritis temporibus de compressiōe bellorum ciuiliū simile probauit exemplum? Claudius quarto imperii sui anno, cupiens se vtilem reipublicae ostentare principem, bellum vbiq̃ & victoriam vndecumque quaesiuit. Itaque expeditionem in Britanniam mouit, quae excitata in tumultum propter non redditos transfugas videbatur, transfugatusque in insulā est, quam neque ante Iulium Cæsarem, neque post

In exordio regni Claudii Cæsaris, Petrus apostolus Romam adiit.

Nihil Romae deterius eueit bellis ciuilibus.

Grauiſſima
fames apud Sy-
riam.
Belua mirabi-
lis extensionis

Fames apud
Romanos orta
eſt.

eum quiſquam adire auſus fuerat. Ibique, vt verbis Suetonii Trā-
quilli loquar, ſine vllō proelio ac ſanguine intra pauciſſimos dies
plurimam inſulę partem in deditiōē recēpit. Orchadas etiā in-
ſulas vltra Britannia in oceano poſitas Romano adiecit imperio,
ac ſexto quā profectus erat menſe Romā rediit. Conferatur nunc,
ſi cuiquam placet, inſula & inſula, tempus & tēpus, bellum & bel-
lum, Cæſar & Cæſar, nam de ſine nihil profero, quoniam hoc felī-
ciſſima victoria, illud acerbiffima clades fuit, & ſic demū Romā
cognoſcat, per eius latentem prouidentiam, in agendis rebus, an-
tea ſe partem felicitatis habuiſſe, cuius agnitione ſuſcepta, plenīſ-
ſima felicitate perfruitur, non tamen inquantū blaſphemiārū of-
fendiculis deprauatur. Eodē anno imperiū eius fames grauiſſima
per Syriam facta eſt, quam etiā prophetę pręnunciauerant, ſed
Chriſtianorū neceſſitatibus apud Hieroſolymam conuectis ab
Aegypto frumentis, Helena Adiabenorū regina conuerſa ad fi-
dem Chriſti largiſſime miniſtrauit. Anno imperiū eius quinto in
Theram & Theraſiam inſulas de profundo emicuit belua trigina
ſtadiorum extenta ſpacio. Anno eius ſeptimo ſub procuratore
Iudeę Cumano in Hieroſolymis tanta ſeditio in diebus azimorū
exorta eſt, vt in portarum exitu populo coartato triginta milia Iu-
deorum cæde proſtrata & compreſſione ſuffocata referantur. An-
no eiufdem nono expulſos per Claudium vrbe Iudeos Iosephus re-
fert, ſed me magis Suetonius mouet, qui ait hoc modo Claudius
Iudeos ipulſore Chriſto aſſidue tumultuātes Roma expulit. Quod
vtrum contra Chriſtū tumultuantes Iudæos coerceri & compri-
mi iuſſerit, an etiā Chriſtianos ſimul, velut cognatę religionis
hoies voluerit expelli, nequaquā diſcernitur. Verū tamen ſequenti
anno tanta fames Romę fuit, vt medio foro Imperator correptus a
populo conuiciis & fragminibus panis turpiſſime infeſtatus ægre
per Pſeudotyrum in palatium refugiens, ſurorem excitatę plēbis
euaſerit. Paruo autem intercedente tempore. xxxv. ſenatores &
ccc. ſimul equites Romanos minimis cauſis interfecit, ipſe autem
maniſteſtis veneni ſignis mortuus eſt. Anno ab vrbe cōdita. dccc.
viii. Nero Cęſar ab Auguſto quinto principatū adeptus eſt, man-
ſitque in eo annis non plenīs. xiiii. Gaſi Galigulę auunculi ſui er-
ga omnia vicia ac ſcelera ſectator, immo tranſgreſſor, petulan-
tiam, libidinem, luxuriam, auaritiam, crudelitatem nullo non ſce-
lere exercuit, ſiquidem percitus petulantia omnia pene Italię ac
Gręcię theatra perlustrās, aſſumpto etiā variū veſtitus dedecore,
ceritos, cythariſtas, tragædos & aurigas ſæpe ſibi ſuperaffe viſus
eſt. Libidinibus porro tantis exagitatus eſt, vt ne a matre quidē

vel sorore vel vlla consanguinitatis reuerentia abstinuiffe referatur, virum in vxorem duxerit, ipse a viro vt vxor acceptus sit. Luxurie vero tam effrenate fuit, vt retibus aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extrahebantur, frigidis & calidis lauaretur vnguentis. Qui etiam nunquam minus. M. carucis confecisse iter traditur. Denique vrbis Romæ incendium voluptatis suæ spectaculū fecit. Per sex enim dies septemque noctes ardēs ciuitas regios paruit aspectus. Horrea quadro structa lapide magneque illæ veterū Hic multa Ne insulæ, quas discurrens adire flamma non potuit, magnis machinis quondam ad extrema bella præparatis labefactatæ atque incinora referuntur. flammatæ sunt, ad monumentorum bustorumque diuersoria infestici plebe compulsa. Quod ipse ex altissima illa meccenatiāna tur re prospectans, letusque flammæ vt aiebat pulchritudine, tragico habitu Iliadem decantabat. Auaritiæ autem tam prærupte extitit, vt post hoc incendium vrbis, quam se Augustus ex lateritiā mar moream reddidisse iactauerat, neminem ad reliquias rerū vastagæ adire permiserit, cuncta quæ flammæ quoquo modo superfuerant, ipse abstulit. Centies centena milia sestertium ad annuam impensam a senatu sibi conferri imperauit, plurimos senatorū nulla ex tante causa bonis priuauit, negociatorum oīm sub vna die, tormentis quoque adhibitis omnem penitus censum absterfit. Senatores bonis priuauit.

¶ Nero hic primus persecutus est christianos, qui etiam apostolos Petrum & Paulum occidit. Cap. v.

Rudelitatis autē rabie ita efferatus est, vt plurimam senatus partem interfecerit, equestrem ordinē pene destituerit, sed ne parricidiis quidem abstinuīt, matrem, fratrem, sororem, vxorē ceterosque cognatos & propinquos sine hæsitatione prostrauit, Auxit hanc molem facinorum eius temeritas impietatis ī deum, nam

primus Romæ christianos suppliciis & mortibus affecit, ac per omnes prouincias pari persecutione excruciarī imperauit, ipsumque nomen extirpare conatus beatissimos christi apostolos Petrum cruce, Paulum gladio occidit. Mox acervatim miseram ciuitatem obortæ vndique clades oppressere, nam subsequente autumno tanta vrbi pestilentia increbuit, vt triginta milia funerum in rationem libitinæ venirent. Britannica deinde clades e vestigio accidit, qua duo præcipua oppida magna ciuium sociorumque clade & cede direpta sunt. Præterea in oriente magnis Armeniæ prouinciis amissis, Romanæ legiones sub iugum Parthicum missæ, ægreque Syriā retenta est. In Asia tres vrbes, hoc est Lao-

Nero primus Christianos suppliciis affecit.

Galba imperator
creatus.

dicea Hierapolis, Colossæ terræmotu cōciderunt. At vero Nero postquam Galbam in Hispaniā imperatorem creatum ab exercitu cognouit, totius animo ac spe cōcidit. Quæque incredibilia perturbandæ, immo subruendæ reipublice mala moliretur, hostis a senatu pronunciatus, ignominiosissime fugiens ad quartum ab vrbe lapidem sese interfecit, atque in eo ois Cæsaris familia cōsumpta est. Anno ab vrbe cōdita. dccc. xxii. Galba apud Hispanias vsurpauit imperium. Qui ut Neronis mortem comperit, Romam venit. Quæque omni auaritia & sæuitia, segnitiaque offenderet, Pisonem sibi nobilem industriumque adulescentem in filium atque in regnum adoptauit, cum quo septimo mense imperii sui ab Othone iugulatus est. Luit Roma cædibus principum excitatis ciuilibus bellis recentes christianæ religionis iniurias, & signa legionum illa, quæ sub aduentu in urbem Petri apostoli diuinitus coercita, conuelli nullo modo ad excitandum ciuile bellum valuerant, quod per Scribonianam parabatur. Petro in vrbe interfecto, & christianis poenarum diuersitate laniatis, toto se orbe soluerunt. De Hispania siquidem ilico Galba surrexerat, quo mox presso, Otho Romæ, Vitellius in Germania, Vespasianus in Syria imperia simul atque arma rapuerunt. Pro bent sane etiam inuiti potentiam simul & clementiam dei qui Christianis temporibus offenduntur, quanta celeritate tantorum incendia bellorum & excitata sunt & repressa, quæ antea & minimis causis magnæ ac diutinæ clades agitarentur, & nunc maximè undique constrepentes magnorum malorum fragores minimo negotio sopirentur. Iam. n. erat Romæ, quam uis persecutione vexante ecclesia, quæ iudici oium Christo etiam pro inimicis & persecutoribus supplicaret. Igitur Otho cum Galba & Pisone Romæ interfectis, inter tumultus, cædesque inuasisset imperium, ac mox creatum imperatorem in Gallia per Germanicas legiones Vitellium comperisset, bellum ciuile molitus primum leuibus proeliis, hoc est vno apud alpes, alio circa Placentiam, tertio circa locum, quem Castoris vocant, contra Vitellianos duces congressus victor extitisset, quarto apud Bebyracum proelio, quæ animaduertisset suos vinci, mense. iiii. quam imperare coeperat sese interfecit. Vitellius victor Romam venit, ubi quæ multa crudeliter ac nequiter ageret, incredibili etiam voracitatis appetitu humanam vitam probris aggrauaret, postquam de Vespasiano comperit, primum deponere est molitus imperium, postea a quibusdam animatus Sabinum Vespasiani fratrem nihil mali tunc suspicantem cum cæteris flauianis in Capitolium cōpulit, succensoque templo, & mixta simul flamma ruinaque omnes in vnum pariter interitum ac

Otho sibi
mortem intulit.
Vitellii sæuitia.

tumultum dedit. Post deficiente in Vespasiani nomen exercitu suo destitutus, appropinquatibus iam hostibus trepidus, cum se in quandam cellulam proximam pallatio contrussisset, turpissime inde protractus, cum perviam sacram nudus duceretur, passim cunctis simum in os eius coniectionibus in forum deductus. viii. quam regnum præsumpserat mense apud Gemonias scalas minutissimum ictuum crebris conpunctionibus excarnificatus atque inde uno tractus, & in Tyberimmersus etiam comuni caruit sepultura. **Vitellii graue supplicium.** Multis autem & nefariis modis per complures dies a Vespasianis militibus aduersum senatum populumque Romanum indiscreta caede saevitum est. Anno ab vrbe condita. dccc. xxv. breui illa quidem, sed turbida tyrannorum tempestate discussa, tranquilla sub Vespasiano duce serenitas rediit, nanque ut paulo altius repetam, iudaei post passionem Christi in totum destituti gratia dei cum omnibus undique malis circumhuerentur, quidam in Carmellum montem seducti sortibus, quae portenderent, exortos a Iudaea duces regni potituros fore, bellum ad se trahentes in rebellionem exarserunt. Extinctisque Romanis praesidiis, legatum quoque Syriae suppetias ferentem, rapta aquila, & caesis copiis fugauerunt. Ad hos Vespasianus a Nerone missus Titum filium suum maiorem inter legatos habuit, nam multas & varias legiones secum in Syriam traiecit.

Hic dicitur ubi Hierosolyma eversa est a Vespasiano & Tito iudei capti vel interiecti sunt.

CAPVT VI.

Taque cum iudeos multis eorum oppidis captis in urbem Hierosolymorum, praecipue ob diem festum congregatos obsidione clausisset, cognita Neronis morte hortatu plurimorum regum & ducum, maxime Iosephi iudeorum ducis sententia, qui captus cum in vincula coniceretur, constantissime dixerat, sicut Suetonius refert, continuo se ab eodem sed imperatore soluendum, imperium adeptus est, relictoque in castris ad prosecutionem obsidionis Hierosolymorum filio Tito per Alexandriam profectus est Romam. Sed cognita interfectione Vitellii, paulisper Alexandriae substitit. Titus vero magna ac diuturna obsidione, iudeos premens machinis, cunctisque bellicis molibus non sine suorum multo sanguine tandem muros civitatis irrupit. Sed ad expugnandam interiori templi munitionem, quam inclusam multitudo sacerdotum ac principum tuebatur, maiore vi & mora opus fuit. Quod tamen postquam in potestatem redactum opere

Titus imperator templum incendit, omnesque urbis muros fregit.

Titus biennio post Vespasianum regnavit.

& antiquitate suspexit, diu deliberavit, utrum tanquam incitamentum hostium incenderet, an in testimonium victoriae reseruaret, sed ecclesia dei iam per totum orbem vberime germinante, hoc tanquam effectum ac vacuum, nullique usus bono commodum arbitrio dei auferendum fuit. Itaque Titus imperator pronuntiatus ab exercitu templum in Hierosolymis incendit ac diruit, quod a die conditionis prima usque ad diem euerfionis ultimam manserat annis. M. cii. Muros urbis vniuersos solo adaequauit. dc. M. Iudeorum eo bello interfecta Cornelius, & Suetonius referunt. Iosephus vero Iudaeus qui ei tunc bello praefuit, & apud Vespasianum propter praedictum imperium veniam gratiamque meruerat, scribit vndecies centena milia Iudeorum gladio & fame perisse, reliquias vero Iudeorum diuersis aetas conditionibus toto orbe dispersas, quarum numerus ad nonaginta milia hominum fuisse narratur. Vespasianus autem & Titus imperatores magnificum agentes de Iudaeis triumphum, urbem ingressi sunt. Pulchrum & ignotum ante cunctos mortalibus inter. ccc. xx. triumphos qui a conditione urbis usque in id tempus acti erant, hoc spectaculum fuit, patrem & filium vno triumphali curru vectos gloriosissimam ab his qui patrem & filium offenderant, victoriam reportasse. Qui continuo omnibus bellis ac tumultibus domi forisque compressis, pacem totius orbis pronunciauerunt, & Ianum geminum obseratis cohiberi claustris, sextum demum ipsi post urbem conditam censuerunt. Iure. n. idem honos ultioni passionis domini impensus est, qui etiam natiuitati fuerat attributus. Tunc deinde sine ullis belorum tumultibus in imensum respu. humana prouehitur, siquidem Achaia, Lytia, Rhodus, Bizantium, Samos, Thracia, Cilicia, Comagenae, tum primum redactae in prouincias, Romanis indicibus, legibusque paruerunt. Nono autem imperii eius anno tres ciuitates Cypri terremotu corruerunt, & Romae magna pestilentia fuit. Vespasianus autem in villa propria circa Sabinos. ix. anno principatus sui profluuium ventris mortuus est. Anno ab urbe condita. dcccxxxiiii. Titus, segregatis a numero principum Othone & Vitellio, ab Augusto octauus biennio post Vespasianum regnavit. Cuius tanta tranquillitas in imperio fuit, ut nullus oino sanguinem in republica administranda fudisse referatur. Et tamen tunc Romae orto repente incendio plurimae aedes publicae concrematae sunt, abruptum tunc etiam Vesuuui montis verticem magna profudisse incendia ferunt, torrentibusque flamarum vicina regionis cum urbis hominibusque delesse. Titus cum ingenti omnium luctu in eadem villa qua pater eius morbo absumptus est.

Domitianus hic secundam
persecutionem fecit
in Christianos.

CAPVT VII.

Anno ab vrbe condita . dccc. xxxv. Domitianus Titi frater ab Augusto nonus fratri successit in regnum. Qui per annos. xv. ad hoc paulatim per omnes scelerum gradus creuit, vt confirmatissimam toto orbe Christi ecclesiā, datis vbique crudelissimæ persecutionis edictis conuellere auderet. Is in tantā superbiam prolapsus fuit, vt dominum ac deum sese vocari, scribi, colique iusserrit, nobilissimos e senatu, inuidiæ simul ac prædæ causa, alios palam interfecit, alios in exilium misit, ibique imperauit trucidari. Libidinis intemperantia quicquid cogitari potest, fecit, plurimas vrbis ædes, destructis populi Romani propriis rebus, extruxit. Bellum aduersum Germanos & Dacos per legatos gessit pari reipublice, cum & in vrbe ipse senatum populumque laniaret, & foris malum circumactum exercitum assidua hostes cæde conficerent, nam quanta fuerint Diurpaneus Dacorum regis cum Fusco duce prælia, quantæque Romanorum clades longo textu euoluerem, nisi Cornelius Tacitus, qui hanc historiam diligentissime cõtexuit, de reticendo interfectorum numero, & sallustium Crispum, & alios autores quamplurimos sanxisse, & seipsum quidem potissimum elegisse dixisset. Domitianus tamen prauissima elatus iactantia sub nomine superatorum hostium de extinctis legionibus triumphauit. Idemque efferatus superbia, qua se deum coli vellet, persecutionem in Christianos agi secundus a Nerone imperauit. Quo tempore etiam beatissimus Ioannes apostolus in Pathmo insula fuit, Inter iudæos quoque acerbitate tormentorum & cruentissimæ questionis exquiri genus Dauid, atque interfici præceptum est, dū prophætis sanctis & inuidetur, & creditur, quasi adhuc futurus esset ex semine Dauid, qui regnum posset adipisci. Continuo tamē Domitianus crudeliter in palatio a suis interfectus est, cuius cadauer populari sandapila per vespiliones exportatum atque ignominiosissime sepultum est. Anno ab vrbe condita. dccc. xlv. quamuis Eutropius. l. hunc esse annum scripserit, Nerua admodum senex a Petronio præfecto prætorio & Parthenio spadone interfectore Domitiani imperator. xij. ab Augusto creatus Traianum in regnum adoptauit, per quē reuera afflictæ reipublice diuina puissio consuluit. Hic prius edicto suo cunctos exules reuocauit, vnde & Ioan

Domitianus
tanta fuit elatus
superbia vt
deum se voca
ri iusserit.

dari

Domitianus
falso triumphauit.

Domitianus a
suis caditur.

nes apostolus hac generali indulgentia liberatus Ephesum rediit, emensoque anno imperii sui, Nerua cōfectus morbo diem obiit.

¶ Hic dicitur de Traiano.

CAPVT VIII.

Traianus mul-
tas dominio
suo iūxit pri-
uicias.

Plurime vrbes
a terræmotu
dirutæ.

Nno ab vrbe condita. dccc. xlvii. Traianus genere His-
panus. xliii. ab Augusto reipu. gubernacula Nerua tra-
dente suscepit, ac per annos. xix. tenuit. Apud Agrip-
pinam Galliaē vrbe insignia sumens imperii, mox Ger-
maniam trans Rhenum in pristinum statum reduxit, trans Da-
nubium multas gentes subegit. Regiones autem trās Euphratem
& Tigrim sitas prouincias fecit. Seleuciam & Ctesiphontem &
Babylonem occupauit. In persequendis Christianis errore dece-
ptus tertius a Nerone quum passim repertos cogi ad sacrificandum
idolis, ac detrectantes interfici precepisset, plurimique interficerē-
tur, Plynii secundi qui inter ceteros iudices persecutor datus erat,
relatu admonitus, eos homines preter confessionem Christi hone-
staque conuenticula, nihil contrarium Romanis legibus facere, si-
ducia sane innocentis cōfessionis nemini mortem grauem ac for-
midolosam videri, rescriptis ilico leuioribus temperauit edictum.
Veruntamen continuo Romę aurea domus a Nerone tot priuatis
publicisque rebus impensis condita repentino conflagrauit incen-
dio, vt intelligeretur missa etiam ab alio persecutio in ipsis potissi-
me monumentis, a quo primum exorta esset, atque in ipso autore
puniri. Terræmotu. iiii. vrbes Asiae subuersæ Helea, Myrma, Py-
thane, Cynie, & Græciæ ciuitates duæ Pynthorium & Ortho-
rium. Tres Gallaciæ ciuitates eodem terræmotu dirutæ. Pan-
theon Romæ fulmine concrematum. Terræmotus Antiochiam
pene totam subruit ciuitatem. Incredibili deinde motu subvno tē-
pore videri, quasi rabie efferati per diuersas terrarum partes exar-
serunt, nam & per totam Lybiam aduersus icolas atrocissima bel-
la gesserunt. Quæ adeo tunc interfectis cultoribus desolata est, vt
nisi postea Hadrianus imperator collectas illuc aliunde colonias
deduxisset, vacua penitus terra abraſo habitatore mansisset. Aeg-
yptum vero totam & Cyrenem & Thebaidam cruentis seditio-
nibus turbauerunt. In Alexandria autem commisso proelio victi
& attriti sunt. In Mesopotammia quoque rebellantibus iussu im-
peratoris bellum illatum est. Itaque multa. M. eorum vasta cæde
deleta sunt. Sane Salaminam vrbem Cypri, interfectis omnibus
accolis deleuerunt. Traianus, vt quidam ferunt, apud Seleuciam
Isauriæ vrbem profluuiō ventris extinctus est. Anno ab vrbe con-
dita. dccc. lxxvii. Hadrianus consobrinus Traiani filius. xliii. ab Au-

gusto principatum adeptus vno & xx. annis imperauit. Hic per Quadratum discipulum apostolorum & Aristidem Atheniensem virum fide & sapientia plenum, & per Serenum Granium legatum libris de crastina religione compositis instructus atque eruditus precepit per epistolam ad Minutium Fundanium proconsule Asiae datam, vt nemini liceret christianos sine obiectu criminis, aut probatione danare. Idem quoque continuo pater patriae in senatu ultra morem maiorum appellatur, & vxor eius Augusta. Hadrianus rempublicam iustissimis legibus ordinauit, bellum contra Sauromatas gessit, & vicit. Iudeos sane perturbatione scelerum suorum exagitatos, & Palaestinam prouinciam quondam suam depopulantes vltima caede perdomuit, vltusque est Christianos, quos illi Cotheba duce, quod sibi aduersus Romanos non assentarentur Hadrianus preceperit ne iudei in Hierosolymam esset licentia, Christianis tantum ciuitate permessa, qua ingresseretur se in optimum statum murorum extructione reparauit, & Aeliam Hierosolymam vocari de praenomine suo precepit.

Quartam hic persecutionem Christianorum ab Antonio factam refert.

CAPV TITV IX.

Anno ab vrbe condita. dccc. lxxxix. Antonius cognomento Pius. xiii. ab Augusto imperator creatus cum liberis suis Aurelio & Lucio. xx. & non plenis tribus annis rempublicam gubernauit, adeo tranquille & sancte, vt merito pius, & pater patriae nominatus sit. Huius tamen temporibus, Valentinus Heresiarches, & Credo magister Martionis Romam venerunt. Verum Iustinus philosophus librum pro Christiana religione compositum Antonio tradidit, benignumque eum erga Christianos homines fecit. Antonius ad duodecimum ab vrbe lapidem morbo correptus interiit. Anno ab vrbe condita. dcccxi. Marcus Antonius Verus. xiiii. ab Augusto regnum cum Aurelio Commodo fratre suscepit, mansitque in eo annis. xiiii. Hi primi rempublica equo iure tutati sunt, bellum deinde contra Parthos admirabili virtute & felicitate gesserunt. Annus Antonius Verus ad id bellum profectus est. Vologessus enim rex Parthorum graui eruptione Armeniam & Capadociam, Syriamque vastabat. Sed Antonius per strenuissimos duces magnis rebus gestis Seleuciam Assyriae urbem super ydaspem fluuium sitam cum. cccc. M. hominum cepit, & cum fratre de victoria parthica triumphauit, ac non multo post, dum cum fra-

Antonii mors

Grauiſſima
peſtis totam
Italiam vaſta-
uit.

Deus ſua be-
nignitate re-
fecit Rom.
Barbaros ve-
ro fulmine p-
territos fuga-
uit.

tre in vehiculo federet, caſu morbi quem apoplexiam graeci vo-
cant, ſuffocatus interiit. Quo defuncto Marcus Antonius ſolus rei
publice preſuit, ſed in diebus parthici belli perſecutiones Chriſtia-
norum qua iam poſt Neronem vice in Aſia & in Gallia gra-
ues precepto eius extiterunt, multique ſanctorum martyrio coro-
nati ſunt. Secuta eſt lues plurimis inſuſa prouinciis, totamque Ita-
liam peſtilentia tanta vaſtauit, vt paſſim villae agri atque oppida
ſine cultore atque habitatore deſerta in ruinas ſyluaſque conceſſe-
rint. Exercitum vero Romanorum, cunctaſque legiones per lon-
ginqua late hyberna diſpoſitas ita conſumptus ferunt, vt marcos-
mannicum bellum, quod continuo exortum eſt, non niſi nouo de-
lectu militum, quem triennio iugiter apud Carmotum Marcus
Antonius habuit, geſtum fuiſſe referatur. Hoc quidem bellum pro-
uidencia dei adminiſtratum eſſe cum plurimis argumentis, tu pre-
cipue epiſtola grauiſſimi ac modeſtiſſimi imperatoris apertiffi-
me declaratum eſt, nam cum inſurrexiſſent gentes imanitate bar-
barae, multitudine innumerabiles, hoc eſt Marcomanni, Qualli,
Vuandali, Sarmatae, Sueui, atque omnis pene Germania, & in
Quallorum vſque fines progreſſus exercitus, circumuentuſque ab
hoſtibus propter aquarum penuriam, potius ſitis quam hoſtis per-
iculum ſuſtineret, ad inuocationem noſis Chriſti, quam ſubito ma-
gna fidei conſtantia quida milites effuſi in preces palam fecerant, ta-
ta vis pluuiarum effuſa eſt, vt Romanos quidem largiſſime ac ſine in-
iuria refecerit, Barbaros autem crebris fulminum ictibus perterri-
tos, preſertim cum plurimi eorum occiderentur, in fugam coege-
rit. Quorum terga Romani vſque ad internitionem cedentes glo-
rioliſſimam victoriam, & omnibus pene antiquorum titulis pre-
ferendam rudi paruoque militum numero, ſed potentiſſimo Chri-
ſti auxilio reportarunt. Extare etiam apud pleroſque dicuntur lite-
rae imperatoris Antonii, vbi inuocatione nominis Chriſti per mi-
lites chriſtianos & ſitim illam expulſam & collatam fatetur fuiſſe
victoriam. Idemque Antonius Commodum filium ſuum aſſum-
pſit in regnum, preteriti etiam temporis per omnes prouincias tri-
buta donauit, omniaque ſimul fiſcalium negotiorum calumnioſa
monumenta congeſta in foro iuſſit incendi, ſeueriusque leges no-
uis conſtitutionibus temperauit. Poſtremo in Panonia conſtitutus
repentino morbo diem obiit.

Hic dicitur de flagitiis
& malis quae geſſit
Commodus.

CAPVT X.

Nno ab vrbe condita. dcccc. xxx. Lucius Antonius Commodus. xv. ab Augusto patri successit in regnum, māsque in eo annis. xiii. & aduersus Germanos bellum feliciter gessit. Cetera per omnia luxurię & obscenitatis dedeco. Comodī faciā re deprauatus gladiatoris quoque armis sapis nora. simie in ludo depugnauit, & in amphiteatro feris sese obiecit frequenter, interfecit etiam quamplurimos senatores, maxime quos animaduertit nobilitate industrię excellere. Flagitia regis poena vrbis insequitur, nam fulmine Capitolium ictum, ex quo facta inflammatio Bibliothecam illam maiorū cura, studioque compositam, edesque alias iuxta sitas rapaci turbine concremauit. Deinde aliud incendium postea Romę exortum, ædem Vestę & pallatium, plurimāque vrbis partem solo coæquauit. Commodus cunctis incommodus in domo Vestiliani stragulus iteriisse fertur, hostis generis humani etiam viuus iudicatus. Post hunc a senatu creatus est senex Aelius pertinax. xvi. ab Augusto qui. vi. mense quam regnare cœperat, Iuliani iurisperiti scelere in pallatio occisus est, Iulianus intersecto Pertinace iuasit imperium. vi. mox a Seuerō apud pontem Miluium bello ciuili victus & intersectus est mense. vii. postquam cœperat imperare, Ita in Pertinacem & Iulianum vnus annus consumptus est.

¶ Quintam persecutionem hic dicit a Seuerō factam.

CAPVT XI.

Nno ab vrbe cōdita. dcccc. xliiii. Seuerus genere Apher Tripolitanus ab oppido Lepti, qui se ex nomine imperatoris quem occisum vltus fuerat, Pertinacē appellari voluit. xvii. ab Augusto destitutum adeptus imperiū. x. & .vi. annis tenuit. Hic natura sæuus multis sæpe bellis laceffit, fortissime quidem rempublicam, sed laboriosissime rexit. Pescen nū nigrū, qui ab Aegypto & Syria ad tyrannidē aspirauerat, apud Cyzicū vicit & interfecit. Iudeos & Samaritas rebellare conantes ferro cōpescuit. Parthos & Arabas Adiabenosq; superauit. Quinta post Neronem persecutione Christianos excruciauit, plurimique sanctos per diuersas prouincias martyrio coronati sunt. Hęc prophanam in Christianos & ecclesiam dei præsumptionem Seueri cœlestis vltio e vestigio acta subsequitur, nam continuo rapitur, vel potius retrahitur in Galliam Seuerus e Syria ad tertium ciuile bellum. Iam. n. vnum Romę aduersum Iulianum, aliud in Syria contra Pescenū gesserat, tertiu Dodius Albinus Iuliani ioc

Seuerus perti
nax i perator.

cidendo Pertinace socius, qui se in Gallia Cæsarem fecerat, suscitabat, cuius bello multum utrinque Romani sanguinis fusus est. Albinus tamen apud Lugdunum pressus & interfectus est. Seuerus victor in Britannia defectu pene omnium sociorum trahitur, ubi magnis grauiusque preliis saepe gestis receptam partem insulae a ceteris indomitis gentibus vallo distinguendam putauit. Itaque magnam fossam firmissimamque vallum crebris insuper turribus communiter per. cxxxii. M. passuum a mari ad mare duxit. Ibi quoque apud Eboracum oppidum morbo obiit, relinquens duos filios Bassianum & Getam. Quorum Geta hostis publicus iudicatus interiit. Bassianus vero Antonii cognomine assumpto regno potitus est. Anno ab urbe condita. dcccc. lxxvii. Aurelius Antonius Bassianus, idemque Caracalla. xviii. ab Augusto principatum adeptus est, mansitque in eo annis non plenis septem. Vixit vero patre asperior, omnibus libidine intemperantior, qui etiam nouerca suam Iuliam uxorem duxerit. Hic contra Parthos bellum molies inter Edeffam & Caras ab hostibus circumuentus occisus est. Post hunc. xviii. ab Augusto Ophilius Macrinus, qui praefectus praetorio erat cum filio Diadumeno inuasit imperium, sed emenso anno continuo apud Archelaidem militari tumultu occisus est. Anno ab urbe condita. dcccc. lxxx. Marcus Aurelius Antonius. xx. ab Augusto imperium adeptus tenuit annis. iiii. Hic sacerdos Heliogaballi templi nullam sui nisi stuprorum & flagitiorum totiusque obscenitatis infamem satis memoriam reliquit. Tumultu autem militari exorto Romae cum matre interfectus est. Anno ab urbe condita. dcccc. lxxxiiii. Aurelius Alexander. xxi. ab Augusto senatus ac militum voluntate imperator creatus. xiii. annis dignae equitatus preconio fuit. Cuius mater Mamaea Christiana Origenem presbyterum audire curauit, nam statim expeditione in Persas facta Xerxem regem eorum maximo bello victor oppressit. Vlpiano usus assessore summam sui moderationem reipublicae exhibuit, sed militari tumultu apud Magontiam cum interfectus est.

Aurelii Alexandri interitus.

¶ De sexta persecutione a Maximino facta. Cap. XII.

Anno ab urbe condita. dcccc. lxxxvii. Maximinus. xxii. ab Augusto nulla senatus voluntate imperator ab exercitu postquam bellum in Germania prospere gesserat creatus, persecutionem in Christianos sectus a Nerone exercuit. Sed continuo, hoc est tertio quoque regnabant anno a Pupieno Aquileiae interfectus, & persecutionis & vitae finem fecit. Qui maxime propter Christianam Alexandri, cui successerat, &

Mameæ matris eius familiã, persecutionem in sacerdotes & clericos. i. doctores, vel præcipue propter Origenem presbyterum miserat. Anno ab vrbe condita. dcccc. xci. Gordianus vigesimuster-
tius ab Augusto imperator creatus est, mansitq; in eo annis septẽ, nam Pupienus interfecto Maximini, & frater eius Albinus, qui vsurpauerat imperium, in pallatio mox interfecti sunt. Gordianus admodum puer in orientem ad bellum parthicum profectus, sicut Eutropius scribit, Iani portas aperuit, quas vtrũ post Vespasianũ & Titum aliquis clausit, neminem scripsisse memini, quum tamen eas ab ipso Vespasiano post annum apertas Cornelius Tacitus probet. Igitur Gordianus ingentibus proeliis aduersum Parthos prospere gestis, suorum fraude haud longe a Cyrreso super Euphratem interfectus est.

Gordiani cædes.

¶ Primum hic Philippus cum filio suo ambo christiani facti sunt.

CAPVT XIII.

Anno ab vrbe condita. dcccc. xcvii. Philippus xxiiii. ab Augusto imperator creatus Philippũ filium suum consortem regni fecit, mansitq; in eo annis. vii. Hic primus imperatorum oĩum christianus fuit, ac post tertium imperii eius annum. M. a conditione Romę annus impletus est. Ita ludis magnificis Augustissimus oĩm prætorum hic natalis annus a Christiano imperatore celebratus est. Nec dubium est quin Philippus huius tantę deuotionis gratiã & honorem ad Christum & ad ecclesiã reportarit, quando vel ascensum fuisse ab eo Capitolium, immolatasque ex more hostias nullus autor ostendit. Ambo tamen, quamuis diuersis locis tumultu militari & Decii fraude interfecti sunt.

¶ De septima persecutione facta a Decio. Cap. XIII.

Anno ab vrbe condita. M. iiii. Decius ciuiliis belli incensor & repressor, occisis Philippis. xxv. ab Augusto inuasit imperium, tenuitque annis tribus. Idem continuo in quo se etiã ob hoc Philippos interfecisse docuit, ad persequendos interficiendosque Christianos. vii. post Neronem feralia dispersit edicta, plurimosq; sanctos ad coronas Christi de suis cruciatibus misit. Idemq; filiũ suum Cæsarem legit, cum quo simul continuo in medio Barbarorum sinu interfectus est. Anno ab vrbe condita. M. vii. Gallus Hostilianus. xxvi. ab Augusto regnum adeptus vix duobus annis cum Volusiano filio obtinuit. Exoritur ultio violati nominis Christiani, & quatenus ad profligandas ecclesias edicta Decii cucurrerunt, eatenus incredibilium morborũ

Gallus Hostilianus vix biennio regnavit.

Adeo grauis
pestis fuit vt
nulla fere ciui-
tas valuit ab
ea liberari.

pestis extenditur, nam nulla fere prouincia Romana, nulla ciuitas, nulla domus fuit, quæ non illa generali pestilentia correpta atque vastata sit. Hac sola perniciæ insignes Gallus & Volusianus, dum contra Aemilianum nouis rebus studentem bellum ciuile moluntur, occisi sunt. Aemilianus tamen tertio mense inuasæ tyrānidis extinctus est. Anno ab vrbe condita. M. x. duo imperatores. xxvii. post Augustum loco creati sunt. Valerianus in Rhetia ab exercitu Augustus est appellatus. Romæ autem a senatu Galenus in regno infelicitèr annis. xv. sublimatus respirante paulisper ab illa supra solitum, iugi & graui pestilentia, humano generi prouocat poenā suam obliuiosa malitia. Impietas. n. flagella quidem excruciat sentit, sed a quo flagellatur, obdurata non sentit. Et vt de superiori bus taceam, facta a Decio Christianorū persecutione totum Roma num imperium pestilentia magna vexauit. Mentita est iniquitas sibi, prauo in perniciem suam circumuenta iudicio, pestilentia cō- munis casus esse, accidentēq; ex morbis, mortē naturæ finē esse nō poenā. Rursus igitur atq; in breui irā dei sceleratis actiōibus prouocat, excepturus plagam, cuius aliquando meminisse cogatur.

¶ De octaua persecutione facta a Valeriano.

CAPVT XV.

Galenus exē-
plo Dei acce-
pto pacē toti
ecclesiæ tri-
buit.

Valerianus siquidem mox, vt arripuit imperiū, octaua sane Romæ persecutione adigi per tormenta Christianos ad idololatriā, abnegatēque interfici iussit, fuso per omnem Romani regni latitudinē sanctorū sanguine. Valerianus ilico nefarii autor edicti a Sapore Persarū rege captus, imperator populi Romani ignominio- sissima apud Persas seruitute consensuit, hanc infamis officii, conti- nuā, donec vixit, dānationē sortitus, vt ipse accliuus humi regē sem- per ascensusq; in equum non manu sua, sed dorso attolleret. Et Ga- lenus quidem tam claro dei iudicio territus tamq; misero college permotus exemplo, pacem ecclesiis trepida satisfactiōe restituit. Sed non compensat iniuriæ vltionisque mensuram vnus impij, quamuis perpetua & supra modum abominanda captiuitas con- tra tot. M. excruciatā sanctorum, iustorumque sanguis ad deum clamans, in eadem sese terra vbi fusus est vindicari rogat. Non enim de solo constitutore præcepti iusto supplicium iudicio flagi- tabatur, sed etiam executores, delatores, accusatores, spectatores, ac iudices, postremo qui iniustissimæ crudelitati vel tacita volun- tate assentiebantur, quia deus secretorum cognitor est, & quorum maxima per omnes prouincias pars hoīm versabatur, eadem vltio-

nis plaga corripī iustū erat. Soluuntur repēte vndiq; permīssu dei ad hoc circūpositæ relictæq; gentes, laxatisq; habenis in oēs Romanorū fines inuehuntur. Germani alpibus Rhetia totaq; Italia penetratis Rauennā vsq; perueniunt. Alemanni Gallias peruagantes etiā in Italiam transeunt. Græcia Macedonia Pontus & Asia Gothorum inundatione deletur, nam Dacia trans Danubium in perpetuum aufertur. Quadi & Sarmatæ Pannonias depopulātur. Germani vltiores abraſa potiuntur Hispania. Parthi Mesopotamiā auferunt, Syriamq; corrodunt. Extant adhuc per diuerſas prouincias in Magnarum vrbū ruinis paruæ & pauperes ædes, ſigna miſeriarū, & nominum indicia ſeruantes, ex quibus nos quoque in Hispania Taraconem noſtram conſolationem miſeriæ recentis oſtendimus. Et ne quid forte Romani corporis ab hac dilaceratione ceſſaret, cōſpirant intrinſecus tyranni, cōſurgunt bella ciuilia, funditur vbiq; plurimus ſanguis Romanorū, Romanis Barbariſque ſæuiētibus, ſed cito ira Dei in miſericordiā vertitur, & ceptæ vltionis maior forma quam pœna in menſurā plenitudinis reputatur. Igitur primus Genuus, qui purpuram imperii ſumpſerat, apud Myſſam occiditur. Poſthumius in Gallia inuaſit tyrannidē, multo quidē reipublicæ cōmodo, nam per decē annos ingenti virtute ac moderatione vſus, & dominantes hoſtes expulit, & perditas prouincias in priſtinā faciē reformauit, ſæditiōne tamen militum interfectus eſt. Aemilianus apud Magūtiam, cum res nouas moliretur oppreſſus eſt. Poſt mortē Poſthumii Marius ibidem inuaſit imperium, ſed continuo interfectus eſt. Deinde Victorinus a Gallis vltro creatus, poſt paululū occiſus eſt. Huic ſucceſſit Tetricus, qui tūc Aquitaniæ præſidatus miniſtrabat officiū, multas que ſæditiōnes militum pertulit. At vero in oriente per Odenatū quendam collecta agreſti manu, victi repulſiq; Perſæ, deſenſa Syria, recepta Meſopotammia eſt, & vſque ad Crefiphontem ruſticani Syrię cum Odenato vincendo venerunt. Galenus autem, quā rempublicam deſeruiffet, ac Mediolanī libidinibus inſeruīret, occiſus eſt. Anno ab vrbe condita. M. xxv. Claudius. xxviii. voluntate ſenatus ſumpſit imperium, ſtatimque Gothos iam per annos. xv. Ilyricum Macedoniamque vaſtantes bello adortus, incredibili ſtrage deleuit, cui a ſenatu clypeus aureus in curia, & in Capitolio ſtatua æque aurea decreta eſt, ſed continuo apud Syrmū prius quam imperium expleret, morbo correptus interiit. Claudio mortuo, Quintillius frater eius ab exercitu imperator electus, vir quidem moderationis vnica, & ſolus fratri præferendus. xvii. imperii die interfectus eſt. Anno ab vrbe condita. M. xxvii. Aurelia-

Germani Ra-
uennā occupāt

Poſthumius
poſt opti. reip.
moderationē,
dolo ſuorū mi-
litū occiditur.

nus. xxix. imperium adeptus quinque annis & .vi. mēſibus tenuit, vir industria militari excellentissimus. Expeditione in Danubiū suscepta Gothos magnis proeliis stravit, ditionemque Romanam antiquis terminis statuit. Inde in orientem cōuersus Zenobiam, quæ occiso Odenato marito suo Syriam recaptam sibi vendicabant, proelii magis terrore quā proelio in potestatem redegit. Tertium in Gallia minime sufficientem sustinere seditiones militum suorum, scribentēque etiam, me eripe his inuicte malis, ac per hoc proditorem exercitus sui sine labore superauit. Sic oriētis & aquilonis receptor magna gloria triumphauit, urbē Romam muris firmioribus cinxit.

¶ De .ix. persecutione per Aureliānum in christianos facta. C A P V T X V I.

Aurelianus
Romā muris
firmioribus
cinxit.

Nouissime quum persecutionem aduersum christianos agi. ix. a Nerone decerneret fulmē ante eum magno pauore circumstantium ruit, ac nō multo post in itinere occisus est. Anno ab vrbe condita. M. xxxii. Tacitus. xxx. adeptus imperium sexto mense, occisus in Ponto est. Post quem Florianus partem regni in fortem ferens, tertio demū mense apud Tharsum interfectus est. Anno ab vrbe condita. M. xxxiii. Probus. xxxi. regnū sortitus obtinuit annis. vi. & mensibus. iiii. Gallias iā dudum a Barbaris occupatas per multa & grauis proelia deletis tandem hostibus ad perfectum liberauit. Bella deinde ciuilia equidem plurimo sanguine duogessit, vnum in oriente, quo Saturninum tyrannide subnixum oppressit & cepit, aliud, quo Proculum & Bonosum apud Agrippinam magnis proeliis superatos interfecit. Ipse apud Syrmium in turre ferrata militari tumultu interfectus est. Anno ab vrbe condita M. xxxix. Carus Narbonensis. xxxii. suscepit imperiū, ac biennio tenuit. Qui quum filios suos Carinum & Numerianum consortes regni efficeret bello parthico, postquam duas nobilissimas Parthorum vrbes Cothem & Ctesiphontem cepit, super tigridem in castris fulmine ictus interiit. Numerianus, qui cū patre fuerat rediens fraude Aprī soceri sui interfectus est. Anno ab vrbe condita M. xli. Dioclitianus. xxxiii. ab exercitu imperator electus, annis viginti fuit. Statimq; vt potestatis copiā habuit, Aprū interfectorem Numeriani manu sua interfecit. Carinum deinde, quem Charus Cæsarem in Delmatia reliquerat, flagitiose uiuentem, difficilimo bello & maximo labore superauit. Dehinc cū in Gallia Amāndus & Aeliandus collecta rusticanorum manu, quos Vacaudas vo-

Carus Narbo
nensis biēnio
regnauit.

cabant, perniciosos tumultus excitauissent, Maximianum cogno-
mento Herculium Cæsare fecit, misitq; in gallias, qui facile agre-
stium hoim imperitam & confusam manū militari virtutē cōpe-
scuit. Deinde Carausius quidā genere quidem infimus, sed cōsilio
& manu prōptus, cum ad obseruanda oceanī littora, quę tunc Fran-
ci & Saxones infestabant positus, plus in perniciem, quē in puen-
tum reipublicę ageret, ereptā prædonibus prædā nulla ex parte re-
stituendo dominis, sed sibi soli vendicando accendens suspitionē,
quā ipsos quoque hostes ad incurfandos fines artificis negligētia
permitteret, quamobrem est a Maximiano iussus occidi, purpurā
sumpsit, ac Britannias occupauit. Igitur per omnes Romani impe-
rii fines subitarū turbationum fragores cōcrepuerunt. Carausio re-
bellante in Britannia, Achilleo in ægypto, cum & Aphricam Quin-
quagentiani infestarent, Narseus etiam rex Persarum orientē bel-
lo premeret. Hoc periculo itaq; Dioclitianus p̄motus Maximia-
num Herculium ex Cæsare fecit Augustum. Constantiū vero & Ma-
ximianum Galerium Cæsares legit. Constantius Herculi Maximia-
ni priuignam Theodorā accepit vxorē, ex qua sex filios fratres Cō-
stantini sustulit. Carausius Britannia sibi per .vii. annos fortissime
vendicata ac retenta, tandē fraude Allecti socii sui interfectus est.
Allectus postea ereptā Carausio insulā per triennium tenuit, quem
Asclepiodorus præfectus prætorio oppressit, Britanniaque post .x.
annos recæpit. Constantius vero Cæsar in Gallia primo proelio ab
Alemannis p̄fligato exercitu suo vix ipse surreptus est, secundo au-
tem secuta est satis secūda victoria, nā paucis horis .lx. M. Alemā-
nos cæsa referuntur. At Maximianus Augustus Quinquagentia-
nos i Africa perdomuit. Porro aut Dioclitianus Achilleū obsessum
per octo mēses apud Alexandriā cæpit & interfecit. Sed imodera-
ta victoria vsus Alexandriā direptioni dedit. Aegyptum totā p̄-
scriptionibus & cædibus foedauit. Præterea Galerius Maximianus
cum duobus iā proeliis aduersum Narseū conflixisset, tertio inter
Gallienicū & Caras congressus & victus amissis copiis ad Diocli-
tianum refugit. A quo arrogantissime excæptus est, ita vt per alia
quot. M. passuum purpuratus ante vehiculum eius cucurrisse refe-
ratur. Verūtamen hac contumelia quasi cote vsus est ad virtutem,
per quem detrita regii fastus rubigine, aciem mētis expedit. Itaq;
mox per Illyricum & Moesiā vndiq; copias cōtraxit, raptimq; in
hostem reuersus Narseū magnis consiliis ac viribus superauit. Ex-
tinctisque Persarum copiis, ipsoque Narseo in fugam acto, castra
eius inuasit, vxores, sorores, liberosque cœpit, immensam vim ga-
zæ Persicæ diripuit, captiuos quam plurimos Persarum nobis

Carausius in
fimo loco na-
tus cōsilio tñ
& autoritate
plenus.

Dioclitianus
Achilleū in-
terfecit.

lium abduxit. Reuersus in Mesopotammiam a Dioclitiano plurimo honore susceptus est. Postea per eosdē duces strenue aduersus Carpos Balternasque pugnatus est. Sarmatas deinde vicerunt, quorum copiosissimam captiuam multitudinem per Romanorū finium disperferunt praesidia.

¶ Dioclitiani persecutio. x. loco post Neronem refertur.

CAP. V. T. XVII.

Nterea Dioclitianus in oriente, Maximianus Herculus in occidente vastari ecclesias, affligi interficique christianos decimo post Neronem loco praeceperunt, quae persecutio omnibus fere ante actis diuturnior atque immanior fuit, nam per decem annos incendiis ecclesiarum, proscriptiōibus innocentium, cædibus martyrum incessabiliter acta est.

Terremotus i
Syria multa ho
minū milia in
terfecit.

Sequitur terræmotus in Syria, ex quo apud Tyrum & Sidonem passim labentibus tectis, multa. M. hominum prostrata sunt. Secundo persecutionis anno Dioclitianus ab inuito exegit Maximiano, vt simul purpuram imperiumque deponerent, ac iunioribus in rempublicam substitutis ipsi in priuato ocio consenescerent. Itaque sub vna die Dioclitianus apud Nicomediam, Maximianus apud Mediolanum potestatem imperii simul cultumque posuerunt. Galerius & Constantius Augusti primū Romanum imperium in duas partes determinauerunt. Galerius Maximianus Ilyricum Asyam & orientem. Constantius Italiam Aphricam & Gallias obtinuit. Sed Constantius vir tranquillissimus Gallia tantum Hispaniaque contentus Galerio in cæteris partibus cessit. Galerius duos Cæsares legit, Maximum, quem in oriente constituit, & Seuerum, cui permisit Italiam, ipse in Ilyrico constitutus.

Constantinus
vno & .xxx.
an. regnavit.

Constantius vero Augustus summæ mansuetudinis & ciuilitatis in Britannia mortem obiit, qui Constantinum filium ex concubina Helena creatum imperatorem Galliarū reliquit. Anno ab vrbe condita. M. lxi. Constantinus. xxxiiii. gubernacula imperii a Constantio patre suscepit, quæ vno & .xxx. annis felicissime tenuit. Occurritur mihi subito & tripudiis quibusdā insultatur. Eia inquit, tandē in foueas nostras diu expectate venisti, hic te decursus opperiebamur, hic delapsus opprimimus, hic confusū teneamus. Sustinuimus te hactenus artificiose quodā modo & callide fortuitas temporum mutationes christianorū vltionibus coaptantem. Interdū quidem verisimilium specie permoti, vtpote: hoies ignari diuinorū secretorum timore palluimus, sed nūc euacuauit.

Maximianus noster omnem scenam fabulæ tuæ, nostræque religionis antiquatæ columna inexpugnabilis fulsit. Per annos decē euerſæ sunt ecclesiæ veſtræ, vt tu fateris, dilaceratī cruciatibus, exinanitī mortibus, toto orbe christiani. Tenemus euidentis testimoniū tuū, nullam superiorem persecutionem adeo vel grauem vel diuturnam fuiſſe. Et tamen ecce inter tranquillissima temporū bona ipſorum quoque imperatorum, qui iſta fecerunt inuſitata felicitas, nulla domi fames, nulla peſtilentia, nullum foris bellū niſi voluntarium, quo exerceri vires non periclitari queant. Res præterea humano generi hucusque incognita, multorum ſimul regum patiens conſortium, & magna concordia, poteſtaſque cōmunis, alias nunquam niſi nunc in cōmune proſpiciens. Deinde etiā quod abſque vlla hactenus mortalium noticia eſt, imperatores illi maximī quippe & pſecutores, honore depoſito & aſſūpta quiete priuati, quod beatiffimum homines & ſummū bonum vitæ bonæ iudicant, & hoc tunc velut præmiī loco autores persecutionis adepti ſunt, quando accenſa pſecutio mediō ſui tempore toto orbe ſæuiebat. An etiā hanc beatitudinem illis temporibus poenaliſter accidiffe aſſeris, & nos hīc quoque terrere moliris, quibus humiliter reſponderim, me plurima cura pietatis accinctum comonere de veris, non terrere de falſis. Decem persecutiones a Nerone vſque ad Maximianum eccleſia Chriſti paſſa eſt. Nouem vt ego dixi vltiones, vt ipſi non negant calamitates e veſtigiis conſecutæ ſunt, nec in verbo premor, verū debitæ vltiones, an fortuitæ permutationes fuiſſe videantur, quæ tñ meo ſuoq; testimoniō clades fuerunt. In decima heſitatum putant miſeri & cæci non vidētes tanto eā ipſis fuiſſe grauiorē, quanto minus intellecta eſt. Impius enī flagellatur, & non ſentit, quod quum expoſitum fuerit, inuiti licet ppter ipſam rerū fidem fatebuntur, quia ex illa Maximianæ pſecutionis maxima punitione iſta ſunt vulnera, quibus etiā nunc iſti dolent & intantum dolent, vt etiā clament, noſque ad reclamandum laceſſant ſollicitos fieri, qualiter cōticeſcā. In primo libello expoſitum a nobis eſt, Pōpeium Trogum & Corneliū Tacitum commemorari non plene quidem, noſtrum vero Moysen etiā ipſorum testimoniō fidelem fideliter ſufficienterque dixiſſe. Aegyptios & regem eorū quum populū dei ſeruīre intentum & par-

Decennio ec-
cleſiæ Chriſti
euerſe fuerūt

utbi vlti
nolobq
ninq
ninq
ninq
ninq

Dicit Aegy-
ptios fuiſſe ve-
xatos ob Chri-
ſti dilectionē

dum innocentes auidē persequuntur, mari rubro vltimo receptos omnes funditus interisse. Quod ego nunc refero ac renuncio, & si forte fide non acceptatum, exitu tamen probandum, quia hæc in figuram nostri facta sunt.

¶ Hic dicitur quod populus dei cum in Aegypto affligitur, decem plagis percussa est Aegyp̃tus, & populus christianus dum .x. persecutionibus Romanis affligitur. x. plagas accēperunt. CAPVT XVIII.

Terq; populus vnius dei est, vna populi vtriusq; causa. Subdita fuit Israelitarū synagoga Aegyptiis. Subdita est christianorum ecclesia Romanis. Persecuti sunt Aegyptii Hebręos. Persecuti sunt Romani christianos. Decem ibi cōtradictiones aduersus Moysen. Hic decē edicta aduersus Christū. Diuersæ ibi plagę Aegyptiorū.

Diuersæ hic calamitates Romanorū, nā vt etiam inter ipsas se plagas inquātum tñ figura formæ cōparari potest conferam, ibi prima habuit correptio sanguinē vulgo vel manasse de puteis vel in fluminibus cucurrisse. Hic prima sub Nerone exegit plaga, vt vbq; morientiu sanguis vel morbis in vrbe correptus, vel belis in orbe profusus esset. Ibi sequens plaga prodidit perstreptentes, persultantesq; in penetralibus ranas inedite p̃p̃emodū causam habitatoribus atq; exilii fuisse. Hic sequens sub Domitiano p̃cena similiter ostendit satellitum militumq; eius, improbis effrenatisque discursibus, cruentissimi iussa principis exequentium, ad inopiam per omnes ciues Romanos adactos exilioq; dispersos. Ibi tertia vexatio habuit scinifices musculas scilicet puissimas ac sæuissimas, quę mediis sæpe aestibus per loca squalida se coadunando & vibrando densatę, nonnullo volatu allabi solent, capillisque hominū ac pecudū setis cum vrente morfu interseri. Hic itidē tertia sub Traiano plaga iudæos excitauit, qui cum antea vbq; dispersi, ita iam quasi non essent, quiescerent, repentino oēs calore permoti in ipsos, inter quos erant, toto orbe sæuierunt absq; magnis multarum urbium ruinis, quas crebri terræmotus iisdem temporibus subruerunt. Ibi in quarta plaga muscę caninę fuerunt, reuera alūnę putredinis, vermiumq; matres. Hic itidem quarta sub Marco Antonio plaga lues plurimis infusa prouinciis, Italiam quoq; cum vrbe Roma vniuersa exercitumq; Romanum per longinquos limites, & diuersa hyberna dispersum in mortem dissolutum putredini simul ac vermibus dedit. Ibi quinta correptio pecorum ac iumentorum repentino interit expleta est. Hic similiter quinta vltiōe sub perse

Hic videtur
quo pacto san-
guinem putei
& flumina
emanabant.

Muscæ caninę
quarta fe-
cerunt plagā.

cutore Seuero creberrimis ciuilibus bellis propria viscera & adiumenta reipublicæ, hoc est plæbs puinciarum & legiones militum comminutæ sunt. Ibi sexta vexatio intulit vesicas efferuescentes vlceraq; manantia. Hic æque sexta punitio, quæ post Maximini persecutionem fuit, qui specialiter episcopos clericos omnia turba populari, hoc est ecclesiæ primates trucidari imperauerat, intumescens crebro ira atq; inuidia non per vulgi cædem, sed per vulnera morteq; principum ac potentium exaltata est. Ibi septima plaga numeratur coacto aere grando pfusa, quæ hoibus iumentisque ac satis exitio fuit. Hic similiter. vii. plaga sub Gallo & Volusiano, qui persecutori Decio mox interfecto successerant plaga extitit, corrupto aere pestis infusa, quæ per oia Romani regni ab oriente in occidentem spatia quum omne propemodum genus hoim & pecudum neci dedit, tum etiam corrupti lacus, infecit pabula tabo. Ibi octauam Aegypti contritionem fecere excitata vndique locustæ tenentes ac terentes tegentesque omnia. Hic. viii. æque subuersionem Romani orbis excitata vndique intulere gentes, quæ cedibus atq; incendiis cunctas puincias deleuerunt. Ibi nona turbatio diuturnas & crassas ac pene tractabiles tenebras habuit, plus oino periculi cominata q̄ fecit. Hic itidem. ix. correptio fuit, cum Aureliano persecutionem decernent diris turbinibus terribile ac triste fulmen, sub ipsius pedibus ruit, ostendens, quid quæ ultio talis exigeretur, tantus posset ultor, nisi & clemens esset & patiens, quāquam intra sex ab hinc menses succidui tres imperatores, hoc est Aurelianus Tacitus & Florianus diuersis causis interfecti sunt. Ibi postremo. x. plaga, quæ & nouissima oim fuit, interfectio filiorum, quos primos quippe genuerant. Hic nihilominus. x. id est nouissima poena omnium idolorum perditio est, quæ primitus facta in primis amabant. Ibi rex potentiam dei sensit, probauit, & timuit, ac per hoc populum dei liberum abire permisit. Ibi nunquam populus dei postea ad seruitutem retractus. Hic nunquam populus dei ad idololatriam coactus est. Ibi Aegyptiorum vasa preciosa Hebræis tradita sunt. Hic in ecclesias christianorum præcipua paganorum templa cesserunt. Sane illud vt dixi denunciandum puto, quia sicut Aegyptiis post has. x. plagas dimissos Hebræos persequi molientibus irruit per superinductum mare æterna perditio, ita & nos libere quidē peregrinantes superuentura quandoq; persecutio gentilium manet, donec mare rubrum, hoc est ignem iudicii ipso dño nostro Iesu Christo duce & iudice transeamus. Hi vero in quos Aegyptiorum forma transfunditur, ad tempus potestate permissa læuantes, grauissimis quidē permisso dei Christianos cruciatim

Sextæ plagæ
similitudo.

Decimā cōpa
rat plagam.

Constantinus
primus imperator
christianus, de-
p-pto Philippi.

Seueri cædes.

bus persequuntur. Veruntamen iidem omnes inimici christi cum rege suo antichristo accepto signo ignis æterni, in quem magna impediende caligine dum non videtur, intrant, perpetuam perditionem immortalibus arsuris suppliciis sortientur. Igitur mortuo, ut dixi, Constantino in Britannia Constantinus imperator est creatus primus imperatorum christianus, excepto Philippo, qui christianus annis admodum paucissimis ad hoc tantum constitutus fuisse mihi visus est, ut. M. Romæ annus Christo potius, quam idolis dicatur. A Constantino autem semper omnes christiani imperatores usque in hodiernum diem creati sunt, excepto Iuliano, quem impia, ut aiunt, machinante, exitialis vita deseruit. Hæc est lenta illorum paganorum poena, sed certa. Hinc sani insaniunt, Hinc non vulnerati compunguntur. Hinc ridentes gemunt. Hinc viuētes deficiunt. Hinc secreto excruciantur, quos nemo persequitur. Hinc iam paucissimi remanserunt, qui nunquam aliquo persecutante puniti sunt. Veruntamen qualis tunc persecutores illos, de quorum impunitate non solum gloriari, sed etiam insultare conantur, finis mansit, expediam. Constantino in Gallis strenuissime repugnante prætoriani milites Romæ Maxentium filium Herculi, qui priuatus in Lucania morabatur, Augustum nuncupauerunt. Maximianus Herculus iam ex Augusto priuatus, & adhuc publicus persecutor occasione filii sollicitatus, qui imperium abiecerat arripuit tyrannidem. Galerius Augustus Seuerum Cæsarem aduersus Maxentium Romam mittit cum exercitu. Seuerus quoniam urbem obsideret militum suorum scelere desertus, & proditus, atque ex eo fugiens, Rauennæ interfectus est. Hercules persecutor, & ex Augusto tyrannus confirmatum iam in imperio filium veste ac potestate regia spoliare conatus est. Conuictis autem ac tumultibus militum palam conterritus in Galliam prouectus est, ut Constantino genero æque dolis iunctus auferret imperium, sed per filiam deprehensus & proditus, deinde in fugam versus Massiliæ oppressus & interfectus est. Porro Galerius occiso Seuero Lycinium imperatorem creauit. Quinque persecutionem a Dioclitiano & Maximiano missa ipse atrocioribus edictis accumulauisset, ac postquam per annos. x. omni genere hominum exhaustis puincias, putrefacto introrsum pectore, & vitalibus dissolutis, quoniam ultra horrorem humanæ miserię etiam vermes eructaret, medicique ultra iam foetorem non ferentes crebro iussu eius occiderentur, a quodam medico constantiam ex desperatione sumente increpitus, iram dei esse poenam suam, atque a medicis ideo non posse curari, edictis late missis christianos de exiliis reuocauit. Ipse autem cruciatus non

sustinens vim vitæ suæ attulit. Ita tunc respublica sub nouis.iiii. principibus fuit. Cōstantino & Maxentio filiis Augustorū. Lycinio autē & Maximino hoibus nouis. Constantinus pacē ecclesiis post. x. annos, quæ a persecutoribus vexabantur, indulgit. Deinde inter Constantinū & Maxentium bellum ciuile exortum est. Maxentius sæpe multis proeliis fatigatus ad pontem Miluiū vltimo victus & interfectus est. Maximinus persecutiōis christianorum incentor, executorq; infestissimus apud Tharsum, dum ciuile bellū contra Lycinium disponit, interiit. Lycinius repētina rabie suscitatus oēs christianos e palatio suo iussit expelli. Mox bellū inter Lycinium ipsum & Constantinū efferbuit. Sed cōstantinus Lycinium sororis suæ virum in Pannonia primū visit, deinde apud Ciualas oppressit. Vniuersa Græcia potitus Lycinium crebris bellis terra mariq; assurgentem & repressum, tandem ad deditiōem coegit, sed Herculi Maximiani soceri sui motus exemplo, ne iterū depositam purpurā in perniciē reip. sumeret, priuatum iussit occidī, cum oībus iam ministris nefariæ persecutiōis extinctis, hunc quoq; in quantum exercere potuit, persecutiōē, digna punitiō flagitaret Constantinī filii. Crispus & Constantinus & Lycinius adulescens Lycinii Augusti filius, Constantinī autem ex sorore nepos Cæsares sunt creati. His diebus Arrius Alexandrinæ vrbis presbyter a veritate fidei catholicæ deuians exitiale plurimis dogma constituit. Qui primum simul vt Alexandriæ vel notus vel notatus inter confusos vulgo sectatores insectatoresq; factus est, ab Alexandro eiusdem vrbis tunc episcopo pulsus ecclesia est. Quinque homines, quos in errorem seduxerat etiā in seditiōē excitaret apud Niceam urbem Bithyniæ conuentus. ccc. viii. episcoporum factus est, per quos Arrianum dogma exitiale & miserum est euidentissime deprehensum, palam proditum ac reprobatum est. Sed inter hæc latent causæ, cur vindicem gladium & destinatā in impios punitiōem Cōstantinus imperator etiam in proprios egit affectus, nam Crispum filium suum & Lycinium filium sororis suæ interfecit. Præterea multas gentes diuersis proeliis subegit. Urbem nomine suo Romanorum regum vel primus vel solus instituit. Quæ sola expers idolorum adhuc breuissimo tempore cōdita a christiano imperatore prouecta est, vt sola Romæ tot sæculis miserisq; prouectæ, forma & potentia merito possit equari. Tum deinde primus Constantinus iusto ordine & pio vicem vertit edicto, si quidē statuit citra vllam hoīm cēdem Paganorum templa claudī.

Constantinus
pacē ecclesiæ
reddidit

Maxentii in-
teritus.

Arrius fidei ca-
tholicæ corru-
ptor plurimis
exitiale dog-
ma docuit.

¶ Hic Constantinus imperator iubet tēpla claudī.

CAPVT XIX.

f

Constantinus
viginti quatuor
annis impe-
rauit.

Constantius a
ducibus suis in-
terfectus

Ox Gothorum fortissimas & copiosissimas ge-
tes in ipso Barbarici soli sinu, hoc est in Sarma-
tarum regione deleuit. Calocherum quendam
in Cypro aspirantē nouis rebus oppressit. Tri-
cēnalibus suis Delmatium Cæsare legit. Quq;
bellum in Persas moliret in villa publica iuxta
Nicomediam, dispositā bene rēpublicam filiis
tradens, diem obiit. Anno ab vrbe cōdita. M. xcii. Constantinus
xxxv. cum Constantio & Constante fratribus suis adeptus impe-
rium. xxiiii. annis tenuit. Fuit autē inter successores Constantini
& Delmatius Cēsar fratris filius, sed continuo militari factiōe de-
cerptus est. Interea maligna semper aduersus deum verum insecta-
tio diaboli, quæ ab initio mundi vsq; ad nunc, a sincero tramite fi-
dei religionisq; infusis errorum nebulis, lubrica hoīm corda ptur-
bat, postquam Christianis imperatoribus summam regiæ potesta-
tis in meliora vertentibus ecclesiam Christi zelo idololatriæ per-
sequi destitit aliud machinamentum, quo per eosdem christianos
imperatores christi ecclesiam vexaret, inuenit. Fit igitur Arrio no-
ui erroris auctori cæterisque discipulis ipsius ad familiaritatē Con-
stantii imperatoris promptus aditus & facilis via. Suadetur Con-
stantio, vt quosdam in deo gradus credat & qui per ianuam ab er-
rore idololatriæ fuerat egressus, reuersus in sinum eiusdem in deo
deos querit & tanquam per pseudotyrum inducitur. Peruerso igitur
zelo potestas armatur illusa, & sub nomine pietatis vis persecu-
tionis agitur. De noui nominis electione contenditur, vt Arria-
norum potius ecclesiæ quam catholicorum sint. Sequitur terræ-
motus horribilis, qui plurimas orientis vrbes solo strauit. Constā-
tius dum Constantem fratrem bello insectatur, incauta petulan-
tia periculis sese offerens a ducibus eius occisus est. Constans ad-
uersus Persas & Saporem, qui Mesopotammiam vastauerant, no-
uem præliis parum prospere decertauit. Seditiōe nouissime atq;
que intemperantia militum nocte adoriri pugnam coactus, patra-
tam pene victoriam insuper victus amisit. Postquam se Constans
intolerandis vitiis dedisset, ac pœna prouincialium fauorem mi-
litum compararet, Magnentii dolis in oppido cui Helena nomen
est in proximo Hispaniæ interfectus est. Magnentius enim apud
Augustudunum arripuit imperium, quod continuo per Galliam
& Aphricam Italiamque porrexit. In Ilyrico autem Veteranio-
nem ætate grandæuum imperatorem sibi milites creauerunt, vi-
rum natura simplicem, cunctisq; iocundum, sed qui ne prima qui-
dem vnquam literarum elementa didicisset. Itaque cum primas

litteras, literarūque syllabas īperator senex, interdum inuitus meditaretur, a Constantio qui tunc in Magnentiū ultione fratris accensus bellū parabat, deponere iussus, īperium abiiciens, cū literis purpuras cōtentusq; priuatis feriis, palatium simul scholāq; dimisit. Nepotianus deinde Romæ Constantini sororis filius, gladiato
 Nepotianus īperium īuasit.
 rum manu fretus inuasit īperium, qui deinde cum improbus ac per hoc inuisus cunctis esset, a Magnētiāis ducibus oppressus est. Sequitur bellum illud horribile inter Constantium Magnentiumq; apud Nursiam urbē gestum, in quo multa Romanorū viriū pfligatio etiam in posterū nocuit. Magnentius tamen victus aufugit ac nō multo post apud Lugdunum p̄pria se manu interfecit. De-
 centius quoq; frater eiusdē quem Cēsarem Gallis p̄fecerat, apud Senonas laqueo vitā finiuit. Constantius cōtinuo Gallum patrui
 Cōstātius Gallū occidit.
 filium Cēsarem legīt, quē rursus crudeliter ac tyrannice agentem paulo postquam creauerat, occidit. Syluanum quoque per Gallias rebus nouis inhiantem mature circūueniendum opprimendumq; curauit. Igitur Syluano interfecto Iulianum patruem suū Gallī fratrem Cēsarem creatum misit ad Gallias. Itaque Iulianus Cēsar euersas oppressasq; ab hostibus Gallias strenuissime in ītegrum restituit. Alemannorum paruīs copiīs magnam multitudinem fudit. Rheno Germanos reuixit. His elatus successibus fastigiū vsurpauit Augusti, & mox Italiam Ilyricumque peruadens, Constantium Parthicis p̄celiis occupatum regni parte priuauit. Constantius Iuliani scelere comperto, dimissa expeditione Parthorum, dū ad ciuile bellum reuertitur, in itinere inter Ciliciā Cappadociā que defunctus est. Ita ille qui discissa pace, & vnitate fidei catho-
 Cōstātii īteritus.
 licæ Christianos aduersus Christianos armans, ciuili, vt ita dicam, bello, ecclesiæ membra dilacerauerat, totum inquietum tēpus imperii sui, molestumque spatium vitę suę bellis ciuilibus etiam per p̄pinquos & cōsanguīneos excitatis exercuit, exegit, expedit. Anno ab vrbe cōdita. M. c. xvi. Iulianus iādudum Cēsar, post autem xxxvi. ab Augusto regno potitus anno vno & mēlibus octo īperii summam solus obtinuit. Christianam religionē arte potius quam potestate īsectatus, vt negaretur fides Xpi, & idolorū cultus susci-
 Iulianus nitiť vt Christi fides negetur.
 peretur, honoribus magis prouocare, q̄ tormentis cogere studuit. Aperto tamen p̄cepit edicto, ne quis Christianus docendorū liberaliū studiorū p̄fessor esset. Sed tamen sicut a maioribus nostris cōpertum habemus, oēs ubiq; p̄p̄modū p̄cepti conditiōes āplexati, officiū q̄ fidē deferere maluerunt. Iulianus autē bellum aduersus Parthos parans, cum Romanas vires contractas vndiq; ad destinatam secum retraheret perditionem, christianorum sangui-

Iouinianus ab
exercitu impe
rator creatus.

Maxius p totū
terrarū or
bē terremotus

nem diis suis vouit, palam persecuturus ecclesias si victoriam potuisset adipisci, nam & amphiteatrum Hierosolymis extrui iussit, in quo reuersus a Parthis episcopos, monachos, omnesque eius loci sanctos, bestiis etiam arte sauioribus obiceret, spectaretque laniandos. Itaque postquam a Ctesiphonte castra mouit, dolo cuiusdam transfugae in deserta perductus, cum vi sitis & ardore solis, atque insuper labore harenarum confectus periret exercitus, imperator tanto rerum periculo anxius, dum ver vasta deserti incautius euagatur, ab obuio quodam hostium equite coto ictus interiit. Sic misericors deus impia consilia impii morte dissoluit. Anno ab vrbe condita. M. centesimo septimo Iouinianus tricesimus septimus imperator in summo rerum discrimine ab exercitu creatus, cum & locorum iniquitate captus, & hostibus circumseptus, nullam euadendi facultatem nancisceretur, foedus cum Sapore rege Persarum, & si parum putant dignum, satis tamen necessarium pepigit, quippe tutum & incolumem Romanum exercitum non solum ab incursum hostium, verum etiam a locorum periculo liberaret. Nisibiae oppidum & partem superioris Mesopotammiae Persis concessit. Inde dum Ilyricum rediens per Galatiam iter agit, cum in cubiculum quoddam nouum sese cubitum recepisset, calore prunarum & nitore parietum nuper calce Ilytorum aggrauatus & suffocatus octauo demum mense quam imperare coeperat, vitam finiuit. Anno ab vrbe condita. M. xcviij. Valentinianus. xxxviii. apud Niceam consensu militum imperator creatus est, mansitque in eo annis. xi. qui cum Christianus integra fide sacramentum militiae gereret, & sub Iuliano Augusto tribunus scutariorum iussus ab imperatore sacrilego aut imolare idolis, aut militia excedere, fideliter sciens, & grauiora dei esse iudicia & meliora promissa, sponte discessit. Ita parua interiecta mora, Iuliano interfecto, ac mox Iouiniano mortuo, qui pro Christi nomine amiserat tribunatum, retribuente Christo in locum persecutoris sui accepit imperium, qui postea fratrem suum Valente participem fecit imperii, & Procopium tyrannum pluresque postea satellites eius occidit. Terremotus per totum terrarum orbem factus, ita turbatum quoque pelagus excussit, ut per vicinas terrarum caespitium partes, refuso mari plurimae insularum vrbes concussae & subrutae periisse referantur. Valens ab Eudoxio episcopo Arriani dogmatis assertore, & baptizatus & persuasus in sauiissimam haeresim declinauit, sed malignam insecutionem diu texit, nec voluntati potestatem admiscuit, quoad uiuentis fratris autoritate compressus est. Contemplabatur. nam de eo quantam vim in vlciscenda fide imperator posset exercere, qui tantam constantiam pro retinenda quondam miles habuisset. Ho

rum anno imperii tertio Gratianus Valentiniani filius imperator
 est factus. Eodem anno apud Atrebatas vera lana de nubibus plu-
 uia mixta defluxit. Præterea Athanaricus rex Gothorum Chris-
 tianos gente sua crudelissime persecutus plurimos Barbarorum ob
 fidem interfectos, ad coronam martyrii sublimauit, quorum tamen
 plurimi in Romanum solum non trepidi velut ad hostes, sed certi,
 quod ad fratres pro Christi confessione fugerent. Valentinianus Sax-
 onum gentem in oceanii littoribus & paludibus inuisitam vir-
 tute atque agilitate terribilem, periculosam Romanis finibus, eru-
 ptionem magna mole meditantem in ipsis Francorum finibus op-
 pressit, Burgundionum quoque nouorum hostium nouum nome-
 qui plusquam. lxxx. M. vt ferunt armatorum ripæ Rheni flumi-
 nis infederunt. Hos quondam subacta interiore Germania a Dru-
 so & Tyberio, adoptiuis filiis Cæsaris Augusti, per castra disposi-
 tos aiunt in magnam coaluisse gentem, atque etiam ita nomē ex
 opere præsumpsisse, quia crebra per litem habitacula constitui-
 ta Burgos vulgo vocant, eorumque esse præualidā & perniciosā
 manum Gallia hodie quæ testes sunt, in quibus præsumpta pos-
 sessione consistunt, quamuis prouidentia dei omnes Christiani mo-
 do facti catholica fide, nostrisque clericis quibus obedirent, recæ-
 ptis blande, mansuete, innocenterque viuant, non quasi cum subie-
 ctis Gallis, sed vere cum fratribus christianis. Anno autem. xi. im-
 perii sui, Valentinianus, cum Sarmatæ gētes sese per Pannonias
 diffunderent, easque vastarent, bellum in eos parans, apud Brigitio-
 nem oppidum subita effusione sanguinis, quod græce, apoplexis vo-
 catur, suffocatus & mortuus est. Post quē Gratianus filius eius oc-
 cidentis imperium tenuit. Valente patruo in orientis partibus cō-
 stituto, Valentinianum etiā fratrem suū paruum admodum, socium
 creauit imperii. Anno ab vrbe condita. M. c. xxviii. Valens. xxxix.
 imperium quatuor annis Valentiniano mortuo tenuit, qui solus
 cum impiē ageret, & posset erubescere, ilico velut effrenata liber
 audacia legem dedit vt monachi. i. Christiani, qui ad vnum fidei
 opus dimissa secularium rerum multimoda actione se redegerāt,
 ad militiam cogerētur. Vastas illas tunc Aegypti solitudines, ha-
 renasque diffusas, quas propter sitim ac sterilitatem periculossimāq;
 serpentum abundantia conuersatio humana non nosset, ma-
 gna habitantium monachorum multitudo cōpleuerat. Hic tribuni
 & milites missi, qui scōs ac veros milites dei alio noīe persecutio-
 nis abstraherent, interfecerūt ibi agmina multa scōrū, quæ autē p-
 diuersas vbiq; puicias his similibusq; iussis aduersus ecclias catho-
 licas, & recte fidei populos gesta sint, satis significatū ipsa reticen-

Lana pluuiæ
 admixta ceci-
 dit e nubibus.

Valentiniani
 interitus.

Missi milites
 aduersus
 monachos

Firmus Cæsa
reâ Barbaris i
prædâ dedit.

di electione sufficiat. Interea in Aphricæ partibus Firmus sese ex
citatis Maurorum gentibus regem constituens, Aphricam Mau
ritaniamque vastavit. Cæsaream urbem nobilissimam Maurita
niæ dolo captam, deinde cædibus incendiisque completam Barba
ris in prædâ dedit. Igitur comes Theodosius Theodosii qui post im
perio præfuit pater, a Valente missus effusas Mauroꝝ gentes mul
tis proeliis fregit, ipsumq; Firmum afflictum & oppressum coegit ad
mortem. Postquam experientissima prudentia totam cum Mau
ritania Aphricam meliorem pristinis legibus reddidisset, istimus
lante & obrepente invidia iussus interfici, apud Carthaginem ba
ptizari in remissionem peccatorum præoptavit. At postquam sacra
mentum Christi quod quaesierat assecutus est, post gloriosam sæcu
li vitam, etiam de vitæ eternitate securus percussori iugulum ultro
præbuit. Gratianus interea imperator admodum iuuenis, cum in
æstimabilem multitudinem hostium Romanis infusam finibus cer
neret, fræsus Christi potentiam longe impar militum numero sese
in hostem dedit, & continuo apud Argentariam oppidum Gallia
rum formidolosissimum bellum incredibili felicitate confecit, nã
plus quã. xxx. M. Alemãnorum minimo Romanorum detrimento
in eo proelio interfecta narrantur. Tertio decimo autem anno impe
rii Valentis, hoc est paruo tempore postea quam Valens per totum
orientem ecclesiarum lacerationes, sanctorumque sedes egerat, ra
dix illa miseriarum nostrarum copiosissimos simul fructices ger
minavit, siquidem genus Hunnorum diu inaccessis seclusa monti
bus repentina rabie percita exarsit in Gothos, eosque sparsim cõturbatos
ab antiquis sedibus expulit. Gothi transito Danubio fugiẽ
tes a Valente sine vlla foederis pactione suscepti, ne arma quidem
quo tutius Barbaris crederetur, tradidere Romanis. Deinde ppter
intolerabilem avaritiam Maximî ducis, fame & iniuriis adacti in
arma surgentes, victo Valentis exercitu per Thraciã sese miscen
tes simul oia cædibus, incendiis rapinisq; foedarunt. Valens egres
sus de Antiochia, cum vltima infelicitis belli sorte traheretur, sera
peccati maxima poenitentia stimulatus ep̃os cæterosque sanctos
reuocari de bellis imperavit. Itaque. xv. imperii sui anno lachry
mabile illud bellum in Thracia cum Gothis iam tunc exercitatio
ne virium, rerumq; abundantia instructissimis gessit. Vbi primo sta
tim ipetu Gothorum perturbatę Romanorum equitum turme nuda pe
ditum deseruere præsidia. Mox legiones peditum vndiq; equitatu
hostium cinctę, ac primum nubibus sagittarum obrutę, deinde cū
amentes metu sparsim per devia cogerentur, funditus cæsę gladiis
insequentum, contisq; perierunt. Ipse imperator quẽ sagitta saucius

Valens bellū
cum Gothis
gessit.

versusq; in fugā ægre in cuiusdam villulæ casam deportatus late-
ret, ab insequentibus hostibus deprehensus, subiectoq; igne cōsum-
ptus est, & quo magis testimonium punitiōis eius & diuinæ indi-
gnationis terribili posteris esset exēplo, cōi caruit sepultura. Con-
soletur se & in hoc peruicaciā miseriaq; gentiliū, quia temporis
bus & regibus Christianis tantæ simul congestæ clades pressam
reipub. onerare ceruicem, euersæ prouinciæ, deletus exercitus,
imperator, incensus. Magnum reuera hoc est ad nostrum dolorē
magisq; miserum quo magis nouum. Sed quid hoc ad consolatio-
nem proficit paganorū qui palam præuident, & in his quoq; perse-
cutorem ecclesiarū fuisse punitum? Vnus deus, nam fidem tradi-
dit, vnā ecclesiā toto orbe diffudit, hanc aspicit, hanc diligit, hanc
defendit. Quolibet se quisq; nomine tegat, si huic nō sociatur alie-
nus, si hanc impugnat inimicus est. Consolentur se gentiles inquā-
tum volunt Iudeorū hæreticorumque suppliciis tantum & vnum
deum esse, & eundē personarum acceptorē non esse, vel ex hac po-
tissimum Valentis extincti improbationē fateatur. Gothi antea
per legatos supplices poposcerunt, vt illis, episcopi, a quibus Chri-
stianæ fidei regulā discerent, mitterentur. Valens ip̄erator exitia-
bili prauitate detentus doctores Arriani dogmatis misit. Gothi
primæ fidei rudimentū quod acceperē tenuerunt. Valens catholi-
cæ fidei normā quam prius habuerat, derelinquens, peruerso Arria-
norū dogmati sese illexit. Itaq; iusto dei iudicio ipsi eum viuū in-
cēderunt, qui ppter eum etiā mortui vitio erroris arsurū sunt. An-
no ab vrbe condita. M. c. xxii. Gratianus. xl. ab Augusto post mor-
tem Valentis sex ānis ip̄erium tenuit, quā iā dudum antea cū pa-
truo Valente & cum Valentiniano fratre regnaret, qui cum affli-
ctum ac pene collapsum reipu. statum videret, eadem prouisione
qua quondam legerat Nerua Hispanum virum Traianū, per quē
respub. reparata est, legīt & ipse Theodosium æque Hispanum vi-
rum, & restituendæ reipub. necessitate apud Syrmum purpuram
induit, orientisque & Thraciæ simul præfecit imperio hoc perfe-
ctiore iudicio, quia cum in omnibus humanæ vitæ virtutibus iste
par fuerit, in fidei sacramento religionisque cultu sine vlla compa-
ratione præcessit, siquidem ille persecutor, hic ppagator ecclesiæ.
Ita illi ne vnus quidem proprius filius quo successore gauderet, in-
dultus est. Huius autem orienti simul atque occidenti per succidus
as vsq; ad nunc generationes gloriosa ppagatio dominatur.

Vnus deus fide-
dem tradidit.

Gratianus i-
pera. sex ānis
regnauit.

¶ Creatus imperator Theodosius a Gratiano
Constantinopolim intrauit victor.

CAPVT XX.

f iiii

Theodosius
Cōstātinopo-
li ingreditur.

Taque Theodosius afflictam repu. ira dei, repa-
randam credidit misericordia illius, oēmque fidu-
ciā suā ad opem Christi conferens maximās illas
Scythicas gentes, formidatasque cunctis maiori-
bus, Alexandro quoque illi magno, sicut Pōpeius
Corneliusque testati sunt, euitatas, nunc aut extin-
cto Romano exercitu, Romanis equis armisque instructissimas, hoc
est Alanos, Hunnos & Gothos incunctāter aggressus magnis mul-
tisque proeliis vicit. Urbē Constantinopolim victor itrauit, & ne
paruā Romani exercitus manum assidue bellando deterreret, foe-
dus cū Athanarico Gothorū rege percussit. Athanaricus autē cō-
tinuo vt Constantinopolim venit, diē obiit. Vniuersae Gothorum
gentes rege defuncto aspicientes virtutem benignitatēque Theo-
dosii Romano sese imperio dederunt. In his etiam diebus Perse,
qui Iuliano interfecto, aliisque īperatoribus saepe victis, nunc etiā
Valente in fugam acto recentissimae victoriā facietatē cruda in-
sultatione ructabant, vltro Constantinopolim ad Theodosiū mi-
sere legatos, pacem suppliciter postulantes, ictumque tunc foedus
est, quo vniuersus oriens vsque ad nunc tranquillissime fruītur. In-
terea quum Theodosius in oriente subactis Barbarorum gentibus,
Thracias tandem ab hoste liberas reddidisset, & Arcadium filiū
suum consortem fecisset imperiū, Maximus vir quidem strenuus
& probus, atque Augusto dignus, nisi contra sacramenti fidem per
tyrannidem emerisisset, in Britannia inuitus p̄p̄modum ab exer-
citu imperator creatus in Galliam transiit, vbi Gratianum Augu-
stum subita incursione perterritum, atque in Italiam transire me-
ditantem dolis circumuentum interfecit, fratremque eius Valenti-
nianum Augustum Italia expulit.

¶ Valentinianus in orientem refugiens, a Theodosio
paterna pietate susceptus, mox etiam imperio resti-
tutus est. CAPVT XXI.

Theodosius
īperiū totius
orbis xi. an.
obtinueit.

Nno ab vrbe condita. M.c.xxxviii. Theodo-
sius. xli. interfecto a Maximo Gratiano īperiū
Romani orbis obtinuit, māsque in eo annis. xi.
quum iā in oriētis partibus. vi. ānis Gratiano vi-
uente regnasset. Itaque iustis necessariisque causis
ad bellū ciuile permotus, quē e duobus Augustis
fratribus, & vltionē vnus interfecti sanguis exi-
geretur, & restitutionē miseria alterius exultantis oraret, posuit in
deo spem suam, seq; aduersus Maximum tyrannum sola fide ma-
ior, nam longe minor erat vniuersa apparatus bellici cōparatiōe,

proripuit. Aquileiæ tunc maximus victoriæ suæ spectator infederat. Andragatius vero comes eius summam bellî administrabat, qui cum largissimis militum copiis, ipsaque magnarum copiarum fortitudine præcellente consilio omnes incredibiliter alpium ac fluminum aditus communisset, ineffabili iudicio dei, nauali expeditione dum incautum hostem præuenire & obruere parat, sponte eadem, quæ obstruxerat claustra, deseruit. Ita Theodosius nemine sentiente, vt non dicam repugnante, vacuatas transmisit alpes atque Aquileiam improuisis adueniens hostem illum magnum Maximum trucem & ab immanissimis quoque Germanorum gentibus tributa ac stipendia solo terrore nominis exigentem sine dolo & controuersia clausit, cepit & occidit. Valentinianus recepta Italia potitus imperio est. Andragatius comes cognita Maximinece præcipitem sese e nauis in undas dedit ac suffocatus est. Theodosius incruentam victoriam deo procurante suscepit. Ecce regibus & temporibus Christianis qualiter bella ciuilia cum vitari nequeunt, transiguntur. Ad victoriam peruentum est, irrupta est ciuitas, correptus tyrannus, & hoc parum est. Ecce a parte alia victus hostilis exercitus atque ipso tyranno truculentior comes tyranni ad mortem coactus tantæ dissolutæ elusæque insidiæ, tanti apparatus exinaniti sunt, & tamen nullus dolos struxit, nullus aciem disposuit, postremo nullus. s. gladium de vagina extulit. Formidolosissimum bellum sine sanguine vsque ad victoriã, & in victoriã duorum morte confectum est. Et ne hoc quisquam casu factum putet, quo magis potentia dei qua dispensantur, & iudicantur vniuersa propalato sui testimonio declaratur, obstrepentiũ mentes vel ad confusionem vel ad fidem cogar, dico rem ignotã omnibus & omnibus notam. Post hoc bellum quo Maximus interfectus est multa vtique sicut omnes recognoscimus, Theodosiumque filium eius Honorium vsque ad nunc externa bella & ciuilia consecuta sunt, & tamen omnia pene vsque in hodiernum diem equidem cum fructu simplicis sanctæque victoriæ, vel nullo vel minimo sanguine quieuerunt. Igitur Valentinianus iunior regno restitutus extincto Maximo, eiusque filio victore, quem imperatorem Gallis Maximus relinquens præfecerat, ipse in Galliam transiuit, vbi cum tranquilla repub. in pace ageret, apud Viennam dolo Arbogastis comitis sui, vt ferunt, strangulatus, atque vt voluntariam sibi consciuisse mortem putaretur, laqueo suspensus est.

Andragatius
in undas seip-
sũ præcipitauit.

Valentinianus
dolo Arboga-
stis, laqueo sus-
pensus est.

¶ Arbogastes Valentiniano imperatore occiso statim

Eugenium tyrannum fecit imperatorem.

Eugenius & Arbogastes caute alpes occupare intendunt

Ortuo Valentiniانو Augusto Arbogastes Eugenium tyrannū mox creare ausus est, legitq; hominem, cui titulū imperatoris iponeret, ipse acturus imperiū vir Barbarus animo, consilio, manu, audacia, potentiaq; nimius, contraxitq; vndique innumeras inuictasque copias vel Romanorum praesidiis vel auxiliis Barbarorum, alibi potestate, alibi cognatione subnixus. Historiā notam etiā oculis plurimorum q̄ melius qui spectauere nouerunt. Dilatari non opus est verbis, potentia dei non fiducia hominis victorē semper extitisse Theodosium. Arbogastes iste praecipuū in vtroque documentū est, qui & tunc cum Theodosio paruit, tantis instructum praesidiis Maximū ipse minimis cepit, & nunc cum aduersus eundē Theodosium collectis Gallorum Francorūque viribus exundauit, nixus etiā praecipuo cultu idolorū, magna tamen facilitate succubuit. Eugenius atq; Arbogastes instructas acies campis expedierant, arcta alpium latera atque ineuitabiles transitus, praemissis callide insidiis occuparant, vt etiā si numero ac viribus ipares forent, sola tñ belli dispositione victores. At vero Theodosius in summis alpibus cōstitutus expers cibi, ac somni sciēs quod destitutus suis, nesciens quod clausus alienis, dñm Xpm solus solū qui posset oīa, corpore humi fusus, mēte cōlo fixus orabat. Dehinc postq̄ insomnem noctē precum continuatione transegit, & testes p̄modum quas in precium praesidiū coelestis apponderatus lacrymarū lacunas reliquit fiducialiter arma corripuit solus. Sciēs vero se esse non solū signo crucis tuendum, sed & victoriā adepturum, signo crucis se muniens signum victoriā dedit, ac se in bellū, etiā si nemo sequeretur, victor futurus imisit. Prima salutis viā extitit. Arbitrio hostilium partiū comes, qui cum ignarū imperatorem circūpositis excēpisset insidiis, conuersus ad reuerentiā praesentis Augusti non solum periculo liberauit, verū etiā instructū auxilio. At vbi ad contigua imiscendae pugnae spatia peruentum est, continuo magnus ille & ineffabilis turboventorum in ora hostium ruit. Ferebantur p̄ aerē spicula nostrorum atq; vltra mensurā humani iactus per magnum iane portata, nunq̄ p̄modum cadere priusquā impingerent sinebātur. Porro turbo aut cōtinuus ora pectoraq; hostium nunc illis grauiter scutis euerberabat, nunc impressis pertinaciter obstructa claudebat, nunc auullis violenter destituta nudabat, nunc oppositis iugiter i terga trudebat, tela etiā quae ipsi vehementer intorserant, excēpta ventis impetu supinata, ac retrorsum coacta ipsos infeliciter cōfigebant. Prospexit sibi

humanae conscientiae pauor, nam continuo sese parua suorum manu fusa victori Theodosio hostilis strauit exercitus.

¶ Eugenius tyrannus captus est & occisus. Cap. XXIII.

Eugenius captus atque interfectus est. Arbogastes sua se manu perculit. Ita & hic duorum sanguine bellum ciuile restitutum est absque illis. x. M. Gothorum, quos premissos a Theodosio Arbogastes delesse funditus fertur, quos utique perdidisse lucrum, & vinci vincere fuit. Non inulto obrectatoribus nostris. Vnum aliquod ab initio urbis conditae bellum proferant tam pia necessitate susceptum, tam diuina felicitate confectum, tam clamenti benignitate sopitum, ubi nec pugna grauem caedem, nec victoria cruentam exegerit ultionem, & fortasse concedam, ut non haec fidei christiani ducis concessa videantur, quamuis ego hoc testimonio non laborem, quando vnus ex ipsis poeta quidem eximius, sed paganus per uicacissimus huiusmodi versibus & deo & homini testimonium tulit, quibus ait. O nimium dilecte deo, tibi militat aether. Et coniu-rati veniunt ad classica venti. Ita coelitus iudicatum est inter partem etiam sine praesidio hominum de solo deo humiliter sperantem, & parte arrogantissime de viribus suis, & de idolis presumen-tem. Theodosius autem composita tranquillataque repub. apud Mediolanum constitutus diem obiit.

Eugenii cedes

Theodosius
apud Mediola-
num obiit.

¶ Arcadius & Honorius regnum imperii Roma-
ni susceperunt. CAPVT XX. III.

Anno ab vrbe condita. M. c. xlix. Arcadius Augustus, cuius nunc filius Theodosius orientem re-
git, & Honorius Augustus frater eius, cui nunc respu. inititur. xlii. loco coe imperium, diuisis tantum sedibus tenere coeperunt, vixitque Arcadius post patris excessum annis. xii. imperiumque summam Theodosio filio suo paruo admodum

moriens tradidit. Interea Gildo comes qui in initio regni eorum Africam praerat, simul ut defunctum Theodosium comperit, siue, ut quidam ferunt, quadam permotus inuidia Africam orientalis imperii partibus iungere molitus est, siue, ut alia tradit opinio, minime in paruulis spem fore arbitratus, praesertim quum absque his non facile antea quisquam pusillus in imperio relictus ad maturitatem virilis aetatis euaserit, istique prope modum soli inueniantur, quos ob gratiam patris ac suam fidem & diuinos & destitutos Christi tutela prouexerit. Africam excerptam a societate reipublicae, sibi usurpare ausus est Gen-

Arcadius re-
gnum filio suo
Theodosio re-
liquit.

Gildonis cru-
dele facinus.

tili magis licentia contentus, quam ambitu regie affectionis inflatus. Huic Mascezel frater fuit qui nouarum reru molitiones in fratre perhorrescens cum filiis adolescentibus in Italiam rediit. Gildo & absentiam fratris & presentiam filiorum eius suspectam habens, adolescentes dolo circumuentos interfecit. Ad hunc iam ut hostem bello insequendum Mascezel frater missus est, quem idoneum percuram rei publicae fore propriae orbitatis recens dolor pollicebatur. Igitur Mascezel iam inde a Theodosio sciens, quantum in rebus desperatissimis oratio hominis per fidem Christi a clementia dei impetraret, Caprariam insulam adiit, unde secum sanctos seruos dei aliquot per motus precibus suis sumpsit, cum his orationibus, ieiuniis, psalmis dies & noctes continuans sine bello victoriam meruit, ac sine caede vindictam. Ardalio fluminis nomen est, quod fluit inter Thebastem & Metrideram ciuitates, ubi cum parua manu hoc est cum v. M. ut aiunt, militum contra. lxx. M. hostium castra metatus, quum interiecta mora excedere loco, oppositaque praecipientis vallis angustias transgredi vellet, intercurrente nocte beatum Ambrosium episcopum Mediolani paulo ante defunctum, per somnium sibi videre visus est, significantem manu & ipso ad humum ter baculo dicentem. hic. hic. hic. Quod ille prudenti coniectura intellexit, merito annunciantis fidem victoriae, verbo locum, numero diem significari. Substitit ac tertio demum die, post noctem orationibus hymnisque per uigilem, munitus ipsis coelestium sacramentorum mysteriis, in hostem circumfusum processit. Et quum ad eos qui primi occurrerant pia pacis verba iactaret, signiferum quendam insolenter obstitentem, iam iamque pugnam excitantem, gladio percussit in brachio, eumque manu debilem ipso vulnere coegit prouum inclinare vexillum. Quo viso reliquae cohortes deditionem iam fieri priorum estimantes, certatim sese ad Mascezelem signis tradidere conuersis. Barbari, quorum magnam multitudinem Gildo ad bellum deduxerat defectu militum destituti in diuersa fugerunt.

¶ Gildo occisus est.

Cap. XXV.

Gildonis miserabilis exitus.

Gildo & ipse fugam molitus, arrepta nauis, ut in altum puectus, ac deinde reuocatus in Africam est, post aliquot dies strangulatus interiit. Periclitaremur sub tantorum miraculorum relatu, quasi praesumpta mentiendi impudentia, si adhuc vocem nostram, conscientia eorum, qui interfuerunt, non praecurreret. Nullae aguntur insidiae, nulla corruptio & lxx. M. hostium vincuntur. Pene sine pugna fuit victus ad tempus, ne plus audeat victor iratus. Transportatur in diuersum

locū, vt nesciatur a fratre occidi, quo vindicentur occisi. Sane idē Mascezel elatus rerum sequūdarum insolētia, posthabito sancto- rum consortio cum quibus antea deo militās vicerat, etiam eccle- siam temerare ausus est, atque ex ea quosdam non dubitauit extra here. Secuta est pœna sacrilegum, nam iisdem superstītibus atque insultantibus, quos ab ecclesia ad pœnam protraxerat, post aliquā- tum tempus solus ipse punitus est, probauitque in se vno ad vtrun- que semper diuinum vigilare iudicium, quādo & cum sperauit ad- iutus & quum contempsit, occisus est. Interea quā a Theodosio ipe- ratore seniore singulis potissimis infantum cura & disciplinavtri- usq; palatii cōmissa esset, hoc est Rufino orientalis aulae, Stiliconi occidētalis imperii, quid vterque egerit, quidve agere conatus sit, exitus vtriusque docuit quum alius sibi, alius filio suo affectans re- gale fastigium, vt rebus repente turbatis, necessitas reipublice, sce- lus ambitus tegeret, gentes Barbaras ille immisit, hic fouit. Taceo de Halarico rege cum Gothis suis sæpe victo, sæpe concluso, sem- perque dimisso. Taceo de infelicibus illis apud Polentiam gestis cum Barbaro & Pagano duce, hoc est Sauli cui summa belli com- missa est, cuius improbitate reuerendissimi dies, & sanctum Pasca violatum est, cædentique hosti propter religionem, vt pugnaret exortum est, quum quidem ostendente in breui iudicio dei, & quid fauor eius posset, & quid ultio diuina exigeret, pugnātes vicimus, victores victi sumus. Taceo de ipsorum inter se Barbarorum cre- bris dilacerationibus, quum se inuicem Gothorum cunei duo, dein de Halani atque Hunni variis cædibus populabantur.

Rhedagaifus hostis Italiā intrauit, & occisus est cū gente sua.

CAPVT XXVI.

Rhedagaifus omnium antiquorum præsentiu- que hostium longe immaniſſimus repentino impetu totam inundauit Italiā, nam fuisse in populo eius plus quam. cc. M. Gothorum ferunt. Hic supra hanc incredibilem multitu- dinem indomitamque virtutem Paganus & Scythæ erat, qui vt mos est, Barbaris huiusmo- di gētibus omnem Romani generis sanguinem diis suis propina- re deuouerat. Hoc igitur Romanis arcibus imminente fit oīm Pa- ganorum in vrbe concursus clamantium, hostem esse quum vti- que virium copiatum maxime præsidio deorum vincendum, potentē urbem aut ideo destitutam & mature perituram, quia deos & sa- cra perdiderit, magnis querelis vbi- que agitur, & continuo de repe- tendis sacris, celebrandisque tractatur. Feruent tota vrbe blasphemæ

Mascezelis p-
nicies, qui quī
dē sperāsi deo
adiutus est, cō
tēnens eundē
occisus est.

Halaricus cū
Gothis sæpe
victus.

Rhedagaifus de
cretū de per-
dendo genere
Romano.

Nomen Christi
fuit tanquam lues
aliqua habebatur.

Deus permisit
perire paganos,
Christianum vero
prevalere voluit.

Vlalinus & Sarus
Hunorum & Gothorum
duces.

miae. vulgo nomen Christi tanquam lues aliqua praesentium temporum probris ingrauat. Itaque ineffabili iudicio dei factum est, ut quoniam in permixto populo piis gratia ipsius poena debebatur, oportebatque permitti hostes, qui insuasibile in plurimis, & contradicentem civitatem severioribus solitis flagris coarguerent, non tamen eos qui indiscrete cunctos intemperata cedere delerent, duo tunc populi Gothorum cum duobus potentissimis regibus suis per Romanas provincias bacharentur, quorum unus Christianus propiorque Romano populo, & ut res docuit, timore dei mitis in cedere, alius paganus barbarus & vere Scythia, qui non tantum gloriam, aut praedam, quantum inexaturabili crudelitate ipsam cedere amaret in cedere, & hic iam receptus sinu. Itaque Romae proximo trementem terrore quassabat. Itaque si huic ultionis potestas permetteretur, quem Romani ob hoc praecipue timendum arbitrabantur, quia fauorem deorum sacrificiorum obsequiis inuitaret, & imoderatio cedere sine fructu emendationis arlisset, & error novissimus peior priore creuisset, quoniam quidem in Pagani & idololatrae manus incidisse non solum Paganis residuis de restaurando cultu idolorum esset indubitata, sed & Christianis periculosa persuasio, quum & hi praedicio terrerentur, & illi confirmarentur exemplo. Quapropter iustus dispensato humani generis deus perire Paganum hostem voluit, & Christianum prevalere permisit, ut Pagani blasphemantesque Romani & illo confunderentur perditio, & hoc punirentur immisso, maxime quum imperatoris Honorii admiranda in rege continetia & sanctissima fides non parum divinae mae mereretur. Ceduntur quidem adversus immanissimum illum hostem Rhedagaisum aliorum hostium turme cum copiis suis, inclinantur ad auxilium eorum animi. Adsunt Vlalinus & Sarus Hunnorum & Gothorum duces praesidio Romanorum, sed non finit deus rem potentiae suae virtute hominum & maxime hostium videri. Conterritum divinitus Rhedagaisum in Fesulanis montes coegit, eiusque secundum eos qui parcissime referunt. cc. M. hominum inopum consilii & cibi in arido & aspero montis iugo, urgente undique timore concludit, agmina quoque quibus dudum angustavidebatur Italia latendi spe in unum ac paruum verticem trudit. Quid multis morer? Non disposita in bellum acies fuit, non furor timorque in certa pugnae praetulit, non caedes acta, non sanguis effusus est, quod felicitati postremo loco deputari solet, damna pugnae euentu compensata victoriae, edentibus, bibentibus, ludentibusque nostris tanti illi tamque immanes hostes esurientes & sitientes languentesque confecti sunt. Parum hoc est, nisi captum & catenatum ac subiugatum sciant, quem timere Romani, illumque idololatram suum, cuius sacrificia se magis pertimescere quam arma fingeant, sine praelio victum

ac vinctum sub iugo cathenisque despiciant. Igitur rex Rhedagai
 sus solus spem fuge sumens clam suos deseruit, atque in nostros in-
 cidit, a quibus captus & paulisper retentus ac deinde interfectus est.
 Tanta vero multitudo captiuorum Gothorum fuisse fertur, vt vi-
 lissimarum pecudū modo singulis aureis passim greges hoīm ven-
 derentur. Sed nihil superesse deus de eodē populo finit, nam ilico
 cunctis qui emebatur morientibus, quod improbi emptores eorū
 non impenderunt turpiter precii, expenderunt misericorditer se-
 pulchris. Igitur ingrata Roma, quæ sicut nūc sensit nō ad remittē-
 dam sed ad reprimendā idololatrę pręsumptionē, iudicis dei obli-
 quam miām, ita continuo propter viuorū mortuorūq; sanctorum
 piā recordationem, dei irā passuram plenā, si forte confusa poenī-
 teat, & per experiētiā fidē discat, ab incurſu Halarici regis & ho-
 stis, sed Christiana, aliquantulo ad tempus spacio, differtur.

Stilico voluit vsurpare imperium Romanum
 pro filio. CAPVT XXVII.

Nterea comes Stilico Vuandalorū imbellis aua-
 re, perfidæ, & dolosæ gentis genere aditus, parui-
 pendēs quod sub īperatore īperabat, Eucherium
 filium suū, sicut a plerisq; traditur, iā īde Christia-
 norū persecutionē a puero priuatoq; meditātem
 in īperio quoquo mō substituere nitebat. Quam-
 obrem Halaricū cunctaq; Gothorū gētem p pace optima & quib-
 buscunque sedibus suppliciter ac simpliciter orantē, occulto fœde-
 re fouens, publice autē & belli & pacis copia negata ad tenendā ter-
 rendāque rēpu. referuauit. Pręterea gentes alias copiis viribusque
 intolerabiles, quibus nunc Galliarum Hispaniarumque prouin-
 ciæ premuntur, hoc est Halanorum Sueuorum Vuandalorum, ip-
 soque simul motu impulsorum Burgundionum vltro in arma sol-
 licitans, deterſo semel Romani nominis metu, suscitauit, eas inte-
 rim ripas Rheni quater, & pulsare Gallias voluit, sperans miser
 sub hac necessitatis circumstantia, quia & extorquere imperium
 genero posset in filium, & gentes Barbaræ tam facile comprimi
 quam commoueri valerent. Itaque vbi imperatori Honorio exer-
 cituique Romano hæc tantorum scelerum scena patefacta est, cō-
 moto iustissime exercitu occisus est Stilico, qui vt vnum puerum
 purpuram induerēt, totius generis humani sanguinem dedit. Oc-
 cisus est & Eucherius, qui ad conciliandum sibi fauorem pagano-
 rum restitutione templorum & euersione ecclesiarum, imbutu-
 rum se regni primordia minabatur, paucique cum iisdem satel-
 lites tantarum mollitionum puniti sunt. Ita minimo negotio

Stilico peruer-
 sissimo gene-
 re ortus.

Stiliconis in-
 teritus.
 Euerii ca-
 des.

paucorumque poena ecclesie Christi cum imperatore religioso & liberatae sunt & vindicatae. Itaque post haec tanta augmenta blasphemiarum, nulla inque puram vltima illa diuque suspensa urbem poena consequitur.

Halaricus urbem expugnauit Romam, & depre-
datus est. CAPVT XXVIII.

Halaricus Ro-
mae depredatur

Insigne virgi-
nis facinus in
conferendis va-
sis beati Petri

Vasa beati Pe-
tri cum trium-
pho reportan-
tur.

Dest Halaricus, trepidam Romam obsedit, turbat, irrumpit. Dato tamen precepto prius, ut si qui in sancta loca praecipueque in sanctorum apostolorum Petri & Pauli basilicas confugissent, hos in primis inuolatos securosque esse sinerent. Tum deinde in quantum possent praedae inhiantes a sanguine temperaret, accidit quoque quo magis illa urbis irruptione indignatione dei acta, quam hostis fortitudine probaretur. ut. b. Inno. Romanae ecclesiae episcopus, tanquam iustus Loth subtractus a Sodomis occulta prouidentia dei apud Rauennam tunc positus peccatoris populi non videret excidium. Discurrentibus itaque per urbem Barbaris forte vnus Gothorum idemque potens & Christianus, sacram deo virginem iam aetate prouectam, in quadam ecclesiae domo repperit. Quamque ab ea aurum argentumque honeste exposceret, illa fidei constantia esse apud se plurimum & mox proferendum spondit, ac protulit. Dumque expositis opibus attonitum Barbarum magnitudine & pondere ac pulchritudine, ignota & vasorum qualitate, videret, virgo Christi ad Barbarum ait. Hec Petri Apostoli sacra ministeria sunt. Praesume si audes, de facto tu videris. Ego quia defendere nequeo, contendere non audeo. Barbarus vero ad reuerentiam religionis, timore dei & fide virginis motus, ad Halaricum haec per nuncium rettulit, qui continuo reportari ad apostoli Basilicam vniuersa, ut erant vasa, imperauit, virginem etiam simulque omnes qui se adiungerent Christianos, eodemque cum defensione deduci. Ea domus sanctis sedibus longo, ut ferunt, & medio interiectu urbis aberat. Itaque magno spectaculo omnium disposita per singulos singula, & super capita lata palam aurea atque argentea vasa portantur, exertis vndique ad defensionem gladiis pia pompa munitur. Hymnus deo Romanis Barbarisque concinnentibus publice canitur. Personat late in excidio urbis salutis turba, omnesque etiam in abditis latentes inuitat, ac pulsat, concurrunt vndique ad vasa Petri, vasa christi, plurimi etiam pagani Christianis professione si non fide admiscuntur & per hoc tamen ad tempus, quo magis confundantur, eundunt. Quanto copiosius aggregantur Romani confugientes, tanto auidius circumfunduntur, Barbari defensores. O sacra & inef-

fabilis diuini iudicii discretio. O sanctum istud & salutare flumē,
 quod per arua exortum dum beato Alueo in sanctorum sedes ten-
 dit, oberrantes, periclitantesque animas in sinū pia rapacitate per-
 uexit. O præclara illa Christianæ militiæ tuba, quæ generaliter cū **Tuba Chri-**
 ctos dulcissimo ad vitam modulamine inuitans, quos ad salutem **stianæ militiæ**
 inobedientes non suscitauit, inexcusabiles reliquit ad mortē. My- **omnes ad vi-**
 sterium hoc quod in transferendis vasis, dicendis hymnis, ducens **tam eternam**
 dis populis fuit, tanquam magnum cribrū fuisse arbitror, per quod **inuitat.**
 ex congregatione populi Romani tanquam ex magna massa fru-
 menti, per omnia ex vniuerso ambitu ciuitatis latebrarum foras
 mina effluxere grana viua siue occasione siue veritate commota,
 oīa tamen de præsentē salute credentia ex horreo dominicæ præ-
 parationis accepta sunt. Reliqua vero sicut stercora, & velut pa-
 leæ ipsa vel incredulitate vel inobedientia præiudicata ad exter-
 minium atque incendium remanserunt, quis hæc perpendere ple-
 nis miraculis? quis prædicare dignis laudibus queat? Tertia die Bar-
 bari, quam ingressi urbem fuerant, sponte discedunt, facto quidem
 aliquantarum ædium incendio, sed ne tanto quidem quātum. dcc.
 conditionis eius anno casus effecerat. Nam si exhibitam Neronis
 imperatoris sui spectaculis inflammationē recenseam, proculdu-
 bio nulla comparatione equiparabitur secundum id, quod excita-
 uerat lasciuia principis, hoc quod nunc contulit ira victoris. Neq;
 vero Gallorum meminisse in huiusmodi collatione debeo, quam
 continue pene per anni spatium incensæ urbis attritos cineres pos-
 sederunt. Et ne quisquam forte dubitaret ad correptionem super-
 bę lasciuia, & blasphemia ciuitatis hostibus fuisse permissum, eos
 dem tempore clarissimæ urbis loca fulminibus diruta sunt, quæ in-
 flammari ab hostibus nequiuērunt. Anno itaque ab vrbe condita **Irruptio urbis**
M.c.lxxiiii. irruptio urbis per **Halaricum** facta est, cuius rei quæ **per Halaricū**
 uis recens memoria sit, tamen si quis ipsius populi Romani & mul- **facta.**
 tudinem videat & vocem audiat, nihil, factū sicut etiam ipsi fatē-
 tur, arbitrabitur, nisi aliquantis adhuc existētibus ex incendio rui-
 nis forte doceatur. In ea irruptiōe Placidia Theodosii principis fi-
 lia, Arcadii & Honorii imperatorum soror, ab Attahulpho Ha-
 larici propinquo capta est atq; in uxorem assumpta, quasi eam di-
 uino iudicio velut speciale pignus obsidem Roma tradiderit, ita iū-
 cta Barbari potentissimi regis coniugio multo reipublicæ com-
 modo fuit. Interea ante biennium Romanæ irruptionis excitatæ
 per Stiliconem gentes Halanorum, vt dixi, Sueuorum, Vuanda-
 lorum, multęque cum his aliæ Francos proterrunt, Rhenum trās-
 seunt, Gallias inuadūt, directoque impetu Pyreneūsq; perueniūt,

Gratianus ty
rānus creatur
& occiditur.

Didymus.
Verianianus.

Diruitur His-
pania.

cuius obice ad tempus repulsæ per circumiacentes puincias refun-
duntur. His per Gallias bacchantibus apud Britannias Gratianus
municipe eiusdē insulę tyrannus creatur, & occiditur. Huius loco
Constantinus ex infima militia, ppter solam spem noīs, sine meri-
to virtutis eligitur, qui continuo vt inuasit iperiu in Gallias trāsiit.
Ibi sæpe a Barbaris incertis fœderibus illusio detrimento magis
reipu. fuit. Misit vero in Hispanias iudices, quos quum puincię obe-
dienter accepissent, duo fratres iuuenes nobiles & locupletes Di-
dymus & Verianianus non assumpsere, ne aduersus tyrannū quī-
dem tyrannidē, sed imperatori iusto aduersus tyrannum & Barba-
ros tueri sese patriamq; suam moliti sunt. Quod ipso gestæ rei or-
dine patuit, nam tyrannidem nemo, nisi celeriter maturatā secre-
to inuadit, & publice arma, cuius summa est, assumpto diademate
ac purpura videri antequam sciri. Hi vero plurimo tempore serui-
los tantum suos ex propriis præsidiiis colligētes ac vernacula alen-
tes sumptibus, nec dissimulato proposito absque cuiusq; inquietu-
dine ad Pyrenei claustra tendebant. Aduersus hos Constantinus
Constantē filium suum, prohdolor, ex monacho Cæsarem factum
Barbaris quibusdā qui quondā in fœdus recæpti atq; in militiā al-
lecti Honoriaci vocabantur, in Hispanias misit. Hinc apud Hispa-
nias prima mali labes, nam interfectis illis fratribus qui tutari pri-
uato præsidio pyrenei alpes moliebantur, his Barbaris quasi in pre-
cium victoriæ primum prædandi in Palatinis campis licentiā da-
ta, dehinc supradicti montis claustrorumq; eius cura permissa est,
remota rusticanorum fideli & vtili custodia. Igitur Honoriaci im-
buti præda & illecti abundantia, quo magis scelus ipunitum foret,
atq; ipsis sceleris plus liceret, pdita Pyrenei custodia claustrisque
patefactis cunctas gentes, quæ per Gallias vagabantur, Hispaniæ
prouinciis imittunt, iidemq; ipsi adiunguntur, vbi actis aliquandiu
magnis cruentisq; discursibus post graues rerum atque hominum
vastationes, quarum ipsos quoq; modo poenitet, habita sorte, & di-
stributa vsque ad nunc possessione cōsistunt. Multa nunc mihi de
huiusmodi rebus facultas loquendi foret, si non secundum oēs ho-
mines apud vniuscuiusque mentem consciētia secreta loqueretur.
Irruptæ sunt Hispaniæ, cædes, vastationesque passę sunt nihil qui-
dem nouum, hoc enim nunc per biennium illud, quo hostilis gla-
dius sæuit, sustinere a Barbaris, quod per. cc. quondam annos passæ
fuerunt a Romanis, quod etiam sub imperatore Galeno per annos
propemodum. xii. Germanis euertentibus excæperunt. Verunta-
men quis non se, qui sui suorumque actuum vel etiam cogitatio-
num conscius iudicia dei metuit iuste omnia passum, vel etiam

parua sustinuisse fateatur, aut quis se non intelligit deumque non metuit, quomodo non iuste ista & quidem parua sustinuit? Quæ cum ita sint, illud tantum clemētia dei eadem pietate qua dudum prædixerat, procurauit, vt secundum Euangelium suum, quo inces-
 sabili-ter commonebat, cum vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam, quisque egrediens quo abire vellet ipsis Barbaris mercenariis ministris ac defensoribus vteretur. Hoc tunc ipsi ultro offerebant. Et qui auferre omnia interfectis omnibus poterāt, par-
 ticularum stipendii ob mercedem seruitii sui & transuecti oneris fla-
 gitabant, & hoc quidem a plurimis factum est. Qui autem non cre-
 diderunt Euangelio dei quasi contumaces, vel si etiam non audie-
 runt, dupliciter contumaces non dederunt locum iræ, iuste super-
 ueniente ira comprehensi & oppressi sunt, quanquam & post hoc
 quoque continuo Barbari execrati, gladios suos ad aratra conuersi
 sunt, residuosque Romanos vt socios modo & amicos fouent, vt in-
 ueniantur iam inter eos quidam Romani, qui malint inter Barba-
 ros pauperem libertatem, quam inter Romanos tributariam solli-
 citudinem sustinere, quanquam si ob hoc solum Barbari Romanis
 finibus immissi forent, quod vulgo per orientem & occidentem ec-
 clesie Christi Hunnis Sueuis, Vandalis & Burgundionibus, di-
 uersisque & innumeris credentium populis replentur, laudanda &
 attollenda misericordia dei videretur. quandoquidem & si cum la-
 befactione nostri tantæ gentes agnitionem veritatis acciperent
 quam inuenire vtique nisi hac occasione non possent. Quid enim
 damni est Christiano ad vitam eternam inhiantī huic seculo quo-
 libet tempore & quoquo pacto abstrahi? quid autē lucris est paga-
 no in medio Christianorum aduersus fidem obdurato si paulo diu-
 tius diem protrahat quandoque moriturus, cui desperata conuersio
 est? Et quia ineffabilia sunt iudicia dei, quæ nec scire omnia nec
 explicare, quæ scimus, possumus, breuiter expresserim correctio-
 nem iudicis dei, quoquo pacto accidat iuste sustinere, qui sciunt, iu-
 ste sustinere qui nesciunt. Anno ab vrbe condita. M. clxxv. Ho-
 norius imperator videns tot oppositis tyrānis nihil aduersum Bar-
 baros agi posse, ipsos prius tyrannos deleri iubet. Cōstantio comi-
 ti huius summa belli commissa est. Sensit tunc demum respub. &
 quam utilitatem in Romano tandem duce receperit, & quam eate-
 nus p̄niciē per lōga tēpora Barbaris comitibus subiecta tolerarit.

Qui nō credi-
 derit Euange-
 lio, vt contu-
 max peribit.

Iudicia Dei in-
 effabilia esse.

¶ Honorius rempublicam Constantio
 committit, & extincti sunt
 omnes tyranni.

C A P V T X X I X .

t iiii

De Cathalogo tyrannorum intēdit loqui. Gerontii cædes.

Heraclianus incredibilem pene nauium multitudinē i preliū duxit.

Ngitur Constantius comes in Galliam cū exercitu prouectus Constantinum imperatorem apud Arelatum ciuitatē clausit, cæpit & occidit. Iam hinc vt de cathalogo tyrannorum quābreuissime loquar, Constantē filium Constantini, Gerontius comes suus, vir nequā magis quā pbus apd, Viē nam interfecit, atq; in eius locum Maximū quendā substituit. Ipse vero Gerontius a suis militibus occisus est. Maximus exutus purpura, destitutusq; a militibus Gallicanis, qui in Aphricā traiecti, deinde in Italiam reuocati sunt, nunc inter Barbaros in Hispania egens exulat. Ionius postea vir Galliarū nobilissimus in tyrannidem mox vt assurrexit, cecidit. Sebastianus frater eiusdem hoc solum vt tyrannus moriretur, elegit, nam continuo vt est creatus, occisus est. Quid de infelicissimo Attalo loquar, cui occidi inter tyrannos honor & mori lucrū fuit? In hoc Halaricus imperatore facto interfecto relecto ac defecto, citiusq; his oibus actis pene quā dictis minimum risit, & ludū spectauit imperii. Nec mirum si iure hac pompa miser lusus est, cuius ille ymbratilis consul Tertulus ausus est in curia dicere, loquar vobis patres conscripti consul & pontifex, quorū alter spero, sperans ab eo qui nō habebat spem, & maledictus utiq; qui spem suā posuerat in homine. Attalus itaq; tanq̃ inane imperii simulacrum cū Gothiisq; ad Hispanias portatus est, vnde discedens nauī, incerta moliens in mari captus, ad Constantium comitē deductus, deinde imperatori Honorio exhibitus truncata manu vitæ relictus est. Heraclianus interea Aphricę comes missus, cum idem Attalus ymbrā gestaret imperii, Aphricā strenue aduersum iudices ab eo missos tutatus, consulatum affecutus est, quo elatus supercilio Sabinum domesticū suum virum ingenio callidum, industriaq; solertem & sapientē nominādū, si animi vires tranquillis studiis accommodauisset, generū allegit, cū quo quorūdam periculorū suspensiones dū patitur, fecit, atq; aliquandiu Africana annona extra ordinē detēta, ipse tādē cum imensa certe tēporibus nostris satis incredibili classe nauium Romā cōtendit, nam habuisse tunc.iiii. M.lxx. naues dicitur, quē numerū ne apud Xerxen quidē præclare illum Persarum regem, nec Alexandrū magnū, vel quendā alium regum fuisse, historiæ ferunt. Is simul vt cum agmine militū ad urbem pergens littore egressus est, occurso Comitē Marini territus, & in fugā versus arrepta nauī solus Carthaginē rediit, atq; ibi continuo militari manu interfectus est. Sabinus gener eius Constantinopolim fugit, vnde post aliquātum tēporis retractus exilioq; dānatus est. Hunc omnē cathalogū

vt dixi, vel manifestorū tyrannorū vel inobedientium ducum optima Honorius īperator religione & felicitate meruit, merito sane quia in his diebus pręcipiente Honorio & adiuvante Constantio, Pax ecclesię pax & vnitas per vniuersam Aphricā ecclesię catholicę reddita catholicę in est, & corpus Christi, quod nos sumus grata discessione sanatum est, Aphrica. imposita executione sancti pręcepti Marcellino tribuno viro in primis prudenti & industrio, oimque bonorū studio & appetentissimo, quę Marinus comes apud Carthaginē incertum zelo stimulat, an auro corruptus occidit, qui cōtinuo reuocatus ex Aphrica factusque priuatus vel ad poenā vel ad poenitentia conscientię suę dimissus est. Anno ab vrbe cōdita. M. c. lxxviii. Cōstantius Comes apud Arelatū Gallię urbē consistens magna rerū gerendarum industria, Gothos a Narbona expulit, atque abire in Hispaniā coegit, interdicto pręcipue, atque intercluso oī conatu nauium & peregrinorū vsu cōmerciorum Gothorum. Tūc populis Atthaulfus rex pręerat, qui post irruptionē urbīs ac mortē Halarici Placidia, vt dixi, captiua sorore īperatoris in vxorē assumpta, Halarico in regnum successerat. Is vt supra auditū atque vltimo exitu eius pbatū est, satis studiose sectator pacis, militare fideliter Honorio īperatorī, ac p defendēda Romana republī. īpendere vires Gothorū vires pręoptauit, nā ego quoque ipse virū quendā Narbonensem illustris sub Theodosio militię, etiā religiosum prudentēque & grauem apud Bethleē oppidū Palęstinę, beatissimo Hieronymo presbytero referente, audiui se familiarissimū Atthaulfo apud Narbonā fuisse, ac de eo sepe sub testificatione didicisse, quod ille quā esset aīo, viri bus, ingenioque nimis referre solitus esset, se in primis ardentem inhiasse, vt oblitterato Romano noīe, Romanū oē solū Gothorū imperiū & faceret & vocaret, essetque, vt vulgariter loquar, Gothia, quę Romania fuisset, fieret nunc Atthaulfus, quod quondam Cęsar Augustus. At vbi multa experiētia probauisset, neque Gothos vllō mō parere legibus posse ppter effrenatā Barbariē, neque reipu. interdici leges oportere, sine quibus respub. nō est respu. elegisse se salutē, vt gloriā sibi de restituēdo in integrū augēdoque Romano noīe Gothorū viribus quærere, habereturque apud posteros Romanę restitutionis autor, postq̄ esse nō poterat imutator. Ob hoc abstinere a bello, ob hoc inhiare paci nitebatur, pręcipue Placidie vxoris suę, foemine sane ingenio acerrimę, & religiōis satis pbatę, ad oīa bonarū ordinationū opera psuasū & cōsilio tēperatus. Quinque eidē paci petendę atque offerendę studiosissime insisteret, apud Barchilonē Hispanię urbē dolo suorū, vt fertur, occisus est. Post hunc. Segericus rex a Gothis creatus cum itidem iudicio dei ad pacem pnus

Gothi a Narbona expelluntur,

Atthaulfus Placidie nupsit.

Placidie probitas.

vallia electus
a Gothis ut pa-
cem frangeret
electus vero a
deo ut pacem
confirmaret.

esset, nihilominus a suis interfectus est. Deinde Vallia successit in regnum ad hoc electus a Gothis, ut pacem infringeret, ad hoc ordinatus a deo, ut pacem confirmaret. Hic igitur territus maxime iudicio dei, quia cum magna superiore ab hinc anno Gothorum manus instructa armis nauigiisque transire in Africam moliretur, in xii. M. passuum Gaditani freti tempestate correpta miserabili exitu perierat, memor etiam illius acceptę sub Halarico cladis quum Gothi in Siciliam transire conati in conspectu suorum miserabiliter arrepti & demersi sunt, pacem optimam cum Honorio imperatore datis lectissimis obsidibus pepigit. Placidiam imperatoris sororem honorifice apud se honesteque habitam fratri reddidit. Romanę securitati periculum suum obtulit, ut aduersum ceteras gentes, quę per Hispanias cõsedissent, sibi pugnaret, & Romanis vinceret, quauis Halariorum ceteri, Vandalorum Sueuorumque reges eodem nobiscum placito despecti forent, mandantes imperatori Honorio. Tu cum omnibus pacem habe, omniumque obsides accipe, nos nobiscum confliamus, nobis perimus, tibi vincimur, immortalis vero que stus erit reipub. tuę, si utriusque pereamus. Quis hæc crederet, nisi res doceret? Itaque nunc quotidie apud Hispanias geri bella gentium, & agi strages ex alterutro Barbarorum crebris certisque nunciis discimus, præcipue Valliam Gothorum regem insistere patrandę paci ferunt, ex quo cum concesserim, ut licet Christiana tempora reprehendantur, siquid cõditione mundi usque ad nunc simili factum felicitate doceatur. Manifestauimus, ut arbitror, atque ostendimus non magis verbo pene quã digito innumera bella sopita, plurimos extinctos tyrannos, cõpressas, coangustatasque addictasque, exinanitasque immanissimas gentes minimo sanguine, nullo certamine, ac pene sine cede. Superest ut obtrectatores nostros molitionum suarum poeniteat, veritatique erubescant. Deum verum & solum qui potest omnia credant, timeant, diligant, sequantur, cuius omnia, & quę mala putant bona esse, didicerunt. Explicui, adiuuante Christo, secundum tuum præceptum, beatissime pater augustine ab initio mundi usque in præsentem diem, hoc est, per annos quinq; .M. dc. xviii. punitiones & cupiditates hominum peccatorum, conflictationes sæculi & iudicia dei, quę breuissime & quę simplissime potui, Christianis tamen temporibus propter præsentem magis Christi gratiam ab illa incredulitatis cõfusione discretis. Ita iam ego certo & solo, quę concupiscere debui, obedientię meę fructu fruor, de qualitate autem opusculorum tu videris, qui præcepisti tibi adiudicanda, si ædas, per te iudicata, si deleas.

Recitat quid
tractauerit in
hoc opusculo.

Finis. Laus deo.

Excudebat PETRVS VIDOVAEVS typis & caracteris
bus suis impendio honesti viri IOANNIS PAR
y Bibliopolæ adscripti, in præclara Paris
siorum vniuersitate. Anno a CHRI
STO nato M. D. X X I I I,
Calendis Nouembribus.

τῷ πρῶτῳ ἀνεκρίνω τὴν τύχην.

PAR SIT FORTVNA LABORI.

HERODOTI

HALICARNASSEI HISTO
RIOGRAPHI LIBRINO
VEM, MVSARVM NO
MINIBVS IN-
SCRIPTI,

INTERPRETE LAVREN. VAL.

ACCESSERVNT huic editioni plus minus nouem fo-
lia, quæ in primolib. à Laurentio exemplaris forte uitio præ-
termiſſa, iam primum à Conrado Heresbachio è græco ſuis lo-
cis ſunt adiecta, cum alia haudquaquã pœnitenda in cæteris li-
bris acceſſione caſtigatoneq; ad Græcum exemplar facta, id
quod diligens lector conferendo facile deprehendet.

ITEM De genere uitæq; Homeri libellus, iam primum ab eo-
dem Heresbachio è græco in latinum conuerſus.

In Herodoti MVSAS epigramma.

Ἡρόδοτος μῦθος ὑπέδειξατο, τῶ δ' ἄρ' ἐκάσῃ
Ἀντὶ φιλοξενίας βίβλου ἔδωκε μίμν.

Anno M. D. XXVI.

Sub edito & priuilegio Cæs. ad quadriennium.

R/2712

united
phosphorus
for the
cylinder in
the
cylinder

the
cylinder
the
cylinder

the
cylinder

the
cylinder

Amplissimo uiro D. Iohanni Gograui Principis Cliuensis apud
conuentum Imperialem legato, Conradus Heresbachius S. D.

MAGNA SANE GRATIA habenda est ijs uir clariss. qui Græcorum monumenta eleganter bonâq; fide in linguam latinam transtulere, cum quod horum beneficio adiuti illius linguæ rudes, quicquid est apud illos uel rerum gestarû, uel philosophiæ tam profanæ quàm diuinæ, legant percipiantq;: tum quosdam inuenias qui etiamsi utriusq; linguæ probè periti, tamen eadè patrio magisq; usitato sermone q̃ Græco legere malint. Adde nonnullos, Græcos sic expressisse, ut interpretes, ipsos penè uicerint autores: id est quod Cicero, potius, inquit, Synephebos Ceciliij, aut Andriam Terentij, quàm utranque Mæ nandri legam. Quin hodie quoq; sunt qui Politiani conuersionem, quàm Græcum Herodianum lubentius legant. Atqui horum plerosque nostris temporibus sic certatim corruptit cacographorum auaritia, ut eorum, quæ ab illis bene uersa erant nullus propemodum sit usus. Id quod cum in alijs permultis

animaduertere licet, tum in Herodoto facile apparebat: ut qui cum à Laurentio eleganter uersus esset, sic circumferebatur impressorum negligentia mancus atque corruptus, ut nullus esset planè uersus, nullus orationis contextus, qui non luculento errore deformatus, uix ulla dictio quæ non cacographia similibusq; mendis fuerit uitiata. Taceo quammulta fuerint uel transposita uel prætermissa, quàm multæ lacunæ, quàm nusquam emendate aut certe inoffense neque legi, neque intelligi potuerit. Porro cum uiderem huic malo aliter mederi non posse, quàm ut ad archetyporû fidem exemplaria emendarentur, superioribus annis cum adhuc Eriburgi agerem, autores aliquot Græcos, quos alioqui priuatim studijs legeram, cum latina uersione contuli, atque castigauim. E quibus iam tum Strabonem Curioni permiseram, uiro quidem & erudito, & de literis sedulitate sua benemerenti: uerum cum ipse ad manum non adesset, ministri castigatio nes nostras in marginem ascriptas, forte non satis percipientes, parum e sententia nostra emendate uulgauerunt: sed quæ tamen non perinde multa, nemo arbitror tam insyncerus, qui nobis imputanda putet. Mox nostro exemplo M. Bentinius iuuenis simul & linguarû eximia peritia instructus, & iudicio exquisitissimo idem felicissime aggressus præstitit in La ertio. Iam uero cum Herodotum atq; Thucydidem adhuc apud me latitantes poposcisset Hittorpius bibliopola Coloniensis, eidem amabilius urgenti codicem nostrum non potuimus denegare, quo minus publicis studijs communicaretur. In terim cum mihi aule affixo adesse non concederetur, forte Arnoldus Vesaliensis theologus linguarum ac in uniuersum omniû disciplinarû peritissimus, interueniēs pro suo exactissimo iudicio grauius etiâ acuteq; nonnulla animaduertit, atq; restituit. Ceterum quantum omnino in hoc opere præstitum sit, nemo rectius iudicauerit quàm qui hanc editionem cum ueteri contulerit. Nam ut ea præteream quæ cacographia, transpositione, distinctione q; turbata erant, & id genus minuitiora, quæ per totû librum sparsa uel Augiæ stabulû conspurcatione uicissint, omniâq; à nobis sunt repurgata: adhuc in primo libro à nobis adiecta plus minus nouè folia, à Laurëtio haud scio qua occasione prætermissa: quæ certe nemo inficiari poterat quin illuc pertinerent, ut quod Græcum exemplar atq; adeo contextus ipse narrationis testentur. Aut si cui hoc satis non sit, ipse Herodotus quarti libri initio locum citat de Scytharum exercitu, cuius meminerit in primo. Quin etiam Stephanns de urbibus, & Strabo atq; Athenæus plerâq; indidem citant ad uerbum, omniâq; ad eum Herodoti referunt locum. Proinde nos certis persuasi argumentis, ea hætenus desiderata non dubitauimus inter conferendû tumultuario quæ deerant conuertere, suisq; locis intertexere. Postremo de uita Homeri libellum iam ante à nobis conuersum tibi q; dicatum huic operi adiunximus, ut qui non ita male hisce Musis adhereret. Verum enim uero cum hæ nostræ Musæ patronum ducemq; flagitarent, hoc est musagetæ, qualem uetustas memorat fuisse Herculem, nimirum cuius defensione suffultæ prodirent in publicum, tu in primis occurrebas ornatissime Gograui, cuius uere nobilibus uirtutibus concre dantur nuncupenturq;: partim quod iam inde ab incunabulis magnis & laboribus & sumptibus domi ac peregre hisce uirginibus seruietis: partim etiam quod cum alijs melioribus disciplinis pulchre instructus, tum rerum gestarum memoria maxime uales, neq; est aliqua lectio qua secundum diuinas literas plus afficiaris quàm historia. Nec id abs re. Nempe quæ sit testis temporum, lux ueritatis, uita memoriæ, magistra uitæ, nuntia uetustatis, ut eleganter apud Ciceronem tuum dixerit Antonius. Adde quod natu maioribus rerum experientiam subministrat, priuatos imperio dignos efficit, iuniores senioribus æquat prudentia. Et tu iam ob eximiam eruditionem parem q; integritatem iuuenis nōdum trigessimū ingressus annum, reip. principumq; consilijs admotus, in hoc nostro historie parente non raro reperies, quæ usui tibi etiâ præsentis seculi statu esse poterunt, tam publice quàm priuatim, ut interim taceam admirabilem quandam narrandarum

rerum amoenitatem atq; eloquentiam, si Luciano credimus censori alioqui satis nasuto, inimitabilem. Atq; uero ut alios prætermittam, qui omnes Herodoti elogia plenis (ut aiunt) buccis canunt, duorum duntaxat grauissimorum lingue latine procerum censuras proferam, nempe Cicconis & Quintiliani: Quorum alter in illustrium oratorum catalogo, hoc est Bruto, & ea disputatione quam de oratore inscripsit, utrobique Herodoti scripta magnis laudibus uehit: Alter uero in institutionum oratoriarum libro decimo, de Herodoto eiusq; discipulo Thucydide sic scribit: Historiam multi scripsere præclare: sed nemo dubitat longe duos ceteros præferendos, quorum diuersa uirtus laudem penè est æqualem cõsecuta. Denique & breuis & semper instans sibi Thucydides: Dulcis & candidus & effusus Herodotus. Ille cõcõitatis, hic remissis affectibus melior. Ille cõcõionibus, hic sermonibus. Ille uir, hic uoluntate. In tantis laudibus mirum est non defuisse qui uel editis libris hunc scriptorem sugillarent. Sed tale est hominum ingenium, ut nullus ferè quātumuis præclarus scriptor, omnē reprehensionis notam effugerit. Quod sicubi forte parum credibilia narrare Herodotus uideatur ijs, qui externas easq; regiones non lustrauerint, de quibus ipse scribit, non ea mythistoria (ut quidā falsius cauillatur) protinus existimanda est, sed gentium potius regionumq; peculiari naturæ donandum. Siquidē ipse cum de Babylonis fertilitate scribens, milij & sesami instar arborum proceritatem tradat: tamen (inquit) quanquam meis oculis uiderim, memorare superse deo, quod plerisque qui hæc non uiderint, fabulosa tradere uidebor. *ἐκ δὲ κέρχρδ σσάμδ ὁσση ὡ δένδρσ μέγ εἰς γίνετ, δὲ πρὶς ἀμείροσ μνήμῃ οὐ πρὶς ὁμοῦ, καὶ ὡς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπὶ γένεοισι ἐς τὴν βαβυλωνίην χώσῃ καὶ τὰ ἄλλα μείρορ κάρπῳ ἔχοντα ἐς ἀπὶ σὶν πάλῳ ἀπὸ τῶν. Quoties uero ea scribit quæ aut ipse nō uiderit, aut certo nō constet, ueluti quæ aliorum commemoratione acceperit, subinde fidem suam liberat: idq; cum alijs, tum hoc loco, *μὲν φησὶ ἐλεφαντίνης πόλιν αὐτόπῃς ἐλδῶρ, τὸ δὲ ἀπὸ δυνδὲ ἀκτὴν ἰσορίων. Et alibi, τὰς τὰ μὲν δὲ μὲν ἐπὶ ἀλὴν δέως οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγει τὴν γὰρ φ. Isdem penè uerbis se excusat in narratione de Pacha, quandam eam Plutarchus ad calumniam rapit, adeo ut miret uirum alioqui grauissimum eò descendisse, ut *πρὶς φησὶ ἡγορ δὲ ὅτδ κακὸς θείας librum scriberet. Iosephus quoq; arbitratur non tam Herodoto imputandum, si quid forte ab alijs aliter referatur, aut non uolūtarium mendacium dicatur, quàm illorum errori qui illi narrauerint. Accedit huc quod Cicero etiam cum Gorgiam, Trasimachum, atq; Theodorum mēdaciōrum ineptiarumq; arguat, solum Herodotum etiam si in eorum incideret ætatem, longissime tamen ab illorum abfuisse ineptijs scribit. Sed ne nos quoq; inepti uideamur, ac epistole prolixitate molesti, in tempore finem faciemus. Tu ornatissime Gograui, hæc Musis tuo patrocinio conceditas dicatq; ea fide autoritateq; tuere, qua olim sub tutela fortissimi numinis fuisse creditæ sunt. Ita demū fiet, ut tuæ uirtutes harum aliquādo uoce uicissim celebrentur. Bene uale, & nos quod facis mutui ter amare perge. Ex Dusseldorp, pri die Idus Februarias.***

HERODOTI VITA E SVIDA.

HERODOTVS historicus ex Halicarnasso claris ortus parētibus, nempe patre Lyxo, matre Dryone, fratrem etiam habebat Theodorum. Relegatus in Samum à Lygdame Halicarnasæorum tyranno. Ibi & Ionicam linguam didicit, scripsitq; ea lingua libros historiarum nouem, exorsus à Cyro & Candaule Lydorū rege. Postea reuersus Halicarnassum, ubi exosum se popularibus suis uidisset, ultro Thuriū concessit Italiæ oppidum, iam tum Atheniensium coloniam, ubi reliquum uitæ finiuit, sepultus in foro, ut aliqui memorant. Sunt qui tradant eundem in Pella obijisse. Claruit anno ab urbe condita trecentesimo, ut scribit Plinius libro duodecimo. Idem tradit Thurijs historiarum libros condidisse, quas Musarum neminibus inscripserit. Ipse alibi scribit Homerum & Hesiodum quadringentis non amplius annis ante se claruisse. Scripsit & Homeri uitam, ut testatur idem Suidas *καὶ τὸ δὲ ὁμοῦ.*

ERRATA.

Folio 19. uersu 20. offerretur. Fol. 26. uer. 9. diuinitus. Fol. 62. uersu penultimo Thomis. Fol. 70. uer. 9. fuisse. Ibidem 47. Nyßam. Fol. 72. uer. 22. auxilios Fol. 73. uer. 43. perfectis. Fol. 78. uer. 32. ad lacum. Fol. 79. uer. 24. auxiliaries. Fol. 84. uer. 1. quæ abundat. Fol. 108. uer. ultimo Erythiam. Fol. 123. uer. 15. Melanchleno. Fol. 125. uersu 35. secundum Mæo. Fol. 141. uer. 10. sufficeret. Fol. 143. uer. 33. extaret. Fol. 165. uer. 38. teneret. Fol. 184. uer. 43. fra tri. Fol. 186. uer. 12. habita. Fol. 187. uer. 12. curator. Fol. 188. uer. 36. iudicium. Fol. 189. uer. 1. Lydæ (inquit). Fol. 195. uer. 26. Masistio Sirometris. Insulanæ gen. Fo. 202. uer. 36. ad lu. Fo. 203. uer. 28. Et Mars acer. Ibidem uers. 44. Hoc tibi fabor item. Fo. 129. uer. 10. Eleusine. Ibidem uer. 37. Cythno. Fo. 230. uer. 13. quidem qui. Fo. 233. uersu ultimo Artemisiam. Fol. 237. uer. 43. Hydarnæ. Fo. 240. uer. 2. cuiusdam.

A Bantes Ioniæ populus	30.	Aegion ciuitas	30.	Aegyptiorum purgamina	57
Abaris fabula	113.	Aegiroessa Aeoliæ ciuitas	ibidem.	Aegyptij Afrorum saluberrimi	ibi.
Abdera urbs à Teijs condita, ubi	33.	Aegidæ tribus	129	Aegyp. panis collestis appellatus.	ibi.
et. 199. et. 239.		Aegila locus	133. et. 135.	Aegyp. aer immutabilis	ibi.
Abæ oppidum Phocensium	224.	Aeginetarium nomen unde.	226.	Aegyp. unum ex hordeo	ibi.
et. 225. et. 241.		Aeginetarium strenuitas	233	Aegyptus uitibus caret	ibi.
Abrocomes & Hyperanthes Darij filij.		Aeginetarium odia in Atheni.	151. 152.	Aegyp. cantilena	ibi.
217.		Aeginetæ ab Athen. superantur	174.	Aegyptij prodigiorum, diuinationumq;	
Abronychus Athenien.	223.	Aegis unde appelletur.	136	obseruantissimi	ibi.
Abinthij populus	164.	Aegli populus	96.	Aegyp. quorū deorū oracula habeat.	ibi.
Abydus urbs	158. et. 189. et. 191.	Aegyptij thoraces Persis usui	28.	Aegyp. medicina quō sit distributa	ibi.
Accipiter Aegyptijs sacer	55.	Aegyptiacæ Thebæ	36.	Aegyp. lugendi ritus	ibi.
Accipitrum sepultura ubi.	ibidem	Aegyptij duodecim deorum primi institu		Aegyp. mos in condiendis cadauerib.	58
Aces fluuius.	99.	tores.	44.	Aegyp. unguenta qualia	59
Aceratus propheta	225.	Aegyptij aras, simulacra, delubra primū		Aegyp. naues	ibi.
Achæmenidarum cognatio unde	26.	dijs statuerunt	44.	Aegyp. reges	60. 62. 64. 66. 69
Achæmenes Darij filius Aegypti præses.		Aegyptus fluuij donum	ibi.	70. 73. 74. 79.	
183. et. 197.		Aegyptiacæ regionis natura & descrip.		Aegypti linum	61
Achæmenes ab Inaro interimitur	ibi.	44. et. 49.		Aegyp. feriæ	67
Achæorū duodecim genera et partes.	30.	Aegyp. agrorum cultura spontanea.	45.	Aegyp. immortalitatem animarum primi	
Achelous fluuius	45. et. 201.	Aegyp. sementis	ibi.	asscuerunt	ibi.
Acheæ Cereris templum	148.	Aegypti diuiso secundū tones.	45. et. 74	Aegyptiorum calamitas	68.
Acheron fluuius ubi	155. et. 226.	Aegypti diuiso secundum Herodo.	46.	Aegyp. progenies	70.
Achilleus cursus ubi	116. et. 118.	Aegypti ambitus & descrip.	61.	Aegyptus in. XII. regulos distributa	71.
Achilleum oppidum	155.	Aegyptus, Asia & Africa terminus.	46.	Aegyp. castra, locus ubi	72
Acinacis à Xerxe in mare deijcitur.	192.	& 95.		Aegyptiorum mysteria	75.
Acrephia oppidum ubi	241.	Aegyptij qui sint ex Iouis Ammonis ora		Aegyptijs pluuia portentosa	79.
Acrisij progenitores qui	167.	culo.	46.	Aegyp. capita cur dura	ibidem
Acrothoon urbs ubi	188.	Aegypti miracula	49	Aegyptiorum fuga	ibi.
Adicran Pænorum rex	131.	Aegyptiorum instituta & mores.	ibi.	Aegyptij ignem animal asserunt	80.
Adimantus Corinthiorum dux.	234.	Aegyptij sacerdotes rasi.	50.	Aegyptius quidam uocalissimus	128.
Adraustus Phryx ob fratricidium à Cræ		Aegyptij cum feris uescuntur.	50.	Aegyp. clades apud Irasam	131.
soexpitatur.	7.	Aegyp. circuncisio, & huius rei causa.		Aegyptiorum à Persis defectio	182
Adraustus custos Atys	8.	50. et. 61.		Aegyptij à Dario subacti	183.
Adraustus Gordij filius Mydæ nepos.	7. 9	Aegyptiorum uestitus	50. et. 57.	Aegyp. ab Aprie rege defectio	131.
Adraustus sibijpsi mortem consciuit	9.	Aegyp. scriptura & literarum duplex		Aegroti Babyloniorum quō curentur.	39
Adrausti calamitosi monumentum	149	usus.	50.	Aegrotos Indi epulantur	97
Adria à Persis occupatur	32.	Aegypt. religio, cultus erga deos maxi-		Aenus urbs & ubi	195. 121
Adymachide Pænorum primi ubi.	133.	mus.	50. 51.	Aenesidemus Hippocratis satelles	206
Aeaces Sylosontis, Sami tyrannus	161.	Aegyptij piscib. & fabis abstinet.	50. 57.	Aenea oppidū ubi	200
Aeacis sanum	153.	Aegyp. sacrificandi ritus	50.	Aenigma piscatorum	273
Aeacides Samius	128.	Aegyp. maximus deus quis	50.	Aenyri, Cœnyri	166
Aedes hospitæ Veneris ubi	62.	Aegyp. uictimæ	50. et. 52	Aeoles à Cræso subacti	2. 5. 6
Aedificium è solido saxo ubi	76.	Aegyp. ablutiones post cōtactum suum.	52	Aeolū in Xerxiano exer. armatura.	196
Aegaleus mons ubi	233.	Aegyptium subulcum ingredi templum		Acolicæ ciuitates	30
Aegæ Ioniæ ciuitas.	30.	nefas.	ibi.	Aeolus tributarius Dario	95.
Aegææ Aeoliæ ciuitas.	ibi.	Aegyptij quo tempore sues immolent, &		Aeoles olim Pelasgi appellati	196
Aegæa urbs in Pallena	200.	suilla carne uescantur	52.	Aeolum mos in sacrificijs	274.
Aegeum mare	120.	Aegypt. quorū deorū nomina nesciat.	53.	Aeoles ab Hymæa capiuntur	159.
Aegeus Oilhici filius	129	Aegyptiorum præcipui conuentus.	54.	Aeorpata Scythijs quid	124
Aeginea (als Argia) Aristodemi uxor.		Aegyp. sustuaria pugna	55	Aeris copia apud Massagetæ	42.
167.		Aegyptus Africa finitima	55. 95.	Aerius Iupiter & Neptunus ubi	258.
Aegilia Styreorum insula	176	Aegyptiæ fera sacra	55	Aeropus, Gauanes, & Perdiccas fra-	
Aegicores Iouis filius	149.	Aegyptiorum cura circa feras	55	tres.	241
Aegiales ab Aegialao dicti.	ibi.	Aegyptijs crocodili sacrosancti	56	Aëris mutatio in hominib. cā morbi	57
Aegialees Pelasgi.	196.	Aegyptio phoenix sacrosancta.	ibi.	Aes alienum debere apud Persas turpis-	

<i>sinum</i>	28	<i>Alcæon Megacis filius</i>	<i>ibi.</i>	<i>Ammon Aegyptijs quid</i>	51
<i>Aes apud Aegyp. pretiosissimum</i>	82	<i>Alcæonis in auferendo auro callidum</i>		<i>Ammonis oraculi origo</i>	53.
<i>Aestatis & hyemis simulacra ubi</i>	64	<i>commentum</i>	<i>ibidem</i>	<i>Amorges Persarum dux</i>	159.
<i>Aesopus fabularum scriptor genere</i>	146	<i>Aleæ Mineræ templum</i>	13.	<i>Ampa urbs ubi</i>	162.
<i>mius</i>	68	<i>Aleæ ludus et tesserarum à Lydis primū</i>		<i>Ampelon</i>	200
<i>Aeschines Eretrienfium dux</i>	175	<i>inuentus fertur</i>	20	<i>Amphiarao aureus clypeus à Cræso do-</i>	
<i>Aeschylus poeta</i>	73.	<i>Alebadæ Thessaliæ reges</i>	183	<i>natus.</i>	10.
<i>Aeschronia tribus Samiorum ubi</i>	82	<i>Aleuandæ populus</i>	209.	<i>Amphilytus Acarnan ariolus</i>	12
<i>Aethiopum circuncisio</i>	61	<i>Alexander Macedo aureus</i>	239	<i>Amphilyti uaticinium</i>	12
<i>Aethiopum uictus uitaq; longiss.</i>	81	<i>Alexandri tyrannidis origo</i>	241	<i>Amphiarai expeditio in Thebas</i>	267
<i>Aethiopes ubi</i>	187	<i>Alexandri progenies</i>	242	<i>Amphiarai templum apud Delphos.</i>	19.
<i>Aethiopum in Xerxiano exercitu arma-</i>		<i>Alexander Amyntæ dux, et Macedonum</i>		<i>et oraculum</i>	241.
<i>Aethiopum discrimen. 194. (tura. 194</i>		<i>rex.</i>	252.	<i>Amphicrates rex</i>	89
<i>Africæ terminus quis</i>	46.	<i>Algeæ Achaie</i>	210	<i>Amphilochus Amphiarai filius</i>	95.
<i>Africus & auster uenti omnium pluuio-</i>		<i>Alitta Venus Arabibus dicta.</i>	27.	<i>Amphion</i>	153
<i>fissimi</i>	47	<i>Alilat Vrania Arabibus dicitur</i>	79.	<i>Amphimnestus Epidamnus</i>	179
<i>Africus mons ubi</i>	66.	<i>Alizones populus</i>	115	<i>Amphictyonidis Cereris sanum.</i>	214.
<i>Afrorum deditio</i>	79	<i>Aliarchus Arcefilaum strangulat</i>	132	<i>Amphictyonis sanum & sedilia</i>	<i>ibi.</i>
<i>Africa Aegypto contermina</i>	95	<i>Aliarchus dolo interficitur</i>	<i>ibi.</i>	<i>Amphictyones populus</i>	148
<i>Africa arboribus nuda</i>	134	<i>Alopece insula.</i>	148.	<i>Amphissa urbs ubi</i>	224.
<i>Afri pastoritij & eorum uictus</i>	135	<i>Alpis fluuius ubi</i>	115	<i>Amphicea oppidum</i>	225
<i>Afrorum pastoritiorum sacrificia</i>	135	<i>Alpeni uicus.</i>	210	<i>Amphictyenses populus ubi</i>	<i>ibi.</i>
<i>Africæ pastoralis regio feras gignit</i>	136	<i>Alpenus urbs ubi</i>	216	<i>Amyrtæus</i>	69
<i>Agasicles Halicarnassæus</i>	30	<i>Alpheus & Maron fratres</i>	218	<i>Amyntas</i>	140. 155.
<i>Agathyrus Herculis filius</i>	109	<i>Alfioni populus</i>	95.	<i>Anactorium templum</i>	255.
<i>Agathyrsi populus</i>	115. 123	<i>Amasis rex 51. 68. 70. 74.</i>	75.	<i>Anacreon Teius</i>	100
<i>Agathyrforum mores & amicitia</i>	<i>ibi.</i>	<i>Amasis regis monumentum</i>	75	<i>Anacharsis.</i>	114.
<i>Agaristia proci</i>	179	<i>Amasis rex Saitanus</i>	75	<i>et eius cædes.</i>	119
<i>Agaristia somnium</i>	180.	<i>Amasis regis mos</i>	76	<i>Anaphlystia tribus</i>	112
<i>Ager Caicus</i>	163	<i>Amasis Mineræ uestibulum erexit</i>	<i>ibi.</i>	<i>Anaphanes Cissiorum dux</i>	194.
<i>Agina urbs ubi</i>	30	<i>Amasis amicitia cum Cyrenæis</i>	77	<i>Anaua urbs Phrygia</i>	183
<i>Aglaurie Cecropis filia templum.</i>	227	<i>Amasis uaria donaria.</i>	<i>ibi.</i>	<i>Anaxandrides Lacedæmoniorum rex. 13</i>	
<i>Aglomachi turris</i>	132	<i>Amasis Cypru primus omniū cepit.</i>	<i>ibi.</i>	<i>Anaxagoræ opinio de Nili incremen-</i>	
<i>Agora locus.</i>	193	<i>Amasis regis mors</i>	79.	<i>to.</i>	47.
<i>Agrestiu boum ubi ingens multitudo</i>	201	<i>Amasis cadauer uerberibus ceditur</i>	80.	<i>Anaxandrides & eius uxores</i>	144.
<i>Agrianes fluuius</i>	121	<i>Amasis cadauer crematur.</i>	<i>ibi.</i>	<i>Anaxilaus Rhegiorum tyrannus</i>	163.
<i>Agrianæ populus</i>	140	<i>Amasis epistola ad Polycratem</i>	85	<i>et 208.</i>	
<i>Agriculutor ubi contemptui habeatur.</i>	139.	<i>Amasis picturati thoraces.</i>	86	<i>Anchimolius Asteris, & eius cædes.</i>	148
<i>Ahena citra ignem feruentia</i>	11	<i>Amasis Maraphius</i>	135.	<i>Ancora Sophanis</i>	257.
<i>Aiax Telamonius.</i>	229	<i>Amathusij populus</i>	157	<i>Androphagi populus ubi</i>	110. 123
<i>Aimnestus Spartiata</i>	255	<i>Amazampeus fons amarus</i>	115	<i>Androphagorum mores</i>	123
<i>Alabanda urbs</i>	241.	<i>Amazones populus</i>	124	<i>Andrus insula</i>	143
<i>Alalia à Phocensibus ædificatur</i>	33	<i>Amazonum cum Sauromatibus commi-</i>	<i>ibi.</i>	<i>Andrum Græci obsident</i>	237
<i>Alarodij populus</i>	96	<i>xtio.</i>	<i>ibi.</i>	<i>Androcratis sanum ubi</i>	248
<i>Alarodiorum in Xerxiano exercitu ar-</i>		<i>Amazonum sedes ubi</i>	<i>ibi.</i>	<i>Andromeda Cephæi filia</i>	193. 205
<i>matura</i>	195	<i>Amazonum nuptia</i>	135	<i>Anderica ubi</i>	178
<i>Alati serpentes ubi</i>	98	<i>Amestris Xerxis uxor</i>	193. 199	<i>Angarion Persis quid</i>	234
<i>Alazer Barceorum rex</i>	132	<i>et 263.</i>		<i>Angites fluuius ubi</i>	199
<i>Album littus ubi</i>	188	<i>Amestris crudelitas in Masiste uxo. 263.</i>		<i>Angrus fluuius</i>	115
<i>Alceus Herculis filius</i>	2	<i>Amici deploratio</i>	80	<i>Anguilla Aegyptijs sacrosancta</i>	56
<i>Alceus poeta</i>	155	<i>Amiantus Lycurgi filius</i>	179	<i>Animarum immortalitas atque transani-</i>	
<i>Alcenor & Chromius Argiui</i>	17.	<i>Aminoclis fortuna.</i>	212.	<i>matio.</i>	66.
<i>Alcæonidæ genus Atheniæ.</i>	148	<i>Aminias Palleneus Athenien.</i>	232.	<i>Animalia Indica grandiora cæteris.</i>	98
<i>Alcæonidæ an scutum Persis prodide-</i>		<i>Amompharetus Pitæneti</i>	253.	<i>Anisis urbs</i>	68
<i>rint.</i>	178.	<i>Ammonis oraculum de Aegyp.</i>	46	<i>Anisis Aegypti rex</i>	<i>ibi.</i>
<i>Alcæonidarum generis claritas</i>	179	<i>Ammonij populus ubi</i>	51. 134	<i>Anisis imperium Aegypti recuperat.</i>	69

Anni humane vite septuaginta	7.	Ara duodecim deorum ubi.	44.	Argis dea	113
Annus ab Aegyptijs primum inuentus,		Ara à quibus primū dijs consecratæ.	44.	Argi lucus à Cleomene incenditur	173
inq; duodecim menses ab eisdem di-		Ara Diane	121	Argilum Græca urbs ubi	199
stinctus.	44.	Araforensis Iouis	145.	Argiopius locus quidam	254
Anopea mons & uicus	216	Ara Herculis	210	Argos ciuitatum Græciæ nobiliss.	1.
Antacæi ubi.	115.	Ara uentorum in Thyia	211	Argon Heraclidarum primus, Sardium	
Antandrus locus	142	Arabia ubi	98. 113.	rex.	2.
Antandros urbs ubi	191	Arabie mons.	44. 113.	Argus ædificatio.	154
Anthela urbs	210	& humus	45.	Argos à seruis occupatur	172
Anthela uicus ubi	214	Arabici sinus descriptio	45	Ariabignes Darij filius.	197. 235.
Anthylla oppidum	60	Arabum fides constantiss.	78	Ariantes rex	120
Anthicæres Cleonius	145	Arabia tributorum immunis	95.	Aridius Nerbalus Arbali filius	197.
Antidorus Lemnius	222	Arabia quæ producat	98.	Aridolis Alabandensium tyrannus	215
Anticyra urbs	215	Arabum in Xerxiano exercitu armatu-		Ariene & Astingis nuptiæ	15.
Apaturia ab Ionibus Athenis celebrari		ra.	194. 196	Arietes cur non immolentur	51
solita	30	Ararus Scythiæ fluuius	115	Arietes Thebanis sacrosancti	51
Aper immensus Mysorum opera deua-		Araxes fluuius	40.	Arimaspi uiri unoculi ubi.	99.
stans.	8.	& in eo insule	113	et 110. et 112.	
Aper in Africa nullus	136.	Araxes accolæ quo uictu & uestitu utan-		Arimaspij uersus	110
Auhete loci nomen	213.	tur.	40.	Arion Methymæus delphino infidēs ad	
Aphisiæ Pallene urbs	200.	Arborea lana mollißima ubi	98.	Tenarum euectus est.	5
Aphlystij Iouis templum	215	Arcades	30. 146.	Arion Methymæ. dithyramborum pri-	
Aphrodisias insula ubi	135	Arcefilaus rex	131.	mus autor.	ibi.
Apia urbs ubi	46.	Arcefilaus rex strangulatur	152	Arij populus	96. 194.
Apidanus fluuius Thessaliæ.	201.	Arcefilaus eijcitur Samo	ibi.	Ariorum in Xerxiano exercitu armatu-	
Apollinis Ismenij templum	10. 19	Arcefilaus Samum recuperat.	ibi.	ra.	194.
148. 241.		Arcefilai mors	ibi.	Arionis ingens donarium in Tenaro	5.
Apollinis imbre Cræsus è pyra libera-		Archandri urbs	60.	Ariomardus Caspiorum dux	194.
tur.	18	Archander Pthij Achæi filius	ibi.	Ariomardus Moschorum dux	195.
Apoll. Triopij sacrum atq; certamen.	30	Archilochus Parus	3.	Aripithes Scytharum rex	119
Apoll. oraculum apud Aegyp.	57.	Archidice meretrix	68.	Arisba Lesbii ciuitas	30.
Apollo Aegyptijs Orus dictus.	70. 73	Archias Samius	88.	Ariston rex	15.
Apollinis templa ubi	72. 73	Archidemus zeuxidemi filius	170.	Aristodicus Heraclides Cymæus.	32
Apis ailaubi.	72.	Arcis Athenien. expugnatio	150.	Aristophilides Tarentinorum rex	103
Apis Græcorum lingua quid	ibi.	Ardys rex filius Gygis	4	Aristeus Proconnesius uersificator	109
Apollinis & Diane parentes	73	Ardys Priemias expugnauit	ibi.	Aristei Proconnesij ara & statua.	110.
Apol. ara ab Aristeo extructa	110.	Areius pagus	227	Aristagoras Cyzicenus	128.
Apollo Scytharum deus	116	Arenæ maxima uis.	92.	& 144.	
Apollo Octosyrus apud Scythas	ibi.	Argathonius Tartessiorum rex	32	Aristagoras Cymæus	128
Apol. oraculum Batto redditum.	131.	Argathonius moritur	33	Ariston Bizantijs	ibi.
Apollinis fons ubi	135	Argades Iouis filius	149	Aristagoras Mileti tyrannus	140.
Apollinis simulacrum	178.	Argentum & aurum primum à Lydis si		Aristagoras Ioniæ rebellionis autor.	146
Apol. delubrum apud Abas	225	gnatum	20	Aristagoræ oratio ad Cleomenem	ibi.
Apol. oraculum apud Delphos	ibi.	Argentum in usu Scythæ non habent	118.	Aristagoræ mors	159.
Apol. arma sponte apparentia	ibi.	Argiui	146	Aristocypsus Soliorum rex	158.
Apol. Ptoisanum	241	Argiuorum cum Sparti de agro Thy-		Ariston rex.	1. 9
Apollonia urbs ubi	121. 260.	rea contentio.	17	Aristides Lysimachi Athenien.	231
Apolloniates ager.	260.	Argiuorum fines ditioq;	ibi.	Aristidis nobile facinus	234.
Apolloniatis oraculum redditur	ibi.	Argiuorum rasura	ibi.	Arizanti populus Mediæ nationis	21
Apparyæ populus.	96.	Argiuorum mulieribus uetitum aurum		Armenij pecuarij	39. 146
Apries rex Aegypti.	74. 131.	ferre.	ibidem	Arma Martia sponte apparentia	225
Aprijs bellum cum Sidonibus & Ty-		Argiuorum oraculum	205.	Armeniorum in Xerxiano exercitu ar-	
rijs.	74.	Argiui Xerxi subdi maluerunt, quàm La-		matura.	105.
Apries strangulatur	75	cedæmonijs esse inferiores	205.	Arpoxais Targitai filius	108
Aqua diuersarum qualitatum ubi	134.	Argiuorum cum Persis affinitas	ibi.	Arsamenes Vtiorum dux	194.
Aqua Stygis ubi	171	Argippæi populus ubi	111	Arsamenes Acthiopum dux.	194

Artabanus Hystaspis filius, Xerxis pa- trius	184	Asini apud Scythas non uisuntur	127	Athenien. apud Marathonē uictoria	ibi.
Artabani oratio de inferēdo Græciæ bel- lo.	ibidem	Asinorum uox Scythis insueta	127	Athenien. uxores à Pelasgis raptæ	181.
Artabani somnium	189	Asini ubi cornibus præditi	136	Athenien. laus	184.
Artabanus Susa dimittitur	192.	Asini non potantes ubi	ibidem.	Athen. solum cur à Persis uastatum.	202
Artabazus Pharnacis Parthorū dux.	184.	Asina Dryopum urbs	230.	Athenien. Græciæ liberatores	203
Artabazi mors.	240.	Asmach populus ubi	48	Athenien. oraculum	ibi.
Artabazi fuga cum Persis	254	Asopus & duæ eius filię	151	Athenarum arx	204
Artaba mensura Persica	38.	Asopus fluuius	176. 214. 246.	Athenien. nunquam solum uerterunt.	208
Artachees Archemenides genere & eius proceritas.	199. 200.	Ashphatmes Persa.	91	Athenien. unde dicti	226
Artacia urbs	110.	Ashphaltus lacus	35. 178.	Athenæ captæ	227
Artæus Artachei filius	188.	Assa urbs ubi	200	Athenien. uirtus in propugnari arce	ibi.
Artaphernes Hystaspis filius	142.	Asthesia Mineruæ templum	4.	Athenarum arx incensa	ibi.
Artaphernes Sardium præfectus	150.	Astysiorum imperium	20.	Athenarum incendium	245
Artapher. Ionibus uectigalia iponit	166.	Astysiorum bellum cum Phraorte	22.	Athenien. præclara facta	248.
Artaxerxes quid Græcis significet	175	Astysij à Medis subiguntur	ibi.	Athenæ ab Homero celebratæ	271
Artaxerxes Xerxis filius	198. 208.	Astysij Venus Mylitta uocatur	27	Athenades Trechini	215.
Artayctes Sesti præfectus stipiti uiuus sus- figitur	189	Astysiorum bellum cum Cyro.	35.	Athos mons effoditur.	187.
Artayctes Macronum dux	195	Astysia siccit.	38.	Athos mons ubi	188.
Artayctes Xerxis prætor	264.	Astysia seges quo modo irrigetur, frumē tumq; proueniat	ibi.	Athres fluuius ubi	115.
Artayctes captus. 264. suspenditur. 265		Astysia quæ & ubi.	46. 113.	Atlanticum mare ubi	40.
Artayntes Aetachei	240	Astys. armatura in Xerxiano exerci.	194	Atlas fluuius	115.
Arteate Persarum genus	26	Astysij Græcis Syrij dicti.	ibi.	Atlantes populi ubi, & unde dicti	135
Artembaris Medus	24	Astyages Cyaxaris Medorum rex	9. 15	Atlas mons ubi.	ibi.
Artemidis, id est Dianæ templum	210.	Astyages à Cyro capitur	15.	Atossa Darij uxor	95. 182
Artemisia Lydanis filia Xerxis exerci- tum secuta	197.	Astyagis cum Cræso affinitas	ibi.	Attagus Phrymonis filius Theba.	246
Artemisium ubi	210	Astyagis cum Ariena nuptiæ	ibi.	Atticorum lingua	11.
Artemisie gloriosa pugna.	235.	Astyages Cræsi auus maternus	15.	Atticarum mulierum una cum liberis cæ- des	181
Artemisie capiendæ præmium	234.	Astyages à Persis capitur	27.	Atticus medimnus quid sit	78
Artibij equus	158	Astyages patre defuncto, Scytharum re- gnum suscipit	22.	Atramyttium urbs ubi	191
Artibij cædes	ibi.	Astyages somnia	22.	Atrayntes dux Pactyensis	194
Artimpasa Venus apud Scythas	116	Astyages Cyrum agnoscit	24.	Atride exercitus aduersus Ilium	187.
Artiscus fluuius ubi.	121	Astyages Harpagi filium mactat	25.	Atys Lydi pater	2.
Artochmes Armeniorum dux	195.	Astys. Harpagen proditorē arguit	27	Atys Cræsi filius	7.
Artontes Mardonij filius	258.	Asylum Herculis ubi	62	Atys oratio ad Cræsum patrem suum	8.
Artozostira Darij filia	166	Asychis Aegyptiorum rex	68.	Atys Adrasto custodiendus datur	ibi.
Artyphius Artabani Gandario. dux.	194	Asychidis regis pyramis lateritia.	ibi.	Atys cuspide ictus paternum somnium im- plet	8.
Artystona Darij uxor	95	Atarneus ager ubi	32. 29.	Atys Cræsi filij mors	8.
Artystona Cyri filia	194.	Atarbechis urbs ubi	51.	Atys rex Thuscorum	20.
Aryandes Aegypti prætor	132.	Atarnes fluuius	115	Auchatæ Scythæ	108
Aryandis mors	135	Atarnes Darij regis frater	191. 217	Augurium expulsionis magorum	92
Aryandicum argentum	ibidem	Atembaris oratio ad Persas	265	Auri immensa uis à Gyge Delphis dicata.	3
Asbyste populus ubi	135	Athamantes Aetoi filius	215	Aurum et argen. à quo primū signatū.	20
Ascalon urbs Palestinæ	22.	Athenien. sanctimonia iurifurandi ada- cti seruare Solonis leges	6.	Aurum Indicum	96.
Aschi liquoris genus	111.	Athenien. Græcorum potentiss.	11.	Aureacea arena ubi, et quō diripiatur.	97
Asia à Phraorte subacta	22	Athenæ Græciæ insignis urbs	29	Auras fluuius ubi	115
Asiam omnem trans Halym fluuiam Cy- axares sibi subiecit	ibidem.	Athenæ tyrannis liberatæ	149.	Aurea platanus atq; uitis ubi.	188.
Asie imperiū ad Scythas transfertur.	22.	Athenien. præstantia	151	Aureorum metallorum certamen	257
Asie terminus quadraginta sex et ubi.	113	Athenien. mutua cædes	152.	Aureus tripes apud Delphos	258
Asia unde sortita nomen	114	Atheniensis quidam sibilis à mulieribus confectus	ibidem	Aufes populus ubi	134. 136
Asias familia	114	Athenien. cum Aeginetis bellum.	174	Auster & Africus uenti omnium pluui- osissimi.	47.
		Athenien. XII. dij	176	Auschise populus.	135
		Athenien. panagyrie	177	Autonous et Phylacus Delphorum hera- es, & eorum delubra	235

Auxesie & Damie simulacra	151	Barceorum expugnatio.	138	Eractriorum dux Hystaspes	194
Axius fluuius Mygdoniā à Bottiæide di		Barce uicus.	ibi.	Bractiana natio	31. 96.
rimit.	100	Barceorum fœdus cum Persis	137	Branchide populus	9.
Azanes Artæi Sogdorum dux	194	Baris nauigij genus.	60	Branchidarum oraculum de Pactya.	31
Aziristius locus ubi.	131.	Battus Arcefilai filius	77	Brauron insula ubi.	129. 181
Aziris portus ubi	133	Battus generis Polymnesti.	130	Brongus fluuius.	115
Azotus urbs Syriæ à Psamm. expugn.	73	Batto unde nomen institutum.	131	Brundisium urbs.	122
B abyloniæ fœdus cum Cyro.	16	Batti claudi regnum	132	Brygi populus	166
Babylonia tyrannus Labynetis.	16	Beatus qui diem suum recte obierit	7	Eubastis oppidum.	54. 69
Babylon Assyriæ urbs celebr. nomis.	35	Beccus quid sit	43	Bubastis quid Aegyptijs.	69. 73.
Babylonis situs & magnitudo	ibi.	Belides portæ	106	Bubastis hoc est Diane templum	69
Babylonis centum eræ portæ	ibi.	Bellorum Græcorum initia.	1	Bubares Megabizi filius	188. 241
Babylonis constructio	35. 36	Belli inter Cambysem & Amasim oc-		Bucolicum ostium Nili.	46
Babylonis due plage.	36	casio.	77	Budi populus.	21
Babylon à Cyro capitur	38. 40	Bellum seruorum	172	Budini populus ubi	111. 123
Babylonis regionis potentia quanta	38	Bellum Peloponnesium	257	Budinorum mores	123
Babylonis principatus Persis satrapia di		Benemeriti Orasange Persis dictæ.	232.	Bulis Spartiata Nicolai filius.	202
citur.	ibi.	Bermius mons ubi.	242	Bura Ioniæ ciuitas ubi.	30
Babylonica regio fossis distincta.	ibi.	Biantis Prienei responsio ad Cræsum	5	Busæ Medice nationis populus.	21
Babylonica fertilitas.	38	Biantis Prienei cōsiliū ab Ionibus spre		Busiris oppidum	54
Baby. palmæ usus et diuersitas	ibi.	tum.	34	Butis urbs.	72
Baby. nauicula orbiculata	ibi.	Bibli quid Ionibus.	148	Byblefia ubi	35
Baby. cultus	39	Bisaltia regio ubi	199	Byzantium	121. 164
Baby. comata capita	ibidem	Bisalt. regis crudele facinus in filios	238	C abali populus	95
Babylonij sceptrum gestare sine insigni		Bisanthes oppidum ubi	202	Cabales Pœni ubi	133
nefas.	ibidem	Bistonis lacus Dicææ contiguus.	199	Cabelees Mæones quem cultum in Xer-	
Baby. leges & instituta	ibi.	Bistones Thraciæ populus.	ibi.	xiano exercitu tulerint.	195
Babylonicarum uirginum auctio	ibi.	Bithyni à Cræso subacti	6	Cabelees Lasinij (alijs Lasonij) dicti.	ibi.
Baby. medica cura erga ægrotos suos.	39	Bithyni populus quis	195	Cabyrorum orgijs Thracæ initiatur.	53
Baby. mellea sepulchra.	ibi.	Biton & Cleobis beati	6	Cadauera Pers. quò humentur	29.
Baby. ablutio post coitum	ibi.	Bitonis & Cleobis Argium genus	6.	Cadaueris paterni oppignorandi lex.	68
Baby. uictus	40.	Biton & Cleobis in certaminib. uictores.	6	Cadauera ubi non cremantur	80
Baby. talentum	95	Bitonis & Cleobis feliciß. exitus.	ibi.	Cadaueris regij lustratio apud Scyt.	118
Baby. mulieres strangulant	106	Bitonis & Cleob. effigies apud Delph.	6	Cadmei Dryopes	30
Babylonis obsessio à Dario	ibi.	Boeotia terra.	53	Cadmea uictoria Phocensib. obtigit	33
Babylon secundo à Dario capitur	107	Boebei lacus ubi	201	Cadmus Tyrius	53. 147
Bacchus Aegyp. Osiris dictus	51	Bogis amplissima laudes.	198	Cadmeæ literæ	148
Bacchi festum apud Aegyp.	52	Boges Eionis urbis præfectus.	199	Cadmeorum ab Argis eiectio	ibi.
Bacchici sacrificij inuentor quis	52	Bolbitinum ostium Nili	46	Cadmus Scythæi Cous	208
Bacchica Orphica	57	Bolissus locus	270	Cadmi iustitia.	ibi.
Bacchi delubrum	121	Boues mares Aegyptij immolant	50	Cadytis urbs Syriæ	73. 78
Bacchantium uox.	229	Boum sepultura apud Aegyp.	51	Caira Halyattis uxor Cræsi mater	20
Bacidis oraculum	223. 231. 234.	Bos lignea sepulchri loco ubi.	67	Caira uestis.	153
Badra genere Pasargadi	133	Bobus ubi cornua succrescant	112	Caitus ager ubi. 163. & fluuius	190.
Badres Hystanis filius Mylearū dux.	195	Boues præpostere pascentes ubi	135	Cayster fluuius.	156
Bageus Artotis filius	101	Boum agrestium ingens uis ubi	201	Calasiris uestis genus apud Aegyp.	52
Bagassæces Teucrorum dux.	195	Borysthenes fluuius ubi	110. 116	Calasiries Aegyptij	74
Barba sacrificæ ominosa.	235	Borysthenes fons horriberrimus.	115	Calasirium Aegyptiorū plage quæ.	74
Barbarorum uociferatio.	254	Borysthenitarum emporium.	110	Calandæ Indiæ populus.	96
Barbarorum apud Marathonem ingens		Borystheniæ populus ubi	110. 116	Calatibus urbs ubi.	189
strages.	178.	Boryes ubi gignantur.	136	Callatiæ Indi parentibus uestuntur	85
Barbarorum fuga cum Artabazo.	256	Boreæ uxor Orithyia Erichtei filia.	212	Callista insula	129
Barbarorum cedes	256	Boreæ delubrum apud Athen.	212.	Callias Heleus Iamideoꝝ uaticinus	145
Barceorum deditio	79	Bosphorus Cimmerius	109. 123	Callimachus Aphidneus	177
Barca oppidum.	95. 131. 133	Bottiaë terra ubi	200	Callimachi cedes	ibi.
Barce obsidio	137	Bractriorū in Xer. exer. armatura.	194	Callias Phemippus Hipponici pater.	178

Calliæ filiæ tres.	178	Cares in potestatem à Cyro subacti	6	Cercasi populus ubi	46. 60	
Callias Hipponici	206	Cares populus	34	Cercopon hedra	216	
Calliopolitani populus.	ibi.	Caria pars Ioniæ	29	Cereri templum	66. 115	
Callipodæ populus	110	Caricarum mulierum lex aduersus ma-		Cereri & Liberi principatus apud infe-		
Calyndici montes ubi.	34	ritos.	30.	ros.	66.	
Calestra urbs	200	Cares insularum habitatores	34	Ceres Aegyptijs Isis dicta	73	
Calui à natali ubi.	III.	Carum inuenta tria memorantur	ibi.	Cereri Achæ templum.	148	
Caluitiei causa.	79	Cares indigenæ & Aborigines	ibi.	Cereri templo adherens, manibus trun-		
Cama mons ubi	191	Carij Iouis templum apud Mylassos.	34	catur.	174	
Camarina urbs.	206	Cares Aegyptij	54. 72.	95.	Cereri Amphictyonidis sanum.	214
Camarinei populus.	ibi.	Carius Iupiter	149	Cereri & Proserpine sacra	229	
Cambysis nuptiæ cum Mandane	22	Carum cum Persis prælium.	159	Cereri Eleusine templum	254.	
Cambyses Cyro patre defuncto regnum		Cares Pedasenses.	162	260. 261.		
suscipit.	43	Caria à Persis capitur	163	Certamen Triopij Apollinis	30	
Cambysis expeditio aduers. Aegypt.	ibi.	Carum in Xerxi. exer. armatura.	196.	Ceruus in Africa nullus	136	
Cambyses aduer. Amasim bellum mouit.	77	Cares olim Hæcines appellati.	ibi.	Chalcedonius populus ubi	164	
Cambysis ortus	78	Carina urbs ubi.	191	Chaldaei inter Assyrios	ibi.	
Cambysis expeditiones.	80.	Carmen orthium.	5	Chalybes in potestate à Cræso subacti.	6	
Camby. dona ad regem Macrob.	81.	Carnia festa	214	Champsæ crocodili dicti	56	
Cambyses impetum in Apim facit	83.	Carpæthium mare	86	Charadra oppidum Phocen.	225.	
Camby. somnium	83. 90	Carpis fluuius	116. 122	Charaxus Mitylenæus.	68	
Camby. parricidia	83	Carthagenensium bellum cum Phocen.	33.	Charopinus.	156	
Cambyses sororem interimit.	ibi.	Carystus ubi.	112	Chemmis insula ubi.	73	
Camby. morbus.	ibi.	Carystus obsessa & capta.	175	Chemus oppidum	58.	
Cambyses uinolentus.	84	Casambus Aristocratis	170	Cheopes Aegypt. rex.	67	
Camb. crudeliß. facinora.	ibi.	Casie collectio.	98	Cheopes Aegyptijs ne sacrificarent inter-		
Camb. fatum imprecatio, mors.	90.	Casius mons Aegypt. et Syriam distermi-		dixit.	ibi.	
Cameli formidini sunt equis	16	Casius mons	78.	(nat. 73	Cheopes filiam suam prostituat	67
Cameli Indici forma	97	Casmena urbs.	206	Chephrenis regis Aegypti pyramis	67	
Cameris oppidum.	30	Cassatyrus oppidum	97. 114	Chersonesum opp. à quibus cõditum.	109	
Camici oppidi obsessio	209	Caspium mare	40. 113.	Chersonesus ubi	128. & eius præstan-	
Camicum Acragantini incolunt	ibi.	Cassij maris long. & latitudo	40	tiores urbes.	182	
Caminus Homeri	272	Cassij populus	96	Chersonesus Athenien. ditionis		
Campus Nisæus Mediæ regionis.	190	Caspiorum in Xer. exer. armatu.	194. 196	Chiorum bellum	4	
Canabum Nili ostium ubi	46. 62. 73	Cassandanes Cambysis filius	78	Chius oppidum.	29. 76	
Canales miræ longitudinis	79	Cassiterides insule ubi	99	Chij Pactyam Persis tradunt	32	
Canastreum promontorium.	200	Casius mons ubi.	44	Chiorum cædes & constantia.	162	
Candaules Græcis Myrsilus dictus Sar-		Casthanea urbs ubi.	211	Chiorum prodigia.	163	
dium tyrannus 2.	(dus. 2.	Castorum testiculorum medica uis et ope		Chidori aqua Xer. copijs deficit	201	
Candaules ab Alcæo Herculis filio oriun-		ratio	123. 124	Chidori fluuij origo	201	
Candaules Sardium nouiß. rex	2.	Castor & Pollux Tyndaridæ.	129	Chileus Tegeata	245	
Candaulis amor in uxorem suam	2	Castratio iuuenum	164	Chilonis Lacedæmo. consilium.	11.	
Candaulis uxor Gygi nuda uisa.	2	Catadupa.	46	Chilo Lacedæmo. uir præstans	219	
Candaulis interitus	3	Cataracte fluuius ubi.	188	Choenix quid.	168	
Canisa oppidum	ibi.	Catiari Scythæ	108	Choeræ locus	175	
Cappadocib. à Cyro bellum infertur.	14. 15	Caucasus mons	22. 40	Choaspes flu.	37. 146. 147.	
Cappadoces Græcis Syri nominatur	14	Caucasij populus.	96.	Chorasmijs populus.	96. 99.	
Cappadoces populus.	15. 146	Caunus urbs ubi.	157.	Chorasmiurum in Xerxiano exercitu		
Caprarum immolatio ubi.	51	Cebrenia à quibus ædificata.	270.	armatura.	194	
Capripedes homines ubi.	III	Cecropidæ, Cranai, Pelasgi.	226.	Chorus iuuenû pestilentia absumptus.	163	
Caput sine futura	258	Ceiurum oraculum	113	Chromius Argius	17	
Capita Aegyptiorum cur dura	79	Celenæ urbs ubi	188	Cicones Thraciæ populus.	199.	
Capita Persarum cur fragilia.	ibi.	Celtæ populus ubi	49. 115	Cilicia ubi	46. 49. 95	
Carcinitis oppidum.	116. 112	Centum insule.	30.	Cilices populus	95. 146	
Cardamyla nunc Asia dicta	230	Cephenis Beli filius.	193	Cilicum in Xerxi. exer. armatura	196	
Cardia urbs	164. 165. 193. 264	Cephissus amnis	225	Cilices unde dicti.	ibi.	

Cilix Phoenix Agenoris filius	196	Clytiades ex Iamideorum genere	250.	Cornua quibus in locis maturius prou-	
Cilix Cyrenensis Horomedontis filius.	197	Cnidus ciuitas	30. 76	niant, aut serius.	112
Cilla Aeolia ciuitas.	20.	Cnidij Lacedaemoniorum coloni	35	Corys fluuius Arabiae	79
Cimmeriorum aduersus Ioniam expeditio, Cræso uictior.	2	Cnidiorum regio	35	Corycium antrum.	225
Cimmeriorum ē sedibus suis electorum in Asiam transitus.	4.	Cnydij de Isthmo fodendo Pythiam con-	35.	Cotyle quid sit	168
Cimmerij ex Asia per Halyat. exacti	4	sulunt	ibidem	Crater in ostio ponti	126
Cimmerij ex Europa pulsi	22.	Cnidorum deditio	108	Crater Samiorum	130
Cimmerij ubi	109	Cobaxais Argitai filius	169	Crathis fluuius ubi	30
Cimmerij muri.	109	Codrus Athenien. rex.	151	Crastis Crastia Minerua	145
Cimmeriorum sepultura.	109	Coēs Erxandri filius lapidibus interem-	144	Cranai Pelasgi nominati	226
Cimmerius bosphorus ubi	109. 125	ptus.	122	Cratalli Cappadociae	188
Cimmerium mare ubi.	114	Cois Erxandri filij oratio ad Dar.	122	Crobizi populus Thraciae	115.
Cimonis caedes & sepulchrum ubi	175	Coitus hirci cum muliere.	32	Crocodili natura	55
Cinnamomum quo colligatur	98	Coitus in templo	55	Crocodilus animal ἀμφὶ 109	55
Cineas rex Thessaliae	148	Coitus Indorum in propatulo	97.	Crocodilus solus animalium inferiorem	
Cinyphs fluuius ubi.	115	Coitus & partus uiperæ	98	mandibulam non mouet	55
Cippi Hercules ubi	49. 51	Coitus Nasamonū in propatulo	133	Crocodilus animalium soli trochilo pa-	
Cippi Sesostris nomine inscripti	60	Colchi ubi.	22. 61. 96. 113	catus.	56
Cippi Darij regis ubi.	121	Colchorum circuncisio.	61	Crocodili Aegyp. sacrosancti	ibi.
Cippus Cræsi regis ubi	189	Colchicum linum	61	Crocodili capiendi modus.	ibi.
Cippis Midæ regis Gorgij. epigramma	267	Coliadis ora.	234	Crocod. tricubitali magnitudine ubi	136
ab Homero inscriptum	267	Collestis Aegyp. panis	57	Cræsi genus altius repetitur	2.
Circuncisionis Aegyp. causa	50	Colophon ubi	29	Cræsi pater Halyattes	2.
Circuncisio quibus communis	61	Colophon à Gyge capitur	4	Cræsus quarum regionum tyrannus fuerit.	2
Cisij. Cisiorum regio	96. 146. 147	Colonos in Thusciam quis primum dedu-	20.	Cræsus ad pendendum tributum Græcos	
Cisise portæ	106	xerit.	76	Cræsus Iones, Aeoles, Do (coegit 2. 5.	
Cisiorum in Xerx. exer. armatura.	196	Colosi concubinarū Mycerini regis.	76	res subegit	2. 5. 6
Cius fluuius ubi.	115	Colosi androphngis ubi	76	Cræsus Lacedaemoniorum amicus	2
Cius urbs capitur	159	Colossi Vulcani	ibi.	Cræsi regnum	5
Clazomenæ urbs	29. 76	Colossa Phrygiæ oppidum	189	Cræsus Græcorum primus Ephesij bel-	
Clazomenæ urbs capitur	159	Colubri ab equis deuorantur.	16	lum intulit	5
Cleander Phygæseus uates	172	Columbe Dodonææ.	53	Cræso urbs Diane ab obsessis Ephesis do-	
Cleander Patareus Gele tyrannus	206.	Columnæ Herculis ubi	109. 150. 135.	natur.	5.
Cleobis & Biton à Solone beati habitii	6	Columnæ albæ ubi	158	Cræsus quas gentes in potestatem suam	
Cleobis & Biton Argium genus	6.	Colus cum fuso foemini tractanda, non	158	redegerit.	6
Cleobis & Biton in certaminibus uictores.	ibi.	arma.	132	Cræsi somnium de filio Atys.	7
Cleobis & Bitonis felicis. exitus	6	Coma Lacedaemoniorum	17	Cræsi liberi.	7
Cleobis & Bitonis effigies apud Del.	6	Coma Babyloniorum.	39	Cræsus Adrasten ob fratricidium expi-	
Cleombrotus & Leonides gemini.	145	Combria urbs.	200	Cræsus ob mortem filij duos an (at. 7	
Cleomenes Spartiatarum rex	105. 167	Commētarij Homericæ profectiois.	267	nos in luctu transigit.	9
Cleomenes uirorum iustis.	105.	Compedes Lacedæmo. apud Tegeatas.	13	Cræsus tentata oracula, uera deprehen-	
Cleomenes nascitur.	144	Compescus flu. iuxta Abderam.	199	secrat.	9.
Cleomenis regnum.	145	Consultant Persæ inter pocula	28.	Cræsus donaria & hostias Pythio con-	
Cleomenis ad Aristagoram oratio.	146	Consultationis usus quis	185	Cræsi legati de ineunda pa-	
Cleomenis profugium.	171	Conchilia in montibus ubi.	45	ce ad Lacedæmo.	14
Cleome. infania	171. et unde.	Contadesus fluuius	121	Cræsus aduersus Cappadociam exerci-	
Cleomenes seipsum laniat	171	Copais palus ubi.	241	tum parat	14. 15
Cleomenes lucum Argium incendit.	172	Coquendi modus citra lebetem	116	Cræsi affinitas cum Astyage.	15
Cleonæ urbs ubi	188	Coreyra urbs. Coreyraei popu.	87	Cræsus exercitum Halym fluuium tra-	
Clinias Athenien.	222	Corcyriorum oratio ad Xerxen.	209.	ijcit.	ibidem.
Clithrenes Alcmeonidis.	149.	Coresum ubi	156	Cræsi. Pteriorum urbem expugnat.	15.
Clithrenes Athenis eiicitur	150	Corinthia uestis	152	Cræsus Syrorum prædia deuastat.	15
Clithrenes Sicyonis tyrannus.	179	Corint. mulieres à Periandro denuda.	155	Cræsus Syros exterminat.	15
Clithrenis oratio ad procos filiae suæ	180	Corobius	150	Cræsi & Cyri regum pugna.	ibi.
		Coronæi populus	151	Cræsus capitur.	16. 17. 18.
		Corona oleagina Olymp. præmiū	224	Cræso oraculū de muto filio redditur.	17

Cræsi filius uocalis factus	18.	Cyprus insula	146	Darius Histaspis filius	36. 41. 91. 182
Cræsi regnum quot annorum.	ibi.	Cypriorum defectio à Medis	157	Darij regis auaritia	37
Cræsus super ingentem lignorum struem		Cyprij clauēs.	ibi.	Darij regis statua	62
impositus Solonis recordatur.	ibi.	Cypriorum oratio ad Iones.	158	Darij ad monarchiam exhortatio	94
Cræsi Apollinis imbre è pyra liberatur.	18	Cyprij in seruitutem redacti	ibi.	Darius quo machinamento imperio Per-	
Cræsus abauui sui crimen luit	19	Cypriorum in Xerxiano exercitu arma	196.	farum potitur	95
Cræsus Cambysii traditur	41	tura.	196.	Darius rex Persarum declaratur	95
Cræsi crater.	86. & pecunie.	Cypriorum uaria genera	ibi.	Darij matrimonia	95. 182
Cræsi in Alcmæoniden munificentia.	179	Cypselus Ectionis filius	4	Darij lapideum simulacrum	95.
Cræsi cippus ubi	189	Cypselus Periantri pater.	154	Darius institor	ibi.
Creston oppidum	11.	Cypselus unde appellatus	ibi.	Darij thesaurus et annuum tribu.	96.
Crestoniatum lingua	ibidem	Cypsela quid	ibidem	Darius Cambysii satellites	104
Cressæa regio	200	Cyrenæorum deditio.	79	Darius Babylonē obsidione cingit.	106
Crestonicus ager	201	Cyrena urbs.	95	Darij elogium celebre de Zopyro.	ibi.
Cremmi emporium ubi	III	Cyrenæi populus	130	Darij expeditio in Scythas	ibidem
Cretenesium oraculum	209	Cyrenæorum pugna cum Aegyp.	131	Darius Indos subegit.	114
Crex animal.	56	Cyrenæorum. 7000. à Pœnis cæsi	132	Darius quas urbes in Scythia condide-	
Crios Polycrati	170	Cyrenæ. foeminarum superstitio.	135	rit.	116
Criseus campus	214	Cyrenaica regionis fecunditas	137	Darij crudele factum.	110
Crophis mons ubi	48	Cyres fluuius	115	Darij moneta	133
Crotoniatum genus.	216	Cyrmianæ, al's Scyrmiane, Thraces	121.	Darius quid Græcis significet	175
Cubitus regius quid.	35	Cyranis insula ubi	136.	Darij liberi de imperio disceptantes	182
Cubitus Aegyptius, Samius	75	Cyrenensium distributio.	132	Darij obitus	183
Culicum uis ingens apud Aegyp.	59	Cyrus Cambysii filius	9. 22.	Darianus exercitus aduersus Scy.	187
Cultus Babyloniorum	39	Cyri et Cræsi pugna in regione Pteria.	15	Darij legati in puteum conijciuntur	202
Cuma ciuitas Aeoliæ	30. 266	Cyri foedus cum Babylon.	16.	Darij uxor & duo filij	217
Cuma capitur	159	Cyri nobile stratagemata	ibi.	Dardanei populus	37
Curienfes Argiorum coloni	158	Cyrus seipsum cognoscere incipit.	42	Dardanus urbs ubi.	191.
Curus aureus Xerxis	238	Cyri mater Astyages	19. 22	Dardanus urbs capitur	158
Curus sacer Iouis	ibi.	Cyrus infans morti destinatus clam nu-		Dariæ populus.	96
Cyaxares Medorum tyrannus	15. 22.	tritum	23. 24	Dastis urbs	82
Cyaxari puer trucidatus, in moremque ue-		Cyri nutritius pater Mitradates.	23	Datis Medus natione.	174
nationis apparatus offertur à Scy.	15	Cyrus rex puerorum eligitur	24	Datis oratio ad Delios.	ibi.
Cyaxares Phraortis filius	22	Cyrus à magis regnasse dicitur	25	Daurises Persarum dux in seruitutem re-	
Cyaxares Asiæ populos primus in prouin-		Cyrus à cane educatus fertur	26	ductus	158
ciis distinxit	ibi.	Cyrus Assyrijs bellum infert	35.	Decimæ Ioui necessario redduntur	19.
Cyaxaris prælium cum Lydis	ibi.	Cyrus in Babyl. exercitum ducit.	37	Deiphomus uates	260
Cyaxares Asiam sibi subijcit	ibi.	Cyrus Gynden fluuiū ulciscitur	37. 147	Delecentium immunitas uestigialium	257
Cyaxares Ninum ciuitatem obsidet	ibi.	Cyrus Babylonem capit.	38	Delia puella sacræ	112
Cyaxares. XL. imp. sui anno moritur.	22	Cyrus in Massagetæ expeditionem pa-		Delij sacri	174
Cyaneæ insula ubi	120	Cyri somnium & eius-	(rat. 40. 41	Delos tremuit	175
Cybeles templum concrematur	156	dem interpretatio	41. 42.	Delius Thebanorum	178
Cyclades insule ubi	143	Cyri casus in pugna contra Massag.	42	Delus insula à Pisi strato expiatur	11.
Cydra urbs ubi.	189	Cythæra insula ubi	17. 219	Delphici oraculi responsum	9
Cydippa Terilla Anaxilei uxor	208	Cytissorus	213	Delphicum oraculum uerax à Cræso de-	
Cydonia urbs à quibus condita	88	Cyzicus urbs ubi.	164	prehensum	ibi.
Cylices Cræsus in pietatem suam redegit.	6	Dadicæ populus.	96.	Delphorum fuga.	215
Cylon Athenien.	150	Dadicarum in Xerxiano exerci-		Delphorum indigene heroes	215
Cyllirij Syracusanorum serui	206	tu armatura	194	Delubra à quibus dijs primum consecra-	
Cymurij populus	230	Dai Persarum genus	26	ta.	44.
Cynesij populus	49	Damas Siritanus Samyris filius	179	Delubrum Iouis Olympij ubi.	ibi.
Cynipis fertilitas.	137	Damasithymus Candaulis filius.	197	Delta Nili	45. 46.
Cynocephali ubi	136	Damasithymus Calyndensium rex	232	Demaratus Spartiatum rex	150
Cynthij populus	226	Damiae & Auxesiae simulacra.	152.	Demarati nomen	169
Cyprij uersus Homeri	63	Danaus & Lynceus Chemmitani.	58	Demarati eulogium	170
Cyprus à quo primum capta.	77	Daphne Pelusiae	48. 61.	Demarati stratagemata	219
Cyprus tributaria facta ab Amasi	77	Daphnis Abydenius	127	Demarati pugillares.	210

Demon maximus Aegyptiorum	50.	Dolonci Thraces	164	Epaphi figura	82
Democides Crotonic. medicus.	101.	Doloncorum oraculum	164	Epaphus ē uacca genitus	ibi.
Democles splēdidis munerib. donatur.	102.	Domus ex sale ubi	135	Epidaurij	30
Democlis in medicina profectus	ibi.	Donaria à Gyge Delphis consecrata	3	Epigrammata Spartiatarum	218
Democides explorator in Græciam mitti	ibi.	Dores Asiæ populus à Cræso subacti	2.	Ephesus	29. 45.
Democidis nuptiæ	103	Dorica gens	11. 30. 34	Ephesij à Cræso bellum infertur	5
Demonax Mantineus	132	Dorico genere excellentes	11.	Ephesij obfessi Cræso urbem Dianæ do-	11
Demophilus Diadromæi	217.	Dorus Hellenis filius.	11	Epium oppidum	129. (nauerunt. 5
Dentes ex uno offe	258.	Dorum demigratio	ibi.	Epizeli prodigiosa cecitas	178
Deorum oracula apud Aegyp.	57	Doriensium sacra	30	Equi colubros uorant	16
Deorum acres uindictæ	138. 236	Doriæ necis causa	145.	Equi camelos reformidant	ibi.
Depositi reddendi argumentum	173	Dorum in Atticam expeditiones.	151	Equorū & canū numerus regis Baby.	38
Derusæi Persarum genus.	26.	Doricum uestimentum	152.	Equi à Massagetis soli immolantur	43
Dersei Thraciæ populus	199	Doriensium principum origo	167.	Equi fluuiales Papremitanis sacri.	56
Detractio importuniß. res	185.	Dores unde propagati	196.	Equorum fluuialium natura	56.
Dianæ oraculum apud Aegyp.	57	Doriensium ciuitates.	230	Equi syluestri candidi	115
Dianæ templum ubi maximum	69. 72	Dorum Asianorum in Xerxiano exerci.	196	Equæ Olympicæ uictrices	175
Dianæ & Apollinis parentes	73	Doriscus Thraciæ lit	(armatura. 196	Equa leporem emixa	193
Diana Aegyp. Bubastis dicta	ibi.	tus 188. et ingens campus.	193.	Equarum iubæ pro cristis quibus	194
Dianæ puluinar	86.	Doris Anaxandrides	207.	Equæ Thessaliæ omnium optimæ	213
Dianæ regiæ sacra.	112.	Dotus Megasidi filius Matienorum dux.	196	Equestrium Persarū copiarū nūcrus.	196
Dianæ ara ubi	121.	Dropici Persarum genus	26. (194.	Erasinus fluuius	171
Dianæ templum	210.	Dryopes populus	224. 230.	Eretria capta, direpta, incensa	175
Diacœle uia	175	Drymos urbs	225	Eretrienfes populus	226
Diaforides Cranonius	179	Duodecim deorum institut. Aegyp.	44.	Erechtheos templū in ara Athen.	227.
Dicæi diuinatio	229	Duodecim deorum ara ubi	44	Eresione Homeri	273
Dicæa urbs Græca	199.	Dyamanates	149	Eridanus fluuius ubi	99
Dicthyne delubrum.	88.	Dyma ubi	30	Erixo Arcefilai uxor	132
Dicthyes ubi gignantur	136	Dyras fluuius ubi	213.	Erochus oppidum.	225
Dies repente nox facta Lydorum Medo-	15. 22	Dysenteria in Xerx. exercitu	238	Erophantus Parieneus	128
rumq; bello	15. 22	Dysforus mons ubi	140	Erythraea insula	29. 62
Diei natalis obseruatio ab Aegyp.	57.	E Bcnium ubi nascatur.	99	Erythraei populus	160
Diei in horas distributio à quib. facta.	62	Ecbatana quid.	21. 31	Erythraeorum cum Chijs bellum	4
Dienecis Spartani præstantia	217.	Echenadum insularum mare ubi	45	Erythia insula	108
Dioces Phraortis filius	20	Echemmis insula	73	Erytis regio Heraclidarum	145
Diocem Medi sibi iudicem cōstituunt.	21	Echines genus murum apud Afros	136	Etearchus Ammoniorum rex.	49.
Dioces Medorum rex declaratur	ibi.	Echenus Europi filius Hyllum interimit.	136	Etearchi regis sermo de Nili ortu.	ibi.
Dioci regia à Medis ædificatur	ibi.	Eclipsis solis	190. (248	Etearchus Oaxi rex	130
Dioces in exercenda iustitia incorrup.	21	Eetion Cypseli pater	4	Etesiae uenti cā inflatiōis Nili flumīs	47
Dioci defunc. Phraortes in reg. succe.	21	Eetion Echecrates	154.	Eualcides Eretriorum dux	156
Dionysius Aegyptijs Osiris dictus	70	Eetioni oraculum redditur	ibi.	Euagoras Lagonis	175
Dionysius Vrotalt Arabibus appell.	79	Effigies argentea pistricis Cræsi	10.	Euboicum pondus	95
Dionysij educatio	98	Eion urbs supra Strymonem	188. 199	Euboiæ plebs uenundata	207
Dionysij Phocensis oratio ad Iones	161	Elbo insula	69	Euboijs populus ubi	207
Dionysij oraculum	199.	Elatea oppidum	225	Euclides & Cleander Hippocr. filij.	206
Dionysiophanes Ephesius.	258	Electrum ubi.	99	Euelthon	132.
Dion urbs ubi	188	Elephantina urbs.	44. 46.	Euhesperides ubi	133. 137.
Dipæenses populus	250	Elephantes Aethiopie	99	Euenetus Lacedæmoniorum dux.	210.
Dithyramborū primus autor q̄s fuerit.	5	Eleusij inuaduntur.	150	Euenius uates excæcatur.	260.
Dithyrambus Harmatideus	218	Eleusine Cereris templum	254.	Euphrates in rubrum mare ex Armenijs	206
Diues quis dicatur	7	Elorus fluuius	206	decurrit.	36
Doberæ populus	140	Enagees qui dicantur	150	Euphratis ductus atq; anfractus	ibi.
Doberes populus ubi	199	Enarees theliæ morbi curatores apud	150	Euphrates Armeniam à Cilicia distermi-	nat.
Dodona	53.	Enarees androgyni	117. (Scythas. 22		127
Dodonææ columbæ	ibi.	Enipeus Thessaliæ fluuius	201.	Euphorbus, Philagrus proditores.	175
Dodonæum oraculum apud Græcos ue-	ibi.	Epaphi boues	50	Eupalinus Megarensis	89
tustiß. omnium	ibi.	Epaphus Aegyp. lingua ap̄is dicitur	72	Eunuchi in pretio habiti	236

Euripidis opinio de Nili incremēto.	47	Fontes Mæandri ubi	188	Gobryes Darij filius Syrorum dux.	194
Euristei genus	144	Fontis mirum	81	Gobryes Persa.	91
Eurimachus à Plateensib. interfi.	218	Fons amarus	115.	Gonnus urbs ubi.	201. 210
Europa Agenoris Phœniciū regis filia.	1.	Fons Apollinis	131	Gorgonis caput	58.
Europa à Græcis rapitur	1.	Fons solis ubi	135	Gorgo Cleomenis filia	146
Europe filij Sarpedo & Minoë	34	Formicæ Indiæ, Græciæ	79	Gorgus Salaminorum rex	157
Europe extrema	99.	Formæ in Xerxe dignitas.	212	Gorgus ad Medos transfugit.	ibi.
Europa ubi & unde dicta	115.	Fortunatus quis sit	7	Gratiarum collis nemoribus frequēs.	134
Europe laudes		Fortuna circus cosdē fortunatos esse non		Græcorum bellorum initia	1.
Europei Macedonum accolæ	195.	finit.	41	Græcorum respon. super raptu Medæ.	2
Euryleon obtruncatur	145	Fortuna Aminoclis Cratanei	212	Græci imperium Priami euerterunt	2
Eurysthenis familia.	167	Frigoris mira uis ubi	112.	Græci ante Cræsi imperium liberi	2
Eurysthenes unde dictus	167	Fructus ebrios reddens	40	Græcorum oracula.	9
Eurydame Leutychidis uxor.	170	Fulgura & tonitrua in Xerxianū exerci-		Græci eadem semper lingua usi	11
Eurybates Aeginetorum dux	174	tum ingruunt	191	Græcæ gentis laudes	11. 197
Eurypus	210	Funerum lustra. apud Scythas	118	Græcorum Athenien. sapientis.	11
Eurytus & Aristodemus	218	Furis apud Aegyptū calidiſ. cōmē.	65	Græci Ionum nomen refugerunt	29.
Eurybiades Euryclidæ	220.	Fuſtuaria pugna apud Aegyp.	55	Græcorum festiuitatum nomina	30
Euxinum mare	2. 15.	Gades ubi	109	Græcorum negotiationes	31
Euxinus pontus	114	Gæſon.	260	Græcorum literæ & ſcriptura.	50
Exampæus locus ubi	120.	Galaica olim, nunc Priantica	199.	Græci ab Aegyptijs plerq; ſumpſere.	53
Exampæi ahenum	ibi.	Galipſus urbs Græca	200	Græcorum dij	70
Exemplum iuſtæ uindictæ corrupti iudi-		Gamori Syracuſani appellati.	206	Græcum ſanum apud Aegyp.	76.
Exercitu donari apud Per-	(cis. 142	Gandarij populus	96	Græcanicorum operū tria maxima apud	
ſas eximium	263	Gandariorum in Xerx. exer. armat.	194	Græcorum natalitia 111. (Samos. 89	
Exitus rerum inſpiciendus	7	Garamantes populus	135. 135	Græcorum literæ ex Phœnicib.	147
Experimenti compendia	184	Gargaphius fons	247. 253	Græcorū imbecillitas in bello incūdo.	184
Expiandi ritus apud Lydos idem qui a-	4.	Gauanes et Aëropus Perdiccas frēs.	241	Græcorum iuſiurandum	202
pud Græcos	7.	Gebeleizes demon Getarum	121	Græcorum de conſpirando contra Barba-	
F abis Aegyptij abſtinent	50.	Gela oppi. à Lindijs conditum	206	ros conſilium	204.
Fames mira	264	Gelonus Herculis filius.	109	Græcorū ſpecul. à Xerx. capiuntur.	204
Famis diſcutiendæ inuentum à Lydis.	20	Gelonus urbs	123	Græcorum oratio ad Gelonem	207.
Fames Xerx. exercitum excipit	238	Geloni populus.	ibi.	Græcorū Perſam opperientiū catalo.	214
Fanum Panionium.	29.	Gelonorum regio, mores, uictus	ibi.	Græcorum in bellando uirtus	217
Fanum Iouis Beli apud Babylo.	36	Geloni agriculturæ operam nauant.	ibi.	Græcorum mores	219
Fanum Thebani Iouis.	ibi.	Gelon Dinomenis filius	204	Græcorū claſſes aduerſus Xerxem.	220
Fanum Protei regis Aegyptiorum	62	Gelon Syracuſana urbe potitur	206	Græcorum claſſica uictoria	222
Fanum Dianæ ubi maximum	69	Gelonis magna imperandi libido	207.	Græc. de inſequendo Perſa cōſultatio.	236
Fanum Latone ubi	72.	Genitura Indorum qualis	97	Græc. ad Plateas exercitus ſumma.	249
Fatis fruſtra obſiſtitur	90	Geometriæ ortus ab Aegyptijs	61.	Græcorum præda è Perſarum clade	258
Fax Vulcani apud Græcos	234	Gephyrei populus.	147	Græcorum ſepultura	259
Fæles proliſ amantiſſima.	55	Gergithæ ubi.	158	Grinus Theræ inſule rex	130
Felium ſepultura ubi	ibi.	Gergithæ ab Hymæa capiuntur.	159	Gruum pelles in locum clypeorum.	194.
Ferri cōpactionē quis primus excogi.	5	Germani Perſarum genus	26	Grumi grandes ſalis in montibus	134
Feræ Aegyptijs ſacræ	55	Gerrhus flu. & locus	115. 115.	Gryphes ubi	99.
Ferarum cura apud Aegyptios	ibi.	Gerra Perſica	255	Grues Scythicæ ubi hybernent	47
Ferarum interſector apud Aegyp. morte		Geryonis uaccæ	108.	Gryphes ubi	99
Festum theopha.	10. (multatur. 55.	Gigonus oppidum ubi.	200	Grymia Aoliæ ciuitas	30
Festū accenſionis lucer. apud Aegy.	54	Gillus Tarentinus	103	Gygamæ Poeni ubi	133
Fides Arabum conſtantiſ.	78	Gindanes populus	134	Gyges Daſcyli filius	2
Filiorum Iouis cognomina	149.	Gindanarum mulierum ſimbria	134	Gyges Candaule interempto uxore eiſ	
Flamma è Iunonis ſimulacro	172.	Glauci Chij inuentum	5	& regno potitur.	
Fluminum ueneratio apud Perſas	29	Glauci Epicydidiſ æquitas	173	Gyges ſuffragio Delphici oraculi	
Fœderis inelūdi ritus apud Medos et Ly-		Glauci ſtirps extrita	ibi.	rum regnum poſſedit	
Fœmina ſemiuipera	109 (dos. 15	Glaucus caprarius	270	Gygis atrepos de Candaule moriſ	
Fœminæ uirili uirtute.	233.	Glifantem Thermodon interfuit	252	nas dedit	
Fœminæ agreſtes ubi.	136	Gnomonis & poli inuentio ab Aegyp.	62	Gygis donaria Delphis conſecrata.	

Gyges Barbarorū primus apud Delphos munera posuit	4	Harpagus Ionia subacta, in Cares exercitum traduxit	34	Herculis tres filij.	109	
Gygis tribunal	ibi.	Harpagus Cyrum in potestatem regni inuexit.	32.	Hercules Scytharum deus	116	
Gyges Mileto & Smyrne arma intulit.	4	Harpagus inferiorem Asiam subigit	35	Hercules uestigium ubi.	120.	
Gyges Colophonem cepit	ibi.	Harpagus Persa	165	Herculis ara ubi	210	
Gygis crimen Cræsus luit	19	Harpagus in Mazariis defuncti locum sufficitur	32	Hercules ab Iasone derelictus	213	
Gyges Heraclidarum satelles	ibi.	Hebes tessera	261	Hermus fluuius	16. 156. 267	
Gygeus lacus proximus Halyattis sepulchro.	20.	Hebrus fluuius ubi	121. 195	Hermus fluuius iuxta Phociam urbem in mare effunditur	16	
Gygea Alexandri soror	141.	Hecateus historiographus	70	Hermotybies Aegyptij	74	
Gygea Amyntæ filia	241.	Hecateus Egesandri	159	Hermotybiorum Aegyptiæ plagæ	ibi.	
Gymnici certaminis institutio.	57	Hecatei Egesandri sermones	181	Hermophantus.	156	
Gyndis fluminis ortus	37. 147	Hector successor Troiani regni	64	Hermippus.	160	
Gyndis fluuij riuuli.	36. 37. 40	Hedoni Thraciæ populus.	199	Herma ubi	211	
H agetorides Antagoræ filius.	257	Hedonorum nouem uir	199	Hermionenses Dryopes sunt	226	
Halicarnassus ciuitas	30. 76.	Hegesicles Spartiatarum tyrannus.	12	Hermonia Dryopum ciuitas	230	
Haliacmon fluuius.	201	Hegesipyla Miltiadi uxor	165	Hermotimus Pedasensis genere.	235.	
Halizones populus ubi.	110	Hegesistratus tyrannus	155	Hermus sinus.	266	
Halyz annis 2. 6. 14. 22. 27. 147		Hegesistratus Telliadeus aruspex	250	Herodoti peregrinatio	45. 48. 51	
Halyz annis in mare Euxinū uoluitur	2	Hegesistrati interitus	250	Herodoti sententia de incremento Nili.	47	
Halyz annis Medicum imperium & Lydum disternat	14	Helena ab Alexan. raptus	2. 62. 63	Herodoti de origine oraculorū sententia	54	
Halyattes successor Sadyatti	4	Helena Menelao redditur	64.	Herodoti de raptu Helenæ sententia	64	
Halyattis bellum cum Cyaxare & Medis.	ibi.	Heleus templum	168	Herodotus Basilidis filius	240	
Halyattes Cimmerios ex Asia exigit.	4	Heleus uaticinus	102	Heroicum conditorium	170	
Halyattes Smyrnam capit.	ibi.	Heleus Aegæi Peloponnesus	179	Hephestienses populus	182	
Halyattes ad tibiarum fistularumq; cantum in expeditionem procedebat.	4	Helice ubi.	30	Hesiodus & Homerus deorū opifices.	53	
Halyat. paternum bellum administrat.	4	Heliopolis solis urbs	54	Hexapolis olim Pentapolis dicta.	39	
Halyatti oraculum à Pythia redditur.	4	Heliopolitani Aegyptiorum solertissimi.	54	Hillus Hercules filius	214	
Halyattis cum Milesijs fœdus	5	Heliorum certamen.	73	Hiperocha	115	
Halyattes Mineræ duo delubra ædific.	5	Helis Aetolorum ciuitas	230	Hipparchi insomnium	147	
Halyattis regnum mors.	5	Hellepontij populus	95	Hipparchi interfectores	ibi.	
Halyatti defuncto Cræsus in regno succedit.	ibi.	Hellepontus	120	Hippias tyrannus Athen.	148.	
Halyattis dona Delphis consecrata	5. 225	Helleponti pons	189	Hippias Pisistrati filius.	175	
Halyattes fugientes Scythas recipit	15.	Helleponto Xerxis cōpedes iniicit.	ibi.	Hippiæ somnium	176	
Halyattis uxores Cairæ & Iadæ.	20	Helleponto stig. à Xerxe inuruntur	ibi.	Hippiæ dens tussiendo excussus	ibi.	
Halyattis sepulchrum apud Lydos	20	Helleponto stig. à Xerxe inuruntur	192	Hippoclidis Tisandri filius	179	
Halyattis sepulchrum ab emptitijs hominibus & ancillis constructum.	ibi.	Helleponti Xerxis muneribus do.	212	Hippoclidis proci præstantia.	180	
Hamasus rex Cyro confœderatus.	16.	Helles filiæ Athamantis sepulchrū.	212	Hippocles Lampiscenus	128	
Hamilcar Carthaginen. rex	208	Hemus	115	Hippocrati portentum ingens iusum.	11	
Hamilcaris genus & mors	ibi.	Heneti populus	39. 139	Hippocrates pater Pisistrati	149	
Harmamithres Persici equitatus præfectus.	196.	Heraclide Sardium reges	2	Hippocrates Gele tyrannus	163	
Harmocydis oratio ad Phocenses	246	Heraclidarum genus.	2	Hippocratis Patarci mors	206	
Harpagus Medus.	16	Heraclidarum imperium quot annorū	2	Hippophoræ naues quæ.	166	
Harpagus Astyagis familiaris	23	Heraclid. ultio in atnepotem Gygis	3	Hippotoxotæ quid.	253	
Harpagi coram Astyage expurgatio.	24	Heraclides Ibanoleus	159	Hirci coitus cum muliere	52	
Harpagi filium Astyages mactat	25	Hercules unus ē. XII. dijs.	51	Hirus mons ubi	16	
Harpagus proprium filiū comest.	25. 32	Hercules parentes ab Aegyp. oriundi	51	Histiæus Milesius.	128	
Harpagi ad Cyrum literæ intra leporem reconditæ	25	Hercules uetustus deus.	ibi.	Histiæi ad Scythas oratio	ibi.	
Harpagus exercitui Astyagis contra Cyrum præficitur	27	Herculis cippi ubi	49.	Histiæi callida oratio ad Darium	157	
		Herculis templum ubi.	51	Histiæi literæ produntur	ibi.	
		et. 62. 148. 176. 178.	51	Histiæi uulnus	ibi.	
		Hercules geminus	52	Histiæus capitur	163. & in cruce tollitur	164
		Herculis fabula.	ibi.	Histiæus Tymnis filius.	197	
		Herculis oraculum apud Aegyp.	57	Histiæotis ora super Artemisium	210	
		Herculis columnæ ubi	109. 130.	Histiæa urbs capitur.	213	

Homerus & Hefio. deorum opifices	53	Hyperboreorum sacra	112	Indus fluuius.	114	
Homerus de raptu Helenæ	63	Hypoleo promontorium	115	Indi à Dario subacti	ibi.	
Homeri Epigoni	112	Hyrani populus ubi.	99	Indorum in Xerxiano exercitu armatu-		
Homericæ profectionis cōmentarij.	267	Hyrgis fluuius.	116.	ra.	194. 196.	
Homeri cecitas	ibi.	Hyria urbs à quibus condita	209	Indathyrus filius Saulij rex	119. 125	
Homeri epigramma pro Mida Phrygum	ibi.	Hysies populus ubi.	150	Ingenium Persarum quale	18	
rege.		Hystaspes Arsamenis filius	41	Inopia & impossibilitatis numina.	237	
Homeri nomen unde	268	Hystaspes Darij filius.	194	Institores primi Lydi extitere	20	
Homeri minor Ilias	ibi.	Hystriches ubi gignantur	136	Institutio Persarum.	28	
Homeri Phocais.	269	I Admon Samius	68	Insomniorum ludibria.	186	
Homerus apud Chium	270	I Ialissus ubi	30	Insulani Iones qui.	29.	
Homeri Cecropis, Batrachomyomachia		Iapygia	103.	122	Insule Oenuse.	33
Epicichlides	ibi.	Iapyges Messapij	122.	209	Insule Echenades ubi	45.
Homeri uxor & filia	271	Iardanna ancilla		2	Insula natans ubi	73
Homeri caminus	272	Iasonis aureus tripus.		134	Insula beatorum ubi	82
Homeri Eresione	273	Iatragoras.		144	Insule rubri maris	96
Homeri mors & sepulchrum.	ibi.	Iberiam Persæ occupant		32	Insule Castiterides ubi.	99.
Homericæ sepulchri inscriptio.	ibi.	Ibidis forma.		56	Intaphernis facinus & mors	99
Homerus Acolicus.	ibi.	Ibidum duplex genus		ibi.	Intercalationis mensis à quibus introdu-	
Homeri etas	274	Ibis Aegyptijs sacer.	55.	56	etus.	7. 44.
Homini satius mori quàm uiuere	6	Ichne urbs terræ Bottiæidis.	200	10	filia Inachi regis.	1
Homini calamitosa conditio	7	Ida mons.	191	10	à Phœnicibus rapitur.	1
Homini prima & natu. uox	43	Ieiunia & festus dies Isidis	135	10	stuprata	1
Homo fato functus ubi per letitiam ter-		Ienysus urbs ubi	78	Iones à Cræso subacti	2. 5. 6.	
ræ demandetur.	139.	Ignem Persæ deum arbitrantur	80	Ionico genere excellentes		11
Homines in fortuitorum arbitrio & non		Ignis Aegyptijs animata belua dictus.	80	Ionum ciuitates.		29.
contra	191	Iyræ populus ubi.	111	Ionum linguæ	4.	29.
Hoples Iouis filius.	149	Ilias minor Homeri	268	Iones insulares qui		29
Horæ diei à quib. inuentæ sint	62	Iliensis ager	155.	191	Ionum nomen refugerunt Græci	29
Horti Midæ Gordij	242	Iliensi Mineræ mille boues à Xerxe im-			Ionum cur. XII. ciuitates	30
Hostiæ Pythio à Cræso consecratæ.	9.10	molantur.	191	Iones ab Achiiis suis sedibus pulsi.		30
Hotaspis Artachæi filius Assy. dux	194	Ilium ubi	45	Ionum reges qua progenie oriundi.		30
Humanarum rerum inconstantia	2	Ilij obsessio & expugnatio	64	Iones ueri et genuini qui		30
Humane uitæ anni. LXX.	7.	Iliissus fluuius	212	Ionum qui ab Apaturijs arceantur		30
Humane uitæ breuitas & calamitas.	191	Imbecillitatis fortissima necessitas	210	Ionum Panonium sacrum		ibi.
Hyampolis urbs	225	Imbrus.	142.	Ionum insularum deditio.		33
Hyampeus uertex.	225	Imbribus uacantes.	135	Iones Biantis consilium spernunt		34
Hyacinthia Lacedæmo. solennia	244	Imperium Priami à Græcis euersum	2	Ioniam Harpagus subigit		34
Hybla urbs.	206	Impossibile sortem fato destinatam posse		Iones quò Aegyptum diuiserint		46
Hydarnes Persa.	91.	effugere.	19	Iones ubi & unde dicti.	95.	226
Hydarnes Hydarnis filius Pers. dux.	195	Impossibilitatis numen	237	Iones ignauissimi hominum.		128
Hydrias regio	159	Inarus Psammetichus uir Pœnus	183	Ionice rebellionis occasio		142.
Hyela ager Oenotriæ	33	Inconstantia rerum humanarum	2	& initia.		146
Hyenæ ubi nascantur	136	Indi Callatiæ parentib. uescuntur.	85	Ionum fuga.		159.
Hygennenses populus	95	Indorum multitudo.	96	Ioniarum nauium catalogus		161
Hylea locus	109. 118	Indi Calandæ.	96	Ionibus Persarum mine intentatæ		ibi.
Hyllæa	149	Indicum aurum	ibi.	Iones laborum insueti		161
Hyllus interimitur	248	Indicæ regionis descrip. & situs	ibi.	Iones tertio in seruitutem redacti.		164
Hymæes Persa	158. 159	Indi pecuarij & eorum mores	97	Iones Darij tributarij.		166
Hymæa obitus	159	Indorum nauigia	ibi.	Ionum in Xerx. exer. armatura		196
Hymæssus	181	Indi egrotos suos epulantur	ibi.	Iones Pelasgi Aegiales appellati		ibi.
Hymni deorum ab Hom. conscripti.	267	Indorum coitus in propatulo	ibi.	Ionæ Græcis iterum restituta		262.
Hypachei iam Cilices appellati.	196	Indorum genitura atra	ibi.	Ionæ translatio		ibi.
Hypacyris Scythiæ fluuius	115. 116	Indicæ formicæ.	97	Ioui decimæ necessario redduntur		19
Hyperanthes fluuius impotabilis.	110. 115. 120	Indici cameli forma & pernecitas	97	Iouis Carij sanum apud Mylassum		34
Hyperathes et Abrocomes Darij filij.	217	Indica animalia grandiora cæteris	98	Iouis Beli templum & simulacrum.	36. 134	
Hyperborei ubi	110	Indis sol matutinus ardentiss.	97	Iouis Thebani templum		36

Iouis cultus apud Meroen.	48	Iupiter æreus decem cubitorum ubi	258	Lapis Porinus, Parius	148
Iouis sanum apud Tesprotos	54	Iurare per aquam Stygis.	171	Lapidum aceruus à Dario congestus	121
Iouis oraculum apud Aegypt.	57	Iusti principis officium	81	Lapis Melampyguſ	216
Iouis Ammonij templum à Cambyſe ac-		K iki quid ſit.	59	Lapideus leo ubi.	217
Iouis Beli pulvinar. 107	(cenſum. 82)	Abda Amphionis filia.	153	Lariſſæ Acoliæ ciuitas	30
Iouis forenſis ara	145	Labynetſus Babylon. tyrannus.	16	Laſus Hermionis filius.	185
Iouis filiorum cognomina.	149	Labynetſus Aſſyriæ rex	37	Laureorum corona	190
Iouis militaris templum	159	Lacedæmonij Cræſo amici	2. 10.	Laxij Sauromatæ ubi.	111
Iouis Olympij delubrum	44	Lacedæmonij potentiſſ. Græcorum	11.	Lebæa urbs	241
Iouis curruſ in Xerx. exercitu. 190.	238	Lacedæmo. leges à Lycurgo.	15	Lebotus Spartiatarum rex	15
Iouis Amphlyſtij templum.	215	Lacedæ. bellum Tegeatib. inferunt	15	Lebedus	29
Iphigeniæ apud Tauros cultus	125	Lacedæ. compedes apud Tegeatas	ibi.	Leenæ partus.	98
Iphni locus quidam.	212.	Lacedæ. quibus artibus Tegeatibus facti	14	Ledanum, aliâs Ladanum.	98.
Iraſa locus ubi.	151	ſint ſuperiores	17	Ledanum quo modo colligatur	98
Is urbs & flumen.	25	Lacedæmo. Argiuorumq; pro agro Thy	17	Ledanum medica uirtus.	ibi.
Is fluuius in Euphraten ſe inuoluit.	35	rea dimicatio	17	Legati Darij in puteum coniecti	202
Iſagoras Tiſandri	149	Lacedæmon. coma poſt uictoriam de Ar	ibi.	Legati non uiolandi	202
Iſidi uacææ ſacræ	50.	giuiſ.	86	Leges Athen. à Solone conditæ.	6
Iſidis ſimulacrum	50.	Lacedæ. expeditio aduerſus Polycra.	86	Leges & inſtituta Babylon.	39.
Iſidis templū maximū in urbe Buſiri.	54	Lacedæ. in Samum expeditio.	86.	Lemnum oppidum. 142.	capitur. 182
Iſis Ἥρατις. id eſt Ceres dicta.	54. 73	Lacedæ. mos in ſumendis ſupplicijs	129	Leocides Phidonis Argi. tyrann. filius.	179
Iſidis & Dionyſij filij	73	Lacedæ. de ſeiſiſ opinio	167	Leonis ex auro effigies.	10
Iſidis ſacræ & feſtæ.	153	Lacedæ. regum ſunera.	158	Leon & Hegeſicliſ Sparti. tyranni	12
Iſmares lacus famoſiſſ.	199	Laced. liſ de progrediendo ad bellū.	176	Leo Sardius.	17
Iſmenij Apolliniſ templum	10	Lacedæ. oratio ad Platæenſes	ibi.	Leonides 145. in crucem tollitur	219.
Iſſedoni populus	40	Lacedæ. uirtus.	197	Leonidis regis Spart. genealogia.	214
Iſſedones populus	110. 111.	Lacedæ. oratio ad Hydarnē Perſam.	202	Leonide cædiſ uindicta	238
Iſſedonum mores	111.	Lacedæ. conſuetudo	215	Leonum natura atq; loca	201
Iſtri ortus & fluxus	49	Lacedæ. oratio ad Athenien.	242.	Leones ubi gignantur	ibi.
Iſter ubi	115.	Lacedæ. frugalitas	258	Leo uiri nomen	211
Iſter ſemper par.	115	Lacedæ. occiſorum ſepultura.	258	Leontini populus.	206
Iſthmūſ Cnidie	35	Lacmon mons ubi.	260	Leo lapideus.	217.
Iſthmūſ muro præſeptuſ à Miltiade	165.	Lacrines Aeolus	31	Leporis ſæcunditas	98
Iſthæotiſ locus proximūſ Oſſæ et Olym.	11	Lactiſ mulgendi moſ apud Scythas.	108	Lepreum oppidum.	129
Iſthæi populus	35	Lacus Tritonidiſ.	135	Lepus ex equa natus	193
Itanus oppidum	130	Lacus unde pix hauritur	136	Leros inſula.	159
Iudiceſ regij apud Perſas	85.	Lacus Stymphaliuſ ubi	171	Leſbuſ inſula ubi.	32. 40.
Iudiciſ corrupti iuſtæ uindictæ exemplū	(142)	Lacus famoſiſſ.	199	Leſbuſ quando habitari cœpta.	274.
Iuencuſ eſui aptuſ	59.	Lacus piſcoſuſ et ſaluſ.	199	Leſbij à Polycrate uicti.	85
Iunoniſ feſtum	6	Lacus Boebeiſ ubi.	201	Leucadiuſ Hippomachuſ aruſpex	251
Iunoniſ duæ imagines ubi.	77	Lacus Gygeuſ ubi.	20	Leucadij Dorica gens	216
Iunoniſ templum ubi	121. 253. 255.	Lada inſula ubi	160	Leucon oppidum Aſiæ.	131.
Iupiter expiator hoſpitaliſ	9	Ladice uxor Amafiſ.	77	Leutychideſ Menariſ filiuſ	169
Iupiter apud Perſas	27	Ladice uotum	77	Leutychideſ Spartiatarum rex.	ibi.
Iupiter Bel apud Babyloſiuſ	36	Laij delubrum. 130. oraculum.	145.	Leutychideſ fuga & moſ	170
Iupiter arictina facie apud Aegypt.	51.	& genuſ	148	Leutych. oratio de depoſito reddend.	172
Iupiter Ammon	51. 134.	Lampato Leutychidiſ filia	170	Leutychidiſ genealogia	240
Iupiter Thebanuſ	53.	Lamponiuſ ubi.	142	Leutychidiſ ſtratagema.	261
Iupiter liberator, & eiſ templum.	104	Lampſacum urbuſ.	158	Lex Caricarum mulierum in maritoſ.	30
Iupiter Scytharum deuſ	116	Lana arborea ubi.	98	Lex oppignoradi paterni cadaue. ubi.	68
Iupiter Papæuſ apud Scythas.	ibi.	Laodamaſ Phoceniſ.	128	Lex omnium rex & domina	198
Iupiter Lycæuſ.	138.	Laodamaſ Eteocliſ filiuſ	148	Liberi cultuſ apud Meroen	48
Iupiter Cariuſ.	149	Laodice.	113	Liberi nomen quando apud Perſas.	53
Iupiter Lacedæmoniūſ.	167.	Laos oppidum	162	Liber Aegyptijſ Oſiriſ dictuſ.	70
Iupiter cœleſtiſ.	ibi.	Laphaneſ Euphoriſ filiuſ	183	Libya unde ſortita nomen.	114
Iupiter ſub nomine Xerxiſ.	193	Lapidicînæ pyramidum	44	Licheſ Delphici oraculi coniectoſ	13
Iupiter Xuthi filiuſ	196				

Liliorum ingens uis ubi	59	Lycæus Iupiter.	138	Magi populus Mediæ.	21
Liliorum radices esui apti.	ibi.	Lycæretus Mæandri germanus	142	Magi Persarum.	29.
Limnæcium regionis Milesiorum	4	Lydius Atys filius.	2	Magorum commentum ut Persarum im-	
Lindos oppidum	30	Lydi populus antea Meon. uocatus	2	perium occupent	89
Lindi populus è Rhodo	206	Lydorum expiandi ritus idem qui apud		Magi cuiusdam imperium apud Pers.	90
Linus modulationis genus apud ægyp.	57	Lydorum partes primæ in (Græcos. 7		Magorum cædes.	93
Linum Colchicum, Sardicum, Aegyp.	61	consulendis oraculis	10	Magophonia Persarum festum.	93
Lipaxus urbs ubi	200	Lydo. Medorumq; quinquennale bellū.	15	Magistum oppidum	129
Lipoxais Targitai filius	108	Lydo. Medorumq; bello dies repete nox		Magnarum iniuriarum uindictæ.	64
Lipsydrium oppidum.	148.	Lyd. Medorumq; fœdus. 15. (facta. 15. 22		Magnetes populus	95
Lissus fluius ubi	199	Lydorum ritus ineundi fœderis	15	Magnesia urbs ubi	100. 212.
Lissi flu. aquæ copijs Xerx. non suffece-		Lydorum strenua gens	16	Magna cum periculis suscipiuntur	192
Lisse oppidum ubi.	200. (runt. 199	Lydorum gens equitandi peritiss.	ibi.	Malea promontorium ubi	17
Literæ Histiaei produntur	160	Lyd. cum Persis conflictus, et fuga	16	Male dextra in contumeliam deraſæ.	65
Literarum mira occultatio.	220	Lydia auri ramenta è Tmolos provenien-		Malena.	164.
Literæ Themist. ad Iones lapi. incisæ.	223	Lydia Halyattis regis (tes habet. 20		Males Aetolus.	179.
Literarum per sagittam trāsmisio.	239	sepulchro se nobilem iactat	ibi.	Mandanes Astyagis filia.	22
Literæ capiti impressæ.	144	Lydorum filia omnes prostituuntur	20	Mandanes Cambysi nuptum datur	22
Literæ Græcorum ex Phœnicib.	147	Lydorum mores & leges	20	Mandrocles Samius. 120. & eius monu	
Littus pulcherrimum ubi	163	Lydi primi omnium aureū argenteumq;		Mantieni po. ubi. 6. (mentum. 121.	
Locri epizephyrij populus	ibi.	nummū ad utendū percusserunt	20	Mantieni montes	37. 40
Locri Ozolæ populus	224	Lydi primi caupones institutoresq;	20	Mantiena urbs	132
Lotophagi populus ubi	134. 135	Lydi primi inuētores ludorum	ibi.	Maneros Aegyptijs quid.	57
Lotos ubi plurima.	59	Lydi in Thusciam primos colonos dedu-		Marathonem occupat Pisistratus	12
Loti radix esculenta	ibi.	Lydorum diuisio. 20 (xerunt. 20		Marathon locus	175
Loti fructus descriptio	134.	Lydorum cum Cyaxare prælium.	22.	Marathonia cladis	178
Lotij mulieris usus	62	Lydi è Sardis per Cyrum exacti.	31	Mardonius Gobrys filius	166. 183.
Lucern. accensarū festum apud ægyp.	54	Lydi Caribus germani.	34	Mardonius uulneratur	166
Lucernarum incensio	216	Lydi pop. tributum Dario pendens	95	Mardonius à præfectura semouetur.	174.
Lucus platanorum.	159.	Lydorum in Xerx. exer. armatura.	195	Mard. orō de bello Græciæ inferēdo. 184.	
Lucinæ tributum	113	Lyda mons à Pedasij extructus	35	Mardonij in Lacedæm. obiurgatio	252.
Ludorum primi inuētores Lydi.	20	Lydeus fluius	201	Mardonij cædes	255
Lunæ festum.	52	Lygdamus Naxius	12	Mardanus Xerx. exercitus ipeator.	195
Luna Persarum. præses	190	Lygies quam armaturā in Xerxiano ex-		Mardus Heræades Sardium muros pri-	
Luporum sepultura.	55	ercitu tulerint	194	mus conscendit.	17
Lupi ex hominibus.	123	M Acæ populus	134. 145	Mardi Persarum genius.	26. 96
Lutriæ ubi capiuntur	ibi.	Macedones à Dario subacti.	166	Mariandini populus	95
Luxus Persarum	258	Macedo Amyntæ filius	241	Mariandini à Cræso subacti	6
Lycij in ptatem Cræsi subacti	6	Machlyes populus.	134	Mariandinorū in Xerxi. exerci. armatu	
Lyciorum è Creta origo	34. 196	Macrobij pop. Aethiopiæ	80. 96	Mare Sardonium ubi. 33 (ra. 194	
Lycus Pandionis filius à fratre pellitur		Macrones populus	61	Mare Caspium	49
Lycorū nomen et leges. 34. (Aegæo. 34		Macrones quam armaturā in Xerxiano		Mare atlanticum, rubrum	40. 73. 113
Lycij ab Harpago uicti.	35	exercitu tulerint	195	Mare Echinadum insularum.	45.
Lycij populus Dario tributarius	95	Maistorium urbs supra Gelam.	206	Marea urbs ubi.	46
Lyciorum in Xerx. exer. armatura	196	Madyes filius Protothiæ Scyth. rex.	22	Mariandicus sinus ubi	113
Lycij quondam Termile uocati	ibi.	Madytus urbs	189	Maris fluius	115
Lycius Cyberniscus Sacæ filius	197	Mæandri campus.	4. 45	Mares quā armaturā in Xerxi. exercitu	
Lycidas cū uxo. et liberis lapidatur.	244	Mæandri campos Mazares incurſat	32	Maronea Græca urbs. 199 (tulerint. 195	
Lycophronis Perian. filij interitus. 87. 88		Mæander fluius. 100. 159. & eius		Martis oraculum ubi	57. 195
Lycus fluius.	126. 189	fontes ubi	188	Martis sepulchrum apud Scythas.	116
Lycurgus Aristolaidi filius.	11	Mæandrius Polycratis scriba	100	Marsya fluius	158. 159
Lycur. et Megacles Pisistratū eiſciunt.	11	Mæandrius Sami procurator	104	Masanges Aorizi filius Pæno. dux.	194
Lycurgus Spartiata integerrimæ uitæ.	13	Mæandrii oratio ad Samios	104	Masamis elogium	198.
Lycurgo oraculū à Pythia redditur	13	Meotis palus ubi. 22. 108. 114. 116		Masij Persarum genus	26
Lycurgus legum lator apud Lacedæ.	13	120. 123. 125. 126.		Masistes Darij Xerx. exercitus impera-	
Lycur. Leoboti Spartarum regis tutor.	13	Meotei populus ubi.	126	Masistij cædes. 247. (tor. 195	
Lycurgi delubrum apud Spartiatas	13	Magdolis oppidum ubi	73	Masistius à Græcis Macisius dictus.	247

Mafistij cædes.	247	Megacles Alcmeonis filius	11. 179	Mentiri apud Persas turpiss.	28
Mafiste & liberorum eius cædes	263	Megacles et Lycurgus Pisistratum impe-		Mentor Ithacensis ab Homero celebra-	
Massagetæ populus ferus et robustus.	40	rio Athenien. pellunt.	11	tus.	267. 271
Massagetarum deus sol	41. 42	Megacles Clithenis gener factus.	180	Mentule portentum apud Aegyp.	52.
Massagetarum uictus	42. 43	Megacles Hippocratis filius	ibi.	Mæreos stagnum	56. 71
Massagetarum uxores communes.	42.	Megacreon Abderites.	200	& eius descriptio.	95
Massagetarum senes immolantur	43	Megapanus Hyrcanorum dux.	194	Mæris Aegyptiorum rex	60
Mastyes populus	139	Megarenfis populus	206	Mæris præclara opera.	60
Maternum genus nobilius paterno apud		Megarenfis plebs uenundatur.	207	Mænia lignea Budinorum	126
Matris Martis templū ubi.	55 (Lycios. 34	Megistiæ extispicia	216	Meones ante Lydi appellati.	2.
Matieni populus.	14	Megistias Acarnas à Melampode proge		Meraphij Persarum genus.	26
Matienorū in Xerx. exer. armatura.	194	Megistæ epigramma.	218. (nitus. 217	Mercurij statua 55. et templum	69
Maxyes Poeni ubi	136	Melampodis postulata ab Argijs.	250	Mercurius quibus gentibus colatur.	139
Mazares Medus	31	Melampus Bacchici sacrificij inuentor		Mermnade populus	2
Mazares Prieneses subigit	32	apud Aegyp.	52	Mermnadarum tyrannis	3
Mazares Mæandri campos incurfat.	32	Melampygius lapis.	216	Meroen oppidum ubi	48
Mazares moritur	ibi.	Melanchleni populus	123.	Mesambria urbs ubi.	121. 199
Meci populus	96	Melanchlen. mores et nomenclatura.	123	Mesambriam urbem quis cōdiderit.	164.
Mecyberna Græca urbs.	200	Melanchleno. uictus humana caro.	ibi.	Messana olim Zancle	208
Medea Colchorum regis filia	1.	Melana sinus quidam & fluuius	193	Metalla aurea atq; argentea ubi	199
Medeæ raptus à Græcis	1.	Melanopus Ithagene.	266.	Metallorum aureorum certamen	257
Medicum imperiū Halys fluuius termi-		Melas, aliàs Pirus, fluuius	30	Metallum salis	135
Medicum nomen Græcis ter-	(nat. 14	Melas fluuius ubi.	213.	Metapontini populi ubi.	110
rorem incutere solitum	177	Meles primus rex Sardium.	17.	Metiochus Olori filius.	165
Medici singuli singulorum morborum a-		Melibœa urbs	212	Metra Venus.	27
pud Aegyptios.	57.	Meliensis sinus ubi	112	Micythus Anaxilai famulus	209
Medicæ nationis gentes quæ	21	Meligenes unde appellatus	266	Midas Barbarorum secundus apud Del-	
Medi Diocē sibi iudicem constituunt. ibi.		Melissa Periandri uxor	87. 115	phos munera posuit	4
Medi regi suo regiam ædificant.	21	Melissa à Periandro occisa	ibi.	Mide sella apud Delphos	4
Medi à Scythis prælio fusi Asiæ imperi-		Melites fluuius	266	Midas Gordij filius Phryg. rex	4. 267
um amittunt	22. 27	Mellis ubi maxima copia	136	Mide Gordij horti	242
Medi Ninum ciuitatem expugnant.	22.	Melois annis	254	Mide Gordij epigramma ab Home.	267
Medi inebriatos Scythas interimunt	ibi.	Melyenses populus	95	Milefiorum cum Halyatte bellum	4
Medi Assyrios subigunt.	22	Memnonia regio	147	Milefiorum duo acerba uulnera	4
Medis canis spæca dicitur.	23	Memnona urbs ubi	147	Milefiorū oppugnatio per. XI. annos.	4
Mediæ regionis facies	23	Memnonia Susa	206	Milefiorum cum Halyatte fœdus.	5
Medimnus Atticus mēsuræ genus.	38. 168	Memphis urbs.	74	Milesij Cyro confœderati	29
Medorum bellum cum Halyatte	4	Memphis urbs à Mene primū cōdita.	60	Milefiorum correctio	142
Medorum tyrannus Cyaxares.	15.	Memphis urbis situs & descriptio.	60.	Milefiorum & Carum fuga	159
Medo. bellum quinquennale cū Lydis.	15	Menalippus Astaci filius	149. 155	Miletum oppugnatur	4
Medorum & Lydorum bello dies repen-		Mendacium dicere quando expediat.	92	Miletus urbs Ionie	29. 141
te nox facta.	15. 22	Mendesium ostium Nili	46	Miletus capta diripitur.	162
Medo. & Lydo. mos ineundi fœderis	15	Mendesij populus	51	Militiæ ordo à quo primū distributus.	22
Medorum ab Assyrijs defectio.	20	Mendesij cur oues immolent, capris absti-		Militum Cambysis depastio	82
Medo. imperium ad Pers. translātū	27	nentes.	51	Milo Crotoniates luctator	103
Medorum à Dario defectio	27	Mendesij capras uenerantur	52	Miltiades Athenien. dux.	128
Medo. in Xerx. exer. armatura.	193. 196	Mendesij caprarios præcipuo honore af-		Miltiades Cimonis filius tyrannus	164.
Medorum appellatio unde	194	ficiunt.	ibidem	Miltiades uictor in Olymp. certamē.	165
Medi ubi.	113	Mendētis templum	5	Miltiades capitur	ibi.
Megabates Persa	143	Mendes quid lingua Aegyptiaca	52	Miltiades Chersoneso potitur	ibi.
Megabazus Megabatis filius	197	Menelaus Helenam recuperat.	64	Miltiades Parum obsidet.	180
Megabizus Persa.	91	Menelai portus ubi	133	Miltiadis accusatio & obitus.	181
Megabizis oratio ad holiarchiam	93	Menes primus regnasse fertur	44. 60	Milyada Milyæ Solymi	34
Megabizus Zopyri filius.	107	Mensa solis	81	Minerue templi deflagratio.	4
Megabizi elogium.	129.	Mensis intercalaris	7	Minerue templum cognomine Assesia.	4.
Megabizes in Pænos exercitū ducit.	140	Mensis intercal. à Græc. alijs additus.	44	Minerue duo templa apud Assesum	5
Megabiz. Xerx. exercitus impator	195	Mentes nauicularius	266	Minerue Pallenidis templum	12

Miner. Ale. & templū apud Togat. 13. 256	Murium auxilia. 69	Naxus insula 142. 143
Miner. tutelarī templū apud Chios. 32	Murichides Helleſpontius. 244	Naxus insula à Piſiſtrato ſubacta. 12.
Miner. oraculum apud Aegypt. 57	Mus Europæus. 240.	Naxij populus 206. 226
Miner. ueſtibus apud Saioſ 76	Muriū tria genera apud paſtorales Pæ- nos. 136	Nebriſ. 115.
Miner. inaurata ſtatua ubi 77	Murus ligneus Perſarum 255. et eiuf- dem expugnation. 256	Necus rex Aegypt. Pſammiti filius. 73. 113
Miner. lapidea duo ſimulacra. 77	Muſici Argiui 102	Necus à quo interemptus. 72
Miner. parentes 134	Muſſele Africa. 136	Neci uictoria contra Syroſ 73
Miner. egis. 145	Muſei ſortes & earundē edifierator. 183	Necceſſitatis numen 237
Miner. Craſſa. 152	Mycæ promontorium. 30.	Neleus Codri. 261
Miner. urbana 155	Mycerinus rex Aegypti 68	Neon urbs ubi 224. 225
Miner. templum in Sigæo 191	Mycerini clementia & iuſtitia. 68	Neptuno Heliconio Pannionium locus ſa- cer. 30
Miner. illa. ſc. 1000. boues immolantur à Xerxe 225.	Mycerini filia mors & ſepultura. 67	Neptunus Afrorum deus 53
Miner. fanum 225	Mycerini concubina 67	Neptunus Thamimaſades. 116.
Miner. protemularis. 234	Mycerini oraculum et pyramis. 68	Nep. liberator et eiuf. templum. 213
Miner. Sciradis templum 34	Mycorum in Xer. exer. armatura 194	Neptuni templum apud Potidaeas. 240
Miner. & Sarpedo Europæ filij 145	Mygdoniam à Bottiæide Axius dirimit. (200	Neptunus æreus ſeptem cubitorum 258.
Minoæ Selinufiorum colonia. 209	Mylafforum fanum. 34	Neflus fluuius Abderorum 201
Minois cædes. 30. 129.	Mylaffa oppidum ubi 159	Neuri populus & eorum mores 110. 123
Minyæ populus 30. 129.	Myliarum in Xer. exer. armatura 195.	Nicandra Dodonaorum ſacerdos 54
Minyæ cōmento ſuarum uxo. liberant. 129	Myliſſa oppidum ubi 195.	Nicodromus Cincæthi 173
Miſi Caribus germani. 34	Myliſſa oppidum ubi 195.	Niger ſinus ubi. 165
Miraculum maximū Perian. oblatum. 5	Myliſſa oppidum ubi 195.	Nili fluminis origo 46. 49
Mitradates paſtor Cyri nutritius. 23. 26	Myſſus aliàs Candaules dictus 2	Nili fluminis oſtia 46
Mneſiphilus Athen. 227.	Myrnia Aeliæ ciuitas 30	Nili flu. natura et incrementum. 46. 47
Modus ineundi exercitus numerū 193	Myrios ſtagnum. 44	Nilus ſolus annuum auram caret 47
Molofſi populus. 30	Myris rex. 45	Nili fontes ignoti 48. 49. 115
Momemphis oppidum 74	Myrſus Gygiſ filius 100	Nilus ſcopuloſus 48
Mons Arabicus 44. Punicus 44.	Myrſes Perſarum dux. 159	Nilus Africam mediam diuidit 49. 60
Mons Afrius ubi. 66	Myrcinus urbs ubi 159	Nilus Aegypti fluuius 114
Mons Atlas ubi 135.	Myrenei populus 182	Ninum ciuitatem Cyaxares obſidet 22
Mons ingēs euerſus indagadis metal. 166	Myrias quid ſit 193	Ninum ciuitatem Medi expugnant. 116.
Mophis mons. 48	Myſi à Cræſo ſubacti 6	Nini oppidi ſitus. 38
Mortis ſtatua exēplaris apud Aegy. 57	Myſi populus ubi 95	Ninus Aſſyriorum urbs 71
Mortuorum apud Aegy. condituræ 58	Myſia ab Hymæa capitur 159	Nipſei Thraces 121
Mortuorum letitia ubi. 139	Myſorum in Xer. exer. armatura. 195	Niphraga unus Pierum murus 199
Mors optatiſſimum perfugium ærumno- mæ compendia 185. (ſe uita 191	Myus urbs Ioniæ 29	Niſa oppidum ubi. 96
Mofchi populus 96	Myuſij populus ubi 160	Niſei equi 98. 190
Mofchorum in Xer. exer. armatura. 195	Nacæ populus ubi 134	Niſus campus grandes fert equos 190
Mof. nocci populus. 9.	Napariſ Scythiæ fluuius. 115.	Nitētis Aprijs regis filia 77
Mofynæcorū in Xer. exer. armatura. 195	Nafamones populus 49. 133	Nitocriſ reginæ Babylon. egregia monu- menta. 36
Mula mulum peperit. 193	Nafamonum coitus in propatulo. 116.	Nitocriſ Ninum oppi. ſibi ſubegit. 36
Mulæ partus 106	Nafamo. iuſurandum & diuinatio. 136	Nitocriſ epitaphium 37
Muli ubi non gignantur. 112. 127	Nafamonum cadauerum ſepultura 139	Nitocriſ Aegypt. regina fratrem ulciſci- tur. 60.
Mulorum ſpēs Scythiſ horrendæ. 127	Natho insula ubi. 74	Nitri ingens uis 58.
Mulier exuendo tunicam et uerecundiam pariter exiit 3.	Nature ſolertia. 98	Noas fluuius. 115
Mulieris ſimulacrum ex argento. 10	Naturæ leonum atq; eorundē loca. 201	Noctes in dies commutati 68
Mulieres à Dodonæis cur columbæ uocē Mulierum pudenda cippiſ à tur. 54	Nauib. longis qui primi uſi fuerint 39	Nocraniſ oppidum. 171
Seſoſtre inſcripta 60	Nauicula Babyloniorum. 59	Nomades Scythæ 4. 15
Mulieres Corinthiorum denudatæ. 155	Naues Aegyptiorum è ſpino. 88	Nomadæ Scytharum ſeditio 15.
Mulier ex turpiſ. ſpecioſiſſima facta. 168	Naues rubrica delibutæ 173	Nomades Pæni 134
Mulierū Attic. una cum liberis cædes. 181	Nauis quiniſ drachmiſ addictæ 196	Nomades ſagittarij 195
Mulieres ſtuprando extinctæ. 225	Nauium Perſicarum catalogus 60.	Nouem fontes ubi. 181
Munychia 231	Naucrates oppidum. 123	Nouus murus ciuitas Aeliæ, & Cuma- norum colonia. 30. 267

<i>Nova urbs oppidum in Pallenā.</i>	200.	<i>Onomacritus fortileg. Athe. cijcitur</i>	185	<i>Oratio Xerxis de inferendo bello Græ-</i>	
<i>Nox pro die ubi extitit</i>	190	<i>Opea Spargapithis uxor</i>	119	<i>cie.</i>	185.
<i>Nudium oppidum</i>	129	<i>Ophryneus urbs ubi.</i>	191	<i>Oratio Xerxis ad Persas.</i>	192.
<i>Nummi primum à Lydis percusi.</i>	20	<i>Opificum ignobilitas ubi</i>	75	<i>Oratio Corcyreorum ad Xerxem.</i>	209.
<i>Numina Persarum</i>	27	<i>Opiniones de Nili fluminis natura</i>	57.	<i>Oratio Harmocydis ad Phocenses.</i>	246.
<i>Nymphodorus Pythij filius.</i>	202	<i>cremento.</i>	47	<i>Orbelus mons ubi.</i>	140.
O <i>Asis urbs ubi</i>	82	<i>Opis ciuitas</i>	37. et dea. 113	<i>Orbis partitio secundum Herodotū.</i>	115.
<i>Oaxus oppidum Cretæ</i>	130	<i>Oraculū Halyatti à Pythia redditū.</i>	4.	<i>Orosange quid Persica lingua.</i>	232.
<i>Obeli Pheronis donaria</i>	62	<i>Oraculum Delphicum Cræso redditur.</i>	9.	<i>Orchomenij populus.</i>	30.
<i>Obeli Trochoides.</i>	75	<i>Oracula Græcorum.</i>	9.	<i>Orchomeniorum ager.</i>	225.
<i>Oceani ortus ubi</i>	109	<i>Oraculum Delphicum Cræsus uerū de-</i>		<i>Orci filius</i>	173.
<i>Oetamasades Scyialis frater.</i>	119	<i>prehendit.</i>	9.	<i>Ordo militiæ à quo primū distributus.</i>	22.
<i>Oculos in pectoribus gestantes</i>	136	<i>Oraculū Lycurgo à Pythia redditur.</i>	13.	<i>Ordissus Scythiæ fluuius.</i>	115.
<i>Odoranti populus ubi</i>	140	<i>Oraculū captiosum Spartiatis redditū.</i>	13.	<i>Orætis dolus.</i>	100
<i>Odryses ubi</i>	121	<i>Oraculum Pythiæ de ossibus Orestis.</i>	13.	<i>Oreætes indignam Polycratis affixi cru-</i>	
<i>Oebares Darij equiso</i>	94	<i>Oraculum Cræso redditum de muto si-</i>		<i>ci mortem luit.</i>	101.
<i>Oebazus Perses.</i>	267.	<i>lio.</i>	17.	<i>Oricus portus.</i>	260.
<i>Oebasi liberi occiduntur.</i>	120	<i>Oraculum Branchidarum de Pactya.</i>	31.	<i>Orneate populus.</i>	230.
<i>Oebarus Megabizi filius.</i>	164	<i>Orac. Ammonis Iouis de Aegyptijs.</i>	46.	<i>Oropus.</i>	175.
<i>Oecetor Gelonis progenitor</i>	206	<i>Oraculum Dodonæum omnium uetustis-</i>		<i>Orestes Agamemnonis filius.</i>	15.
<i>Oedipode delubrum</i>	130	<i>simum.</i>	53.	<i>Orestis proceritas & sepulchrum.</i>	14.
<i>Oea locus ubi</i>	152	<i>Oracula apud Græcos prima, eorumq;</i>		<i>Orithyia Boreæ uxor.</i>	212.
<i>Oenuse insula ubi</i>	33	<i>origo.</i>	53.	<i>Orpheus unde ortum duxerint.</i>	57.
<i>Oenotriæ ager ubi.</i>	ibidem	<i>Oraculi Ammonis origo.</i>	53.	<i>Orus Osiris filius rex Aegypti.</i>	70.
<i>Oenoen Boeotij occupant</i>	150	<i>Oraculorum origo secundum sententiam</i>		<i>Orus Græcis Apollo dicitur.</i>	70.
<i>Oenone insula</i>	226	<i>Herodoti.</i>	54.	<i>Oryes ubi gignantur.</i>	136.
<i>Oeroe insula ubi</i>	253	<i>Oracula apud Aegyptios quæ.</i>	57.	<i>Orthocorybantes populus.</i>	98.
<i>Oetofrus Apollo apud Scythas</i>	116	<i>Oraculum Pherori regi redditum.</i>	62.	<i>Ossa & Olympus Thessaliæ mōtes.</i>	11. 201.
<i>Oetæi montes ubi.</i>	216	<i>Orac. Mycerini regis ex urbe Buti.</i>	67.	<i>Ossa quinq; cubitorum.</i>	258.
<i>Oetym à Cræso subacti.</i>	6.	<i>Oraculum de area phiala.</i>	71.	<i>Ostenta Xerxi oblata.</i>	193.
<i>Offa falsus & refiliit.</i>	264.	<i>Oraculum Latone.</i>	72.	<i>Ostenta Delphis representata.</i>	225.
<i>Oileus unde appellatus.</i>	129	<i>Oraculum Siphnijs redditum.</i>	88.	<i>Osiris Aegyptijs Bacchus & Dionysius</i>	
<i>Olenus.</i>	30.	<i>Oraculum Corinthijs redditum.</i>	154.	<i>dictus.</i>	51. 70.
<i>Oleagena corona Olympicorum præmi-</i>	(um. 224	<i>Orac. promiscuum Argijs redditum.</i>	162.	<i>Ostia Nili septem numero.</i>	46.
<i>Olea in arce Atheni.</i>	227	<i>Oraculum Doloncorum.</i>	164.	<i>Otanes Pharnaspis filius.</i>	90.
<i>Olen Lycius</i>	115	<i>Oraculum Martis ubi.</i>	195.	<i>Otanis oratio de statu populari ad Per-</i>	
<i>Oliatus.</i>	144	<i>Oraculum Dionysii ubi.</i>	199.	<i>fas.</i>	95.
<i>Olorus rex Thraciæ.</i>	165	<i>Oraculum Atheniensium.</i>	203.	<i>Otanes Amastris pater dux Persarū.</i>	193.
<i>Olbiopolite populus ubi</i>	110	<i>Oraculum Argiuorum.</i>	205.	<i>Otanis morbus.</i>	105.
<i>Olophyxus urbs ubi.</i>	188	<i>Oraculum Cretensium.</i>	209.	<i>Othrys mons Thessaliæ.</i>	201.
<i>Ollas pulsandi mos</i>	168	<i>Oraculum Spartiatum.</i>	217.	<i>Otiōsus pro honestissimo habitus.</i>	203.
<i>Olympus Mysiæ</i>	8	<i>Oraculum Bacidis.</i>	223. 231.	<i>Ouium mira genera.</i>	98.
<i>Olympus et Ossa Thessaliæ montes</i>	11.	<i>Oracu. & delubrum Amphiarai.</i>	241.	<i>Oues sacræ Solis ubi.</i>	260
201. 210.		<i>Oraculum Persis à Bacide redditū.</i>	251.	<i>Orthium carmen.</i>	5. & A. Gellius capite
<i>Olympij Iouis delubrum</i>	44	<i>Oratio Prexasspis ad Persas.</i>	92.	<i>19. libri.</i>	16.
<i>Olympieni à monte Olympo dicti</i>	195	<i>Oratio Otanis de statu populari.</i>	93.	P <i>Pactyas Lydus à Cyro deficit</i>	31.
<i>Olympi. præmium corona oleagena.</i>	224	<i>Oratio Cois Mityleneorū præfecti.</i>	122.	<i>Pactyas Persis traditus</i>	32.
<i>Olympiodorus Lamponis</i>	247	<i>Oratio Histiei Milesii ad Scythas.</i>	128.	<i>Pactyca regio ubi.</i>	96. 97. 114.
<i>Olynthiorum ab Artabazo obsessio</i>	139.	<i>Oratio Aristagore ad Cleomenem.</i>	146.	<i>Pactyes quam armaturam in Xerxis ex-</i>	
<i>Olynthij ab Artab. trucidantur.</i>	ibi.	<i>Oratio Soficlis.</i>	153.	<i>ercitulerint.</i>	194.
<i>Onesylus Gorgi frater</i>	157	<i>Oratio Histiei ad Darium.</i>	157.	<i>Pactolus fluuius.</i>	156.
<i>Onesyli dolus & mors</i>	157.	<i>Oratio Cypriorum ad Iones.</i>	158.	<i>Pæan carmen quale.</i>	138.
<i>Onesyli caput in portas suspensum.</i>	158	<i>Oratio Persarum ad Ionū tyrannos.</i>	161.	<i>Pæoniæ situs.</i>	140.
<i>Onesyli sacrificia</i>	ibi.	<i>Oratio Leutychidis de reddendo deposi-</i>		<i>Pæones populus.</i>	156. 199.
<i>Onetes Phanagore.</i>	216	<i>to.</i>	172.	<i>Pæopla in Asiam abducti.</i>	140.
<i>Onochonus Thessaliæ fluuius.</i>	201	<i>Oratio Datis ad Delios.</i>	174.	<i>Pæones transportati.</i>	156.
<i>Onochonus Xerx. exercitui defecit.</i>	213	<i>Oratio Clisthenis ad procos filie sue.</i>	180	<i>Pæonijs ager ubi.</i>	201.

<i>Pæsus urbs ubi</i>	158	<i>Partus diuersa tempora.</i>	170	<i>Periander cum defuncta concubuit</i>	155.
<i>Pæti Thraciæ populus.</i>	199	<i>Parus insula</i>	143	<i>Periandri de nō recipiēdo filio editū.</i>	87
<i>Palestini Assyrii dicti</i>	78	<i>Parum à Miltiade obsidetur.</i>	180	<i>Periandri duo filij</i>	87
<i>Palladis barba.</i>	35	<i>Parycani populus.</i>	96	<i>Perinetades Demarmeni filia.</i>	145
<i>Pallene Phlegriæ prius appellata.</i>	200.	<i>Parycanorū in Xer. exer. armatura.</i>	194	<i>Perinthus urbs ubi</i>	121. 164
<i>Pallenidis Mineræ templum</i>	12	<i>Pasargadæ Persarum genus.</i>	26	<i>Perinthij à Persis subacti.</i>	158
<i>Palmarum Babylo. diuersitas</i>	38	<i>Pataici dij.</i>	84	<i>Perinthiorum cum Pæonib. singulare cer</i>	
<i>Palmarum spathæ.</i>	194	<i>Patarbemi aur. nasusq; præscindūtur</i>	74	<i>Perinthis expugnatio</i>	158. (tamē. 158
<i>Palme Babyloniciæ usus quis.</i>	38	<i>Patarum oppidum Lyciæ</i>	36	<i>Persarum uictus habitusq; priscus</i>	14
<i>Palme ubi multæ</i>	155.	<i>Pateræ aur. Delphis à Cræso missæ.</i>	4.10	<i>Persarum aspera regio.</i>	ibi.
<i>Pamisus Thessaliæ fluuius.</i>	201	<i>Pateræ aheneæ mira capacitas.</i>	14	<i>Persarum cum Lydis conflictus</i>	16
<i>Pamphylorū in Xer. exer. armatura.</i>	196	<i>Paternorum opificum successio ubi</i>	168.	<i>Persarum ingenium.</i>	18.
<i>Pamphylj populus</i>	95. 149	<i>Patirāphis Xerxiani currus auriga.</i>	190	<i>Persæ in ptātem Medorum redacti.</i>	22
<i>Pan unus inter. VIII. deos.</i>	52	<i>Patizithes magus.</i>	89	<i>Persis à Phraorte bellum infertur.</i>	ibi.
<i>Pan Aegyp. nouissimus deorum.</i>	70.	<i>Patrenses populus ubi.</i>	30	<i>Persarum complura genera</i>	26
<i>Panos templum ubi</i>	176	<i>Patumus oppidum Arabiæ.</i>	73	<i>Persarum à Cyro defectio</i>	26. 27
<i>Panos simulacrum</i>	52.	<i>Pausanias Cleonbroti filius</i>	120.	<i>Persarum præstantissimi pasargadæ.</i>	26.
<i>Pan quibus parentibus ortus.</i>	ibi.	<i>Pausanias Embroti filius.</i>	245.	<i>Persæ aratores Persæ pecuarij</i>	ibidem
<i>Panagyræ Athenien.</i>	177	<i>Pausaniæ exercitus ordo</i>	252	<i>Persæ gyrum coeli Iouem appellant.</i>	27
<i>Panes Perdiccæ dupli effecti.</i>	241.	<i>Pausaniæ uictoria aduers. Mardonii.</i>	255.	<i>Persæ deos ex hominibus ortos esse ne-</i>	
<i>Panetiūs Sofimenis.</i>	232	<i>Pausanias sagitta per latera ictus interijt.</i>	gant.		ibi.
<i>Pangeus mons ubi</i>	140. 199	<i>Pausaniæ præda</i>	258	<i>(256 Persarum ritus dum Ioui immolant.</i>	ibi.
<i>Panionius Chius</i>	235	<i>Pausaris Amyrteus</i>	80	<i>Persarum numina quæ.</i>	ibi.
<i>Panitis Messenij consilium in discernen-</i>		<i>Pausicæ populus</i>	96	<i>Persæ Vraniæ Veneri sacrificant.</i>	ibi.
<i>dis geminis.</i>	176	<i>Pecuarij Armenij ubi</i>	39	<i>Persis Venus Metra appellatur.</i>	ibi.
<i>Pannonium locus</i>	29. 30. 34	<i>Pecuarij Indi</i>	92	<i>Persarum natales.</i>	ibi.
<i>Pannonium sacrum</i>	29. 30	<i>Pecuarij Persæ</i>	26	<i>Persæ inter pocula consultant.</i>	28
<i>Panormus lacus ubi.</i>	32	<i>Pedasij popu. ab Harpag. expugnati.</i>	35.	<i>Pers. necessitudo uicinitatis maxima</i>	28
<i>Pantagnotus Polycratis frater.</i>	85	<i>Pedasenses populus ubi</i>	235	<i>Persarum Πελαιον</i>	28.
<i>Pāthaleon Halyat. filius Cræsi frater.</i>	20	<i>Pedicæ oppidum ubi</i>	225	<i>Persæ externarum rerum studiosiss.</i>	ibi.
<i>Panthelei Persarum genus.</i>	26	<i>Pedunculorum comestores.</i>	123	<i>Persarum institutio qualis.</i>	ibi.
<i>Pantheræ ubi gignantur.</i>	136	<i>Pedunculorum præmorsus</i>	133	<i>Persis flumina religiosissime coluntur.</i>	29
<i>Pantimathi populus.</i>	96	<i>Pelasgi po. 30. 53. et eorum lingua</i>	11	<i>Persarum mos in sepeliendis cadaueribus</i>	
<i>Panticapes fluuius</i>	110. 115. 116	<i>Pelasgi Aegialers nunc Iones dicti</i>	196	<i>defunctorum</i>	29
<i>Pantita sese strangulat</i>	218	<i>Pelasgi, Cranai, & Cecropidæ.</i>	226	<i>Persarum magi</i>	29
<i>Papæus Iupiter apud Scythas.</i>	116	<i>Pelasgi ex Attica exacti</i>	181	<i>Persarum clementia</i>	80.
<i>Paphlagones populus</i>	2. 15. 95	<i>Pella urbs Bottiæidis terræ.</i>	200.	<i>Persarum capita cur fragilia</i>	79
<i>Paphlagones à Cræso subacti.</i>	6	<i>Pellena Acheorum pars</i>	30	<i>Persæ ignem deum arbitrantur</i>	80
<i>Paphlago. in Xerxi. exer. armatura.</i>	194	<i>Pelios mons ubi</i>	154.	<i>201 Persarum uictus uiuendiq; spatium.</i>	81
<i>Papracæ pisces</i>	140	<i>Pelio Iouis filius.</i>	149	<i>Pers. uxores per uices concubunt.</i>	95.
<i>Papremus oppidum</i>	54	<i>Pelops Phrygis serui, regio</i>	184.	<i>186 Persarum satrapia.</i>	ibi.
<i>Papremitanis equi fluuiales sacri.</i>	56	<i>Peloponnesi gentes septem</i>	230	<i>Persarum conuiuia</i>	140
<i>Parapotami populus</i>	225	<i>Peloponnesium bellum</i>	257	<i>Persicum mare ubi.</i>	115
<i>Parasange quid</i>	44. 147. 165.	<i>Pelusium ostium Nili</i>	46. 72. 79	<i>Persarum cædes in conuiuio</i>	141
<i>Paralæ Scythæ unde</i>	108	<i>Peneus fluuius Thessaliæ</i>	187. 201. 210	<i>Persarum bellica arma</i>	156
<i>Paretaceni populus Mediæ.</i>	21.	<i>Pennis oppletus aer.</i>	112	<i>Pers. cum Caribus confertum bellum.</i>	159
<i>Paris Alexan. ad Proteum ducitur</i>	63	<i>Pentapolis antè Hexapolis appellata.</i>	30	<i>Persarum 2000 cæsa à Caribus</i>	150
<i>Parius lapis</i>	148	<i>Penthylus dux Paphius</i>	213	<i>Persarum obtruncatio</i>	159.
<i>Parius urbs.</i>	158	<i>Peræbi populus.</i>	201	<i>Persæ criniti</i>	162
<i>Parmys Smerdis Cyri filia</i>	195	<i>Percotes urbs ubi.</i>	158	<i>Pers. oratio ad Ionum tyrannos</i>	161
<i>Parnasi uertex ubi</i>	224	<i>Perdiccas, Gauanes, et Aërop. frës.</i>	241	<i>Persarum minæ Ionib. intentatæ.</i>	ibi.
<i>Parorcæ populi</i>	129	<i>Perdiccæ panes dupli effecti</i>	ibi.	<i>Pers. ornatus in Xer. exercitu</i>	193
<i>Parthenius fluuius ubi.</i>	61	<i>Pergamum unus Pierum murus</i>	199	<i>Persæ Cephenes appellati</i>	193
<i>Parthenius mons ubi</i>	176	<i>Perialla uaticina</i>	169	<i>Persæ immortales qui</i>	195
<i>Parthi populus.</i>	96. 99	<i>Periander Cypseli filius Corinthiorum</i>		<i>Persarum equestrium copiarum nume-</i>	
<i>Parthorum in Xer. exer. armatura.</i>	194	<i>tyrannus</i>	5. 86	<i>rus.</i>	ibi.
<i>Partus uipera & Leæne.</i>	98	<i>Periandro maximum miracu. oblatum.</i>	5	<i>Persici equitatus præfecti</i>	ibidem

Perficarium nauium catalogus	196	Phocensium cum Tyrrenis & Cartha-	Pisistrati nobile commentum	11
Perfarum origo unde	205	gincensibus nauale bellum	Pisistra. Athenarum imperio potitur	11
Perfarum cum Lacedæ. congressio.	215	Phocenses prælio uicti Corsica insula se-	Pisistratus Athenis eijcitur	11
Perfarum naufragium ad Eubœam.	222	Phocensibus Cadmea uicto (cedunt.33	Pisistrati uxor Phya.	12
Perfa. tabellionum cursus & modus.	234	ria obtigit.	Pisistratus illegitime cum uxore coit.	12
Perficariū copiarū apud Plat. ordo	249	Phocenses in Rhegium demigrant.	Pisistratus Marathonem occupat	12
Perfis oraculum redditum.	251	Phocenses capti lapidantur.	Pisistrati in Athenien. copiae	12
Perfarum luxus	256	Phocensium in Theſſalos eruptio	Pisistratus tertio urbe Athenis potitur.	12
Perſei specula.	46	Phocensiū regio à Barbaro uastatur	Pisistratus Naxum insulam subegit	12
Perſei templū, simulacrū, sandaliū ubi.	58	Phocia oppidum.	Pisistratus Delum insulam expiat	ibi.
Perſeus gymnico ludorum institutor	58	Phœbi fanum ubi.	Pisistratide Athenis pulsi.	149
Perſei profectio in Aegyp.	ibi.	Phœnices diffensionū autores cū Græ.	Pissyrus urbs, & lacus in ea salſus & pi-	199
Perſeus Affyrius.	167	Phœnices Palestini	scosus	199
Perſeus Danaes & Iouis filius	195.	Phœni. ad Africā cognoscendā miſi.	Pistricis Cræſi effigies apud Delph.	10.
Petra tribus	154	Phœnices literæ.	Pitana ciuitas Aeoliæ.	30
Petra Trechiniæ locus	213	Phoenix Aegypti sacrosancta auis	Pittaci Mitylenæi reſponſum ad Cræſ.	5
Phalerus urbs.	148. 151	Phœnicis auis descriptio	Pituitæ fluxus remedia.	135
Phalli.	52.	Phoenix fluuius	Pix Pieria ubi	136
Phanes Halicarnasseus genere.	78	Phraortes filius Diocis	Pixodoras Cyndiensis.	159
Phanem ulciſcuntur Aegyp.	79	Phraortes patre defun. ſuccedit in reg.	Platæanorum lingua.	11
Phanazatres Indorum dux	194	Phraortes bellum Perſis intulit	Platæa insula Africæ	130. 135
Pharandates Theaſpis filius.	257	Phraor. Perſas in ptātē Medo. redigit.	Platæa urbs.	131. incenditur. 227.
Pharenſes populus	30	Phraortes Aſiam ſibi ſubegit	ibi. Platæenſium ingens clades	255
Pharmiches præfectura ſubmoetur.	196	Phraortis interitus apud Affy.	Platæarum pugna	261
Pharnaspes Achemenidis	78	Phraorti Cyaxares in regno ſuccedit. ibi.	Platanorum ingens lucus	159
Phaſelis urbs	76	Phrataguna Darij regis uxor	Platanus aurea atq; uitis.	188
Phaſis	22. 61. 172	Phronima Etearchi filia	Plata. aureo monili à Xerxe donatus.	189
Pheatria quid	272	Phryges à Cræſo ſubaſti	Plinthinetes ſinus ubi	44
Phedima Otanis filia	90	Phryges populus ubi.	Pluuia nulla apud Thereos per ſeptem	130.
Phemius Smyrneus Homeri præceptor.	272	Phryges antiquiſſimi	annos.	130.
Pheneum urbs.	171. (266. 271	Phrygum in Xerx. exer. armatura	Pluuia apud Aegyp. portentofa.	76
Pherendates Sarangarum dux.	194. 195	Phryges Bryges dicti.	Phynis portus ubi	133
Pheretima Arceſilai regis mater	132	Phrynichi comœdia	Podion Doridis.	224.
Pheretima in Barceos crudelitas.	136	Phthiotis ora.	Pœnæ modus apud Perſas	28
Pheretima miſeranda mors	ibi.	Phya mulier ex tribu Pæanica	Pœni Aegyptijs ſe dedunt.	131.
Pheron rex cæcus	62	Phya Piſtrato uxor ducitur.	Pœnorum uariæ nationes.	133
Pheroni oraculum redditur.	ibi.	Phylacais & Autonous Delphorum he-	Pœni Nomades. i. paſcuales	134. 135.
Pheronis donaria.	ibi.	roes, & eorum delubrum.	Pœni ſaluberrimo corpore.	135
Phiala in balteis Scytharum.	109	Pidorus urbs ubi	Pœnorum paſtoritiorum ſacrificia	135
Phidippides Athenien.	176	Pieria pix	Pœni ubi. 137. Pœnorum in Xer	196
Philaon Gorgi filius	222	Pierum mari ubi	xiano exercitu armatura.	196
Philagrus et Euphorbus proditores	175	Pieria ora Boeotiæ.	Pogon Træzeniorum portus	226
Phileus Aeacis filius	164	Pigres Pœones.	Polichnitani populus	206
Philippus Butacides Olympionices.	145	Pindus mons ubi	Poli. & gnomonis inuentio.	62
Philitionis pyramides	67	Pinus locus. 270	Pini natura quæ.	165
Phillis Pangeorum regio.	199.	Pirus, aliâs Melas, fluuius	Polycratis prodigioſa fortuna.	85
Philocyprus à Solo. uerſib. celebratus.	158	Piromis Græcis quid	Polycratis ſmaragdus	85
Phirmus Athenien.	211.	Piſa urbs ubi.	Polycratis callidum commentum.	88.
Phla insula	134	Piſcibus Aegyptus abſtinet	Polycratis cædis occaſio	100
Phocais Homeri.	269	Piſcium qui Aegypto ſacri.	Polycratis filie ſomnium	100
Phocæa regio.	29. 33. 76	Piſciū genitura in ſtagnis apud ægyp.	Polycrates cruci affixus.	101
Phocæa quō capta et à Perſ. occupata.	32	Piſces pabulum equorum ubi.	Polynices	129
Phocenses	30	Piſcium mira copia	Polymneſtus Theræus	130
Phocenses primi longis nauib. uſi ſunt.	32	Piſces Papraces et Tilonas	Polyas Anticyrenſis genere	223
Phocensium murus	ibi.	Piſcatorum enigma.	Pollux & Caſtor Tyndarida	129
Phocensium demigratio in Corſicam.	33.	Piſistratus Hippocratis filius Athenien.	Pons ſuneſtus à Seſoſtre.	61
Phocensium execratio.	33	tyrannus.	Ponticum genus arboris	111
			Pontus Euxinus.	114.

Ponti amplitudo	120	Verex anno exaruisse.	208	Res diuinitus futura signis declarantur.	
Portentum ingens Hippocrati uisum	11	Prytaneum	175.	Restibus instructa pugna	195. (261
Portentum Cræso uisum est.	16	Psammitichus Aegypti rex	22.	Rhadanece genus clei & eius uis	178
Porata, al's Pyreton, Scythiæ fluuius.	115	48. 72.		Rhampsinitus rex Aegypti	64
Porinus lapis	148	Psammis rex Aegypti. Psammiti. filius	73	Rhampsiniti regis simulacra	64
Posideum urbs ubi	95	Psammis mors	74	Rhampsiniti filia prostituitur	65
Potidea, & eius ab Artabazo obsessio.		Psammenitus Cambysis filius, rex	79	Rhamps. pecunie diuissimus	ibi.
200. 239.		Psammenitus deponitur	79	Rhamps. regis descensus ad infernas se-	
Potideaatarum à Barbaris defectio	239	Psammenitus epoto taurino sanguine obijt		des.	65
Prasidiadis paludis inhabitatores.	140.	Psylli populus ubi	133.	(80 Rhapsodi Homericorum carminum ex-	
Præda Græcorum è Persarum clade.	258	Psyllorum expeditio aduersus austrum.	133	plosi.	149
Præda Pausaniæ	258	Psytalea insula ubi.	231	Rheginorum maxima cades.	209
Prælium circa Mafistij cadauer	247	Pteria locus Cappadociæ munitiss.	15	Rhenea	174
Præstij populus ubi.	209	Pteria urbs à Cræso expugnatur diri-		Rhegium.	33
Præsepe Mardonij à Græcis diripitur.		piturgs.	15.	Rhetium urbs ubi	191
Præxaspes Persa	83. (256.	Ptoon.		241 Rhæcus Philei filius.	89
Præxaspes se precipitem dat è turri.	92	Ptoi Apollinis sanum ubi	241	Rhodium mare ubi	35
Præxaspis oratio ad Persas.	92	Pugna instructa restibus	195	Rhodopis pyramis	68.
Præxaspes Aspathinis.	197	Punicus mons	44	Rhodopis monumentum in templo Del-	
Priene urbs Ioniæ	29	Punica humus	45	phico.	68
Prienas Ardys expugnat	4	Puluinar Diane	86	Rhodus ciuitas ubi	76
Prienienses populus.	160	Puteus trifariæ rerum spēs exhibēs	178	Rhodope mons	115
Prienienses à Mazære subiguntur	32	Pyrges Selidonij filius.	197	Rhyses populus ubi	30
Primogenitus ex lege succedit in reg.	167	Pylus 209. Pyle 210.	214	Rose sexagenum foliorum.	242
Procles Epidauri tyrannus	87	Pyramidum lapidiciniæ ubi.	44	Rubrum mare	40. 44. 73
Procles capitur.	ibi.	Pyramides Mæris regis Aegypti.	60	Ruine hominibus disciplina sunt	41
Prodigiorum maxima observatio	57	Pyramis regis Cheopis	66.	S Abacus rex Aethiopum	68. 72.
Prodigiofa cæcitas.	178	Pyramis è questu meretricio ubi	67	Sabaci regis iustitia	69
Prodigium	229.	Pyramis Chephrenis Aegypti regis.	ibi.	Sabaci uisum	ibi.
Promeneæ Dodoneorum sacerdos	54	Pyramides Philitionis ubi.	67	Sabyllus Gelous	206
Propontidis longitudo.	120	Pyramis Mycerini regis	68	Sacæ populus	31. 96. 194
Prosopitis insula et eius latitudo	51. 74	Pyramis Rhodopis mulieris prostantis.		Sacæ in Xerx. exer. armatura.	194
Proteus Pheroris in regno successor.	62	Pyramis regis Asychi. lateritia.	68. (68	Sacæ dux Hytastæ.	ibi.
Protei sanum apud Memphim	62	Pyrene urbs ubi.	49	Sacrum Panionium.	29
Protesilai templum ubi	189	Pyreton fluuius Scythiæ	115	Sacra Doriensum.	30.
Protemplaris Minerua	225	Pyrgus oppidum	129	Sacra Triopij Apollinis.	30
P R O V E R B I A .					
Animus in auribus habitat	190	Pythagoras Mnesarchi filius	122	Sacra Cabyrorum à Persis sumpta	53
Cadmea uictoria.	33	Pythagoras monarchus.	145	Sacerdotes Aegyptiorum rasi.	50.
Dolosi homines, dolosa & eorum ue-		Pythagoras Mileti procurator	159	Sadyattes successor Ardys.	4.
stimenta.	81	Pythiæ. 3000. pecorū à Cræsi. immolata.	9	Sadyatti Halyattes succedit.	4
E tripode oraculum	154	Pythiæ oraculum Lycurgo redditum.	13	Sadyattis imperium apud Lydos	4
Hunc calceum tu quidē consuisi, Ari-		Pythiæ oraculum Lacedæ. redditū.	13	Sagartij Persarum genus	26. 96
stogoras autem sibi induit	160	Pythiæ oraculum de osibus Orestis	13	Sagitta ad louem excussa.	157
In frigidum furnū panes ingerere.	155	Pythiæ oraculum ad Cræsum	19	Sai urbs ubi.	48. 54
Isthmum fodere	35	Pythiæ orac. de Isthmo Cnidijs datū	35	Saitanorum regum sepultura	75
Longe regum manus.	242	Pythij qui	168	Saiticum ostium Nili.	46
Lemnia facinora	181	Pythius Atys filius Lydus.	188	Sal sua sponte crescens.	115
Molles uiri ex mollibus regionib.	265	Pythij facultates	188	Salis fons ubi	135
Mule partus	106	Pythij Lydi filius dissecatur	190	Sala urbs Samothraciæ	193
Muliere ignauior	262	Pythij Ischenoi præstantia.	211.	Salamis Athenien. profugium	228
Non est istud curæ Hippoclidæ	180	Pythermus Lacedæm. auxilium rogat.	31	Salinarij concubitus cum cadauere	58.
Non statim ab initio exitus omnis est		Pythogenes in Inycum opp. relegatur.	163	Salmydesus urbs	121
manifestus.	192	R Asura Argiuorum	17	Salsura offa resiliit.	264.
Ouem lupis relinquere.	129	Regem ubi conspici nefas.	21	Samothraciæ populus Pelasgi	53
Scythiisato.	172	Rex ubi maximus statura deligitur	81	Samiorum Aeschrionia tribus.	82
Sylofontis amiculum	104	Rerum humanarum inconstantia	2	Sami euerfionis causa à Dario.	104
		Rerum omnium inspiciendus exitus	7	Samus Sylofonti traditur	105

<i>Samiorum crater ubi.</i>	130	<i>Scylax Cariandis</i>	114	<i>Semirami. regine egregia monumēta.</i>	36
<i>Samium ubi</i>	29	<i>Scyles Aripithis filius</i>	119.	<i>Semen Indicum quale</i>	97
<i>Samij Zanciam occupant.</i>	163.	<i>et eius mors</i>	120	<i>Senectæ maximus honos apud Aegypt.</i>	57
<i>Samothracis muri.</i>	199	<i>Scylacis supplicium</i>	143	<i>Senes ubi macentur</i>	97
<i>San litera apud Persas nomina magni-</i>		<i>Scythes Zancleorum rex iustis</i>	163	<i>Sepia locus</i>	171. 211
<i>centiæ terminantur</i>	29	<i>Scyllias urinator</i>	221	<i>Sepulchrum Halyattis apud Lydos</i>	20.
<i>Sandanis Lydus</i>	14	<i>Scythæ pecuarij Nomades sunt</i>	15. 110	<i>Sepulchri Halyattis descriptio.</i>	20
<i>Sanacharibus rex Arabum Aegyptum in</i>		<i>Scytharum Nomadarum seditio</i>	15. 109	<i>Sepulchra Babyloniorum.</i>	39
<i>uadit.</i>	69	<i>Scythæ trucidatum coctumq; puerū Cya</i>		<i>Sepulchra uitrea ubi</i>	82
<i>Sanacharibi statua lapidea</i>	ibi.	<i>xari perinde atq; uenationē offerūt.</i>	15	<i>Sepulchrum Helles filie Athamantis.</i>	193.
<i>Sana urbs</i>	188. 200	<i>Scytharum fuga ad Halyatten</i>	ibi.	<i>Serbonis lacus ubi.</i>	78
<i>Sandoces Thaumasijs cruci affixus.</i>	213	<i>Scythæ in Asiam transeunt</i>	22. 109	<i>Seriphij populus.</i>	226
<i>Sapei Thraciæ populus.</i>	199	<i>Scythæ Cimmeri. ex Aethiop. pellunt</i>	22	<i>Sermyla Græca urbs</i>	200
<i>Sapientes non esse prudētes acerbi.</i>	246	<i>Scythæ Medicam occupant</i>	22	<i>Serpentum sacrorum descriptio</i>	56
<i>Sappho poetria</i>	68	<i>Scytharum cum Medis apud Caucasum</i>		<i>Serpentum sepultura in Iouis templo</i>	56
<i>Sarangi populus.</i>	96. 99	<i>congressio</i>	22	<i>Serpentes alati ubi.</i>	ibi.
<i>Sarangarum in Xer. exer. armatura.</i>	194	<i>Scythæ fufis Medis Asia potiuntur.</i>	22.	<i>Serpentes alati thuriferas arbores obser-</i>	
<i>Sardana mons ubi</i>	267	<i>Scythæ Vranie Veneris templum depe-</i>		<i>uantes.</i>	98
<i>Sardanapalus rex Nini.</i>	71	<i>culantur.</i>	ibidem	<i>Serpentum uis apud Neuros</i>	123.
<i>Sardanapali thesaurus.</i>	ibi.	<i>Scythæ theliæ morbo obnoxij ob dire-</i>		<i>Serpentibus uescentes ubi</i>	135
<i>Sardium reges Heraclidæ.</i>	2	<i>ptum Veneris sanum</i>	22	<i>Serpens arcis Athenarum custos.</i>	226
<i>Sardium primus rex quis</i>	2. 17	<i>Scythæ quot annis Asiæ imperium obti-</i>		<i>Serui Scytharū cur oculis priuentur.</i>	108
<i>Sardis à Cimmerijs capta.</i>	4	<i>nuerint.</i>	ibidem.	<i>Seruorum bellum</i>	172
<i>Sardis expugnatur.</i>	17	<i>Scythæ à Medis inebriati occiduntur.</i>	22	<i>Serui boni interdum hominib. malis</i>	230
<i>Sardius leo circumlatus urbi</i>	ibi.	<i>Scythiæ grues quo puolēt hybernati.</i>	47	<i>Serriū promont. ultimus zone orbis</i>	193
<i>Sardium expugnatio in tertium annum</i>		<i>Scythæ à Sesostris subacti</i>	61	<i>Sesostris rex Aegypt.</i>	60
<i>dilata.</i>	19.	<i>Scythæ. serui quare oculis orbentur.</i>	108	<i>Sesostris quas gentes subegerit</i>	60. 61
<i>Sardonium mare ubi</i>	33	<i>Scytharū modus in emulendo lacte</i>	108	<i>Sesostris inscriptiones.</i>	61.
<i>Sardonium linum</i>	61	<i>Scytharum origo</i>	ibi.	<i>et monumenta.</i>	62.
<i>Sardis capte et concremate.</i>	156	<i>Scythæ Auchate qui</i>	ibi.	<i>Sestus urbs ubi.</i>	123. 189
<i>Sarga urbs ubi.</i>	200	<i>Scythæ Herculis filius</i>	109	<i>Sestus à Græcis obsidetur</i>	264.
<i>Sarpedo et Minoe Europæ filij</i>	34	<i>Scytharum regum origo</i>	ibi.	<i>Sethon Aegypti rex, Vulcani sacerdos.</i>	69.
<i>Sassires populus</i>	22. 96	<i>Scythæ aratores, agricultato.</i>	110. 115. 116	<i>Sicania nunc Sicilia dicta</i>	109
<i>Sataspes Achemenidis</i>	114	<i>Scytharum mores</i>	114	<i>Sicyoniorum tribuum nomina</i>	149
<i>Sataspes cruci affixus.</i>	ibidem	<i>Scythiæ flumina.</i>	115	<i>Sicyonium multa.</i>	174. Sicyon 149
<i>Satre Thraciæ populus.</i>	199	<i>Scythæ regij.</i>	116	<i>Sidon Græca urbs</i>	63. 103
<i>Satrapie Persarum</i>	95	<i>Scythicum gramen.</i>	ibi.	<i>Sidonius Tetramnestus Allesi filius.</i>	197
<i>Sattagide populus</i>	96	<i>Scytharum dij.</i>	116. et insurandū.	<i>Sigeus Troicus ubi</i>	133
<i>Sauromatū cum Amazon. cōmixtio.</i>	124	<i>Scytharum mos in cædendis uictimis</i>	116	<i>Sigeum ubi</i>	149. 155
<i>Sauromatæ soloecizantes</i>	125	<i>Scythia lignorum inops</i>	116	<i>Sigma litera apud Persas magnificentiæ</i>	
<i>Scamandrus fluuius</i>	149	<i>Scytharum mos in hostes</i>	ibi.	<i>nomina terminantur.</i>	229
<i>Scamandri aqua exercitui Xerxis de-</i>		<i>Scytharum mos in eūdi fœderis</i>	117	<i>Sigynæ populus ubi</i>	139
<i>fecit.</i>	191	<i>Scytharum regum sepultura.</i>	118	<i>Sigynarum appellatio</i>	ibi.
<i>Sceptrum Babyloniorum.</i>	39	<i>Scytharum à Scyale defectio</i>	119	<i>Sileni Marsiæ pellis in utrē formata.</i>	188
<i>Scæus Hippocoontis filius</i>	148	<i>Scythæ suorū institutorū obseruantis.</i>	120	<i>Sillicypria, hiki quid</i>	59
<i>Schoeni quid</i>	44	<i>Scythia uetus ubi.</i>	122. 123	<i>Silphium ubi</i>	133. 136.
<i>Sciathus insula</i>	210	<i>Scythiæ due partes</i>	123	<i>Simiarum comestores.</i>	136
<i>Scidros oppidum</i>	162	<i>Scythiæ mulorum species horrendæ.</i>	127	<i>Simiarum ubi maxima uis</i>	ibi.
<i>Sciona urbs in Pallena.</i>	200	<i>Scytharum munera ad Darium regē.</i>	ibi.	<i>Simonides poeta Leoprepis filius</i>	156
<i>Scironis uia.</i>	230	<i>Scytharum intemperantia.</i>	172	<i>Simulacrum mulieris ex argento</i>	10
<i>Sciradis Mineræ templum</i>	234	<i>Scythicus exercitus Medicam regionem</i>		<i>Simulacra primum ab Aegypt. dijs conse-</i>	
<i>Schole tectum in pueros corruens</i>	163	<i>inuadit</i>	187	<i>crata.</i>	44.
<i>Scolopis ubi</i>	260	<i>Scythæ Persis Sacæ appellati.</i>	194	<i>Simulacrum Iouis arietina facie</i>	51
<i>Scopasis rex</i>	125	<i>Sebennyticum ostium Nili</i>	46. 72	<i>Simulacrum Panos</i>	52
<i>Scutum Athenien.</i>	178	<i>Selbonidos stagnum ubi.</i>	44	<i>Simulacra æstatis et hyemis.</i>	64
<i>Scutum Athen. quō ostentatū Persis.</i>	179	<i>Selymbria oppidum ubi.</i>	164	<i>Simulacra Mineræ lapidea</i>	77
<i>Scyale oppidum</i>	81	<i>Semiramis Babylo. regina</i>	36	<i>Simulacrum Darij lapideum</i>	95.

Simulacra ex oleis	151	Spanniius mons ubi	60	Successionis ius apud Spartiatas	182
Simultatis inter Phoenices & Græcos initium.	2	Spargapises Tomyris filius à Cyro capitur.	42	Sunicum iugum ubi	122
Sinope urbs	15. 49. 109	Spargapises seipsum interimit.	42	Susa oppi.	37. 146. 147 237
Sinus maris Arabicæ regiõs descrip.	45	Spargapithes Agathyrforum rex	119.	Sybaritæ populus.	145
Sindus urbs.	200	Spartanorum tyranni Leontes & Hegesicles	12	Sybaris urbs capitur.	145. et 162.
Siphnus insula locupletiss.	88	Spartatarum instituta à quo	13	Sybaritanum bellum	145
Siphmiorum ingès thesaurus	226	Spartatarum rex Lebotus	ibi.	Sydonia urbs à quibus condita	86
Siromitres Oebaz i Paricanorũ dux.	194	Spartatarum respub. & leges bellicæ à Lycurgo	ibi.	Syene urbs Thebaidos.	48
Sisamnes Hydarnis filius Ariorum dux.	194. (194		ibidem	Syennesis Cilicum rex.	159
Sisyrae genus penularum	194.			Syloson Polycratis frater filius Aeci.	
Sitalces Thracum rex	119. 202	Spartiatæ delubra Lycurgo ædifi.	13		85. 104.
Siuph urbs	75	Spartia cum Argiuis de Thyrea agro cõtentio.	17	Syloes promontorium	114
Smaragdus Polycratis.	85.	Spart. regum dignatio et iura	167	Syleus campus ubi	199
Smerdis Cambyxis frater	85	Spart. senatus	168. & lex	Symanum mare ubi	35
Smerdis regno Persarum potitur	90	Spart. oraculum	217	Syrus fluvius	126
Smerdis auribus mutilatus.	91.	Spart. cædes apud Thermopylas	ibi.	Syri Cappadoces sunt	2. 15. 45
Smerdones Otanis filius Xerxi. exerci.	195.	Spart. epigrammata	218	Syrorum prædia Cyrus deuasat	15
Smila oppidum ubi	200	Sparta urbs in Lacedæmo.	219	Syros Cræsus exterminat	15
Sminidyrides Sybarita	179	Spartarum reges	240	Syria Aegypto contermina.	63
Smyrne arma à Gyge illata.	4	Spasmi remedia.	135	Syria Palestina.	95. 196
Smyrna ab Halyatte capitur	4	Spathæ palmarum.	194	Syrorum in Xerxiano exercitu armatura.	194 196.
Smyrna à Colophone condita	4	Speculatores Græcorum	204		
Smyrna Aoliæ ciuitas & celeberrimum emporium	30. 266	Sperthius Aneristi filius	202	Syropæones in Asiam abducti	140
Sobolis procreâda præmia apud Pers.	28	Sperchius annis Anticyram præterlabitur	213	Tabella totius orbis.	146
Sogdi populus	96	Spini lachryma gummi est.	59	Tabellionum Persarum cursus & modus.	234
Sogdorum in Xerxiano exercitu armatura.	194	Sponsa ubi communis prostituatur	133	Tabiti quid	116
Sol Massagetarum deus	41. 42.	Squamosi pisces Aegyp. sacri	56	Tachompsos insula ubi	48
Soli à Massagetis equi immolan.	42	Stadium, passus, cubitus, pes, quid	71	Talentum Babylonicum	95
Sol causa exundationis Nili fluij	47	Stagirus Græca urbs.	199	Tanais flu.	114. 115. 116. 125. 126
Solis insuetus ortus & occasus	70	Stathmi regij quid	146	Tanagraei populus	151. 147
Solis mensa ubi.	81	Stesenor Curij tyrannus.	158	Tanagraea	252
Solem execrantes	135	Stesagoras Cimonis filius.	175	Tarentum urbs.	122
Solis eclipsis Xerxe mouente exercitum contra Græcos	190	Stesagoræ cædes	165	Tarentinorum maxima cædes	209
Sol Græcorum deus	ibi.	Stentoris lacus ubi	193	Targitaus & eius tres filij	108
Sol pro mercede	241	Storacis usus ad quæ utilis.	98	Tarichea	46
Sol obscuratus.	245.	Struthij subterranei ubi	136	Tartessam Persæ occupant.	32.
Solis sacra oues ubi	260	Stratias Chiis	129	Tartessiorum rex Argathonius	32
Soli urbs obfessio & expugnatio	158	Strattes Chiorum tyrannus	240	Tartessus emporium nobile	130
Solonis peregrinatio in Aegyp.	6.	Στοβίλῳ & κῶνῳ quid	270	Taurici montes ubi.	108
Solon legislator Athen.	ibi.	Struchates populus ubi	21	Taurica gens ubi	122. 123
Solon à Cræso humaniter exceptus	ibi.	Strymon fluvius	12. 140. 156.	Taurorum populorum mœurs.	123
Solon Cræsi diuitias nihili duxit	18	Strymonij populus ubi	195	Tauri Iphigeniam Agamemnonis filiam colunt	123
Solonis lex Athen. data	76	Stryma Thasiorum urbs	199	Tauricha oppidum ubi	133
Solois promontorium ubi	49	Stygis aqua ubi.	171	Taxacis rex	125
Solyimi olim Milyæ dicta	34	Stymphalius lacus	226	Tearus fluvius, & eius medica uis	121
Somnium filie Polycratis	100	Styrinenses populus	3.	Teari fontes partim cali. partim frig.	121
Sophanis Eutyclidis Deleceensis	257	Sua quæq; inspicere debere.	237	Tegea Arcadum	176. 209
Sophanis ancora	257	Suadele numen	52	Tegeates populus.	12
Sophistarum totius Græciæ peregrin.	6	Subulci apud Aegyp. profani	ibi.	Tegeatib. à Lacedæ. bellum infertur.	13
Sofoclis oratio	153	Sus animal spurcum Aegyp. dictum	ibi.	Teiorum demigratio in Thraciam odio	
Sofrates.	130	Sus hostia lunæ & Liberi patris	ibi.	Teij Abderam condunt.	33. (Cyri. 33
Spaca Medis canis appellatur	23	Suis sacrificandi modus.	116	Teius op. à Græcis extructum	76.
		Sues apud Scythas	135	Tecos oppidum ubi	29. 34.
		Sue abstinent Aegyptij			

<i>Telmiffes coniectores</i>	16	<i>Themist. oim Græcorū prudentiſſ.</i>	238	<i>Tigris fluuius Opin præterlabitur: ibi</i>	
<i>Telys rex Sibaritarum</i>	145	<i>Themifcyra ubi</i>	120.	<i>Tigris fluuius ubi.</i>	147
<i>Telus infula.</i>	206	<i>Theogonia Perſarum inſacrificijs</i>	28.	<i>Tigris oftium</i>	162.
<i>Telion coena Perſis quid</i>	263	<i>Theophania feſtum</i>	10	<i>Tigranes Achemenidis Medo. dux.</i>	194
<i>Tellias uaticinus</i>	224	<i>Thera ſeptem annos pluuiã nõ ſenſit.</i>	130	<i>Tigranis dictum</i>	224
<i>Tellus beatiſſ. à Solone iudicatus</i>	6	<i>Thera infula quondam Calliſta.</i>	129	<i>Tigranes Perſarum dux</i>	260
<i>Telli filij fideliter inſtituti.</i>	6	<i>Therambus in Pallena urbs</i>	200.	<i>Tilonis piſces</i>	140
<i>Telli obitus ſplendidiſſ</i>	6	<i>Therapne locus</i>	168	<i>Timnes Spargapithis filius.</i>	119
<i>Tellus eadem non fert omnia.</i>	7	<i>Theras Antefionis filius Cadmeus gene-</i>		<i>Timo ſacerdotiſſa Paria genere</i>	180.
<i>Tellus Scytharum deus.</i>	116	<i>re.</i>	129.	<i>Timonax Tinagore filius</i>	197
<i>Tellus Apia Scythiſ appellatur.</i>	ibi.	<i>Thereorum coloniæ</i>	130	<i>Timon Androbuli filius</i>	203
<i>Temefij Clazome. apud Abderitas cul.</i>	33	<i>Therma ubi Thermæus ſinus</i>	200	<i>Tirynthia regio</i>	171
<i>Temefius Clazom. Abderæ conditor.</i>	33	<i>Thermodon fluuius ubi.</i>	61. 248.	<i>Tiſamenus Græcorum aruſpex</i>	250
<i>Tempelocus ubi</i>	210	<i>Thermopylarum mons</i>	210.	<i>Titormus Aetolus, frater Malis</i>	179
<i>Tenus Aeoliæ ciuitas</i>	30. 174	<i>Theron Agragantino. monarchus.</i>	203	<i>Tmolus fluuius & mons.</i>	17. 20. 156
<i>Teneros urbs ubi</i>	191	<i>Therſandrus Orchemenius</i>	129	<i>Tmolus fluuius auri ramenta profert.</i>	20
<i>Tenarus locus.</i>	209.	<i>Theſmophoria ſacra</i>	75	<i>Tomyris Maſſagetarum regina à Cyro</i>	
<i>Termile olim Milyæ appellati</i>	34. 193	<i>Theſpia urbs uſtatur</i>	227	<i>bello adoritur</i>	41
<i>Terre diuiſio</i>	46.	<i>Theſpienſes populus</i>	151	<i>Tomyridis magnanimitas</i>	42
<i>Terra & aqua munera</i>	126.	<i>Theſproti populus ubi</i>	155.	<i>Tonitrua ubi nulla</i>	112
<i>Terræ motus tanquam prodigiū ubi.</i>	112	<i>Theſſalus dux</i>	145	<i>Tonitrua in Xerx. exerci. ingruunt.</i>	191
<i>Tethronium oppidum</i>	225	<i>Theſſaliæ deſcriptio</i>	201	<i>Torona Græca urbs</i>	188. 200
<i>Thales Mileſius deſectiõẽ ſolaris lumi-</i>		<i>Theſſaliæ equæ omnium optimæ</i>	213	<i>Trachea gens ubi.</i>	122
<i>nis Ionibus prædixit</i>	15.	<i>Theſtorides literarum profeſſor.</i>	268	<i>Tranus fluuius ubi.</i>	199
<i>Thaletis Mileſij inuentum in traducendo</i>		<i>Thetidis raptus à Peleo</i>	213	<i>Traſſies Scythiæ.</i>	108
<i>fluuium Croeſi exercitum</i>	15	<i>Thetrippotrophus</i>	164	<i>Trasylbulus Mileſiorum tyrann.</i>	4. 154
<i>Thaletis Mil. conſilium Ionib. datum</i>	34	<i>Thom. iij populus</i>	99	<i>& eius commentum.</i>	4.
<i>Thaletis Mil. opinio de excremento Nili</i>		<i>Thonis præſectus Canobici oſtij</i>	62	<i>Trauſi po. Thraciæ eiusq; mores</i>	139
<i>fluminis.</i>	47	<i>Thoraces piſturati Amariſis regis</i>	86	<i>Trechiniæ petræ ubi.</i>	213
<i>Thalamia quid ſit</i>	143	<i>Thorica tribus.</i>	122.	<i>Trechis urbs</i>	214
<i>Thalhybij ira in Lacedæmonios</i>	202	<i>Thoyes ubi naſcantur</i>	136	<i>Tria capita. Capita quercus</i>	251.
<i>Thalhybij templum apud Spartia.</i>	ibi.	<i>Thracæ à Croeſo ſubacti</i>	6	<i>Triopij Apollinis ſacrū atq; certamē.</i>	30
<i>Thalhybius Agamemnonis præco.</i>	ibi.	<i>Thracæ à Seſoſtre ſubiguntur.</i>	61	<i>Triopium Cnidiorum regio.</i>	35. 113
<i>Thalhybiadarū honor apud Spar.</i>	ibi.	<i>Thracæ populus Aſiæ</i>	95.	<i>Tritæenſes populus ubi</i>	30
<i>Thalhybij ira in Lacedæ. pacata</i>	ibi.	<i>Thracum uestimenta canabacea</i>	118	<i>Tritæchmas Artabazi filius.</i>	38
<i>Thamnyra Inari Afri filius</i>	80	<i>Thracæ aduerſus tonitrua ſagittas ex-</i>		<i>Triballia planities</i>	115
<i>Thamaneæ populus.</i>	96.	<i>Thracia tellus</i>	122 (cutiunt. 121	<i>Trieterica et Bacchanalia apud Gelonos</i>	
<i>Thaſus urbs à quibus condita</i>	51	<i>Thraciæ gens eiusq; mores</i>	138. 139	<i>Tritonis fluuius</i>	134. (123
<i>Thaſus infula à Thaſo eius conditore.</i>	166	<i>Thracum ſepulturæ quales</i>	139	<i>Tutele Mineruæ templū apud Chios.</i>	32
<i>Thaſij populus ſubactus.</i>	ibi.	<i>Thraciæ muri.</i>	164	<i>Tybareni populus.</i>	95
<i>Theaſides Spartiata.</i>	172	<i>Thracū in Xerx. exercitu armatura.</i>	195	<i>Tychius coriarius.</i>	267. ab Homero ce-
<i>Thebæ Bæotiæ ubi</i>	17	<i>Thracæ Bithyni & Strymonij appella-</i>		<i>lebratus</i>	271
<i>Thebæ Aegyptiæ.</i>	36. 43	<i>ti.</i>	195. 211	<i>Tycta coena quid</i>	263
<i>Thebani Iouis fanum</i>	36	<i>Thracæ Iouis ſacrum currum cumequis</i>	238	<i>Typhon Aegyptiorum rex</i>	70
<i>Thebæ olim Aegyptus appellata</i>	46	<i>abegerunt.</i>	264.	<i>Tyrannus Mermnadarum</i>	3.
<i>Thebanis arietes ſacroſancti</i>	51	<i>Thracum ſacrificia</i>	229. 244	<i>Tyrannis lubrica res</i>	88
<i>Thebarum Aegyptiarum mirum.</i>	79	<i>Thriaſius campus</i>	129	<i>Tyramorum mores.</i>	93
<i>Thebanis oraculum redditum.</i>	151	<i>Thryæ oppidum ubi.</i>	98	<i>Tyramidis incommoda.</i>	153
<i>Thebanis ſtigmata regia incurruntur</i>	218	<i>Thus ubi, & quò colligatur</i>	211.	<i>Tyrannus tyranno operam præſtat.</i>	242
<i>Thebanorum obſeſſio à Græcis</i>	259.	<i>Thyie Cephiſi filie fanum</i>	88. 171	<i>Tyreus Mapen. dux</i>	197
<i>Thelia morbus Scythas inuadit</i>	22	<i>Thyreæ ager ubi</i>	17. et infula.	<i>Tyrus quando extructa.</i>	51
<i>Themiftocles Neoclis filius.</i>	204. 210.	<i>Thyſſageteæ populus ubi.</i>	111. 126.	<i>Tyriorum caſtra locus quidam</i>	62
<i>Themiftoclis corruptio</i>	221. (273.	<i>Thyſus urbs.</i>	188	<i>Tyra flumen</i>	109
<i>Themiftoc. commentum</i>	222. 231.	<i>Tiarantus fluuius Scythiæ.</i>	115	<i>Tyres Scythiæ fluuius</i>	115. 120.
<i>Themift. literæ ad Iones Lapi. incife.</i>	223	<i>Tibareorum in Xerxiano exer. armatu-</i>		<i>Tyrite Græci.</i>	115
<i>Themiftoc. cum Ariſtide ſimultas.</i>	232	<i>Tibefis flu.</i>	115 (ra. 195	<i>Tyrrh. Thuſcia, Tyrrheni Thuſci.</i>	20. 33
<i>Themift. uſaſtrites exactio. auaritia.</i>	237	<i>Tigris flu. in rub. mare inſunditur</i>	37	<i>Tyrrhenus Atys filius.</i>	20

Tyrrhenorum sedes ubi	20.	Vrina hirci spasmi remedium.	135	Xerxis festiuium stratagema	200. 205
Tyrrheniam Persæ occupant	32	Vrosalt Arabibus quid	79	Xerxianis copijs Chidori aqua non suffe	cit. 201.
Tyrrhenorum bellicus apparatus aduer		Vij populus. 96. & eius in Xerxiano		Xerxis magnanimitas	202
sus Phocenses	33.	exercitu armatura.	194	Xerxis expeditio in Græciam	202
Tyrodiza Perinthiorum ora	188	Vulcani sacerdotes.	43	Xerxis fiducia	205.
Vacca Isidi sacræ	50.	Vulcani maximū templū Memphis	60	Xerxiana clasīs	211
Vacca ubi non alantur	135	Vulcani uestibula à quo ædifi.	60. 72	Xerxis formæ dignitas	212
Vaccinum non gustantes	ibi.	Vulcani colossus	76. et Fax	Xerxis naues. CCCC. submersæ	ibi.
Vaticini Scytharum	117	Vulcani templum & statua	84	Xerxiano exercitui Onochonus fluuius	213
Veneris Vranie templum ubi	22	Vulpium & ursorum sepultura	55	defecit	213
Veneris Vranie templum à Scythīs de-		Vulpianis Aegyptijs sacer	56	Xerxia. clades apud Thermopylas	223
peculatum.	ibi.	Vxor Cambysis Gygi nuda uisa	3.	Xerxis ridiculum factum	ibidem.
Veneris sanum apud Cyprum	ibi.	Vxorum maectatio ad mariti funus	139	Xerxis liberi. 235. & fuga	236
Veneris templum apud Cytheros	ibi.	Vxores Athenien. rap. e	181	Xerxis impietas.	237
Venus Mylitta Assyrijs dicta. 40.	27	Xanthius campus	35	Xerxis copias fames & pestilentia exci	piunt 238
Venus Arabibus Alitta	27	Xanthij populus	35	Xerxis aureus currus.	238
Venus Persis Metra	ibi.	Xanthippus Ariphronis filius	180. 189.	Xerxis reditus in Asiam	ibi.
Veneris templum apud Atarbechas	51	Xerxes Darij filius	36. (240	Xerxis crudele factum	ibi.
Veneris hospitæ ædes	62	Xerxes quid Græcis significet.	175	Xerxes tempestate uexatur	ibi.
Venus Scytharum dea	116	Xerxes rex Persarum declaratur	182	Xerxis amores	263
Venus Artimpasa	ibi.	Xerxes cur bellum Græcis intulerit	183	Xenagoras Praxilai Halicarnass.	263.
Venti ctesie causa exundatiōis Nili.	47	Xerxis omnium prima aduersus Aegy-		Xistus aureus Amphiarao donatus	10
Ventorum ara in Thyra	211	ptum expeditio.	ibi.	Xuthus.	196
Verticis rasura apud quos populos	134.	Xerxis oratio ad Persas de bello Græcis		Zabecus Pœni.	136
Vestes laneæ ubi profanæ	57	inferendo	ibi.	Zacynthus ubi.	170
Vesta Scytharum dea	116	Xerxis iuuenile ad Artaba. respōsum.	185	Zacynthij populus	88. 170.
Vestigium Herculis ubi	120	Xerxis genealogia	ibi.	Zacla nunc Messana dicta	208
Vestibulo Cereris adherens manib. trun		Xerxis oratio qua expeditionem in Græ		Zaclei populus	163. 206
catur.	174	cos reuocat.	186.	Zamolxis demon	121.
Victimæ cædendæ ritus apud Scyth.	116	Xerxis somnia.	186. 187	Zegerines murum genus apud Pers.	136
Viperæ coitus partusq;	98.	Xerxis copiae omnium maximæ.	187	Zeuxidemus Leutychedis filius	170
Vinum ex hordeo apud Babylon.	57	Xerxes Helleponto cōpedes iniicit	189.	Zira amiculi genus	194
Viri erei ubi	72	Xerxis crudelitas	190	Zoa à Batto condita	131
Viri agrestes	136	Xerxiani exercitus ordo	ibi.	Zona urbs Samothraciæ	193
Viri pro mulierib. exornati.	141	Xerxiani exercitus tonitruis & fulgure		Zopyrus se mutilat.	106
Virginum auctio apud Babylo.	39	ingruentibus multi exanimati	191	Zopyri ad Babylonios profugium	ibi.
Virgines ubi deuirginentur à rege	133	Xerxes Mineruæ Iliadi mille boues im-		Zopyri ad Babylonici exercitus dux de-	
Virginum anniuersarius conflictus	134	molat	ibidem	claratur.	107
Vita humanæ breuitas & calam.	191.	Xerxes uiso exercitu illachrymauit.	ibi.	Zopyri præstantia.	107
Viuos defodere	199.	Xerxis spectaculum	ibi.	Zopyrus Megabizi filius.	ibi.
Vocalissimus Aegyptius	128.	Xerxis & Artabani colloquium.	ibi.	Zopyri filia à Satape uitiata	114.
Vrbana Minerua	152.	Xerxi duo hostilissima	ibidem	Zoster.	236
Vrbium Græciæ decrementa incremen-		Xerxis oratio ad Persas.	192	zygantes Pœni ubi.	136
taq;	2	Xerxis dona in Helespontum	ibi.	zygantes simiarum comestores	136
Vrbs uetus à Nicodrom. occupatur.	173	Xerxis exer. in Europam traiectus	193		
Vrbes à Dario in Scythia conditæ	126	Xerxi quæ ostenta oblata sint.	193		
Vranie Veneris sanum uetustiss.	22.	Xerxes exercitum suum lustrat	ibi.		
Vranie Ve. templū à Scyth. diripitur.	22	Xerxian. copiarum catalogus.	193. 211		
Vranie Veneris apud Persas sacrifi.	27	Xerxis uxor Amastris nomine	193. 199		
Vrania Venus Alilat Arabibus dicta. 79	79	Xerxiani exer. duces q fuerint	193. 197	Extrema coronis imposita indici	

librorum Herodoti. multæ uarietq;
historiæ refertiss.

1831